

RAPORT DE COMPATIBILITATE

A LEGISLAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA
CU PREVEDERILE CONVENȚIEI
EUROPENE PRIVIND PREVENIREA ȘI
COMBATEREA VIOLENȚEI FAȚĂ DE
FEMEI ȘI VIOLENȚEI DOMESTICE



MARTIE, 2013
UN WOMEN
CHIȘINĂU, MOLDOVA



CENTRUL DE DREPT
AL FEMEILOR


United Nations Entity for Gender Equality
and the Empowerment of Women

RAPORT DE COMPATIBILITATE
A LEGISLAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA
CU PREVEDERILE CONVENȚIEI EURO-
PENE PRIVIND PREVENIREA ȘI
COMBATEREA VIOLENȚEI FAȚĂ DE
FEMEI ȘI VIOLENȚEI DOMESTICE

Autori:

Tatiana Catană

Iurie Perevoznic

Angelina Zaporojan-Pîrgari



PENTRU UN WOMEN MOLDOVA

Chișinău, 2013



**CENTRUL DE DREPT
AL FEMEILOR**



United Nations Entity for Gender Equality
and the Empowerment of Women

Prezentul raport își propune drept elucidarea compatibilității cadrului legislativ național cu prevederile Convenției de la Istanbul în vederea facilitării procesului de promovare, semnare și ratificare a acestei Convenții de către Republica Moldova. Elaborarea acestui raport a fost posibilă datorită contribuției financiare a oficiului UN Women din Moldova, la solicitarea Ministerului Muncii Protecției Sociale și Familiei.

Copyright © 2013 UN Women.

Opiniile și constatările exprimate în aceasta publicație nu reflectă neaparat punctele de vedere ale UN Women.

CUPRINS

INTRODUCERE	6	Articolul 10. Organismul coordonator	34
CAPITOLUL I		Articolul 11. Colectarea datelor și cercetarea	35
REZUMATUL PREVEDERILOR CONVENȚIEI EUROPENE PRIVIND PREVENIREA ȘI COMBATEREA VIOLENȚEI FAȚĂ DE FEMEI ȘI VIOLENȚA DOMESTICĂ	9	CAHVIO CAPITOLUL III PREVENIRE	35
CAPITOLUL II		Articolul 12. Obligații generale	38
ANALIZA COMPATIBILITĂȚII LEGISLAȚIEI NAȚIONALE CU PREVEDERILE LEGII PRIVIND PREVENIREA ȘI COMBATEREA VIOLENȚEI ÎN FAMILIE	11	Articolul 13. Creșterea gradului de conștientizare	40
CAHVIO CAPITOLUL I		Articolul 14. Educație	42
SCOPURI, DEFINIȚII, EGALITATE ȘI NEDISCRIMINARE, OBLIGAȚII GENERALE	11	Articolul 15. Formarea profesioniștilor	44
Articolul 3. Definiții	11	Articolul 16. Intervenția preventivă și programele de tratament	46
Articolul 4. Drepturi fundamentale, egalitate și nediscriminare	18	Articolul 17. Participarea sectorului privat și a mass media	51
Articolul 5. Obligațiile statului și diligența cuvenită	21	CAHVIO CAPITOLUL IV PROTECȚIE ȘI SPRIJIN	53
Articolul 6. Politici sensibile la dimensiunea de gen	23	Articolul 18. Obligații generale	53
CAHVIO CAPITOLUL II		Articolul 19. Informare	61
POLITICI INTEGRATE ȘI COLECTAREA DATELOR	26	Articolul 20. Servicii de asistență generală	62
Articolul 7. Politici cuprinzătoare și coordonate	26	Articolul 21. Asistență în plângerile individuale/colective	63
Articolul 8. Resurse financiare	28	Articolul 22. Servicii specializate de asistență	64
Articolul 9. Organizațiile neguvernamentale și societatea civilă	34	Articolul 23. Adăposturi	65
		Articolul 24. Linii telefonice de urgență	66
		Articolul 25. Sprijin pentru victimele violenței sexuale	67
		Articolul 26. Protecție și asistență pentru martorii copii	68
		Articolul 27. Raportare	69
		Articolul 28. Raportarea de către profesioniști	69

CAPITOLUL V

DREPTUL MATERIAL 71

Articolul 29. Procese și despăgubiri civile	71
Articolul 30. Compensație	73
Articolul 31. Custodie, drepturi de vizitare și siguranță	74
Articolul 32. Consecințele civile ale căsătoriilor forțate	75
Articolul 33. Violența psihologică	76
Articolul 34. Urmărirea	77
Articolul 35. Violența fizică	79
Articolul 36. Violența sexuală, inclusiv violul	80
Articolul 37. Căsătoria forțată	81
Articolul 38. Mutilarea genitală a femeilor	82
Articolul 39. Avortul forțat și sterilizarea forțată	83
Articolul 40. Hărțuirea sexuală	84
Articolul 41. Înlesnirea sau complicitatea și tentativa	85
Articolul 42. Justificări inacceptabile pentru infracțiuni, inclusiv infracțiunile comise în numele așa-numitei „onoare	86
Articolul 43. Aplicarea infracțiunilor	86
Articolul 44. Jurisdicție	88
Articolul 45. Sancțiuni și măsuri	89
Articolul 46. Circumstanțe agravante	93
Articolul 47. Sentințe pronunțate de altă Parte	94
Articolul 48. Interzicerea proceselor sau a stabilirii sentinței pe calea rezolvării extrajudiciare obligatorii a litigiilor	94

CAPITOLUL VI

INVESTIGAȚIE, URMĂRIRE JUDICIARĂ, LEGISLAȚIE PROCEDURALĂ ȘI MĂSURI DE PROTECȚIE 96

Articolul 49. Obligații generale	96
Articolul 50. Răspunsul imediat, prevenire și protecție	99

Articolul 51. Evaluarea riscurilor și managementul riscurilor	101
Articolul 52. Ordine de interdicție de urgență	103
Articolul 53. Ordinele de restricție sau de protecție	104
Articolul 54. Investigații și dovezi	109
Articolul 55. Procedurile ex-parte și ex-officio	109
Articolul 56. Măsuri de protecție	111
Articolul 57. Asistența judiciară	114
Articolul 58. Termenul de prescripție	115

CAPITOLUL VII

MIGRAȚIE ȘI AZIL 117

Articolul 59. Statutul reședinței	117
Articolul 60. Cereri de azil bazate pe gen	120
Articolul 61. Nereturnarea	122

CAPITOLUL VIII

COOPERAREA INTERNAȚIONALĂ 124

Articolul 62. Principii generale	124
Articolul 63. Măsuri referitoare la persoanele în pericol	129
Articolul 64. Informare	128
Articolul 65. Protecția datelor	130

LEGE PRIVIND MODIFICAREA ȘI COMPLETAREA UNOR ACTE LEGISLATIVE 132

ANEXA I

FORMULAR DE EVALUARE A RISCULUI 142

INTRODUCERE

Violența din totdeauna a fost parte a existenței umane, iar impactul acesteia poate fi văzut peste tot în lume. Conform estimărilor Organizației Mondiale a Sănătății în fiecare an mai mult de un milion de persoane își pierd viața în urma actelor de violență¹. Astfel, la nivel global motivul principal al morții persoanelor cu vârstă cuprinsă între 15-44 de ani constituie violența.

Fenomenul violenței, inclusiv a violenței domestice nu are origine etnică, nu cunoaște limite de vârstă sau frontiere geografice, constituind o problemă la nivel internațional. Fie că este de natură fizică, sexuală, psihologică sau economică, violența aduce atingere gravă integrității fizice și/sau psihice a persoanei-victime, ultima fiind împiedicată să beneficieze de drepturile fundamentale proclamate, precum dreptul la siguranță și libertate individuală, dreptul de a fi tratată cu demnitate, etc.

De cele mai dese ori rolul de victimă a violenței, inclusiv în sânul familiei revine femeii. Aceasta rezultă în mare parte din raporturile inegale de forță între femei și bărbați, generând discriminarea femeilor și fetelor, atât în familie, cât și în societate. Totuși, majoritatea actelor de violență asupra femeii sunt comise de bărbații din anturajul lor, inclusiv de foștii parteneri.

În întreaga lume², în mediu cel puțin o femeie din trei este bătută, forțată sexual sau abuzată în alt mod de partenerul său intim pe parcursul vieții. Femeile cu vârste cuprinse între 15-44 ani sunt supuse unui risc mai mare de a fi violate și violenței în familie de cât riscului de a avea cancer, accidente rutiere sau malariei, conform datelor Băncii Mondiale. Studiile arată că pe plan mondial între ¼ și ½ dintre femei au fost abuzate de către un partener intim. Câteva studii globale sugerează ca ½ dintre toate femeile care decedază în urma omorurilor sunt omorâte de către soți sau foștii soți sau parteneri. În Australia, Canada, Israel, Africa de Sud și Statele Unite, 40-70% dintre toate

cazurile de omor, victimele au fost omorâte de către partenerii lor, conform datelor Organizației Mondiale a Sănătății. În multe țări, victimele violenței în familie constituie o categorie foarte mare de pacienți care necesită îngrijiri medicale de urgență, iar costurile pentru violența cauzată în relațiile intime în Statele Unite depășește suma de \$5,8 miliarde USD pe an, \$4,1 miliarde sunt cheltuite pentru servicii medicale, iar pierderea capacității de muncă constituie aprox. \$1,8 miliarde.

Conform unor estimări la nivelul Uniunii Europene, aproximativ 20-25% dintre toate femeile au suferit de violență fizică și peste 10% au suferit de violență sexuală pe parcursul vieții adulte. Dacă e să adunăm toate formele de violență împotriva femeilor, aproximativ 45% dintre femei au fost supuse violenței³. Astfel, conform aceluiași estimări în cele 27 state membre ale Uniunii Europene cu o populație totală de aproximativ 500 milioane de persoane, între 20 și 90 de milioane de femei au fost victime ale violenței bărbaților pe parcursul vieții lor.⁴

Violența în familie este una dintre formele cel mai des întâlnite dar și cel mai greu de depistat, fiindcă are loc în intimitate și este cel mai puțin vizibilă. Actele de violență domestică sunt cel mai greu de depistat datorită faptului că se petrec în familie- acolo, unde autoritățile nu pot interveni. De aici și percepția autorităților statului că violența domestică este de natură privată și prea puține se pot face. Situația este îngreunată și de percepția tolerantă față de violența domestică a societății și chiar a victimelor. Astfel, „femeile în Moldova în general sunt jenate să vorbească despre abuzul în familie. Acest lucru se întâmplă datorită unor percepții general-acceptate despre faptul ca violența este permisă pentru a pune femeile la locul lor sau că de fapt ele sunt cele care provoacă violența⁵”.

1 Vezi Raportul OMS Raport Mondial asupra violenței și sănătății, Geneva 2002

2 Comisia ONU pentru Statutul Femeilor, 2000 și Campania UNITE pentru a stopa violența împotriva femeilor.

3 Rosa Logar, “Good practices and challenges in legislation on violence against women”, expert paper for the Expert Group Meeting on Good Practices and Legislation on Violence against Women, UNODC, May 2008, p. 1.

4 Ibidem.

5 Opreți violența împotriva femeilor, <http://www.stopvaw.org/Moldova.html>, Raportul: O investigație asupra statutului drepturilor femeilor în Europa de Sud-Est și CSI.

Datorită cadrului privat în care survine violența domestică, proporțiile violenței sunt foarte greu de estimat. Puținele studii în domeniu de care dispunem indică o situație alarmantă. Astfel, Studiul demografic și privind sănătatea în Moldova efectuat în 2005 a constatat că aproximativ 21% de femei și bărbați consideră drept fiind acceptabilă bătaia soției de către soț pentru unul din următoarele motive: a ars bucatele, își neglijează copiii, refuzul relațiilor intime, se ceartă sau pleacă de acasă fără voie ¹. Același studiu indică faptul că aproximativ 27% din femeile intervievate au fost supuse violenței începând cu vârsta de 15 ani și aproximativ 13% au suferit de violență în ultimele 12 luni. Principalii agresori sunt soții (69%) și într-o măsură mai mică tații/tații vitregi și mamele/mamele vitrege. Studiul de asemenea a constatat că femeile cu mulți copii sunt mult mai des victime ale violenței ². Numărul cel mai mare de persoane intervievate care au considerat că bătaia soției este acceptabilă se aflau în rândurile populației cu venituri mici și care aveau studii medii incomplete. Astfel, persoanele care sunt cele mai vulnerabile față de violența domestică sunt persoanele care au cele mai puține șanse să se adreseze după ajutor și să pună capăt situației de abuz.

Un studiu recent ³ a arătat că violența afectează un număr mare de femei, fără a ține cont de vârstă, mediul de reședință și statutul socio-economic. Rata prevalenței totale a violenței din partea soțului/partenerului pe parcursul vieții (psihologică, fizică sau sexuală) de la vârsta de 15 ani este de 63 %. Cele mai vulnerabile sunt femeile din mediul rural, femeile cu un nivel scăzut de studii, șomerele sau cele angajate în activități agricole pe cont propriu. Rata prevalenței pe parcursul vieții a experienței cumulative de violență (psihologică, fizică și sexuală) este de 12,3%. Cele mai mari rate de prevalență a formelor multiple de violență pe parcursul vieții au fost raportate de către femeile din mediul rural, cele cu vârsta mai înaintată și cele separate sau divorțate.

Cu alte cuvinte, femeile de cele mai dese ori devin victime ale violenței în familie, aceasta constituind în esență o

formă de violență bazată pe gen, adică „violența care este orientată împotriva unei femei datorită faptului că este femeie sau violența care afectează femeile într-un mod disproporțional ⁴”.

Totuși, familia nu este motivul apariției violenței, dar violența este „o manifestare a pozițiilor istorice de inegalitate de putere între femei și bărbați care au condus la dominarea și discriminarea femeilor de către bărbați și au împiedicat avansarea deplină a femeilor”. Femeile suferă de violență fizică, psihologică și sexuală chiar și după separarea de partenerii lor, ele pot fi abuzate de cunoscuți, la locul de muncă sau în sfera publică. Femeile pot deveni victime ale violenței băraților la orice vârstă și deseori suferă de numeroase forme de violență împotriva lor. Violența comisă de bărbați împotriva femeilor este atât de frecventă, încât fiecare femeie poate fi afectată, ceea ce conduce la un climat de frică și în consecință împiedică exercitarea deplină a drepturilor lor. Violența împotriva femeilor deseori afectează și copiii, fiindcă femeile în mod tradițional se ocupă de îngrijirea copiilor. Astfel, studiul UNICEF Moldova din 2003 „Sănătatea și Dezvoltarea Tinerilor ⁵” a constatat că patru din zece tineri (38,3%) cunosc pe cineva care a fost victimă a violenței sexuale și aproape opt din zece (78,3%) cunosc pe cineva care a fost supus violenței fizice ⁶.

Combaterea discriminării și violenței împotriva femeii constituie obiect de reglementare al multor acte internaționale și europene. Fiind un obiectiv strategic important al comunității internaționale, subiectul eliminării violenței împotriva femeilor se va regăsi și în agenda reuniunii din 2013 a Consiliului economic și social al Organizației Națiunilor Unite.

Adoptarea Legii privind prevenirea și combaterea violenței în familie (în continuare Legea nr.45) este un pas important în vederea stopării actelor de

1 Centrul Național Științific Medicină Preventivă și Ministerul Sănătății și Protecției Sociale; Moldova: Studiul Demografic și Sănătate, 2005, pp. 43-45.

2 Winrock International, Women At Risk in the Republic of Moldova, 2005, p. 63.

3 Studiului Violența față de femei în familie în Republica Moldova, Chișinău 2011, BNS și UNDP Moldova.

4 ONU, Recomandarea CEDAW Nr.19, 1992.

5 Evaluarea națională a atitudinilor, cunoștințelor și practicilor tinerilor “Sănătatea și Dezvoltarea Tinerilor”, UNICEF Moldova 2005, p. 30-31.

6 ONU, Recomandarea CEDAW Nr.19, 1992.

violență și marchează recunoașterea și implementarea de către Republica Moldova a angajamentelor internaționale de respectare a drepturilor omului. Legea conține noțiuni importante privind violența în familie și formele ei, stabilind un cadru instituțional cu responsabilități detaliate pentru autoritățile competente, prevede crearea centrelor de asistență pentru victimele violenței și un mecanism eficient de soluționare a cazurilor de violență prin posibilitatea depunerii plângerilor, aplicarea ordinului de protecție și izolarea abuzatorului.

La prima vedere această lege pare a fi revoluționară prin însăși recunoașterea fenomenului de violență în Republica Moldova, reglementarea noțiunii de violență în familie și a formelor acesteia, și introducerea după modelul occidental a ordinului de protecție. Totuși, o analiză minuțioasă a prevederilor legii prin prisma standardelor drepturilor omului indică unele lacune, precum abordarea problemei violenței din perspectiva consolidării familiei¹ și nu prin perspectiva obligației statului de a proteja individul prin intervenirea și stoparea violenței chiar și în cadrul privat. Astfel, prin această abordare, presiunea socială de păstrare a familiei prevalează asupra drepturilor individuale ale persoanei: la viață, de a nu fi supus torturii și tratamentelor rele, la siguranță, etc..² Violența însă este un fenomen care odată apărut va continua, și de cele mai dese ori escaladează, cauzând consecințe grave sau chiar decesul victimei.

De asemenea lipsește diferențierea violenței în funcție de gen, or, conform datelor de care dispunem la nivel global dar și în Republica Moldova femeile sunt cel mai des afectate de violența în familie. Din păcate, legea nu ține cont de faptul că violența în familie este una din cele mai grave forme de violență contra femeilor.³

Potrivit Legii nr.45, acțiunile de prevenire și combatere a violenței în familie fac parte din politica națională de ocrotire și sprijinire a familiei și reprezintă o importantă problemă de sănătate publică și asigurare a egalității de șanse între femei și bărbați în realizarea dreptului la viață

fără violență. În acest fel, se insistă pe ideea că violența în familie nu este o problemă privată determinată de divergențele dintre membrii familiei sau o modalitate de educare a copiilor, ci reprezintă o formă de încălcare a drepturilor omului, care trebuie combătută și prevenită.

Statul și societatea își au partea lor de responsabilitate în procesul de promovare a acestor valori, fiind obligați, potrivit Constituției și cadrului legal relevant, să întreprindă toate măsurile care se impun, pentru a realiza eficient condiții și șanse egale femeii și bărbatului în plan politic, economic, social și cultural, pentru a ajuta și sprijini familia să-și îndeplinească obligațiile ce-i revin.

Recunoscând faptul că femeile sunt expuse unui risc mai mare de violență de gen decât bărbații, că violența domestică afectează femeile în mod disproporționat, Consiliul European a adoptat în 2011 Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul).

Acționând în concordanță cu prevederile art.4 din Constituție, Guvernul Republicii Moldova a prevăzut în Planul de acțiuni pentru anii 2012-2015 măsuri de pregătire pentru ratificarea Convenției.

1 Astfel, unul din primele proiecte de lege avea drept denumire "Lege cu privire la unificarea familiei ».

2 Bernadette Dunn Sewell, O istorie a abuzului: Intervenția socială, judiciară și legislativă în cazul bătăii soțiilor, 23 Suffolk University Law Review 983 (1989).

3 Comitetul CEDDF, Recomandarea generală 19, U.N. Doc. A/44/38 (1989), alin. 23.

CAPITOLUL I

Rezumatul prevederilor Convenției Europene privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și violența domestică

„Violența față de femei își are originea în discriminarea femeilor: în cel mai bun caz, bărbații sunt frustrați atunci când pierd controlul în rezultatul emancipării femeilor, iar în cel mai rău caz bărbații continuă să trateze femeile în calitate de obiecte.”

Maud de Boer-Buquicchio, Vice Secretar General al Consiliului Europei

Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violenței în familie adoptată la Istanbul la 11 mai 2011, este primul document obligatoriu din punct de vedere juridic la nivel European pentru prevenirea, investigarea și pedepsirea actelor de violență împotriva femeilor. Până în prezent ¹ Convenția a fost semnată de 25 State Membre ale Consiliului Europei. În februarie 2013, Portugalia a devenit al treilea Stat Membru care a ratificat Convenția, alături de Turcia și Albania.

Convenția include obligația adoptării politicilor comprehensive și coordonate în vederea prevenirii și combaterii tuturor formelor de violență în familie, și prevede crearea unui grup internațional de experți independenți care va monitoriza implementarea la nivel național. Guvernele care ratifică Convenția vor întreprinde măsuri urgente de urmărire în justiție și pedepsire a unui număr de

infracțiuni, precum violul, violența în familie, căsătoria forțată, mutilarea genitală și hărțuirea sexuală. Convenția cuprinde 13 capitole și 81 de articole.

Structura Convenției se bazează pe principiul celor trei “P”: prevenire, protecția victimelor și atragerea la răspundere a agresorilor. Convenția prevede definiția violenței împotriva femeilor, violenței în familie și violenței bazată pe gen împotriva femeilor.

Convenția obligă statele membre să instituie mecanisme eficiente de prevenție, eliminare sau cel puțin reducere a violenței față de femei și violenței domestice. Astfel, statele membre vor fi obligate să adopte măsuri necesare pentru elaborarea politicilor naționale de prevenție și combatere a violenței față de femei și a violenței domestice, alocând resurse financiare și umane necesare implementării adecvate a acestor politici.

1 Martie 2013

Convenția obligă Statele membre să întreprindă măsuri necesare de oferire a asistenței și protecției. Din momentul ratificării Convenției, autoritățile naționale vor fi obligate să ofere un număr de servicii care sunt vitale victimelor și copiilor lor, precum refugii, linii fierbinți operaționale 24 de ore în zi, consiliere juridică și asistență medicală.

Convenția de asemenea obligă statele membre să-și ajusteze legislația civilă, penală și administrativă pentru a asigura măsuri de pedepsire a agresorilor, și asistența victimelor violenței. Convenția de asemenea stabilește obligația statelor membre de a interveni imediat în soluționarea cazurilor de violență în familie, în special prin adoptarea măsurilor legislative pentru emiterea ordonanțelor prohibitive de urgență, ordonanțelor de restricție și urgență pentru a asigura părăsirea de către agresor a locuinței comune și asigurarea protecției victimei.

Convenția de asemenea creează un mecanism de monitorizare a implementării prevederilor acesteia, constituit din experți independenți care vor elabora rapoarte de evaluare a gradului de implementare a Convenției de către Statele Membre.

CAPITOLUL II

ANALIZA COMPATIBILITĂȚII

LEGISLAȚIEI NAȚIONALE CU

PREVEDERILE LEGII PRIVIND

PREVENIREA ȘI COMBATEREA

VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

CAHVIO CAPITOLUL I

Scopuri, definiții, egalitate și nediscriminare, obligații generale

Articolul 3 al Convenției – Definiții, conține un șir de definiții aplicabile în textul Convenției, care urmează să fie analizate din perspectiva oportunității de a fi preluate în legislația națională.

Articolul 3. **Definiții**

- a) *“violența împotriva femeilor” este înțeleasă drept o încălcare a drepturilor omului și o formă de discriminare împotriva femeilor și va însemna toate acțiunile de violență de gen care rezultă în, sau care sunt probabile a rezulta în, vătămarea sau suferința fizică, sexuală, psihologică sau economică cauzată femeilor, inclusiv amenințările cu asemenea acțiuni, coerciția sau privarea arbitrară de libertate, indiferent dacă survine în public sau în viața privată;*
- b) *“violența domestică” va însemna toate acțiunile de violență fizică, sexuală, psihologică sau economică, care survin în familie sau în unitatea domestică sau între foștii sau actualii soți sau parteneri, indiferent dacă agresorul împarte sau a împărțit același domiciliu cu victima;*
- c) *“gen” va însemna rolurile, comportamentele, activitățile și atributele construite social, pe care o societate dată le consideră adecvate pentru femei și bărbați;*
- d) *“violența de gen împotriva femeilor” va însemna violența care este direcționată împotriva unei femei pentru că ea este o femeie sau care afectează femeile în mod disproporționat;*
- e) *“victimă” va însemna orice persoană fizică, care este supusă comportamentului specificat la punctele a) și b);*
- f) *“femeile” includ fetele cu vârsta până în 18 ani.*

Prezența în Convenția de la Istanbul a definiției "violența împotriva femeilor" este logică din perspectiva scopului special al Convenției de a asigura protecția femeilor de toate formele de violență și eliminarea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie.

Legislația Republicii Moldova nu evidențiază în mod deosebit femeia, în calitate de victimă a violenței, utilizând pentru astfel de cazuri termeni cu conținut mai larg, în care se regăsesc femeia și bărbatul - "persoana", "om", "cetățean".

Astfel, conform Constituției Republicii Moldova,¹ respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului. Statul consfințește egalitatea tuturor cetățenilor Republicii Moldova (inclusiv femeile) în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială². Statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică³, respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată⁴, etc.

Dispozițiile constituționale își au dezvoltare în legi organice și ordinare, în alte acte normative. Astfel, potrivit Legii cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați⁵, scopul legii constă în asigurarea exercitării drepturilor lor egale de către femei și bărbați în sfera politică, economică, socială, culturală, în alte sfere ale vieții, în vederea prevenirii și eliminării tuturor formelor de discriminare după criteriul de sex.

Potrivit Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (în continuare Legea nr.45) prevenirea și combaterea violenței în familie se efectuează pe principiul egalității, protecției și securității victimei, etc. Legea se aplică în egală măsură cetățenilor Republicii Moldova, cetățenilor străini și apatrizilor care locuiesc pe teritoriul

1 Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994, Monitor Oficial nr. 1 din 12.08.1994.

2 Ibidem, art.16.

3 Ibidem, art.24.

4 Ibidem, art.28.

5 Art.1 al Legii cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați nr.5 din 09.02.2006 //Monitorul Oficial 47-50/200, 24.03.2006

ei. Aceeași abordare se conține și în Legea cu privire la asigurarea egalității.⁶

Violența împotriva femeilor este "orice act de violență bazată pe deosebirea de sex din care rezultă sau este posibil să rezulte pentru femei traumatisme sau suferințe fizice, sexuale, sau psihologice, inclusiv amenințările cu astfel de acte, constrângerea sau lipsirea arbitrară de libertate, săvârșite fie în viața publică fie în viața privată"⁷.

Conform Platformei de acțiune de la Beijing adoptată la a patra Conferință Mondială asupra Problemelor Femeilor din 1995, termenul de „violență împotriva femeilor” înseamnă orice act de violență fundamentat pe diferența de gen, care rezultă sau care poate rezulta într-o vătămare sau suferință fizică, sexuală sau psihologică a femeilor, inclusiv amenințările cu asemenea acte, coerciția sau privarea arbitrară de libertăți, indiferent dacă acestea apar în viața publică sau privată.

Totuși, noțiunea de violența împotriva femeilor lipsește din legislația Republicii Moldova, astfel nici Legea Nr.5 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați nici Legea Nr.45 privind prevenirea și combaterea violenței în familie nu o specifică.

Astfel, pentru a permite ratificarea Convenției CAHVIO de către Republica Moldova, noțiunea de violență împotriva femeilor urmează a fi stipulată în legislația națională, după cum urmează:

Modificări propuse:

La Articolul 2, al Legii Nr.5 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, se introduce următorul text:

„violența împotriva femeilor” – orice acțiune de violență bazată pe gen, care cauzează sau pot cauza femeilor un rău sau o suferință fizică, sexuală, psihologică sau economică, inclusiv amenințarea cu asemenea acțiuni, forțarea sau privarea de libertate arbitrară, comisă în sfera publică sau privată.

6 Legea cu privire la asigurarea egalității nr.121 din 25.05.2012 // Monitorul Oficial 103/355, 29.05.2012

7 Declarația pentru Eliminarea Violenței Împotriva Femeilor, adoptată de Adunarea Generală ONU în decembrie 1993.

Art.2 al Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie oferă definiția „*violenței în familie*” - *orice acțiune sau inacțiune intenționată, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare a unor alte persoane, manifestată fizic sau verbal, prin abuz fizic, sexual, psihologic, spiritual sau economic ori prin cauzare*

prin cauzare de prejudiciu material sau moral, comisă de un membru de familie contra unor alți membri de familie, inclusiv contra copiilor, precum și contra proprietății comune sau personale.

Precum se vede definiția din Convenție oferă o abordare mai vastă a problemei, privitor la entitatea domestică și subiecții violenței în familie. Aici se regăsesc și termeni care nu sunt utilizați în legislația națională, precum este „unitatea domestică” sau „parteneri”.

Trebuie de menționat că și Curtea Europeană a Drepturilor Omului oferă interpretare flexibilă noțiunii „viață de familie”, lărgind sfera persoanelor care pot fi considerate victime sau agresori în cauzele de violență în familie. Bunăoară în hotărârea pe cauza Johnston contra Irlandei, Curtea a indicat că și cuplurile necăsătorite, care locuiesc împreună cu copiii se bucură de viață de familie în sensul art.8 al Convenției, cu condiția ca relația să fie una stabilă și să nu se deosebească de familia tradițională bazată pe căsătorie.

În Raportul “Implementarea legislației Republicii Moldova cu privire la violența în familie” autorii menționează ca factor negativ includerea în Legea 45 a unor forme de violență (bunăoară violența economică și spirituală), concomitent salutând extinderea protecției și asupra partenerilor de familie care nu sunt într-o căsătorie legală (concubinii). Cu toate acestea, autorii regretă că protecția nu se extinde și asupra actualilor sau foștilor parteneri care nu conlocuiesc. În acest sens ei recomandă “...să fie extinsă lista subiecților, prin includerea și a persoanelor care sunt sau au fost în relații intime indiferent de starea civilă, în prezent sau în trecut și indiferent de coabitare. Or, actuala legislație a Republicii Moldova nu se referă și la persoanele divorțate care nu locuiesc împreună, nici la partenerii intimi necăsătoriți care nu locuiesc împreună. De asemenea se recomandă să se omită termenul de „violență în familie” și să se folosească în schimb termenul de „violență

domestică”, pentru a oferi o indicație clară a faptului că legea este menită să abordeze violența din partea unui agresor și nu să impute vina pe întreaga familie... “.

Nu considerăm că substituirea în legislație a termenilor „violență în familie” cu „violență domestică”, ar trebui să constituie o întrebare de principiu. Ori, argumentele experților indicate supra ar putea fi un mod de percepție a lucrurilor din partea unor persoane. Până la urmă termenul „violență în familie” indică o stare de fapt care se produce/s-a produs în cadrul unei familii, și nu numai de cât trebuie înțeles ca o învinuire a tuturor membrilor familiei de situația care s-a creat. Același lucru referitor la termenul „violență domestică”, care ar putea fi înțeles de asemenea ca o definiție a stării de fapt care se produce/s-a produs într-o familie anume.

Nu poate fi pusă la îndoială, însă, necesitatea modificării legislației referitor la extinderea listei subiecților.

Din start, trebuie de menționat că în legislația națională lipsește o definiție clară și completă a familiei. Art.48 al Constituției oferă niște repere a noțiunii familiei, însă ele nu sunt dezvoltate într-o definiție în Codul Familiei. Nu își au reglementare în cadrul legislativ nici relațiile de concubinaj.

Între timp, Convenția indică ca și subiect al violenței domestice și actualul sau fostul partener, inclusiv cei care nu au domiciliu comun.

Pentru a fi inclus partenerul victimei în lista subiecților violenței în familie, este necesar inițial de a avea definiția termenului „partener”. Or, având în vedere evoluția în procesul reglementării relațiilor de concubinaj, soluționarea acestei probleme pare a fi incertă.

Chiar și în atare situație, totuși, considerăm necesar de a formula propuneri de modificare a legislației, în sensul extinderii listei subiecților.

Modificări propuse:

În această ordine de idei se propune de modificat art.3 din Legea nr.45 după cum urmează:

Articolul 3: litera b) la alin.(2) se propune în următoarea redacție:

“b) în condiția locuirii separate: persoanele aflate în relații de căsătorie, rudele și afinii lor pe linie dreaptă, copiii adoptivi, persoanele aflate sub curatelă, foștii soți, persoanele care se află ori s-au aflat în relații de concubinaj.”

Concomitent trebuie de asigurat și modificarea redacției Articolului 1331 Cod penal, după cum urmează:

Articolul 1331:

la litera a) după textul “rudele” se completează cu sintagma “ și afinii” și mai departe după text.

litera b) se expune în următoarea redacție:

“b) în condiția locuirii separate: persoanele aflate în relații de căsătorie, rudele și afinii lor pe linie dreaptă, copiii adoptivi, persoanele aflate sub curatelă, foștii soți, persoanele care se află ori s-au aflat în relații de concubinaj.”

Astfel, noua redacție va extinde lista subiecților și asupra foștilor soți și a persoanelor care s-au aflat în relații de concubinaj, dar care nu domiciliază împreună. Ultimilor le este aplicabil și termenul “parteneri” a definiției din Convenție.

Cât privește lipsa în cadrul legislativ a reglementărilor referitoare la relațiile de concubinaj, această omisiune poate fi compensată de practica Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la interpretarea noțiunii “viață de familie”: cuplurile necăsătorite (în cazul nostru persoanele aflate în relații de concubinaj) se vor încadra în noțiunea “viață de familie” în sensul art.8 al Convenției, cu condiția ca relația să fie una stabilă și să nu se deosebească de familia tradițională bazată pe căsătorie.

Nu poate fi pus la îndoială faptul că termenul “parteneri” din Convenție conține o noțiune mai largă, aici regăsindu-se și persoanele care au/au avut relații o perioadă scurtă de timp. Considerăm că până la instituirea în legislație a unei noțiuni clare a termenului “parteneri”, victimele actelor de violență care nu au “...relații stabile, care să nu se deosebească de familia tradițională bazată pe căsătorie...” vor beneficia de protecție, oferită de către stat persoanelor, în condiții generale.

De asemenea, în definiția CAHVIO se indica asupra 4

forme de violență, și anume: „violenta fizica, psihologica, sexuala si economica”. În legislația națională, violența în familie cuprinde și o altă formă - “violenta spirituală”. Chiar dacă CAHVIO nu reglementează în mod expres și această formă de violență nu înseamnă că limitează statelor să exemplifice în legea lor națională și alte forme în care se poate manifesta violența în familie. În această privință în România, de exemplu legea cuprinde 6 forme de violență: violența verbală, fizică, sexuală, psihologică/psihică, socială și spirituală.

În articolul 2 din Legea 45 sfera de aplicare a legii este mai explicită menționând că violența în familie poate îmbrăca și forma unor inacțiuni intenționate care pot respectiv produce unele suferințe fizice, psihice. Inacțiunile în practica pot fi, de exemplu acțiunile părinților care ezită să întreprindă acțiuni de protecție a copilului și acesta se rănește grav (neglijența). Asemenea inacțiuni pot avea loc și față de alți membri adulți infirmi care au nevoie de o îngrijire specială din partea membrilor familiei lor.

Definiția actuală a VF din legea 45 enumeră formele prin care se pot manifesta actele de violență în familie și consecințele care pot provoca “prejudiciul material și moral”. În redacția actuală a definiției, consecințele actelor de violență în familie sunt însă redatate ca și o formă de manifestare separată a actului de violență în familie, ceea ce creează o confuzie. Or, de exemplu actul manifestat prin violența fizică este de la sine înțeles că aduce unele prejudicii sănătății persoanei. În consecință, persoana necesită tratament, ceea ce implică anumite cheltuieli de ordin material – prejudiciul material, ce trebuie să fie reparat ulterior de către făptuitor în ordine civilă.

La fel, actul de violență fizică provoacă și suferințe/dureri fizice- prejudiciu moral, care la fel urmează să fie recuperat în ordinea prevăzută de legislația civilă.

Modificări propuse:

În redacția actuală a Legii 45, Art. 2 cuvintele “**ori prin cauzare de prejudiciu material sau moral**” urmează de a fi înlocuite cu cuvintele “**prin care s-au cauzat un prejudiciu material sau moral**” pentru a se accentua că acestea sunt anume urmările actelor de violență fizică, psihologică, sexuală, spirituală.

În definiția actuală a violenței în familie se indica în mod concret împotriva cui se poate comite violența în familie *“comisă de un membru de familie contra unor alți membri de familie, inclusiv contra copiilor precum și contra proprietății comune sau personale”*. În articolul 3 sunt în mod desfășurat enumerați toți membrii de familie.

Cuvintele din finalul definiției *“precum și contra proprietății comune sau personale”* considerăm a fi de prisos, deoarece în sensul legii o asemenea situație se cuprinde deja în noțiunea de violență economică (care se poate referi la distrugerea bunurilor comune, interzicerea de a se folosi de bunurile comune sau de bunurile persoanele). Respectiv aceasta frază urmează a fi exclusă din definiție.

Modificări propuse:

În redacția actuală a Legii 45, Art. 2 cuvintele *“... precum și contra proprietății comune sau personale”* urmează a fi excluse.

În legislația națională există un text asemănător se conține la definirea termenului *“gender”* din Legea nr.5 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, și care este expus în următoarea redacție:

“gender – aspectul social al relațiilor dintre femei și bărbați, care se manifestă în toate sferile vieții;”

Violența de gen este manifestarea cea mai brutală a inegalității existente la nivelul societății. Victimele acestui fenomen sunt femeile pentru simplul fapt că agresorii lor nu le recunosc drepturile minime de libertate, respect și capacitate de decizie. În cadrul celei de-a IV-a Conferințe Mondiale a Femeilor din 1995, ONU a recunoscut faptul că violența asupra femeilor este un obstacol pentru atingerea egalității, a dezvoltării și a păcii și că încalcă și aduce atingere drepturilor omului și libertăților fundamentale. ONU definește fenomenul ca o manifestare a relațiilor de putere dintre femei și bărbați care, așa cum ne arată istoria, au fost întotdeauna inegale.

Potrivit studiilor efectuate și sondajelor de opinii, în Republica Moldova circa 90% dintre victimele violenței în familie sunt de genul feminin. Cel mai des cazurile de violență au loc între soți (60%), între cuplurile divorțate (19%) sau cele care locuiesc în concubinaj (11%).

Modificări propuse:

La Articolul 2, al Legii Nr.5 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați ¹, se introduce următorul text: *“violența de gen împotriva femeilor”* va însemna violența care este direcționată împotriva unei femei pentru că ea este o femeie sau care afectează femeile în mod disproporționat.

În legislația Republicii Moldova termenul victimă este elucidat la general, ca și atribuit oricărei persoane care a fost obiect de atentare urmare a unor ilegalități, cât și în contextul prevenirii și combaterii violenței domestice.

Astfel, în Legea nr.45 se conține următoarea definiție *“victima – persoană, adult sau copil, supusă actelor de violență în familie, în concubinaj;”*.

Considerăm că în condițiile acceptării modificărilor care se propun la art.3 din Legea nr.45 (vezi propunerile formulate în cadrul analizei la art.3 (b) al Convenției), definiția actuală a *“victimei”* din Legea nr.45 va căpăta o altă semnificație, în virtutea extinderii listei subiecților violenței în familie. În acest fel, considerăm, se asigură concordanța cu textul definiției din Convenție.

Totodată, explicația oferită noțiunii de *“victimă”* în Legea Nr. 45 este neclară prin faptul că separă *“concubinajul”* și îl evidențiază în mod excesiv, astfel această categorie fiind recunoscută în cadrul definiției subiecților în Art.3 al legii. Ținând cont de modificările propuse la *“membrii familiei”* considerăm oportună modificarea definiției actuale a victimei, după cum urmează:

Modificări propuse:

Se exclude expresia *“în concubinaj”* din Legea Nr. 45, Articolul 2, la definiția de victimă.

În altă ordine de idei, trebuie de menționat că Legea nr.45 nu oferă o reglementare adecvată a statutului victimei violenței în familie, nu i se asigură garanțiile necesare, în special la realizarea dreptului de recuperare a prejudiciului moral și material, scutirea de cheltuieli procesuale, condiții clare de reprezentare, etc., , acestea sporindu-

¹ Legea cu privire la asigurarea egalității nr.121 din 25.05.2012 // Monitorul Oficial 103/355, 29.05.2012

siguranța împotriva atentatelor violente și discriminării. Art.11 al Legii nr.45, care se referă la modalitățile de asigurare a dreptului la protecție al victimei violenței domestice, nu indică nimic în această privință.

În acest context este relevantă referința la prevederile art.1398 al Codului Civil, conform cărora, cel care acționează față de altul în mod ilicit, cu vinovăție este obligat să repare prejudiciul patrimonial, iar în cazurile prevăzute de lege, și prejudiciul moral cauzat prin acțiune sau omisiune. Mărimea compensației pentru prejudiciu moral se determină de către instanța de judecată în funcție de caracterul și gravitatea suferințelor psihice sau fizice cauzate persoanei vătămate, de gradul de vinovăție al autorului prejudiciului, dacă vinovăția este o condiție a răspunderii, și de măsura în care această compensare poate aduce satisfacție persoanei vătămate. Caracterul și gravitatea suferințelor psihice sau fizice le apreciază instanța de judecată, luând în considerare circumstanțele în care a fost cauzat prejudiciul, precum și statutul social al persoanei vătămate.¹

Astfel, pentru a asigura aplicare eficientă, în raport cu victimele violenței în familie, a legislației civile care garantează dreptul la repararea prejudiciului patrimonial și în special moral, este necesară modificarea Legii nr.45, stabilind expres dreptul lor la repararea prejudiciului patrimonial și moral, precum și de a elibera victima violenței de cheltuieli judiciare în procesele civile.

Modificări propuse:

În baza celor menționate, apreciem drept raționale următoarele propuneri:

1. Se propune de a modifica art.11 din Legea nr.45, prin completare cu un alineat nou, alin.(8) în următoarea redacție:

“(8) Victima violenței în familie are dreptul să ceară agresorului și/sau autorităților statului repararea, în condițiile legii, a prejudiciului material și moral cauzat prin vătămarea integrității corporale sau sănătății, precum și urmare a neasigurării protecției corespunzătoare.”

¹ Art.1423 din Codul civil. Cartea a treia- Obligațiile (art.512-1431) 1107/06.06.2002.

2. Articolul 12 a se completa cu două alineate noi, care devin alin.(2) și alin.(3) în următoarea redacție:

“(2) Cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție se depune de către victimă personal sau prin reprezentant legal. În cazul imposibilității depunerii cererii de către victimă, la solicitarea ei, cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție poate fi depusă în interesele victimei, de către organul de poliție, organul de asistență socială sau procuror.

(3) Cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție în interesele copilului sau altei persoane incapabile poate fi înaintată de procuror sau autoritatea tutelară indiferent de existența cererii victimei sau a reprezentantului ei legal.”

3. Articolul 13 alin.(3) va avea următoarea redacție:
“(3) Pentru depunerea în instanța de judecată a cererii de eliberare a ordonanței de protecție nu se plătește taxă de stat. Victima violenței în familie este scutită integral și de cheltuielile de judecată.”

Concomitent este necesar de a opera modificări de rigoare în Codul de procedură civilă² și în Codul de executare³:

1. În art. 77 CPC:

la alin(1) lit.c) sintagma „art.304 și 316” se înlocuiește cu sintagma „art.304, 316 și 3183”;

2. Articolul 92 se completează cu un alineat nou, alin.(3) având următoarea redacție:

„(3) Victima violenței în familie este scutită de cheltuielile aferente examinării cererii privind aplicarea măsurilor de protecție. Toate plățile în aceste cazuri se efectuează de la buget.”

3. Articolul 256:

alineatul(1) se completează cu lit.e), având următoarea redacție:

„ e) măsurile de protecție prevăzute în art.3184 alin. (2) lit. a1), e), e1) și f) din prezentul Cod.”;

² Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr.225-XV din 30 mai 2003 //Monitorul Oficial nr.111-115/451 din 12.06.2003.

³ Codul de executare al Republicii Moldova nr.443-XVI din 24.12.2004 //Monitorul Oficial nr.34-35/112 din 03.03.2005).

4. **Articolul 318¹:**

alineatul (1) se expune în următoarea redacție:

“(1) Cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție se depune de către victimă personal sau prin reprezentant legal. În cazul imposibilității depunerii cererii

de către victimă, la solicitarea ei, cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție poate fi depusă în interesele victimei, de către organul de poliție, organul de asistență socială sau procuror. Cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție în interesele copilului sau altei persoane incapabile poate fi înaintată de procuror sau autoritatea tutelară indiferent de existența cererii victimei sau a reprezentantului ei legal.”;

5. Articolul 318³ se completează cu un alineat nou, alin. (11) având următoarea redacție:

„(11) Pentru apărarea intereselor victimei în proces instanța de judecată solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat. Asistența juridică în acest caz se acordă gratuit.”;

6. **Articolul 318⁴:**

alineatul (5) se completează cu o propoziție în următoarea redacție:

„Cheltuielile de executare se pun pe seama agresorului, el fiind debitorul procedurii de executare.”.

7. Articolul 11 litera b) din Codul de executare se completează cu sintagma:

“, ordonanțele privind măsurile de protecție prevăzute în art.3184 alin. (2) lit. a1), e), e1) și f) din prezentul Cod.”.

Propunerile de modificare a legislației naționale, menționate supra urmăresc scopul de a-i asigura victimei violenței în familie posibilități mai mari de protecție, în același timp, oferindu-i discreția de a decide implicarea, la necesitate a altor persoane care să o reprezinte, excepție fiind cazurile când persoana este limitată în capacitate de exercițiu sau este incapabilă să decidă de sine stătător, aici statul având obligații pozitive de a-i asigura protecție

eficientă. Or, asigurarea protecției eficiente victimei, presupune nu doar asistența necesară în cadrul procesului propriu-zis, ci și asigurarea executării deciziilor adoptate.

Referitor la termenul victimă a violenței, elucidat în context general, adică a violenței aplicate înafara familiei, trebuie de menționat că, potrivit legislației Republicii Moldova, actele de violență fizică și sexuală sunt recunoscute ca fiind cu grad sporit de pericol social. Prin urmare aceste acțiuni se regăsesc în mai multe dispoziții din Codul Penal ¹ și Codul contravențional ². În așa fel, victima actelor de violență fizică, psihologică și sexuală, care constituie infracțiuni sau contravenții, are un statut procesual bine determinat, ea beneficiind de garanții de ordin procesual și material, în condițiile legii.

Potrivit Codului de procedură penală ³, procesul penal are ca scop protejarea persoanei de infracțiuni, precum și protejarea persoanei de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale.

Legislația procesual penală recunoaște calitatea de victimă oricărei persoane fizice căreia, prin infracțiune, i-au fost aduse daune morale, fizice sau materiale. Cu acordul victimei, prin ordonanța organului de urmărire penală, imediat după stabilirea temeiurilor de atribuire a unei asemenea calități procesuale, victima este recunoscută ca parte vătămată, căreia i s-a cauzat prin infracțiune un prejudiciu moral, fizic sau material. Minorul căruia i s-a cauzat prejudiciu prin infracțiune va fi considerat parte vătămată fără acordul său. În cadrul procesului penal victima și partea vătămată beneficiază de garanții, drepturi și obligații, stabilite în art.58-60 Cod de procedură penală.

1 Capitolele I-IV; VIII; XIII; XV; XVI ale Codului penal al Republicii Moldova nr.985-XV din 18 aprilie 2002 // republicat în Monitorul Oficial nr.72-74/195 din 14.04.2009.

2 Capitolele VII; XVI; XVIII-XIX ale Codului contravențional al Republicii Moldova nr. 218-XVI din 24 octombrie 2008 // Monitorul Oficial, 2009, nr.3-6/15 din 16.01.2009.

3 Art.1 Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14.03.2003, //Monitorul Oficial, 2003, nr.104-110/447 din 07.06.2003.

În conformitate cu art.387 Cod contravențional, este victimă persoana fizică sau persoana juridică căreia, prin contravenție, i-au fost cauzate prejudicii morale, fizice sau materiale. Victima își realizează drepturile și își execută obligațiile personal ori prin reprezentanți, în condițiile legii.

Dacă victima este un minor sau o persoană în stare de iresponsabilitate, drepturile ei sunt realizate de reprezentanții săi legali. Victima beneficiază de drepturi, obligații și garanții prevăzute în legislația contravențională. Procesului contravențional se aplică în mod corespunzător prevederile Codului de procedură penală, cu excepțiile expres stabilite în legea contravențională.

Victima actelor de violență fizică și sexuală, de rând cu pedepsirea penală a agresorului, au posibilitate să obțină repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune sau contravenție în condițiile legislației naționale. Apărarea drepturilor încălcate poate avea loc pe cale judiciară, în procedură separată, având ca bază, după caz, temeiuri prevăzute de art.art.1404-1408, 1418, 1420-1423, etc.

De asemenea, potrivit art.45 Cod contravențional, dacă prin contravenție persoanei i s-a cauzat prejudiciu, aceasta este în drept să-și valorifice pretențiile civile în procedură civilă. Totuși, autoritatea competentă este în drept să dispună, la cererea victimei, în cadrul examinării cauzei contravenționale, repararea prejudiciului cauzat prin contravenție, dacă nu există divergențe asupra întinderii lui.

Victima actelor de violență economică și violență psihologică, care potrivit legislației naționale nu constituie infracțiuni poate utiliza legislația civilă pentru soluționarea pretențiilor cereri în condițiile procedurii civile. Legislația civilă a Republicii Moldova este întemeiată pe recunoașterea inviolabilității proprietății, inadmisibilității imixtiunii în afacerile private, necesității de realizare liberă a drepturilor civile, de garantare a restabilirii persoanei în drepturile în care a fost lezată și de apărare judiciară a lor ¹, de asemenea folosind ca și

temei juridic prevederile art.art.1404-1408, 1418, 1420-1423, etc.

În temeiul celor relatate, considerăm că legislația națională dispune de instrumentarul necesar pentru asigurarea protecției victimei oricăror acte de violență, altele decât cele care se produc în cadrul familiei. Prezența în Convenția de la Istanbul a definiției "femeile", precum s-a menționat mai sus, este logică din perspectiva scopului special al Convenției de a asigura protecția femeilor de toate formele de violență și eliminarea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie.

Legislația Republicii Moldova nu evidențiază în mod deosebit femeia, în calitate de victimă a violenței, utilizând pentru astfel de cazuri termeni neutri, din aceste considerente sunt necesare următoarele modificări.

Modificări propuse:

La Articolul 2, al Legii Nr.5 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați ², se introduce următorul text:

"femeile" includ fetele cu vârsta până în 18 ani.

Articolul 4.

Drepturi fundamentale, egalitate și nediscriminare

(1) *Părțile vor lua măsurile legislative și alte măsuri necesare pentru a promova și proteja dreptul tuturor, în special al femeilor, de a trăi fără violență atât în sfera publică, cât și în cea privată.*

(2) *Părțile condamnă toate formele de discriminare împotriva femeilor și iau, fără întârziere, măsurile legislative și alte măsuri necesare pentru a o preveni, în special prin:*

– încorporarea în constituțiile lor naționale sau în altă legislație corespunzătoare a principiului egalității între femei și bărbați și asigurând realizarea practică a acestui principiu;

– interzicerea discriminării împotriva femeilor, inclusiv prin utilizarea sancțiunilor, acolo unde este cazul;

1 Art.1 din Codul civil. Cartea întâi- Dispoziții generale (art.1-283) 1107/06.06.2002 //Monitorul Oficial 82-86/661, 22.06.2002.

2 Legea cu privire la asigurarea egalității nr.121 din 25.05.2012 // Monitorul Oficial 103/355, 29.05.2012

(3) Implementarea dispozițiilor prezentei Convenții de către Părți, în special măsurile de protejare a drepturilor victimelor, vor fi asigurate fără discriminare din orice motiv, cum ar fi sexul, genul, rasa, culoarea, limba, religia, politic sau altă opinie, origine națională sau socială, asocierea cu o minoritate națională, proprietatea, nașterea, orientarea sexuală, identitatea de gen, vârsta, starea sănătății, dizabilitatea, starea civilă, statutul de emigrant sau de refugiat, sau alt statut.

(4) Măsuri speciale, care sunt necesare pentru a preveni sau proteja femeile de violența de gen nu vor fi considerate discriminare în termenii prezentei Convenții.

În procesul constituirii ca subiect plenipotențiar pe arena internațională, Republica Moldova a întreprins măsuri concrete în vederea implementării la nivel național a standardelor internaționale, inclusiv în domeniul promovării și asigurării drepturilor femeii. Ca și punct de pornire în procesul de promovare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în societatea noastră, îl constituie adoptarea Constituției Republicii Moldova, care stabilește principiul universalității, potrivit căruia cetățenii Republicii Moldova beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea ¹. Dezvoltând principiul universalității, Legea Supremă a statului consfințește egalitatea tuturor cetățenilor Republicii Moldova în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială ², dreptul lor de a beneficia de protecția statului atât în țară, cât și în străinătate ³ și de asemenea egalează în drepturi și îndatoriri cu cetățenii Republicii Moldova și pe cetățenii străini și apatrizii de pe teritoriul aflat sub jurisdicția statului, cu unele excepții stabilite de lege ⁴. Statul și-a asumat obligațiile de a garanta fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică, de a nu admite acte de tortură nici pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante. A fost abolită pedeapsa cu moartea ⁵.

1 Constituția Republicii Moldova, art.15.

2 Idem, art.16.

3 Idem, art.18.

4 Idem, art.19.

5 Idem, art.24.

Pentru a asigura protecție efectivă persoanelor contra oricăror acțiuni care prezintă pericol social, a fost adoptată legislația penală și contravențională, care au scopul de a apăra, împotriva infracțiunilor și contravențiilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, pacea și securitatea omeniilor, precum și întreaga ordine de drept, prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni și contravenții.

O importanță deosebită, în calitate de normă-garant la realizarea drepturilor și libertăților fundamentale ale oricărei persoane, o are art.54 al Constituției, conform căruia în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului, decât cele care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției .

Republica Moldova acordă în permanență atenția necesară problemei modernizării cadrului juridic național, recunoaște necesitatea implementării standardelor internaționale în domeniul promovării și asigurării drepturilor omului.

La 9 februarie 2006 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea RM cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați. Actul legislativ menționat are drept sarcină prevenirea și eliminarea tuturor formelor de discriminare după criteriul de sex și implementarea în societate a conceptului egalității genurilor umane în toate sferile vieții publice și private. În acest sens, legea impune necesitatea abordării complexe a egalității între femei și bărbați, realizarea acțiunilor afirmative îndreptate la eliminarea anumitor dezavantaje și astfel la accelerarea obținerii unei egalități reale între femei și bărbați. Astfel, potrivit art.5 al legii, în Republica Moldova, femeile și bărbații beneficiază de drepturi și libertăți egale, fiindu-le garantate și șanse egale pentru exercitarea lor. Acțiunile care limitează sau exclud sub orice aspect tratarea egală a femeilor și bărbaților se consideră discriminatorii și sunt interzise, iar actul juridic care conține prevederi

discriminatorii după criteriul de sex se declară nul de către organele competente. În același timp, norma menționată nu consideră discriminatorii:

- a) măsurile de asigurare a unor condiții speciale femeii în perioada sarcinii, lăuziei și alăptării;
- b) cerințele de calificare pentru activități în care particularitățile de sex constituie un factor determinant datorită specificului condițiilor și modului de desfășurare a activităților respective;
- c) anunțurile speciale de angajare a persoanelor de un anumit sex la locurile de muncă în care, datorită naturii sau condițiilor particulare de prestare a muncii prevăzute de lege, particularitățile de sex sînt determinante;
- d) acțiunile afirmative.

Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați stabilește în art.24 dreptul persoanelor supuse formelor discriminării după criteriul de sex la repararea prejudiciului, precum și răspunderea pentru acțiunile discriminatorii.

Începînd cu 01 ianuarie 2013 intră în vigoare Legea cu privire la asigurarea egalității nr.121 din 25.05.2012, care interzice orice acte de discriminare și oferă un mecanism viabil pentru combaterea acțiunilor discriminatorii. Această lege prevede că orice persoană care se consideră victimă a discriminării are dreptul să înainteze o acțiune în instanța de judecată, scutită de taxa de stat, pentru a solicita:

- a) stabilirea faptului încălcării drepturilor sale;
- b) interzicerea încălcării în continuare a drepturilor sale;
- c) restabilirea situației anterioare încălcării drepturilor sale;
- d) repararea prejudiciului material și moral ce i-a fost cauzat, precum și recuperarea cheltuielilor de judecată;
- e) declararea nulității actului care a condus la discriminarea sa.

În cadrul procesului, reclamantul are sarcina de a prezenta probe care permit prezumția existenței unui fapt de discriminare. Sarcina de a proba că faptele nu constituie discriminare revine pârâtului, cu excepția faptelor ce atrag răspundere penală.

Răspunderea penală poate surveni pentru acțiuni de încălcare a drepturilor și libertăților cetățenilor, garantate

prin Constituție și prin alte legi, în dependență de sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație, comise de o persoană cu funcție de răspundere ori soldate cu daune în proporții considerabile ¹.

Considerăm că pentru a asigura implementarea corespunzătoare a exigențelor Convenției este necesară modificarea dispoziției art.176 CP, în sensul extinderii subiecților care pot fi condamnați pentru comiterea acțiunilor indicate. Actualmente pentru încălcarea egalității în drepturi pot fi sancționate penal doar persoanele cu funcție de răspundere care, în condițiile legii, sunt doar factorii de decizie din structurile statale. Este necesar de a stabili răspundere penală și pentru cei din sectorul nestatal, inclusiv agenți economici din sectorul privat, organizații social-politice, etc.

Modificări propuse:

Astfel, se propune în alineatul (1), lit.a) din art.176 Cod penal, dispoziția să se completeze cu sintagma **“sau de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală”**.

Este foarte importantă că, de rînd cu reglementări în vederea combaterii acțiunilor discriminatorii, actele legislative menționate oferă condiții necesare autorităților, altor subiecți abilitați pentru realizarea acțiunilor speciale provizorii în favoarea unor beneficiari, vizînd asigurarea dezvoltării lor firești și realizarea efectivă a egalității acestora, eliminarea și prevenirea discriminării ori a dezavantajelor ce rezultă din atitudinile, comportamentele și structurile existente (acțiuni afirmative, măsuri pozitive).

De asemenea, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în mod expres în mai multe cauze a evidențiat faptul că violența în familie este o formă de discriminare a femeilor ² și ca nu este suficient ca legea să încorporeze

1 Cod penal, art.176.

2 În cazul Opuz v. Turcia, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pus în discuție legătura dintre discriminare și violența împotriva femeilor, fiindcă aceasta afectează în special femeile, iar femeile nu sunt protejate de lege pe picior de egalitate cu bărbații.

principiul egalității. În mod esențial, este necesar ca acest principiu să fie realizat în practică.

Modificări propuse:

În acest context propunem completarea Art. 5 al Legii Nr. 45 cu un nou principiu: **”Nediscriminarea”**.

Articolul 5.

Obligațiile statului și diligența cuvenită

(1) Părțile se vor abține de la a se angaja în orice act de violență împotriva femeilor și se vor asigura că autoritățile, funcționarii, reprezentanții, instituțiile statului și alți actori care acționează în numele Statului acționează în conformitate cu această obligație.

(2) Părțile vor lua măsurile legislative și alte măsuri necesare pentru a exercita diligența cuvenită pentru a preveni, investiga, pedepsi și a furniza despăgubiri pentru actele de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții, care sunt săvârșite de actori non-statali.

Conform Constituției, Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate. Cetățenii Republicii Moldova beneficiază de protecția statului atât în țară, cât și în străinătate. Statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică. Nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante. Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile. Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată, garantează inviolabilitatea domiciliului, etc.

Legislația națională stabilește răspundere penală pentru:

- cauzarea intenționată a unei dureri sau a suferinței fizice ori psihice, care reprezintă tratament inuman ori degradant, de către o persoană publică sau de către o persoană care, de facto, exercită atribuțiile unei autorități publice, sau de către orice altă persoană care acționează cu titlu oficial sau cu consimțământul expres ori tacit al unei asemenea persoane ¹ ;

- hărțuire sexuală din partea unei persoane publice sau private ² ;
- încălcarea inviolabilității vieții personale, violarea dreptului la secretul corespondenței, violarea domiciliului ³ ;
- abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, neglijența în serviciu ⁴ ;
- Pentru abuz de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu care nu încadrează elementele componenței de infracțiune, precum și pentru acțiuni de protecționism este prevăzută răspundere contravențională ⁵.

În scopul asigurării abținerii funcționarilor de stat și altor actori care acționează în numele Statului de la acțiuni ilegale, a fost stabilită și răspundere civilă (materială) pentru prejudiciul cauzat de o autoritate publică sau de o persoană cu funcție de răspundere sau prin acțiunile organelor de urmărire penală, ale procuraturii sau ale instanțelor de judecată ⁶, precum și dreptul Statului de regres față de persoana cu funcție de răspundere din organele de cercetare penală, de anchetă preliminară, procuratură sau instanță judecătorească ⁷.

Cadrul juridic național asigură măsuri de protecție a victimelor împotriva actelor comise de actorii non-statali.

Astfel, în conformitate cu Legea cu privire la asigurarea egalității, faptele de discriminare sunt pasibile de răspundere disciplinară, civilă, contravențională și penală, conform legislației în vigoare.

În același context, Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie stabilește răspundere agresorului, în conformitate cu legislația, pentru comiterea actelor de violență în familie, precum și pentru încălcarea cerințelor ordonanței de protecție. În cazul comiterii unor acte de violență în familie ce conțin elementele constitutive

² Idem, art.173.

³ Idem, art.art.177, 178,179.

⁴ Idem, art.327-329.

⁵ Cod contravențional, art.art.312-3131.

⁶ Cod civil. Cartea a treia- Obligațiile, art.art.1404-1405.

⁷ Idem, art.1415.

¹ Idem, art.1661.

ale unei infracțiuni, se aplică pedeapsa prevăzută de legislația în vigoare, indiferent de stabilirea măsurilor de protecție.

Legislația națională stabilește răspundere penală pentru acțiunile care au ca și obiect de atentare viața și sănătatea persoanei, libertatea, cinstea și demnitatea persoanei, viața sexuală, viața familială și minorii, etc.¹.

Răspundere contravențională se prevede pentru acțiunile de atentare la integritatea corporală și sănătatea persoanei, libertatea, cinstea și demnitatea persoanei, care nu încadrează elementele componenței de infracțiune².

La moment, violența în familie constituie o infracțiune penală și se pedepsește potrivit Codului penal art. 200/1 Cod penal. În același timp, Republica Moldova s-a aliniat recomandărilor internaționale în ce privește obligația pozitivă de a proteja victima violenței chiar și într-un mediu privat. În acest context, infracțiunea de Violența în familie potrivit prevederilor art. 276 alin. 1 Cod de Procedură Penală este o infracțiune din oficiu, astfel legea nu cere introducerea unei plângeri penale prealabile din partea victimei. Organele de urmărire penală pot fi sesizate prin plângere sau denunț, sau infracțiunea poate fi depistată nemijlocit de către colaboratorii organului de drept care are obligația de a se autosesiza (articolul 262 Codul de Procedură Penală). Potrivit prevederilor art. 12 din Legea 45 pot sesiza actul de violență în familie: victima, membrii de familie; persoanele cu funcție de răspundere și profesioniștii care vin în contact cu familia; autoritatea tutelară.

Codul de procedură penală stabilește obligațiile autorităților de a reacționa în toate situațiile când există suspiciuni că a fost săvârșită o infracțiune. Potrivit art. 28 al Codului de Procedură Penală, procurorul și organul de urmărire penală au obligația, în limitele competenței lor, de a porni urmărirea penală în cazul în care sunt sesizate, în modul prevăzut de cod, privind săvârșirea unei infracțiuni și de a efectua acțiunile necesare în vederea constatării faptei penale și a persoanei vinovate.

1 Cod penal, Capitolele II, III, IV, VII

2 Cod contravențional, art. art. 69, 70, 78, 354, 357, etc.

Așadar, în cazul săvârșirii unui act de violență în familie orice persoană poate informa despre acest fapt autoritățile, acestea având obligația pozitivă de a reacționa în toate cazurile de violență. Potrivit modificărilor din 27.12.2012 la Art. 52 al Codului de Procedură Penală, procurorului, îi revin atribuțiile de organ de urmărire penală. Aceasta înseamnă că în toate cazurile acesta este obligat să reacționeze independent, chiar dacă ulterior dosarul poate fi transmis și organelor de poliție.

În pofida acestor prevederi legislative se observa în practică că legislația în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie nu este aplicată uniform. În special, acest fapt se datorează unor prevederi legislative ambigue, necunoașterii mecanismului de implementare a legii de către reprezentanții organelor de drept și nivelul înalt de rezistență al reprezentanților organelor de drept la aplicarea acestei legi.

Respectiv, la nivel legislativ prevederea cuprinsă în art. 276 alin. 5 Cod de Procedură Penală *„în cazurile de violență în familie, procurorul sau instanța de judecată va examina dacă voința de împăcare a victimei este liber exprimată, asigurându-se că victima a avut acces real la asistență și protecție.”* vine în contradicție directă cu reglementările din același articol alin. 1 Cod de Procedură Penală. Împăcarea părților în cazurile violenței în familie nu este admisă prin lege ca urmare a faptului că acest fel de infracțiuni sunt urmărite din oficiu, respectiv împăcarea părților fiind admisă în condițiile legii în cazurile în care infracțiunile fac parte din categoria celor care se pornesc la plângerea prealabilă a victimei.

Ca urmare a stereotipurilor și mentalității care persistă în rândurile organelor de drept față de violența în familie, aceștia continuă să diminueze gravitatea acestor fapte și să evite pornirea urmăririi penale pentru a atrage la răspundere penală a abuzatorilor. Astfel, ei recurg în mod greșit la norma cuprinsă în art. 78 din Codul contravențional ce se referă la *„Vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale”*. Deosebirea dintre contravenția – prevăzută la art. 78 Cod Contravențional și infracțiunea de violență

în familie din art. 200/1 Cod penal este între subiectul activ și pasiv special al faptei. În cazul violenței în familie și victima și infractorul sunt membrii ai unei și aceleiași familii, iar în cazul contravenției din Art. 78 nu există subiecți speciali! Astfel, propunem următoarele modificări.

Modificări propuse:

1. Se exclude alineatul 5 al Articolului 276, Cod de Procedură Penală.
2. Codul Contravențional, Art. 78 se modifică prin introducerea următorului text: **„acest articol nu este aplicabil cazurilor de violență în familie“**

Codul civil stabilește dreptul victimei actelor de violență de a pretinde repararea prejudiciului material și moral atât de la persoanele publice, în temeiuri prevăzute de art. 1404-1405, cât și de la subiecții privați în condițiile prevăzute de art. 1406-1410, 1414, 1418-1423, etc., inclusiv prejudiciul cauzat de persoanele incapabile. În acest scop legislația națională oferă un termen de prescripție de 3 ani, începând cu momentul în care persoana vătămată a cunoscut sau trebuia să cunoască existența prejudiciului și persoana obligată să-l repare.

Articolul 6.

Politici sensibile la dimensiunea de gen

Părțile se vor angaja să includă o perspectivă de gen în implementarea și evaluarea impactului dispozițiilor prezentei Convenții și pentru a promova și implementa în mod eficace politicile egalității între femei și bărbați și împuternicirea femeilor.

Legea Republicii Moldova cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați determină cadrul instituțional și responsabilitățile privind implementarea și evaluarea politicilor de promovare a egalității între femei și bărbați.

Astfel, Parlamentului Republicii Moldova i s-a atribuit în competență adoptarea cadrului legislativ necesar pentru a asigura egalitatea între femei și bărbați¹ în toate dome-

niile și monitorizarea implementării, în toate direcțiile și la toate nivelurile politicii de stat, a principiului egalității între femei și bărbați.

Guvernului îi revine sarcina asigurării integrării principiului egalității între femei și bărbați în politici, strategii, programe, acte normative și investiții financiare. În acest scop pe lângă Guvern a fost constituită, cu statut de organ consultativ, Comisia pentru egalitate între femei și bărbați, în vederea promovării complexe a egalității între femei și bărbați, coordonării activității autorităților administrației publice centrale și locale în acest domeniu, dezvoltarea colaborării cu societatea civilă, etc.

Autoritatea publică centrală abilitată cu elaborarea și promovarea politicilor în domeniul egalității între femei și bărbați este Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, care își realizează atribuțiile în condițiile legii.

Au fost create structuri instituționale cu competențe specifice: Direcția politici de asigurare a egalității de gen și prevenirea violenței în cadrul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei și unități gender în cadrul ministerelor, Consiliul coordonator interministerial în domeniul violenței în familie. Sistemul Național de Referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, își extinde rețeaua de servicii și asupra victimelor violenței.

Prevenirea și combaterea discriminării și asigurării egalității este atribuită, în condițiile Legii cu privire la asigurarea egalității, Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, precum și autorităților publice (prin intermediul unităților gender).

Are relevanță norma Legii cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, referitoare la statistica gender. Așa, în conformitate cu art. 22 al legii menționate supra, Biroul Național de Statistică este obligat să colecteze, prelucreze și generalizeze informațiile statistice dezagregate pe sexe, primite de la autoritățile administrației publice centrale și locale, partidele, alte organizații social-politice, persoanele juridice și persoanele fizice care desfășoară activitate de întreprinzător.

¹ Regulamentul Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 895 din 07.08.2006 // Monitorul Oficial 134-137/988, 25.08.2006.

Modificări propuse:

În scopul perfecționării mecanismului de colectare a informației statistice, considerăm necesară operarea unor modificări și completări în Legea nr. 412-XV din 9 decembrie 2004 cu privire la statistica oficială (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.1-4, art. 8 din 07.01.2005), după cum urmează:

1. Articolul 4, alineatul (1) lit a) se expune în redacție nouă:

„a) colectarea, prelucrarea, sistematizarea, centralizarea, analiza, estimarea curentă a informației statistice dezagregate pe criteriul de sex și diseminarea acesteia.“

2. Articolul 9, alineatul (2) se completează cu litera c1) în următoarea redacție:

“c1) să asigure colectarea, prelucrarea și generalizarea informației statistice dezagregate pe sexe;”

3. Articolul 10, alineatul (2) se completează cu litera a1) în următoarea redacție:

“ a1) să elaboreze metodologia de colectare, prelucrare și generalizare a informației statistice dezagregate pe sexe;”

4. Articolul 19 se completează cu alineatul (3) în următoarea redacție:

“(3) Autoritățile administrației publice centrale și locale, partidele, alte organizații social-politice, persoanele juridice și persoanele fizice care desfășoară activitate de întreprinzător vor prezenta organelor statisticii oficiale informațiile necesare dezagregate pe sexe.”

Propunerile formulate, prin care sunt încorporate competențe pentru Biroul Național de Statistică în vederea colectării, prelucrării și generalizării informației statistice dezagregate pe sexe, precum și prevăzute expres obligații pentru autoritățile administrației publice centrale și locale, persoanele juridice și fizice care desfășoară activitate de întreprinzător, să prezinte organelor statisticii oficiale informațiile necesare dezagregate pe sexe, sunt în corespundere cu Comentariile finale ale Comitetului ONU privind eliminarea discriminării față de femei.

Un document care abordează complex integrarea principiului egalității între femei și bărbați în viața economică,

politică și socială, în documentele de politici pentru toate domeniile și la toate nivelurile, reprezintă Programul național de asigurare a egalității de gen în Republica Moldova pe anii 2010-2015¹.

Necesitatea acestui Program național a fost de a crea oportunități pentru asigurarea egalității de gen de facto și de jure, conștiente și sensibile la dimensiunea de gen, având în calitate de premisă asigurarea participării tuturor membrilor societății, a femeilor și bărbaților, în toate domeniile vieții, eficientizarea și canalizarea resurselor financiare pentru realizarea diverselor politici sectoriale prin prisma dimensiunii de gen.

Acest document de politici identifică un spectru mai larg de probleme, iar în sfera prevenirii și combaterii violenței sunt preconizate un șir de măsuri, inclusiv:

- modificarea și completarea unor acte legislative în vederea asigurării implementării mecanismelor de prevenire și pedepsire a cazurilor de violență prin prisma de gen;
- consolidarea capacităților instituțiilor de prevenire și contracarare a violenței cu accent asupra persoanelor implicate în reabilitarea victimelor și resocializarea agresorilor, luând în considerare dimensiunea de gen;
- elaborarea programelor educaționale, a modulelor de instruire, realizarea cercetărilor, precum și organizarea campaniilor de informare privind fenomenul violenței prin prisma drepturilor omului și egalității de gen;
- consolidarea programelor sociale, măsurilor de reabilitare și resocializare adresate victimelor și agresorilor violenței;
- colectarea, analizarea și distribuirea datelor statistice dezagregate în funcție de sex privind cazurile de violență, etc.

În vederea implementării corespunzătoare a Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015 a fost aprobat și un Plan de acțiuni.

¹ Programul național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.933 din 31.12.2009 //Monitorul Oficial 5-7/27, 19.01.2010.

Un alt document de politici, pe care-l considerăm relevant în contextul întrebării examinate, servește Conceptul privind abordarea politicilor de descentralizare prin prisma egalității de gen, anexa nr.3 la Strategia națională de descentralizare .

Recunoscând egalitatea dintre femei și bărbați drept o precondiție pentru democrație și dezvoltare și promovând descentralizarea drept un obiectiv prioritar, Guvernul Moldovei a decis ca promovarea egalității de gen să fie un element important în cadrul procesului de descentralizare.

Integrarea dimensiunii de gen și promovarea drepturilor femeilor, a capacității lor reale și efective de a influența și a schimba lucrurile potrivit nevoilor și intereselor lor specifice, sunt luate în considerare pentru a spori eficacitatea procesului de descentralizare.

Un instrument important pentru integrarea dimensiunii de gen este analiza din perspectiva de gen, care ajută la examinarea diferențelor în viața femeilor și a bărbaților, pentru a aplica rezultatele acestei analize la elaborarea de politici locale, sectoriale și naționale și în prestarea de servicii publice, astfel încât să se realizeze schimbări pozitive pentru femeile care sînt supuse diferitelor forme de discriminare.

Un alt instrument important pentru promovarea politicilor publice sensibile la dimensiunea de gen este bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen, care reprezintă o formă de planificare, programare și alocare bugetară în așa mod încât să contribuie la promovarea egalității de gen și realizarea drepturilor femeilor. O atare planificare bugetară nu necesită bugete separate pentru femei și nici nu-și propune drept scop să sporească cheltuielile pentru programele specifice femeilor. Mai degrabă, planificarea bugetară sensibilă la dimensiunea de gen ajută autoritățile publice centrale și locale să decidă cum trebuie să fie ajustate politicile publice și unde trebuie să fie realocate resursele pentru a reduce inegalitățile de gen. Statisticile dezagregate după gen reprezintă cheia pentru planificarea bugetară sensibilă la dimensiunea de gen și, ca urmare, se impune o îmbunătățire a colectării și analizei datelor.

Promovarea drepturilor femeilor prin extinderea împuternicirilor femeilor se referă la obținerea de către femei

a controlului asupra propriei lor vieți. Această abordare implică activități de sporire a conștientizării, de dezvoltare a autoîncrederii, implică creșterea oportunităților, accesul sporit și controlul asupra resurselor și acțiunilor menite să transforme structurile și instituțiile care consolidează și perpetuează discriminarea și inegalitatea de gen.

Rezultatele scontate din aplicarea integrării dimensiunii de gen și al abordării pe baza drepturilor femeilor este de a asigura:

- participarea instituționalizată, transparentă și responsabilă a grupurilor de femei, a persoanelor specializate în domeniul dimensiunii de gen, a ONG-urilor și a femeilor supuse discriminării la planificarea de politici și la planificarea bugetară, monitorizarea strategiilor locale și sectoriale;
- receptivitatea sporită a strategiilor și a bugetelor locale la nevoile și la interesele femeilor, în general, precum și la cele ale femeilor dezavantajate, în special, mai ales ale celor supuse unor forme multiple de discriminare;
- creșterea capacității efective a femeilor în general și a celor supuse discriminării în special de a participa la procesul de luare a deciziilor și de promovare a nevoilor și a intereselor specifice; accesul îmbunătățit la servicii publice;
- angajamentul sporit și capacitățile îmbunătățite ale Guvernului, ale APL de a realiza și implementa politici sensibile la dimensiunea de gen, pentru a reduce orice formă de discriminare de gen;
- corelarea Strategiei naționale de descentralizare și a strategiilor sectoriale cu Programul național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010–2015 și cu legislația națională cu privire la egalitatea de gen.

Astfel, documentele de politici adoptate și în proces de adoptare, considerăm, scoate în evidență voința politică și capacitățile statului de a promova și implementa în mod eficace politicile egalității între femei și bărbați și împuternicirea femeilor, și constată faptul că această activitate deja a demarat.

CAHVIO CAPITOLUL II

POLITICI INTEGRATE ȘI

COLECTAREA DATELOR

Articolul 7.

Politici cuprinzătoare și coordonate

(1) Părțile vor lua măsurile legislative și alte măsuri necesare pentru a adopta și implementa politici eficiente, cuprinzătoare și coordonate la nivel de Stat, cuprinzând toate măsurile relevante pentru a preveni și combate toate formele de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții și pentru a oferi un răspuns holistic la violența împotriva femeilor.

(2) Părțile se vor asigura că politicile la care s-a făcut referire în alineatul 1 pun drepturile victimei în centrul tuturor măsurilor și că sunt implementate pe calea cooperării eficiente între toate agențiile, instituțiile și organizațiile relevante.

(3) Măsurile luate în conformitate cu prezentul articol vor implica, acolo unde este cazul, toți actorii relevanți, precum agențiile guvernamentale, parlamentele și autoritățile naționale, regionale și locale, instituțiile naționale pentru drepturile omului și organizațiile societății civile.

În urma modificărilor operate în iulie 2010, Legea 45¹ a fost modificată prin introducerea unui alineat (3) la Art.7 care a instituit pe lângă Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei un Consiliu coordonator interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, în componența căruia intră atât reprezentanți ai autorităților abilitate cât și ai societății civile. Acest Consiliu este responsabil de asigurarea coordonării și colaborării dintre ministere și alte autorități administrative centrale cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie. În practică ședințele acestui Consiliu sunt ineficiente, atestând o lipsă de implicare și activitate din partea membrilor care reprezintă autoritățile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie.

La nivel de politici, asigurarea condițiilor de protecție a persoanei împotriva violenței este o problemă care preocupă în permanență autoritățile naționale, regăsindu-se în Programul de activitate al Guvernului, precum și în alte documente naționale și de planificare strategică. Astfel, prin Hotărârea Guvernului nr.886 din 06.08.2007 a fost aprobată Politica Națională de Sănătate², a cărei obiectiv primordial este grija față de sănătatea populației.

În scopul prevenirii violenței (neglijenței, abuzului) și traumelor (fizice și psihice), fenomene ce afectează negativ societatea, Politica Națională de Sănătate preconizează:

- crearea unui sistem informațional unic de monitorizare și evaluare a datelor cu referință la aceste vicii sociale și consecințele lor;
- realizarea studiilor pentru determinarea motivelor și consecințelor acestor vicii, extinderea colaborării naționale și internaționale în vederea schimbului de informații cu referință la problemele ce țin de profilaxia și combaterea violenței și traumelor - la domiciliu, la locul de muncă, în societate etc.;
- constituirea grupurilor de coordonatori cu antrenarea sectorului civil, care vor fi instruiți în vederea coordonării măsurilor privind combaterea și profilaxia violenței și traumelor, formarea unei platforme unice de activități intersectoriale și multidisciplinare pentru prevenirea actelor de violență și reducerea consecințelor acestora;
- informarea largă a populației privind răspândirea violenței în societate și consecințele ei, convingerea populației de a se implica activ în activitățile de combatere a violenței;
- educarea populației în vederea creării în cadrul familiilor a unor relații armonioase, bazate pe respect și încredere.

1 MO 155-158/03.09.10

2 Monitorul Oficial nr.127-130/931 din 17.08.2007.

- education of population for establishing harmonious family relationships, based on respect and trust.

Consumul excesiv de alcool agravează riscul problemelor de familie, sociale și la locul de muncă, cum ar fi dependența alcoolică, violențele, leziunile neintenționate, comportamentul de huliganism și criminal, infracționalitatea, comportamentul sexual riscant, excluderea din societate, precum și scăderea productivității muncii. Alcoolul aduce daune nu doar celor care consumă, dar și altor persoane: sub aspect de violență în stradă sau violență în viața de familie, sub aspect de irosire a resurselor de stat, parțial, la acordarea ajutorului medical, la lupta împotriva criminalității și încălcării ordinii publice. Consecințele consumului excesiv de alcool se manifestă pe multiple planuri și conduce la un impact economic și social ¹. Rezultatele scontate de la implementarea Programului național privind controlul alcoolului pe anii 2012-2020 sunt de a preveni riscurile și înlătura afecțiunile determinate de consumul de alcool, reducerea cazurilor de violență, comportamentul de huliganism și criminal, infracționalitate, legate de consumul de alcool, etc.

Strategia națională de dezvoltare “Moldova 2020” ² scoate în evidență, de rand cu altele, rata joasă de raportare din partea femeilor-victime a actelor de violență și, în consecință, numărul mic de dosare pe rol la acest subiect, în condițiile în care fiecare a treia femeie cunoaște violența în familie, iar femeile din Republica Moldova sunt mai susceptibile decât bărbații să fie victime ale infracțiunilor. Rămân încă nesoluționate problemele privind modalitatea de colectare a datelor specifice grupurilor vulnerabile și rolul restaurativ al justiției, nu este implementată specializarea intervențiilor față de persoanele vulnerabile.

Potrivit Strategiei, subdiviziunile de analiză, monitorizare și evaluare a politicilor publice din cadrul ministerelor urmează să acorde atenție deosebită, în procesul de operaționalizare și implementare a Strategiei, aspectelor

1 Programul național privind controlul alcoolului pe anii 2012-2020 aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.360 din 06.06.2012 // Monitorul Oficial 120-125/419, 15.06.2012.

2 Strategia națională de dezvoltare “Moldova 2020” aprobată prin Legea RM nr.166 din 11.07.2012 //Monitorul Oficial 245-247/791, 30.11.2012.

interconexe, și anume dimensiunii de gen, drepturilor omului, incluziunii sociale, etc.

Efficientizarea legislației și consolidarea mecanismului instituțional în vederea asigurării egalității de șanse între femei și bărbați, eliminarea abuzului față de copii (inclusiv a violenței fizice și psihice), sunt măsuri preconizate pentru realizare și în Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pe anii 2011-2014 ³.

Într-un șir de documente de planificare strategică ⁴ se acordă atenție sporită prevenirii și combaterii violenței în familie. În aceeași ordine de idei, Programul național strategic în domeniul securității demografice a Republicii Moldova (2011-2025) ⁵ accentuează, că deși consecințele violenței domestice încă nu sunt pe deplin estimate, nu este pusă la îndoială influența nefastă a acestui fenomen asupra situației demografice. În condițiile țării noastre, pentru reducerea declinului demografic, de rând cu intervențiile ce țin de stimularea natalității și micșorarea mortalității, în special la populația în vîrsta aptă de muncă, sunt necesare măsuri pentru diminuarea deceselor produse din motive nenaturale (traume, violență).

3 Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pe anii 2011-2014 aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr.90 din 12.05.2011 //Monitorul Oficial 118-121/331, 22.07.2011.

4 Pct.79 din Programul Național de implementare a Planului de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană în domeniul liberalizării regimului de vize, cu măsurile adiționale aprobate prin Hotărârea Guvernului nr.130 din 24.02.2012 //Monitorul Oficial 42-45/158, 02.03.2012; Pct.pct.401-404 din Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2012-2015, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.289 din 07.05.2012 //Monitorul Oficial 93-98/330, 18.05.2012; Pct.pct.2.2.7., 3.1.4. din Planul național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2012-2013, modificat și completat prin Hotărârea Guvernului nr.559 din 31.07.2012 //Monitorul Oficial 165/616, 07.08.2012; Pct.14 din Planul de acțiuni pentru implementarea Observațiilor finale ale Comitetului pentru Drepturile Economice, Sociale și Culturale, adoptate la Geneva la 20 mai 2011, pe marginea celui de-al doilea Raport periodic al Republicii Moldova de implementare a Pactului internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.974 din 21.12.2012//Monitorul Oficial 270-272/1049, 25.12.2012.

5 Programul național strategic în domeniul securității demografice a Republicii Moldova (2011-2025) a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.768 din 12.10.2011 //Monitorul Oficial 182-186/851, 28.10.2011.

În acest scop în Planul de acțiuni sunt preconizate măsuri de profilaxie și combatere a violenței, abuzurilor și discriminării în familie, la locul de muncă, dezvoltarea serviciilor sociale de asistență psihologică a victimelor în localitățile rurale (centre și cabinete), etc.

Articolul 8. Resurse financiare

Părțile vor aloca resursele financiare și umane corespunzătoare pentru implementarea adecvată a politicilor, măsurilor și programelor integrate pentru prevenirea și combaterea tuturor formelor de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții, inclusiv acelea desfășurate de organizațiile neguvernamentale și de societatea civilă.

Strategia Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane¹ recunoaște necesitatea elaborării, la nivel național, a unui mecanism viabil de finanțare și a serviciilor de protecție și asistență a victimelor violenței, inclusiv violenței domestice și de extins efectiv Sistemul național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane și asupra victimelor violenței și a discriminării.

Activitățile de asigurare a egalității de șanse între femei și bărbați, de prevenire și combatere a discriminării și a violenței domestice, inclusiv activitatea centrelor/serviciilor de reabilitare a victimelor și agresorilor, în conformitate cu legislația națională relevantă, sunt finanțate din contul și în limitele mijloacelor financiare aprobate anual în bugetul de stat și în bugetele unităților administrativ-teritoriale, precum și din alte surse neinterzise de lege.

În contextul evocărilor supra, cheltuielile bugetare, în conformitate cu prevederile Legii privind sistemul bugetar

și procesul bugetar sunt determinate de alocațiile specificate în legea bugetară anuală, incluzând, cheltuieli pentru realizarea strategiilor de dezvoltare și a altor strategii și programe naționale și guvernamentale în condițiile legislației; asigurarea ordinii publice; transferuri în bugetele unităților administrativ-teritoriale, etc. Legea permite executorilor de buget să stabilească caracterul prioritar al acestor cheltuieli.

Prin Hotărârea Guvernului nr.756 din 02.07.2007 a fost aprobat Cadrul de cheltuieli pe termen mediu (2008-2010), care stabilește ca și prioritate, dezvoltarea sistemului serviciilor sociale comunitare prin îmbunătățirea calității serviciilor prestate de instituțiile sociale, diversificarea formelor alternative de servicii sociale. Pentru următorii ani s-a preconizat alocarea resurselor preponderent pentru acțiunile cu impact major pentru atingerea obiectivelor Programului Național de Dezvoltare.

Prin Dispoziția Guvernului Republicii Moldova nr. 129-d din 29 decembrie 2011 a fost aprobată Structura Cadrului bugetar pe termen mediu (2012-2014), care cuprinde, inclusiv strategiile de cheltuieli pe următoarele sectoare: educație; ocrotirea sănătății; protecția socială; cultură și artă; tineret și sport; știință și inovare; dezvoltarea turismului; justiția; sistemul penitenciar; apărarea națională; agricultura, gospodăria silvică și gospodăria apelor; transporturile și gospodăria drumurilor; protecția mediului înconjurător.

Distribuirea resurselor în Cadrul bugetar pe termen mediu (2012-2014) este ghidată de prioritățile de politici stabilite de Guvern pentru perioada respectivă, precum și de obiectivele generale ale politicii în domeniul cheltuielilor. Promovarea respectării egalității de gen constituie una din principalele priorități de politici și acțiuni pe sectoare cuprinse în strategiile sectoriale de cheltuieli pe anii 2012-2014.

În acest domeniu, potrivit proiectului Planului de acțiuni pentru implementarea, în perioada 2013-2015 a Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015 se preconizează punerea în aplicare a măsurilor speciale menite să asigure integrarea dimensiunii de gen în politicile naționale conform prevederilor tratatelor internaționale relevante,

1 Strategia Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane și Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane pe anii 2009-2011 au fost aprobate prin Hotărârea Parlamentului nr.257 din 05.12.2008 //Monitorul Oficial 27-29/66, 10.02.2009.

precum Convenția pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale, Carta Socială Europeană revizuită și alte documente juridice internaționale la care RM este parte; anihilarea violenței în familie și în bază de gen, prin integrarea dimensiunii de gen în măsurile afirmative de prevenire și combatere (de ordin legal, politic, social, educațional și cultural), în special a celor ce vizează potențialele victime și victime, în particular femei și fete, precum și potențialii agresori; elaborarea conceptului/viziunii bugetării sensibile la dimensiunea de gen (ulterior încadrat în actele legislative și normative) în procesul bugetar al Republicii Moldova, etc.

În atare condiții se impune, considerăm, necesitatea specificării în actele legislative relevante, a unor obiective și atribuții concrete subiecților abilitați, pentru a-i determina să solicite includerea în Legea bugetului de stat a mijloacelor financiare destinate realizării sarcinilor preconizate.

Modificări propuse:

În acest context considerăm relevant completarea:

1. Legii nr.45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.55-56/178 din 18.03.2008), cu modificările și completările ulterioare, după cum urmează:

Articolul 16 se completează cu un alineat nou, alin. (11) în următoarea redacție:

“(11) Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei finanțează programe de interes național în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, utilizând fondurile alocate de la bugetul de stat cu această destinație, precum și alte resurse pentru:

a) finanțarea centrelor/serviciilor de asistență și protecție a victimelor violenței în familie și a serviciilor de reabilitare a agresorilor. În cazul existenței unor resurse limitate, prioritate vor avea alocarea fondurilor pentru susținerea centrelor/serviciilor de asistență și protecție a victimelor violenței în familie.

b) instruirea personalului de specialitate care desfășoară activitate de prevenire și combatere a violenței în familie;

c) dezvoltarea sistemului de înregistrare, raportare și management al cazurilor de violență în familie;

d) informarea și sensibilizarea opiniei publice privind fenomenul violenței în familie.

e) cercetarea fenomenului violenței în familie”.

2. Legii nr.5 din 09.02.2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați (Monitorul Oficial 47-50/200, 24.03.2006), cu modificările și completările ulterioare, după cum urmează:

Articolul 19 se completează cu un alineat nou, alin.(5) în următoarea redacție:

“(5) Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei finanțează programe de interes național în domeniul egalității între femei și bărbați, utilizând fondurile alocate de la bugetul de stat cu această destinație, precum și alte resurse pentru:

a) instruirea personalului de specialitate, sensibilizarea lui în bază de gen, în vederea asigurării integrării principiului egalității între femei și bărbați în strategii, programe și investiții financiare;

b) promovarea cercetărilor și altor acțiuni privind asigurarea egalității între femei și bărbați, mediatizarea lor;

c) informarea și sensibilizarea opiniei publice asupra necesității asigurării egalității între femei și bărbați;

d) dezvoltarea activității unităților gender;

e) desfășurarea în comun cu organizațiile neguvernamentale, fundațiile, sindicatele, patronatul și organismele internaționale a activităților de implementare a egalității între femei și bărbați.”.

Între timp, pentru asigurarea unui mecanism viabil de finanțare a serviciilor de protecție și asistență a victimelor discriminării și violenței, inclusiv violenței domestice, sunt necesare perfecționări nu doar la nivel central, ci și la nivel local.

Strategia națională de descentralizare, care este principalul document de politici în domeniul administrației publice locale, determină mecanismele naționale în domeniul descentralizării și asigurării unei autonomii locale autentice pentru autoritățile administrației publice locale.

Atenție sporită în Strategie se acordată perfecționării actualului sistem de finanțe publice locale, astfel încât să se asigure autonomia financiară a APL, cu menținerea disciplinei financiare, maximizarea eficienței și asigurarea echității în alocarea resurselor. În acest scop se constată drept necesară consolidarea bazei de venituri proprii ale APL și a autonomiei de decizie asupra lor și reformarea sistemului de transferuri.

Actualmente, Legea privind finanțele publice locale stabilește că în bugetele unităților administrativ-teritoriale se prevăd alocații necesare asigurării funcționării instituțiilor publice și serviciilor publice din unitatea administrativ-teritorială respectivă. Cheltuielile anuale ale bugetelor unităților administrativ-teritoriale se aprobă de autoritatea reprezentativă și deliberativă respectivă numai în limita resurselor financiare disponibile. Contractarea de lucrări, servicii, bunuri materiale și efectuarea de cheltuieli se realizează de către executorii (ordonatorii) de buget doar cu respectarea prevederilor legale și în cadrul limitelor aprobate (rectificate). Autoritățile reprezentative și deliberative ale unităților administrativ-teritoriale sînt responsabile de stabilirea caracterului prioritar al cheltuielilor bugetului unității respective.

Precum se vede din prevederile normei menționate, autoritățile locale sunt în drept să contracteze lucrări și servicii, inclusiv în domeniul combaterii discriminării și violenței doar cu respectarea prevederilor legale și în cadrul limitelor aprobate. Însă legislația stabilește că, în bugetele unităților administrativ-teritoriale se prevăd (doar!) alocații necesare asigurării funcționării instituțiilor publice și serviciilor publice din unitatea administrativ-teritorială respectivă, despre alocații pentru contractarea unor lucrări și servicii, inclusiv în parteneriat public-privat, în Legea privind finanțele publice locale nu se menționează nimic. Astfel, redacția actuală a legii nu oferă posibilități administrației publice locale să includă în bugetul local alocații pentru contractarea lucrărilor și serviciilor, altele decît cele permise de lege - alocațiile necesare asigurării funcționării instituțiilor publice și serviciilor publice din unitatea administrativ-teritorială respectivă. Nu oferă nimic relevant în continuare nici normele legii care stabilesc delimitarea competențelor în efectuarea cheltuielilor publice, deoarece activitatea

în domeniul combaterii discriminării și violenței nu se regăsește în lista cheltuielilor care sunt finanțate din bugetul local de nivelul unu sau doi.

Legea privind administrația publică locală ¹ de asemenea nu oferă o reglementare clară a competenței autorităților locale în domeniul combaterii discriminării după criteriul de gen și a violenței în familie, nici la capitolul organizare și desfășurare a acțiunilor propriu-zise, nici la capitolul asigurării finanțării a astfel de activități. Legea menționată stipulează doar în art.29 într-o redacție laconică, atribuția primarului de coordonare a activității de asistență socială a familiilor afectate de violență intrafamilială, precum și de propunere spre aprobare a listelor bunurilor și serviciilor de interes public local pentru realizarea proiectelor de parteneriat public-privat, monitorizarea și controlul realizării proiectelor de parteneriat public-privat în care autoritatea administrației publice locale participă în calitate de partener public. Prevederi similare referitoare la parteneriatul public-privat se conțin și în art.53 al legii care stabilește competența președinelui raionului. Or, aneste norme rămân declarative, în condițiile lipsei reglementărilor de rigoare atât în Legea privind administrația publică locală, în normele care stabilesc competența autorității reprezentative de nivelul unu și doi, cât și din lipsă a reglementărilor relevante în Legea privind finanțele publice locale.

Modificări propuse:

Din cele menționate se impune necesitatea de a opera unele modificări și completări în actele legislative relevante, menite să perfecționeze mecanismul național de protecție și asistență a victimelor discriminării și violenței, după cum urmează:

1. În Legea nr.45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.55-56/178 din 18.03.2008), cu modificările și completările ulterioare, se propun următoarele modificări:

¹ Legea nr.436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală //Monitorul Oficial 32-35/116, 09.03.2007.

Articolul 8:

în alineatul (2), litera c) se expune în următoarea redacție:

”c) organizează și asigură finanțarea centrelor/serviciilor de asistență și protecție a victimelor violenței în familie și a serviciilor de reabilitare a agresorilor. În cazul existenței unor resurse limitate, prioritate vor avea alocarea fondurilor pentru susținerea centrelor/serviciilor de asistență și iprotecție a victimelor violenței în familie. De asemenea, asigură accesul victimelor la oportunități de reprofesionalizare și angajare în câmpul muncii, și la locuință socială la momentul când părăsesc centrele/serviciile de asistență și protecție.”

în alineatul (2), litera d) se expune în următoarea redacție:

”d) contribuie la prevenirea violenței în familie pe calea includerii problematicii prevenirii și combaterii violenței în familie în programele de dezvoltare locală; colaborării la implementarea sistemului de evidență a cazurilor de violență în familie; rezervării în bugetul local a mijloacelor pentru organizarea studiilor și campaniilor de informare în vederea combaterii violenței în familie, pentru susținerea serviciilor sociale și a altor măsuri de asistență a victimelor violenței în familie, inclusiv suportarea cheltuielilor pentru obținerea actelor de constatare medico-legale, în cazurile grave“;

2. În Legea nr.5 din 09.02.2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați (Monitorul Oficial 47-50/200, 24.03.2006), cu modificările și completările ulterioare, se propun următoarele modificări:

Articolul 20 se completează cu un alineat nou (11) în următoarea redacție:

“(11) Cheltuielile de realizare a atribuțiilor prevăzute la alin.(1) din prezentul articol, sunt efectuate din contul alocațiilor prevăzute în acest scop în bugetul local, în limita mijloacelor financiare disponibile, din fondurile alocate de la bugetul de stat cu această destinație, precum și din alte resurse neinterzise de lege.”

3. În Legea privind finanțele publice locale nr.397 din 16.10.2003 //Monitorul Oficial 248-253/996, 19.12.2003, cu modificările și completările ulterioare, se propun următoarele modificări:

Articolul 7:

alineatul (1) după sintagma “instituțiilor publice și serviciilor publice” se completează cu textul “ , precum și alocații pentru contractarea lucrărilor și serviciilor, conform necesităților” și după text.

4. În Legea privind administrația publică locală nr.436-XVI din 28 decembrie 2006 (Monitorul Oficial, 2007, nr.32-35/116 din 09.03.2006), cu modificările și completările ulterioare, se propun următoarele modificări:

1. Articolul 14:

alin.(2) se completează cu literele y1), y2), y3) în următoarea redacție:

“y1) aprobă programe de dezvoltare a serviciilor sociale, conform necesităților comunității și determină sursele financiare necesare, atribuindu-le caracter prioritar la adoptarea bugetului local;

y2) decide înființarea organizațiilor necomerciale de prestare a serviciilor sociale primare în localitate;

y3) aprobă condițiile de contractare a serviciilor oferite de prestatorii privați de servicii sociale, stabilește acces-tora facilități, în condițiile legii; ”

2. Articolul 29:

alineatul (1) se completează cu literele i1), i2), i3), i4) în următoarea redacție:

“i1) organizează studii privind tipurile de servicii sociale necesare comunității, elaborează și propune spre aprobare consiliului local programe de dezvoltare a serviciilor sociale, conform necesităților stabilite;

i2) identifică resursele financiare necesare pentru dezvoltarea și funcționarea serviciilor sociale în comunitate, la elaborarea proiectului bugetului local;

i3) asigură executarea deciziilor consiliului local de înființare a organizațiilor necomerciale de prestare a serviciilor sociale primare, susține, în condițiile legii, activitatea organizațiilor necomerciale private de prestare a serviciilor sociale din localitate;

i4) elaborează și prezintă consiliului local spre aprobare condițiile de contractare a serviciilor oferite de prestatorii privați de servicii sociale, asigură procurarea serviciilor, în condițiile stabilite de consiliu;

Modificări propuse:

Din cele menționate se impune necesitatea de a opera unele modificări și completări în actele legislative relevante, menite să perfecționeze mecanismul național de protecție și asistență a victimelor discriminării și violenței, după cum urmează:

1. În Legea nr.45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.55-56/178 din 18.03.2008), cu modificările și completările ulterioare, se propun următoarele modificări:

Articolul 8:

în alineatul (2), litera c) se expune în următoarea redacție:

”c) organizează și asigură finanțarea centrelor/serviciilor de asistență și protecție a victimelor violenței în familie și a serviciilor de reabilitare a agresorilor. În cazul existenței unor resurse limitate, prioritate vor avea alocarea fondurilor pentru susținerea centrelor/serviciilor de asistență și iprotecție a victimelor violenței în familie. De asemenea, asigură accesul victimelor la oportunități de reprofesionalizare și angajare în câmpul muncii, și la locuință socială la momentul când părăsesc centrele/serviciile de asistență și protecție.”

în alineatul (2), litera d) se expune în următoarea redacție:

”d) contribuie la prevenirea violenței în familie pe calea includerii problematicei prevenirii și combaterii violenței în familie în programele de dezvoltare locală; colaborării la implementarea sistemului de evidență a cazurilor de violență în familie; rezervării în bugetul local a mijloacelor pentru organizarea studiilor și campaniilor de informare în vederea combaterii violenței în familie, pentru susținerea serviciilor sociale și a altor măsuri de asistență a victimelor violenței în familie, inclusiv suportarea cheltuielilor pentru obținerea actelor de constatare medico-legale, în cazurile grave”;

2. În Legea nr.5 din 09.02.2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați (Monitorul Oficial

47-50/200, 24.03.2006), cu modificările și completările ulterioare, se propun următoarele modificări:

Articolul 20 se completează cu un alineat nou (11) în următoarea redacție:

“(11) Cheltuielile de realizare a atribuțiilor prevăzute la alin.(1) din prezentul articol, sunt efectuate din contul alocațiilor prevăzute în acest scop în bugetul local, în limita mijloacelor financiare disponibile, din fondurile alocate de la bugetul de stat cu această destinație, precum și din alte resurse neinterzise de lege.”

3. În Legea privind finanțele publice locale nr.397 din 16.10.2003 //Monitorul Oficial 248-253/996, 19.12.2003, cu modificările și completările ulterioare, se propun următoarele modificări:

Articolul 7:

alineatul (1) după sintagma “instituțiilor publice și serviciilor publice” se completează cu textul “ , precum și alocații pentru contractarea lucrărilor și serviciilor, conform necesităților” și după text.

4. În Legea privind administrația publică locală nr.436-XVI din 28 decembrie 2006 (Monitorul Oficial, 2007, nr.32-35/116 din 09.03.2006), cu modificările și completările ulterioare, se propun următoarele modificări:

1. Articolul 14:

alin.(2) se completează cu literele y1), y2), y3) în următoarea redacție:

“y1) aprobă programe de dezvoltare a serviciilor sociale, conform necesităților comunității și determină sursele financiare necesare, atribuindu-le caracter prioritar la adoptarea bugetului local;

y2) decide înființarea organizațiilor necomerciale de prestare a serviciilor sociale primare în localitate;

y3) aprobă condițiile de contractare a serviciilor oferite de prestatorii privați de servicii sociale, stabilește acestora facilități, în condițiile legii; ”

2. Articolul 29:

alineatul (1) se completează cu literele i1), i2), i3), i4) în următoarea redacție:

“i1) organizează studii privind tipurile de servicii sociale necesare comunității, elaborează și propune spre aprobare consiliului local programe de dezvoltare a serviciilor sociale, conform necesităților stabilite;

i2) identifică resursele financiare necesare pentru dezvoltarea și funcționarea serviciilor sociale în comunitate, la elaborarea proiectului bugetului local;

i3) asigură executarea deciziilor consiliului local de înființare a organizațiilor necomerciale de prestare a serviciilor sociale primare, susține, în condițiile legii, activitatea organizațiilor necomerciale private de prestare a serviciilor sociale din localitate;

i4) elaborează și prezintă consiliului local spre aprobare condițiile de contractare a serviciilor oferite de prestatorii privați de servicii sociale, asigură procurarea serviciilor, în condițiile stabilite de consiliu;

3. Articolul 43:

alineatul (1) lit.b) după sintagma “bugetul raional” se completează cu sintagma “atribuind caracter prioritar cheltuielilor pentru dezvoltarea în raion a serviciilor sociale necesare, aprobă ” și mai departe după text.

alineatul se completează cu literele j1), p1) și p2) în următoarea redacție:

“j1) aprobă programe de dezvoltare a serviciilor sociale, conform necesităților raionului și determină sursele financiare necesare;

p1) decide înființarea în unitatea teritorial-administrativă a organizațiilor necomerciale de prestare a serviciilor sociale specializate sau cu specializare înaltă;

p2) aprobă condițiile de contractare a serviciilor oferite de prestatorii privați de servicii sociale, stabilește acestora facilități, în condițiile legii; “.

4. Articolul 51:

alineatul (2) se completează cu literele b1 și b2) în următoarea redacție:

“b1) asigură examinarea necesităților raionului în privința serviciilor sociale și elaborează proiectele pro-

gramelor de dezvoltare a serviciilor sociale, conform necesităților stabilite;

b2) elaborează condițiile de contractare a serviciilor oferite de prestatorii privați de servicii sociale; “.

5. Articolul 53:

alineatul (1) se completează cu literele c1), c2), c3), c4), k1) în următoarea redacție:

“c1) organizează examinarea necesităților raionului în privința tipurilor de servicii sociale, propune spre aprobare consiliului raional programul de dezvoltare a serviciilor sociale, conform necesităților stabilite;

c2) identifică resursele financiare necesare pentru dezvoltarea și funcționarea serviciilor sociale la nivel raional, atribuind caracter prioritar acestor cheltuieli, la elaborarea proiectului bugetului raional;

c3) asigură executarea deciziilor consiliului raional de înființare a instituțiilor publice de prestare a serviciilor sociale în unitatea teritorial-administrativă, facilitează și susține, în condițiile legii, activitatea organizațiilor necomerciale private de prestare a serviciilor sociale;

c4) asigură elaborarea și aprobarea la consiliul raional a condițiilor de contractare a serviciilor oferite de prestatorii privați de servicii sociale, asigură procurarea serviciilor, conform deciziei consiliului;

k1) coordonează și controlează activitatea instituțiilor publice de prestare a serviciilor sociale, poartă răspundere pentru asigurarea activității lor;

6. Articolul 77 se completează cu alin.(31) în următoarea redacție:

“(31) Prestatorii serviciilor sociale (primare, specializate, cu specializare înaltă), precum și solicitanții care intenționează să presteze în unitatea administrativ-teritorială respectivă a astfel de servicii sociale, au prioritate la obținerea bunurilor în condițiile specificate la alineatele (2) și (3) din prezentul articol.“.

Articolul 9.

Organizațiile neguvernamentale și societatea civilă

Părțile vor recunoaște, încuraja și sprijini, la toate nivelele, activitatea organizațiilor neguvernamentale relevante și a societății civile active în combaterea violenței împotriva femeilor și vor stabili cooperarea eficace cu aceste organizații.

Obiect al parteneriatului public-privat poate fi orice bun, lucrare, serviciu public sau funcție exercitată de partenerul public, cu excepția celor interzise expres de lege. Parteneriatul public-privat se realizează în baza contractelor de antrepriză/prestări servicii, administrare fiduciară, de locațiune/arendă, concesiune, societate comercială sau de societate civilă și prin alte forme contractuale neinterzise de lege.

Astfel, chiar dacă nu este prevăzut expres, Legea cu privire la parteneriatul public-privat nu interzice organizarea prestării în parteneriat public-privat a serviciilor în domeniul prevenirii/combaterii discriminării, violenței domestice, promovarea egalității șanselor, a drepturilor omului, etc.

În același timp trebuie de menționat lipsa în lege a reglementărilor care ar asigura disponibilitatea autorităților locale de a utiliza resurse financiare proprii pentru servicii necesare în localitate, care pot fi prestate în condițiile parteneriatului public-privat¹. În acest sens modificărilor propuse în legislație, menționate la art.8 al Convenției, ar constitui un remediu pentru soluționarea problemei.

Articolul 10.

Organismul coordonator

(1) Părțile vor desemna sau vor înființa unul sau mai multe organisme oficiale, responsabile de coordonarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea politicilor și a măsurilor de prevenire și combatere a tuturor formelor de violență acoperite de prezenta Convenție. Aceste organisme vor coordona colectarea de date, la care se

¹ Legea cu privire la parteneriatul public-privat nr.179-XVI din 10.07.2008 // Monitorul Oficial nr.165-166/605 din 02.09.2008.

face referire în Articolul 11, vor analiza și vor disemina rezultatele sale.

(2) Părțile se vor asigura că organismele desemnate sau înființate conform prezentului articol primesc informații de natură generală privind măsurile luate potrivit Capitolului VIII.

(3) Părțile se vor asigura că organismele desemnate sau înființate conform prezentului articol vor avea capacitatea de a comunica direct și de a promova relațiile cu omologii lor din alte Părți.

Legea Republicii Moldova cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, prevede constituirea pe lângă Guvern, cu statut de organ consultativ, a Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați, în vederea abordării complexe a procesului de promovare a egalității între femei și bărbați, coordonării activității autorităților administrației publice centrale și locale în acest domeniu, dezvoltarea colaborării structurilor de stat cu societatea civilă².

Întru executarea prevederilor Legii cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați Guvernul Republicii Moldova a instituit Comisia guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați³. Prin același act guvernamental a fost abrogată Hotărârea Guvernului nr.74 din 2 februarie 1999 cu privire la instituirea Comisiei pentru problemele femeii. Președinția în Comisie este asigurată de unul dintre viceprim-miniștri, iar ministrul muncii, protecției sociale și familiei deține funcția de vice-președinte al Comisiei. Comisia este alcătuită din reprezentanți ai ministerelor, altor autorități administrative centrale (cu nivel de viceministru/vicedirector), Confederației Naționale a Sindicatelor, Confederației Naționale a Patronatelor, ai organizațiilor neguvernamentale cu activitate în domeniu, din mediul academic și mass-media.

Reprezentanții din partea societății civile, mediului academic și mass-media sunt incluși în componența Comisiei prin hotărârea acesteia pe termen de un an.

² Art.18 al Legii cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați.

³ Hotărârea Guvernului nr.350 din 07.04.2006 cu privire la instituirea Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați // Monitorul Oficial al R.Moldova nr.59-62/392 din 14.04.2006.

Comisia guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați exercită activități coordonatoare în scopul asigurării bazei strategice și organizaționale, a instrumentelor și mecanismelor de influențare și realizare a politicii statului privind asigurarea drepturilor și șanselor egale între femei și bărbați. În acest sens Comisia coordonează activitățile structurilor statale, monitorizează respectarea principiului egalității între femei și bărbați; evaluează gradul de implementare și respectare a legislației în domeniu la nivel central și local; promovează dezvoltarea statisticii de gen, realizarea cercetărilor, analizelor multidisciplinare în domeniu și studierea aspectelor egalității și echității între femei și bărbați; contribuie la sensibilizarea și conștientizarea femeilor și bărbaților, precum și a societății în întregime, asupra necesității eliminării tuturor formelor de discriminare pe bază de gen, inclusiv a violenței în familie, promovează modelele pozitive care ar reflecta rolul și locul femeii și bărbatului în societate, reieșind din valorile democratice; informează opinia publică despre evoluția situației privind respectarea principiului egalității genurilor; colaborează cu organizațiile neguvernamentale și internaționale privind implementarea principiului egalității de șanse între femei și bărbați în conformitate cu standardele internaționale în domeniu.

În conformitate cu art.7 al Legii nr.45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, pe lângă Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei se creează Consiliul coordonator interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, în componența căruia intră reprezentanți ai autorităților centrale, reprezentanți ai societății civile și alte părți interesate. Consiliul coordonator interministerial este responsabil de asigurarea coordonării și colaborării dintre ministere și alte autorități administrative centrale cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie. Regulamentul Consiliului coordonator interministerial este aprobat prin hotărâre de Guvern.

În scopul realizării prevederilor Legii nr.45 a fost creat Consiliul coordonator interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie¹ și aprobat Regulamentul de activitate al Consiliului

1 Hotărârea Guvernului nr.72 din 07.02.2012 cu privire la Consiliul coordonator interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie //Monitorul Oficial 30-33/94 din, 10.02.2012.

coordonator interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie. Consiliul coordonator este creat în vederea asigurării coordonării acțiunilor dintre ministerele de resort, alte autorități administrative centrale cu competențe în domeniul vizat, în special coordonarea activităților structurilor statale în acest domeniu, monitorizarea respectării principiului de asigurare a intereselor superioare a victimelor violenței în familie, promovarea abordării multidisciplinare a aspectelor de prevenire și combatere a fenomenului violenței în familie în politicile și planurile naționale și sectoriale; examinarea problemelor/lacunelor legislative ce vizează mecanismele de implementare a cadrului normativ din domeniu; coordonarea metodologică a organizării și desfășurării campaniilor tematice în domeniul prevenirii/informării și formării culturii nonviolente a populației.

Activitatea ambelor structuri menționate supra este asigurată de către Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, prin intermediul Direcției politice de asigurare a egalității de gen și prevenirea violenței.

Prin urmare, trebuie să constatăm, că Republica Moldova dispune de cadrul regulatoriu și instituțional necesar, capabil să realizeze sarcinile prevăzute în această normă a Convenției de la Istanbul. Problemele care persistă la acest capitol, țin mai degrabă de funcționarea corespunzătoare a instituțiilor respective, în special aceasta se referă la activitatea Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați, cu competențe și în domeniul combaterii discriminării și violenței de gen.

Articolul 11. **Colectarea datelor și cercetarea**

(1) În scopul implementării prezentei Convenții, Părțile se vor angaja să:

- a) colecteze date statistice relevante dezagregate la intervale regulate privind cazurile din toate formele de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții;*
- b) sprijine cercetarea în domeniul tuturor formelor de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții în vederea studierii cauzelor și a efectelor lor, a ratelor de incidență și de condamnare, precum și eficacitatea măsurilor luate pentru a implementa prezenta Convenție.*

(2) Părțile se vor strădui să efectueze studii pe bază de populație la intervale regulate pentru a evalua prevalența și tendințele tuturor formelor de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții.

(3) Părțile vor furniza grupului de experți, prevăzute la articolul 66 din prezenta Convenție, informațiile colectate în conformitate cu prezentul articol pentru a stimula cooperarea internațională și pentru a permite analiza comparativă internațională.

(4) Părțile se vor asigura că informațiile colectate potrivit prezentului articol sunt disponibile publicului.

Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați conține reglementări referitoare la statistica gender. Așa, în conformitate cu art.22 al legii, Biroul Național de Statistică este obligat să colecteze, prelucreze și generalizeze informațiile statistice dezagregate pe sexe, primite de la autoritățile administrației publice centrale și locale, partidele, alte organizații social-politice, persoanele juridice și persoanele fizice care desfășoară activitate de întreprinzător.

În scopul perfecționării mecanismului de colectare a informației statistice, mai sus au fost propuse unele modificări și completări în Legea nr. 412-XV din 9 decembrie 2004 cu privire la statistica oficială. Art.8 al Legii nr.45 atribuie în competența Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerului Educației, Ministerului Sănătății, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiției elaborarea și promovarea politicii de prevenire a violenței în familie, de acordare a protecției și asistenței victimelor și agresorilor; stabilirea procedurilor de identificare, înregistrare și raportare a cazurilor de violență în familie, conform principiilor statistice, dezagregate pe sexe, etc.

La nivel local, organele afacerilor interne identifică, înregistrează și raportează cazurile de violență în familie și asigură evidența nominală a agresorilor, monitorizează și instrumentează, în comun cu asistenții sociali, cazurile de violență în familie din teritoriul deservit, actualizează baza de date cu informații necesare, conlucrează cu autoritățile abilitate, cu societatea civilă în acest domeniu. Secțiunile/direcțiile de asistență socială și de protecție a familiei au sarcina de actualizare a bazei de date, ce vizează fenomenul violenței în familie în teritoriu, în comun cu

alte autorități abilitate și în colaborare cu organizațiile neguvernamentale din domeniu, realizează programe informaționale în vederea prevenirii violenței în familie.

Întru implementarea prevederilor Legii nr.45 Guvernul a aprobat Conceptul Sistemului informațional automatizat „Registrul de stat al cazurilor de violență în familie”¹ și Planul de acțiuni pentru elaborarea și implementarea Sistemului informațional automatizat “Registrul de stat al cazurilor de violență în familie” . Ministerele și alte autorități administrative centrale, precum și autoritățile administrației publice locale, în limitele competențelor atribuite, asigură realizarea prevederilor Conceptului Sistemului informațional automatizat “Registrul de stat al cazurilor de violență în familie”, în limitele alocațiilor financiare prevăzute în bugetele respective. Controlul executării a fost pus în sarcina Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei. Registrul de stat al cazurilor de violență în familie este o resursă informațională de stat, care reprezintă un ansamblu sistematizat de informații documentate despre cazurile de violență în familie și de mijloace software și hardware informaționale și organizatorice, precum și de sisteme de transmitere și utilizare a datelor, metode destinate realizării suportului informațional.

Acest Sistem informațional automatizat este destinat colectării, stocării și prelucrării datelor despre fenomenul violenței în familie, informării autorităților publice centrale și autorităților administrației publice locale, persoanelor fizice și juridice despre instituțiile și serviciile sistemului de protecție a victimelor violenței în familie, despre serviciile și programele de reabilitare a agresorilor, precum și despre beneficiarii sistemului. Sistemul, de asemenea, este destinat abordării multiaspectuale a fenomenului de violență în familie, asigurării suportului informațional al specialiștilor din diferite domenii pentru parcurgerea corectă a etapelor necesare soluționării unui caz de violență în familie.

Posesor, deținător al Registrului este Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, ultimul exercitând și funcțiile de registrator al informațiilor furnizate, în cadrul Sistemului informațional automatizat, de către Ministerul Educației, Ministerul Sănătății,

¹ Hotărârea Guvernului nr.544 din 09.09.2009 // Monitorul Oficial nr.143/629 din 16.09.2009.

Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției, autoritățile locale abilitate în domeniul prevenirii și combaterii violenței domestice. Din păcate, până la momentul scrierii prezentului Raport, acest Sistem Informațional automatizat nu a fost pus în aplicare practică.

Activitatea departamentală privind identificarea și înregistrarea cazurilor de violență în familie, modalitățile de interacțiune cu alte autorități și instituții abilitate cu competențe de prevenire și combatere a violenței în familie sunt reglementate prin Instrucțiuni metodice¹.

Evidența și colectarea informației despre cazurile de violență în afara familiei este asigurată în cadrul Sistemului informațional integral automatizat de evidență a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni, instituit prin Legea nr.216 din 29.05.2003². Acest Sistem are funcții de colectare, acumulare, prelucrare, păstrare și actualizare a informației cu caracter criminal, asigurând la nivel de stat evidența unică a infracțiunilor și a persoanelor care le-au săvârșit (inclusiv locuitorii Republicii Moldova care au săvârșit infracțiuni pe teritoriul altor state), precum și a pedepselor aplicate lor, etc. Informația operativă și statistică acumulată în cadrul Sistemului informațional integral este utilizată conform necesităților de către conducerea țării, ministerele și departamentele interesate, de organele de urmărire penală, inclusiv în scopul elaborării și implementării politicilor, de asemenea are loc schimb de informație cu organele similare din alte țări. Deținătorul băncii centrale de date este Ministerul Afacerilor Interne, care asigură înregistrarea și evidența centralizată a informației și eliberarea rapoartelor statistice generalizate. Finanțarea creării, implementării, funcționării și dezvoltării Sistemului se efectuează din contul mijloacelor prevăzute în bugetul de stat.

1 Instrucțiunile metodice privind intervenția organelor afacerilor interne în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie, aprobate prin ordinul ministrului afacerilor interne nr.275 din 14.08.2012; Instrucțiunile privind intervenția secțiilor/direcțiilor asistență socială și protecție a familiei, în cazurile de violență în familie, aprobate prin ordinul ministrului muncii, protecției sociale și familiei nr.22 din 09.02.2012; Instrucțiunile privind modul de exercitare, de către administrația publică locală, a atribuțiilor legale în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, aprobate prin ordinul ministrului muncii, protecției sociale și familiei nr.105 din 02.08.2012, etc.

2 Monitorul Oficial nr.170-172/695 din 08.08.2003.

La momentul actual, putem menționa doar despre funcționarea Sistemului informațional integral automatizat de evidență a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni.

Cât privește Sistemul informatizat automatizat integrat Registrul de stat al cazurilor de violență în familie, acesta este abia în proces de formare. Între timp, potrivit Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015, sistemul de statistici existent a cazurilor de violență în familie, nu reflectă adecvat fenomenul abordat și nu ține cont de dimensiunea de gen, fapt ce împiedică elaborarea documentelor de politici relevante.

Conform Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pe anii 2011–2014, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr.90 din 12.05.2011, crearea Sistemului informatizat automatizat integrat “Registrul de stat al cazurilor de violență în familie” este preconizată pentru anii 2011-2014, în limita surselor alocate din buget. Cu toate acestea, nu este clar când totuși această problemă va fi soluționată, fiindcă, din câte se cunoaște, pentru următorii ani nu au fost preconizate surse financiare în acest scop.

CAHVIO CAPITOLUL III

PREVENIRE

Articolul 12. Obligații generale

(1) Părțile vor lua măsurile necesare pentru a promova schimbările în modelele sociale și culturale de comportament al femeilor și bărbaților, în vederea eradicării prejudecăților, obiceiurilor, tradițiilor și a altor practici, care sunt bazate pe ideea inferiorității femeilor sau pe roluri stereotipe pentru femei și bărbați.

(2) Părțile vor lua măsurile legislative și alte măsuri necesare pentru a preveni toate formele de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții de orice persoană fizică sau juridică.

(3) Toate măsurile adoptate potrivit acestui capitol vor lua în calcul și vor adresa nevoile specifice ale persoanelor devenite vulnerabile prin circumstanțe speciale și vor plasa drepturile omului ale tuturor victimelor în centrul lor.

(4) Părțile vor lua măsurile necesare pentru a încuraja toți membrii societății, în special bărbații și băieții, să contribuie activ la prevenirea tuturor formelor de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții.

(5) Părțile se vor asigura că obiceiul, cultura, religia, tradiția sau așa-numita "onoare" nu vor fi considerate drept justificare pentru orice acte de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții.

(6) Părțile vor lua măsurile necesare pentru a promova programele și activitățile pentru împuternicirea femeilor.

Conform Constituției, cetățenii Republicii Moldova beneficiază de protecția statului atât în țară, cât și în străinătate. Statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică, respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată.

În scop de prevenire a acțiunilor ilegale, legislația națională stabilește în afară de pedeapsă penală sau contravențională și posibilitatea recuperării prejudiciului cauzat, fie de către o autoritate publică sau persoană cu funcție de răspundere, fie de către subiecți nestatali sau persoane fizice.

Astfel, în conformitate cu Legea cu privire la asigurarea egalității, faptele de discriminare sunt pasibile de răspundere disciplinară, civilă, contravențională și penală, conform legislației în vigoare.

În același context, Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie stabilește răspundere agresorului, în conformitate cu legislația, pentru comiterea actelor de violență în familie, precum și pentru încălcarea cerințelor ordonanței de protecție. În cazul comiterii unor acte de violență în familie ce conțin elementele constitutive ale unei infracțiuni, se aplică pedeapsa prevăzută de legislația în vigoare, indiferent de stabilirea măsurilor de protecție ¹.

Legislația națională stabilește răspundere penală pentru acțiunile care au ca și obiect de atentare viața și sănătatea persoanei, libertatea cinstei și demnitatea persoanei, viața sexuală, viața familială și minorii, etc. ².

Răspundere contravențională se prevede pentru acțiunile de atentare la integritatea corporală și sănătatea persoanei, libertatea, cinstea și demnitatea persoanei, care nu încadrează elementele componenței de infracțiune ³.

Codul civil stabilește dreptul victimei actelor de violență de a pretinde repararea prejudiciului material și moral atât de la persoanele publice, în temeiuri prevăzute de art.art.1404-1405, cât și de la subiecții privați în condițiile prevăzute de art.art. 1406-1410, 1414, 1418-1423, etc., inclusiv prejudiciul cauzat de persoanele incapabile. În acest scop legislația națională oferă un termen de prescripție de 3 ani.

¹ Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, art.17.

² Cod penal, Capitolele II, III, IV, VII

³ Cod contravențional, art.art.69, 70, 78, 354, 357, etc.

Măsurile preventive, însă, nu se limitează la mecanismul de sancționare a actelor de violență asupra persoanei, inclusiv violența domestică. Cadrul juridic național conține și documente strategice, acte normative care promovează politici în vederea schimbării unor tradiții și eradicării unor stereotipuri referitoare la rolul în societate și familie a femeii și bărbatului.

Bunăoară, potrivit Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015 în sistemul de învățământ se atestă o atitudine condiționată de gen a cadrelor didactice față de elevi atât în procesul de predare și evaluare, cât și în implicarea elevilor în activități extracurriculare, inclusiv orientarea profesională. Persistența în învățământ a unor stereotipuri de gen reproduce modelele tradiționale masculine și feminine, deseori fiind ignorate diferențele individuale și aptitudinile personale ale fetelor și băieților. Feminizarea sistemului educațional reprezintă o consecință a persistenței stereotipului conform căruia anume femeile sunt responsabile de îngrijirea și educarea copiilor.

În sfera violenței se observă nivelul insuficient de conștientizare de către societate a problemei violenței în familie drept încălcare a drepturilor omului; nivelul slab de pregătire a specialiștilor din diverse domenii referitoare la identificarea, înregistrarea și referirea cazurilor de violență în familie; insuficiența de resurse umane calificate și resurse financiare pentru asistența victimelor violenței în familie și lucrul cu agresorii; lipsa mecanismelor de identificare, abordare și soluționare a fenomenului hărțuirii sexuale; insuficiența de servicii de asistență și protecție a victimelor; imperfecțiunea mecanismului de monitorizare și evaluare a domeniului violenței. Unii experți indică asupra persistenței manifestării violenței împotriva fetelor și că deseori violența în familie reprezintă cauza traficării femeilor/fetelor.

În mijloacele de informare în masă apar tot mai multe materiale ce vizează dimensiunea de gen, fapt care este salutar. În același timp, continuă să fie la fel de des întâlnite materiale cu conținut tendențios, discriminator și sexist. Din cauza cunoștințelor insuficiente în domeniu, dar, mai ales implicit, a unei insensibilități de gen, lucrătorii din publicitate continuă să producă

imagini interpretabile, stereotipe și discriminatorii. O altă explicație a persistenței acestora este și interesul publicului tocmai pentru asemenea panouri.

În pofida unor progrese atestate în discursul mediatic de gen în Moldova, se constată concluzii deloc îmbucurătoare: lipsesc campanii susținute de promovare continuă și constantă a drepturilor femeilor și a principiului egalității de șanse; informațiile /studiile /analizele despre principiul egalității de șanse sunt puține și datele existente se adresează în general unui public restrâns și adesea chiar de specialitate; pregătirea reprezentanților media în domeniu este insuficientă.

Urmărind scopul identificării și asigurării oportunităților, condițiilor și modalităților de realizare eficientă a egalității de gen în societate, Programul național a stabilit în calitate de obiectiv general integrarea principiului egalității între femei și bărbați în politicile din toate domeniile și la toate nivelurile de adoptare și aplicare a deciziilor; asigurarea unui management eficient al implementării egalității de gen la nivel național și local; sensibilizarea opiniei publice cu privire la prevenirea și eliminarea prejudecăților, stereotipurilor de gen și a condițiilor generatoare de situații discriminatorii în bază de gen; stimularea activității analitice inter/transdisciplinare în domeniul egalității de gen; dezvoltarea dialogului și parteneriatelor dintre autoritățile publice, societatea civilă și alte părți interesate.

Pentru atingerea obiectivelor propuse s-a preconizat realizarea unor măsuri în vederea creșterii nivelului de conștientizare publică, în special privind analiza, studiul și reflectarea dimensiunii și problemelor de gen în mijloacele de informare în masă, implicarea bărbaților în promovarea principiului de șanse egale pentru femei și bărbați, etc.

Prin Hotărârea Parlamentului nr.90 din 12.05.2011 a fost aprobat Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pe anii 2011-2014.¹

1 Monitorul Oficial nr.118-121/ 331 din 22.07.2011.

Potrivit documentului, în pofida faptului că dreptul la viață, precum și dreptul persoanei la integritate fizică și psihică sunt drepturi naturale, inerente ființei umane, făcând parte din categoria inviolabilităților, mai există cazuri când aceste drepturi sunt afectate. Republica Moldova continuă să se confrunte cu fenomene sociale negative interconexe, cum ar fi tortura, alte pedepse ori tratamente crude, inumane sau degradante, violența în familie, care afectează cele mai vulnerabile părți ale populației.

Deoarece cele mai vulnerabile și expuse riscului de maltratare sunt persoanele private de libertate, Parlamentul a adoptat Legea privind controlul civil asupra respectării drepturilor omului în instituțiile care asigură detenția persoanelor, oferind asociațiilor obștești din domeniu dreptul de a evalua gradul de respectare a drepturilor persoanelor private de libertate, condițiile de detenție și tratamentul deținuților. Necesitatea eradicării flagelului torturii a determinat implicarea societății civile în procesul monitorizării locurilor de detenție, fiind creat mecanismul național de prevenire a torturii, format din avocatul parlamentar și consiliul consultativ de pe lângă Centrul pentru Drepturile Omului.

În vederea promovării, respectării și garantării drepturilor persoanelor afectate de violența familială, pentru dezvoltarea fiecărui membru al familiei într-un mediu lipsit de violență, este necesară consolidarea cadrului instituțional al sistemului de servicii sociale destinate prevenirii și combaterii violenței în familie. Prevenirea violenței prin măsuri active și prin implicarea tuturor actorilor sociali constituie unul dintre dezideratele actualei politici. Este necesară consolidarea continuă a mecanismelor de implementare a cadrului legislativ în domeniul prevenirii și combaterii acestor fenomene.

Deoarece cele mai vulnerabile și expuse riscului de maltratare sunt persoanele private de libertate, Parlamentul a adoptat Legea privind controlul civil asupra respectării drepturilor omului în instituțiile care asigură detenția persoanelor, oferind asociațiilor obștești din domeniu dreptul de a evalua gradul de respectare a drepturilor persoanelor private de libertate, condițiile de detenție și tratamentul deținuților. Necesitatea eradicării flagelului torturii a determinat implicarea societății civile în procesul monitorizării locurilor de detenție, fiind creat

mecanismul național de prevenire a torturii, format din avocatul parlamentar și consiliul consultativ de pe lângă Centrul pentru Drepturile Omului.

În vederea promovării, respectării și garantării drepturilor persoanelor afectate de violența familială, pentru dezvoltarea fiecărui membru al familiei într-un mediu lipsit de violență, este necesară consolidarea cadrului instituțional al sistemului de servicii sociale destinate prevenirii și combaterii violenței în familie. Prevenirea violenței prin măsuri active și prin implicarea tuturor actorilor sociali constituie unul dintre dezideratele actualei politici. Este necesară consolidarea continuă a mecanismelor de implementare a cadrului legislativ în domeniul prevenirii și combaterii acestor fenomene.

În acest scop în Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului au fost prevăzute un șir de activități, în vederea consolidării mecanismului instituțional în domeniul prevenirii violenței în familie, prevenirii și combaterii discriminării, inclusiv:

- elaborarea studiilor privind formele de manifestare a violenței în familie, grupurile vulnerabile și/sau domeniile de manifestare;
- desfășurarea campaniilor de informare și educare a populației și de conștientizare a opiniei publice cu privire la gravitatea fenomenului violenței în familie;
- derularea campaniilor naționale de promovare a nediscriminării, inclusiv editarea de publicații, organizarea de emisiuni tematice interactive TV și radio;
- realizarea studiilor privind manifestările de discriminare, evaluarea practicilor de examinare a acestor cazuri, etc.

Unele din aceste măsuri preconizate în Planul de acțiuni, în special care se referă la campaniile informative și de sensibilizare, educare a populației poartă caracter permanent.

Articolul 13. **Creșterea gradului de conștientizare**

(1) Părțile vor promova sau vor efectua, pe o bază regulată și la toate nivelele, campanii sau programe de creștere a gradului de conștientizare, inclusiv în cooperare cu instituțiile naționale din domeniul drepturilor omului și cu organismele din domeniul egalității,

cu societatea civilă și cu organizațiile neguvernamentale, în special cu organizațiile de femei, acolo unde este cazul, pentru a mări gradul de conștientizare și de înțelegere în rândul publicului general a diferitelor manifestări ale tuturor formelor de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții, a consecințelor lor asupra copiilor și a nevoii de a preveni această violență.

(2) Părțile vor asigura largă diseminare în rândul publicului general a informațiilor cu privire la măsurile disponibile pentru a preveni actele de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții.

În conformitate cu Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, în calitate de autoritate publică centrală abilitată cu elaborarea și promovarea politicilor în domeniul egalității între femei și bărbați exercită, prin intermediul Direcției specializate, coordonarea implementării programelor și organizarea campaniilor de mediatizare, a cercetărilor și altor acțiuni privind asigurarea egalității între femei și bărbați.

Legea cu privire la asigurarea egalității, atribuie în competență Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, activitatea de sensibilizare și conștientizare a societății în vederea eliminării tuturor formelor de discriminare în contextul valorilor democratice.

În același context, Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie stabilește pentru autoritățile administrației publice centrale în persoana Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerului Educației, Ministerului Sănătății, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiției, atribuții de promovare a politicii de consolidare a familiei, de conlucrare cu organizațiile neguvernamentale, cu persoanele fizice și juridice implicate în activități de prevenire și de combatere a violenței, inclusiv pe calea coordonării activității în domeniu a structurilor descentralizate/desconcentrate.

Autoritățile administrației publice locale au competențe mai concrete în acest domeniu, fiind abilitate prin lege să organizeze campanii de informare, studii, să dezvolte parteneriate sociale cu organizații neguvernamentale, cu organisme internaționale pentru prevenirea violenței în familie.

Prerogativele legale își găsesc implementare în documentele de politici elaborate.

Astfel, în Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pe anii 2011–2014 sunt prevăzute un șir de activități, unele din acestea cu caracter permanent, în vederea consolidării mecanismului de prevenire a violenței în familie, de prevenire și combatere a discriminării, inclusiv:

- elaborarea studiilor privind formele de manifestare a violenței în familie, grupurile vulnerabile și/sau domeniile de manifestare;
- desfășurarea campaniilor de informare și educare a populației și de conștientizare a opiniei publice cu privire la gravitatea fenomenului violenței în familie;
- derularea campaniilor naționale de promovare a nediscriminării, inclusiv editarea de publicații, organizarea de emisiuni tematice interactive TV și radio;
- realizarea studiilor privind manifestările de discriminare, evaluarea practicilor de examinare a acestor cazuri, etc.

În acest sens sunt relevante și măsurile preconizate în Programul național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015, inclusiv acțiunile de:

- elaborare și implementare a strategiei de comunicare a Guvernului privind promovarea egalității de gen cu participarea activă a bărbaților și băieților ca mijloc de continuare a unei politici de egalitate de gen, în contextul dinamic al societății;
- organizarea campaniilor de informare și conștientizare pentru publicul larg, în particular în zonele rurale, privind dreptul femeilor și bărbaților la tratament egal pe piața muncii și în viața economică;
- organizare a campaniilor de informare la nivel național și local pentru promovarea taților-model în contextul asigurării responsabilităților egale între părinți în cadrul familiei;
- promovare a profesiilor “ne-tradiționale” pentru femei și bărbați pe piața muncii cu scopul redresării segregării ocupaționale bazate pe gen;
- organizare a campaniilor de informare a populației privind factorii care influențează creșterea discrepanței în speranța de viață a femeilor și bărbaților;

- organizare a campaniilor de informare și conștientizare, pentru publicul larg privind problema violenței față de femei, fete și băieți, drept violare a drepturilor omului, etc.

Guvernul Republicii Moldova în ultimii joacă un rol activ în organizarea companiilor de sensibilizare în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie. Totuși, în pofida acestor campanii de sensibilizare o mare parte din populație, și în special femeile nu sunt informate corespunzător. Studiul "Violența față de femei în familie în Republica Moldova"¹ a relevat că nu toate femeile potențiale victime ale fenomenului cunosc despre Legea nr. 45/2007, despre faptul ca violența în familie este o crimă, despre serviciile care exista, unde anume se pot adresa, despre ordonanța de protecție etc. În special, nu cunosc despre ordonanța de protecție femeile care sunt de cele mai multe ori afectate de violență și anume, acelea care nu lucreaza sau care lucreaza pe cont propriu, în special în agricultura, în zonele rurare. Din numărul total al femeilor intervievate în cadrul acestui studiu, din cele care locuiesc in mediul urban doar 42,2% au declarat că au informații despre Legea 45/2007, iar femeile din mediul rural s-au dovedit a fi mai puțin informate, doar 36,2%.

Recomandări propuse:

- sporirea gradului de informare și educare a populației în domeniul violenței în familie și abuzului sexual prin campanii permanente informaționale;
- companiile și evenimentele de sensibilizare trebuie să fie direcționate în special către femeile din zonele rurale, cele care sunt angajate în agricultura, femeile în vârstă, cele care nu sunt angajate în câmpul muncii;
- diversificarea și eficientizarea modalităților de transmitere a mesajelor informative astfel ca acestea să devină accesibile pentru grupurile țintă. În această

1 Studiul Violența față de femei în familie în Republica Moldova, Chișinău 2011, BNS și UNDP Moldova, http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Violenta/Raport_violenta_fam.pdf

privință este de la sine înțeles că evenimentele precum: competiții sportive, concursurile de desen, spectacolele teatrale sunt mai puțin accesibile populației din localitățile rurale sau sunt mai puțin vizitate de persoanele în vîrstă.

Articolul 14. Educație

(1) Părțile vor face, acolo unde este cazul, demersurile necesare pentru a include material didactic pe probleme cum ar fi egalitatea între femei și bărbați, rolurile de gen ne-stereotipe, respectul reciproc, rezolvarea non-violentă a conflictelor în relațiile interpersonale, violența de gen împotriva femeilor și dreptul la integritate personală, adaptate capacității în evoluție a elevilor, în curriculumul formal și la toate nivelele de educație.

(2) Părțile vor face demersurile necesare pentru a promova principiile la care s-a făcut referire în alineatul 1 în stabilimentele educaționale informale, precum și în stabilimentele sportive, cultural și recreative și în mass media.

Luând în considerație faptul că atitudinile, convingerile și modelele de comportament ale persoanelor se formează foarte devreme în cursul vieții Convenția recomandă statelor parti sa promoveze egalitatea de gen, modelele de solutionare neviolentă a conflictelor în relațiile interpersonale din stadiile timpurii de formare a persoanelor, accentuând rolul sporit al părinților, al instituțiilor de învățământ care au menirea să promoveze aceste valori. În această privință potrivit Raportului Explicativ al CAHVIO sunt necesare:

- crearea materialelor didactice pentru toate nivelele de învățământ corespunzătoare capacității lor de înțelegere,
- materialele didactice trebuie să fie aprobate și incluse în programele educaționale oficiale, disponibile tuturor profesorilor și așa nu se referă doar la lecții ocazionale ținute în mod diferit în școli în funcție de politica școlară adoptată de instituția de învățământ respectivă.

- obligația de a promova egalitatea între femei și bărbați, rolurile de gen în tot învățământul neoficial, precum și în sport, în activitățile culturale și recreative, în mass-media.
- includerea mass-media în măsurile de promovare a principiilor de egalitate a genurilor.

În conformitate cu Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie autoritățile administrației publice centrale în persoana Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerului Educației, Ministerului Sănătății, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiției, au atribuții de promovare a politicii de consolidare a familiei, de prevenire și de combatere a violenței, inclusiv pe calea coordonării activității în domeniu a structurilor descentralizate/desconcentrate. În acest sens Direcțiile generale de învățământ, tineret și sport asigură informarea și instruirea cadrelor didactice în vederea calificării actelor de violență în familie și de sesizare a autorităților abilitate; realizează, în comun cu alte autorități abilitate programe educaționale pentru părinți și copii în vederea prevenirii și combaterii violenței în familie.

Asigurarea conceptual-strategică a educației de gen în Republica Moldova este realizată și prin următoarele instrumente naționale: Legea învățământului; Concepția educației în Republica Moldova (2000); Strategia Națională „Educația pentru toți” 2004–2015, aprobată prin Hot.Guv. nr. 410 din 4.04.2003; Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați (2006); Standarde eficiente a învățării, elaborate de Ministerul Educației al RM în anul 2012.

Potrivit prevederilor art. 13 din Legea nr. 5/2006 privind asigurarea de șanse egale între femei și bărbați, instituțiile de învățământ și educație asigură egalitatea între femei și bărbați atât în accesul la educație și instruire cât și în procesul educațional sau de instruire.

Legea 45 privind prevenirea și combaterea violenței în familie pune în sarcina Ministerului Educației și direcțiilor raionale de învățământ asigurarea informării și instruirii cadrelor didactice în domeniu în vederea aplicării mijloacelor de prevenire și sesizare a autorităților abilitate, cât

și obligația elaborării unor programe educaționale pentru părinți și copii în domeniu.

Potrivit unor cercetări din domeniul ¹ vizat au fost evidențiate următoarele probleme:

- ”Femenizarea” cadrelor didactice din învățământul primar și secundar;
- curricula, în general, și manualele școlare în particular, nu sunt sensibile la aspectele de gen.
- persistența stereotipurilor de gen în sistemul și procesul educațional; etc.

Aceste probleme fiind evidențiate și în Programul național de asigurare a egalității de gen în RM pe anii 2010-2015, aprobat prin HG nr.933 din 3 decembrie 2009. Concomitenți în Programul menționat Guvernul a recunoscut ca problema și nivelul insuficient de conștientizare de către societate a problemei violenței în familie drept încălcare a drepturilor omului; nivelul slab de pregătire a specialiștilor din diverse domenii referitoare la identificarea, înregistrarea și referirea cazurilor de violență în familie; insuficiența de resurse umane calificate și resurse financiare pentru asistența victimelor violenței în familie și lucrul cu agresorii; lipsa mecanismelor de identificare, abordare și soluționare a fenomenului hărțuirii sexuale; insuficiența de servicii de asistență și protecție a victimelor; lipsa serviciilor de resocializare a agresorilor familiali; imperfecțiunea mecanismului de monitorizare și evaluare a domeniului violenței și traficului de ființe umane .

Întru implementarea prevederilor legislației în domeniul asigurării egalității de șanse între femei și bărbați, precum și în contextul promovării politicilor de consolidare a familiei, de prevenire și combatere a violenței, a fost adoptat Programul național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015 în care se preconizează:

- implementarea recomandărilor tratatelor internaționale relevante în strategiile și planurile naționale din sectorul educațional;
- integrarea perspectivei de gen în programele de formare inițială și continuă a profesorilor în contextul drepturilor omului;

1 Studiu Educația de bază în Republica Moldova din perspectiva școlii prietenoase copilului, Institutul de politici publice, 2009,

- revizuirea curriculum-ului național din perspectiva dimensiunii de gen;
- elaborarea programelor educaționale și cursurilor de instruire pentru specialiștii implicați în intervenția cu victimele violenței la nivel național (judiciar, sănătate, educație, asistență socială, poliție etc.), în baza perspectivei de gen
- promovarea dimensiunii de gen în dezvoltarea resurselor umane la toate nivelele de educație, în baza studiilor și practicilor internaționale;
- promovarea profesiilor “ne-tradiționale” pentru femei și bărbați pe piața muncii cu scopul redresării segregării ocupaționale bazate pe gen;
- încurajarea fetelor și băieților pentru înmatricularea în domenii mai puțin tradiționale din punct de vedere al genului, etc.
- Recomandări propuse:
- Integrarea dimensiunii de gen în politicile educaționale oficiale și permanent la etapele de formulare, implementare și monitorizare, inclusiv din punctul de vedere al dreptului omului și tratament egal al băieților și fetelor;
- Consolidarea capacităților pentru abordarea dimensiunii de gen în sistemul de învățământ, inclusiv elaborarea cursurilor de instruire, curriculum-ului, standardelor educaționale, conținutului subiectelor, resurselor de instruire și învățare;
- Realizarea expertizei de gen a manualelor, materialelor didactice și curriculei sistemului de învățământ preuniversitar, profesional și superior în vederea
- Organizarea campaniilor de informare și conștientizare cu privire la dimensiunea de gen în sistemul de educație;
- Instituționalizarea educației de gen la nivel de sistem.
- Organizarea campanii mai ample de informare în rândul cadrelor didactice, pe teme relevante pentru educația de gen ;
- Includerea în modulele de pregătire (inițială și continuă) a cadrelor didactice a temelor privind educația și egalitatea genurilor.

Recomandări propuse:

- Integrarea dimensiunii de gen în politicile educaționale oficiale și permanent la etapele de formulare, implementare și monitorizare, inclusiv din punctul

de vedere al dreptului omului și tratament egal al băieților și fetelor;

- Consolidarea capacităților pentru abordarea dimensiunii de gen în sistemul de învățământ, inclusiv elaborarea cursurilor de instruire, curriculum-ului, standardelor educaționale, conținutului subiectelor, resurselor de instruire și învățare;
- Realizarea expertizei de gen a manualelor, materialelor didactice și curriculei sistemului de învățământ preuniversitar, profesional și superior în vederea
- Organizarea campaniilor de informare și conștientizare cu privire la dimensiunea de gen în sistemul de educație;
- Instituționalizarea educației de gen la nivel de sistem.
- Organizarea campanii mai ample de informare în rândul cadrelor didactice, pe teme relevante pentru educația de gen ;
- Includerea în modulele de pregătire (inițială și continuă) a cadrelor didactice a temelor privind educația și egalitatea genurilor.

Articolul 15.

Formarea profesioniștilor

(1) Părțile vor furniza sau vor consolida formarea adecvată pentru profesioniștii relevanți, care se ocupă de victimele sau de autorii tuturor actelor de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții, în domeniul prevenirii și al identificării acestei violențe, al egalității între femei și bărbați, al nevoilor și drepturilor victimelor, precum și privind modul de prevenire a victimizării secundare.

(2) Părțile vor încuraja ca formarea la care se face referire în alineatul 1 să includă pregătirea în domeniul cooperării coordonate multi-agenții pentru a permite o prelucrare cuprinzătoare și adecvată a trimerilor în cazurile de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții.

Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie atribuie în competența autorităților administrației publice centrale în persoana Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerului Educației, Ministerului Sănătății, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiției, consolidarea capacităților resurselor

umane din domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie.

Modificări propuse:

Având în vedere lipsa în Legea nr.45 a altor reglementări în această privință, considerăm binevenite unele completări la prezenta lege, după cum urmează:

Legea nr. 45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.55-56/178 din 18.03.2008), cu modificările și completările ulterioare, se completează și se modifică după cum urmează:

Articolul 8:

în alin.(1) litera e) se completează cu textul “, asigură pregătirea și perfecționarea lor continuă;”;

Articolul 16 se completează cu un alineat nou, alin. (11) în următoarea redacție:

“(11) Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei finanțează programe de interes național în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, utilizând fondurile alocate de la bugetul de stat cu această destinație, precum și alte resurse pentru:

- a) instruirea personalului de specialitate care desfășoară activitate de prevenire și combatere a violenței în familie;**
- b) dezvoltarea sistemului de înregistrare, raportare și management al cazurilor de violență în familie;**
- c) informarea și sensibilizarea opiniei publice privind fenomenul violenței în familie.”.**

Legislația națională conține norme juridice menite să protejeze persoanele împotriva acțiunilor abuzatorilor în cadrul familiei și în afara acesteia, din partea prestatorilor de servicii sociale, îngrijitorilor și altor persoane cu care se află în contact.

Potrivit Legii asistenței sociale de asistență socială ¹sub formă de servicii sociale pot beneficia persoanele și familiile care, din cauza unor factori de natură economică, fizică, psihologică sau socială, nu au posibilitate prin pro-

1 Legea asistenței sociale nr.547 din 25.12.2003, //Monitorul Oficial 42-44/249, 12.03.2004.

prile capacități și competențe să prevină și să depășească situațiile de dificultate, familiile afectate de violență intrafamilială, etc.

Conform Legii cu privire la serviciile sociale ², în vederea solicitării serviciilor sociale, oricare persoană care se consideră într-o stare de risc social sau oricare persoană/familie defavorizată sau abuzată, adresează inițial o cerere în scris sau verbal unității de asistență socială din raza domiciliului său sau direct unui prestator de servicii sociale. Cererea privind acordarea serviciilor sociale persoanei/familiei, poate fi depusă de membrii comunității sau de alte persoane interesate, care vor indica motivul din care persoana sau reprezentantul legal al acesteia nu poate depune cererea de sine stătător. Lucrătorii instituțiilor instructiv-educative, medico-sanitare publice, ai celor de prestare a serviciilor sociale, poliției și ai altor organe competente, care dispun de informații privind necesitatea acordării serviciilor sociale unei persoane/familii, sunt obligați să informeze neîntârziat, în decurs de 24 de ore, unitatea de asistență socială de la locul de trai al persoanei/familiei.

Beneficiarii de servicii sociale se bucură de protecție împotriva oricăror forme de violență, vătămare ori rele tratamente, asigurându-li-se respectarea demnității și intimității personale.³

Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a centrelor de reabilitare a victimelor violenței în familie aprobat prin HG nr.129 din 22.02.2010 ⁴, prevede ca și obiectiv pentru Centrul acordarea pe un termen nu mai mare de 3 luni, în mod gratuit a serviciilor sociale specializate, în conformitate cu standardele minime de calitate persoanelor asistate (persoane victime ale violenței - cuplul mamă-copil/copii, tată-copil/copii) I prin elaborarea, în comun cu beneficiarul, a planului individual de protecție împotriva oricărei forme de intimidare și discriminare; sprijină cuplul părinte-copil/copii în vederea dezvoltării autonomiei care ar favoriza reintegrarea acestuia în familie și/sau comunitate.

2 Art.14 ale Legii cu privire la serviciile sociale nr.123 din 18.06.2010, //Monitorul Oficial 155-158/541, 03.09.2010.

3 Art.12 ale Legii cu privire la serviciile sociale.

4 Monitorul Oficial 30-31/176, 26.02.2010.

Standardele minime de calitate privind serviciile sociale prestate victimelor violenței în familie, condamnă violența în familie în toate formele sale. Victimele care solicită ajutorul Centrului de reabilitare nu trebuie să ofere probe ale violenței la care au fost supuse. Este important să li se acorde încredere și să fie tratate fără idei preconcepute. Personalul trebuie să fie instruit pentru a asigura confidențialitate și respectarea eticii profesionale. Nici o informație nu trebuie să fie transmisă în exterior de către personalul Centrului fără consimțământul beneficiarului. Excepție fac doar cazurile în care viața și sănătatea beneficiarului sunt în pericol (tentative de sinucidere, abuzarea copiilor de către beneficiari, etc.)¹. Beneficiarul Centrului trebuie să se bucure de protecție împotriva abuzurilor din partea personalului. Beneficiarii sunt încurajați să sesizeze orice formă de abuz din partea personalului, altor persoane din Centru și din afara lui. Managerul Centrului ia măsurile imediate de protecție și asistență necesare beneficiarului și aplică sancțiuni personalului care utilizează forme de abuz față de beneficiari. Situațiile de abuz sunt consemnate în procese-verbale². Ințe privind neadmiterea abuzului și violenței în privința beneficiarilor de asistență socială sunt prevăzute și în alte acte relevante³.

1 Standardele minime de calitate privind serviciile sociale prestate victimelor violenței în familie, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr.1200 din 23.12.2010, //Monitorul Oficial 259-263/1320, 31.12.2010).

2 Idem, Standardului XVI.

3 Standardele minime de calitate privind îngrijirea, educarea și socializarea copiilor din instituțiile de tip rezidențial, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr.432 din 20.04.2007, Monitorul Oficial 60-63/468, 04.05.2007, interzic specialiștilor să utilizeze bătaia sau orice altă formă agresivă ca metodă de disciplinare a copilului. Responsabil de examinarea în regim de urgență a cazurilor de abuz sau de neglijare constatate în instituție este directorul instituției; Standardele minime de calitate privind serviciile sociale prestate în cadrul centrelor maternale, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr.1019 din 02.09.2008, //Monitorul Oficial 171-173/1028, 12.09.2008, stabilesc necesitatea de a asigura în centrele maternale a procedurilor de prevenire, identificarea, semnalare, evaluare și soluționare a cazurilor de violență și abuz asupra cuplului mamă-copil. Copiii și mamele sunt încurajați să sesizeze orice formă de abuz din partea personalului, altor persoane din Centru și din afara lui. Cazurile suspectate sau identificate de abuz se raportează directorului Centrului, care ia măsuri imediate de protecție și aplică sancțiuni personalului care utilizează forme de abuz față de copil, mamă, alte persoane (Standardul 15).

Pe marginea subiectului abordat Programul național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015 prevede:

- elaborarea modulelor de instruire privind contracararea violenței în instituțiile pedagogice și în programele de formare a personalului didactic și a oficialilor;
- consolidarea capacităților membrilor Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați, precum și a unităților gender din cadrul organelor centrale și la nivel raional (cum ar fi integrarea perspectivei de gen, analiza de gen, utilizarea statisticii de gen și mecanismelor de monitorizare, utilizarea bugetării sensibile la dimensiunea de gen etc.);
- consolidarea capacităților organelor judiciare în asigurarea respectării/implementării depline a instrumentelor internaționale și prevederilor legislației de asigurare a egalității șanselor, prevenire și combatere a violenței în familie;
- elaborarea programelor educaționale și cursurilor de instruire pentru specialiștii implicați în activități de protecție a victimelor violenței la nivel național (judiciar, sănătate, educație, asistență socială, poliție etc.), în baza perspectivei de gen;
- instruirea personalului medical în vederea prestării serviciilor calitative de sănătate reproductivă femeilor și bărbaților, în special a tinerilor, precum și în aspectele de sănătate aferente violenței, infecției HIV, etc.;
- elaborarea și organizarea cursurilor pentru oficialii ministerelor cheie privind bugetele sensibile la dimensiunea de gen ș.a.

Articolul 16.

Intervenția preventivă și programele de tratament

- (1) *Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a iniția sau sprijini programe destinate învățării autorilor violenței domestice să adopte un comportament non-violent în relațiile interpersonale, în vederea prevenirii violenței ulterioare și a modificării modelelor comportamentale violente.*
- (2) *Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a iniția sau sprijini programe destinate împiedicării agresorilor, în special a infractorilor sexuali, de a recidiva.*

(3) În luarea măsurilor menționate în alineatele 1 și 2, Părțile se vor asigura de faptul că siguranța victimelor, sprijinul acordat victimelor și drepturile omului ale victimelor sunt principala preocupare și faptul că, acolo unde este cazul, aceste programe sunt inițiate și implementate în strânsă cooperare cu serviciile de asistență de specialitate pentru victime.

În conformitate cu Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, în calitate de autoritate publică centrală abilitată cu elaborarea și promovarea politicilor în domeniul egalității între femei și bărbați, prezintă propuneri privind integrarea principiului egalității între femei și bărbați în strategii, programe și investiții financiare, coordonează implementarea programelor și cercetărilor în acest domeniu. La nivel local, monitorizarea implementării programelor privind egalitatea între femei și bărbați este pusă în sarcina autorităților administrației publice locale, care o exercită prin intermediul unităților gender¹.

În scopul prevenirii violenței în familie, autoritățile abilitate ale administrației publice centrale în persoana Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerului Educației, Ministerului Sănătății, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiției și autoritățile administrației publice locale, în conformitate cu art.8 al Legii nr.45, asigură, în limitele competenței, elaborarea și promovarea politicii de acordare a asistenței agresorilor, coordonează, evaluează și monitorizează activitatea centrelor/serviciilor de reabilitare a agresorilor, prin intermediul structurilor descentralizate /desconcentrate.

În acest context, secțiile/direcțiile de asistență socială și de protecție a familiei conlucrează cu organele afacerilor interne în activitatea de identificare a persoanelor predispușe la comiterea actelor de violență în familie; înlesnesc, la solicitarea organelor de drept, accesul agresorului la programele de reabilitare; determină necesitatea creării de centre/servicii de reabilitare a agresorilor, asigură acestor centre/servicii sprijin metodologic și informațional; monitorizează și coordonează activitățile profesionale ale asistenților sociali din cadrul primăriilor

1 Art.art.19-20 ale Legii cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați.

de resocializare a agresorilor. Instituțiile medicale de toate tipurile și nivelurile inițiază și realizează programe și servicii adresate agresorilor; asigură realizarea programelor de dezalcoolizare, dezintoxicare, de tratament psihoterapeutic, după caz, cu suportul cheltuielilor din mijloacele abuzatorului sau, după caz, din fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală. Organele afacerilor interne, asigură evidența nominală a agresorilor; asigură agresorilor, inclusiv celor aflați în arest administrativ, accesul la serviciile de reabilitare.

Conform art.10 al Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, centrele/serviciile de reabilitare a agresorilor pot fi create de Guvern, la propunerea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei; de autoritățile administrației publice locale, la propunerea comisiei pentru probleme sociale; de organizațiile internaționale și organizațiile neguvernamentale, cu informarea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei; de autoritățile administrației publice și organizațiile neguvernamentale sau private, în baza unui acord de activitate comună. Cheltuielile aferente activității centrului se suportă de la bugetul comun al fondatorilor. Organizarea și funcționarea centrului pot fi susținute material și financiar și de agenți economici și întreprinzători în condițiile Legii cu privire la filantropie și sponsorizare.

Serviciul de reabilitare a agresorilor acordă asistență psihologică, socială agresorului, realizează programe corecționale și programe specializate de dezalcoolizare, dezintoxicare, tratament psihoterapeutic; organizează în colaborare cu instituții, întreprinderi, organizații neguvernamentale cursuri de instruire și recalificare a agresorilor, pentru plasarea lor în câmpul muncii; informează autoritățile abilitate despre ridicarea măsurii de protecție și de reintegrare în familie a agresorului; studiază și generalizează cauzele și condițiile producerii actelor de violență în familie, etc.

Modificări propuse:

În scopul consolidării mecanismului de resocializare a agresorului, considerăm binevenite unele completări la Legea nr.45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, după cum urmează:

Legea nr.45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.55-56/178 din 18.03.2008), cu modificările și completările ulterioare, se propun următoarele modificări:

Articolul 2:

definiția agresor se completează cu o propoziție nouă, având următorul text:

„ . În cazul plângerilor din partea mai multor membri de familie, agresorul va fi identificat având în vedere următoarele circumstanțe: care dintre subiecții implicați a acționat în apărarea sa ori a altei persoane; probabilitatea survenirii unor situații critice pentru fiecare persoană; gravitatea leziunilor provocate de fiecare persoană; plângerile anterioare de violență în familie, alte circumstanțe care indică la inițiatorul actelor de violență; ”;

Articolul 11 se completează cu un alineat nou, alin. (8) în următoarea redacție:

“(8) Victima violenței în familie are dreptul să ceară agresorului și/sau autorităților statului repararea, în condițiile legii, a prejudiciului material și moral cauzat prin vătămarea integrității corporale sau sănătății, precum și urmare a neasigurării protecției corespunzătoare.”;

Articolul 15:

alin.(6) se completează cu următorul text:

“Retragerea măsurilor de protecție poate fi dispusă doar dacă agresorul a urmat un program special de tratament sau de consiliere stabilit și acesta nu prezintă un pericol real pentru victimă sau pentru alți membri de familie.”.

Legea 45 stipulează că instanța de judecată emite, în 24 de ore de la primirea cererii, o ordonanță de protecție prin care poate oferi asistență victimei, aplicând agresorului unele obligații printre care și: obligarea de a participa la un program special de tratament sau de consiliere dacă o asemenea acțiune este determinată de instanța de judecată ca fiind necesară pentru reducerea violenței sau dispariția ei. Luând în considerație faptul că deseori agresorii în familie sunt și persoane care fac abuz de alcool, prevederile altor legi sunt la fel aplicabile în ce privește tratarea acestor persoane, în speță Legea privind controlul și prevenirea consumului abuziv de alcool, consumului

ilicite de droguri și de alte substanțe psihotrope Nr. 713 din 06.12.2001. Această lege se referă atât la tratamente voluntare (anonime, în staționare sau în ambulatoriu din cadrul instituțiilor medicale ale Ministerului Sănătății) cât și la tratamente obligatorii impuse în condiții determinate prin hotărâre judecătorească.

Beneficiarii de tratament obligatoriu împotriva alcoolismului sau narcomaniei pot fi persoanele care consumă abuziv băuturi alcoolice ori consumă ilicite droguri sau alte substanțe psihotrope, care creează familiilor greutăți materiale sau care provoacă din aceasta cauză situații conflictuale în familie sau în locuri publice, în pofida faptului că anterior au fost avertizate ori sancționate repetat de organele de drept. Trimiterea la tratamentul obligatoriu potrivit legii, poate avea loc numai dacă există o concluzie medical-narcologică privind gradul lor de dependență alcoolică sau narcotică care trebuie să determine totodată și tipul instituției curative a cărei asistență le este indicată ¹. În cazul în care se confirmă dependența lor de alcool sau de droguri, aceste persoane pot fi obligate să se trateze staționar sau ambulator în instituții narcologice sau instituții medicale de profil general ale Ministerului Sănătății pe perioade de cel mult 43 de zile printr-o hotărâre a instanței de judecată, termenul de tratament poate fi prelungit până la trei luni. ² Acțiunea juridică, potrivit legii poate fi înaintată în justiție de către comisia pentru problemele sociale sau de către procuror.

Astfel, agresorii care totodată fac abuz de alcool sau de substanțe narcotice pot fi supuși tratamentului obligatoriu conform câtorva proceduri. Prima modalitate este obligarea acestora prin intermediul ordonanței de protecție emisă în condițiile art. 15 din Legea 45. A doua modalitate este cea reglementată de prevederile art. 13-16 de Legea nr. 713/2001 și de Regulamentul instituției narcologice a Ministerului Sănătății și Regulamentul Centrului de dezintoxicare medicală din cadrul instituțiilor medicale subordonate Ministerului Sănătății aprobate prin Hotărârea de Guvern nr. 1433 din 07.11.2002.

1 Art.13 din Lege Nr. 713 privind controlul și prevenirea consumului abuziv de alcool, consumului ilicite de droguri și de alte substanțe psihotrope din 06.12.2001, Monitorul Oficial Nr. 036, din 14 martie 2002.

2 Art. 15 alin. 2 Legea nr. 713/2001

Trebuie să remarcăm că reglementările curpinse în Legea nr. 45 privitor la impunerea agresorului la tratamentul împotriva alcoolismului și narcomaniei nu sunt suficient de clare. Astfel, de exemplu, legea nu conține reglementări privind necesitatea prezentării în instanță a anumitor documente până la trimiterea la tratamentul obligatoriu, după cum urmează:

- o concluzie medicală privind gradul de dependență alcoolică, narcotică a persoanei și necesitatea de a i se impune acestuia un astfel de tratament;
- avizul privind tipul instituției curative care este indicată;
- dovezi ca această persoană a fost avertizată ori sancționată repetat de organele de drept pentru încălcarea ordinii publice sau pentru scandalurile în familie;
- dovezi ca i s-a propus și a refuzat anterior tratamentele medicale voluntare sugerate de comisiile narcologice;
- recomandarea medicală privitor la termenul tratamentului,
- durata tratamentelor din ambele legi sunt diferite în cazul Legii 45 măsurile de protecție pot fi stabilite pe un termen de până la 3 luni și ulterior prelungit până la 6 luni, iar în cazul Legii 713/2001 tratamentul forțat este limitat la termenul de 43 de zile, iar în baza avizului comisiei medicale poate fi prelungit numai până la 3 luni;
- procedurile de prelungire a termenului de tratament sunt absolut diferite în cazul ordonanței de protecție la cererea victimei ordonanța poate fi prelungită sau revocată, în cazul tratamentului impus prin prisma legii nr. 713/2001 prelungirea termenului se efectuează numai la avizul comisiei medicale care stabilește această necesitate;
- persoana care poate cere tratamentul forțat în cazul ordonanței de protecție poate fi victima sau cu consimțământul ei de către asistentul social, procuror, poliție sau autoritatea tutelara, iar în cazul legii nr. 713/2001 cererea privind trimiterea la tratament forțat o poate face doar doi subiecți: comisia pe probleme sociale și procurorul.

Ministerul Sănătății privește în general prevederile legale ce impun persoanelor tratament forțat de alcoolism

drept fiind o încălcare a drepturilor pacientului invocând următoarele argumente:

- prevederile Legii cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului nr. 263 din 27.10.2005 potrivit căreia nici un tratament (forțat/obligatoriu/coercitiv) nu este admis fără acordul informat al persoanei;
- prevederile Convenției pentru Drepturile Omului și Biomedicina (Oviedo, în vigoare pentru RM - 01.03.2003) care garantează în capitolul II, art. 5-9 obligativitatea obținerii consimțământului informat pentru toate procedurile medicale
- și jurisprudența internațională invocând cazul Grobet v. Moldova examinat la CEDO, care a stabilit o încălcare a prevederilor art. 3 CEDO ca urmare a asistenței medicale, administrate fără consimțământ, chiar și în scopuri terapeutice care se egalează cu "rele tratamente" sau chiar "tortură"¹.

Astfel, fiind conștienți de discrepanțele legislative ce sunt prezente în acest domeniu, se impune o analiză detaliată a prevederilor legale ce prevăd tratamentele forțate aplicate persoanei, astfel ca asemenea tratamente să nu fie considerate "rele tratamente" în condițiile art. 3 CEDO, iar metodele de impunere și durata acestora trebuie să fie unificate.

Ca urmare a acestor reglementări neuniforme în lege în ultimii ani nu se cunosc cazuri în care instanțele de judecată să fie impus tratamente forțate de alcoolism și narcomanie în condițiile Legii nr. 713 din 2001, iar ordonanțele de protecție emise în condițiile Legii nr. 45 care au prevăzut și măsura prevăzută la Art. 15 alineatul (h) -obligarea de a participa la un program special de tratament, nu au fost executate.

1 A se vedea Nota informativă a Ministerului Sănătății la proiectul de lege privind modificarea și completarea unor acte legislative , www.ms.gov.md și articolele din ziarul http://adevarul.ro/moldova/social/tratamentul-forzat-putea-disparea-1_50aee7c47c42d5a663a195a3/index.html

În opinia noastră măsura de obligare a agresorului de a urma un tratament forțat îprevăzută în art. 15 din Legea 45 urmează să fie reglementată într-o procedură separată din această lege. În acest fel, instanțele de judecată vor avea un instrument suplimentar real de a interveni întru soluționarea cazurilor de violență în familie, respectând în același timp și drepturile recunoscute agresorului – în calitate de pacient la unele asemenea tratamente forțate.

Întru implementarea Legii 45, Guvernul Republicii Moldova și-a asumat angajamentul să abordeze problema creării serviciilor de consiliere pentru agresori, astfel Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a elaborat Conceptul Serviciilor de reabilitare pentru agresorii familiali, și actualmente se află în proces de elaborare cadrul normativ al acestui tip de serviciu (Regulamentul-cadru și Standardele minime de calitate), iar începând cu anul 2011 a planificat în Bugetul de Stat resurse financiare cu destinație specială pentru deschiderea Centrului pentru Agresori în raionul Drochia. Centrul de asistență și consiliere pentru agresorii familiali din or. Drochia a fost oficial deschis la sfârșitul anului 2012, iar rezultatele activității centrului încă nu există.

Conform Conceptului privind sistemul serviciilor destinate agresorilor, oferirea de asistență pentru agresori nu trebuie să fie izolată, drept urmare a inițiativei unei instituții sau organizații. Aceasta ar trebui să implice o abordare complexă care trebuie să includă toate instituțiile cu prerogative în domeniu. Astfel, sistemul trebuie să se bazeze pe un triunghi de intervenții cheie: informare și consiliere pentru victimele violenței în familie; adăpostirea victimelor violenței în familie și asistența/consilierea agresorilor familiali.

Conform alineatului (2) al articolului 16 al Convenției CAHVIO, Părțile vor lua măsuri pentru a crea sau a susține programe de tratament pentru autorii actelor de agresiune sexuală și viol care sunt condamnați, în interiorul și în afara penitenciarului, cu scopul de a reduce la minim recidivismul. Obiectivul lor final trebuie să fie: prevenirea repetării infracțiunilor și reintegrarea cu succes a agresorilor în comunitate.

Articolul 103 Cod penal prevede posibilitatea aplicării măsurilor de constrângere cu caracter medical al alcoolicilor și narcomanilor sau punerea lor sub curatelă

în cazurile în care sancțiunea aplicată este nonprivativă de libertate. Codul de Executare de asemenea prevede necesitatea programelor speciale de reeducare și resocializare a persoanelor condamnate pe parcursul ispășirii pedepsei, inclusiv consilierea psihologică a acestora pentru a preveni recidiva. Totodată, în art. 19 din Codul de executare în mod expres se indică asupra necesității existenței în sistemul penitenciar a tratamentelor medicale coercitive stabilite de instanțele de judecată persoanelor aflate în arrest sau condamnați dacă s-a stabilit ca ei suferă de alcoolism, narcomanie sau toxicomanie.

La fel și Legea cu privire la probațiune¹ prevede că probațiunea reprezintă un complex de măsuri, cu elemente de asistență și consiliere psihosocială a persoanelor aflate în conflict cu legea penală, care contribuie la implementarea hotărârilor instanțelor judecătorești, prin utilizarea obligatorie, a tuturor oportunităților și serviciilor existente în comunitate. Respectiv, rolul principal al Birourilor de probațiune, nemijlocit al consilierului de probațiune este cel de organizator al procesului de reintegrare socială. . Conform Legii cu privire la probațiune, noțiunea de probațiune, reprezintă: evaluarea psihosocială, controlul persoanelor aflate în conflict cu legea penală și resocializarea lor, adaptarea persoanelor eliberate din locurile de detenție, pentru preîntâmpinarea săvârșirii de noi infracțiuni.²

Cu excepția tratamentelor medicale de alcoolism, narcomanie, toxicomanie, și tratamente psihiatrice impuse prin lege în paralel cu sancțiunea penală condamnaților atât în sistemul penitenciar cât și în sistemul de probațiune nu se cunosc despre existența altor programe speciale de tratament ce ar avea drept scop activități de consiliere psihologică a condamnaților în vederea schimbării comportamentului lor agresiv și predispunerea lor la acte de violență.

1 Legea Republicii Moldova Nr.8- XVI cu privire la probațiune din 14 februarie 2008, Publicată la 13.06.2008 în Monitorul Oficial Nr. 103-105

2 Legea Republicii Moldova nr.8-XVI cu privire la probațiune din 14 februarie 2008, Publicată la 13.06.2008 în Monitorul Oficial Nr. 103-105

Sunt formale și prevederile cuprinse în art. 103 alin. 5 Cod penal potrivit căruia măsura de constrângere cu caracter medical asupra alcoolicilor sau narcomanilor aplicată în paralel cu sancțiunea penală faptuitorului continuă în instituțiile medicale, dacă faptuitorului i se aplica o pedeapsă neprivativă de libertate, el fiind pus sub curatelă în acest timp.

Articolul 17.

Participarea sectorului privat și a mass media

(1) Părțile vor încuraja sectorul privat, sectorul tehnologiei informației și a comunicațiilor și mass media, cu respectul cuvenit pentru libertatea de exprimare și independența lor, de a participa la elaborarea și implementarea politicilor și la stabilirea directivelor și a standardelor de autoreglementare pentru a preveni violența împotriva femeilor și a crește respectul pentru demnitatea lor.

(2) Părțile vor dezvolta și vor promova, în cooperare cu actorii din sectorul privat, abilități în rândul copiilor, al părinților și educatorilor privind modul în care să trateze mediul informațiilor și al comunicațiilor, care oferă acces la conținut degradant de o natură sexuală sau violentă, ce ar putea fi dăunător.

Dezvoltarea societății civile are o importanță cheie pentru valorile fundamentale, democratice și pluraliste ale oricărei țări, dar și pentru încurajarea implicării sociale a cetățenilor în procesele de dezvoltare. Dezvoltarea sectorului asociativ contribuie la îmbunătățirea standardelor de trai și a calității vieții în societate, rezultate care se obțin urmare a unei cooperări intense cu instituțiile statului. Organizațiile societății civile (OSC), ca parte integrantă a sistemului social, sunt o formă de exprimare a inițiativelor cetățenești, facilitând astfel participarea activă în administrarea proceselor publice. Susținerea societății civile reprezintă o modalitate de stimulare a coeziunii sociale și de creare a capitalului social durabil.

Republica Moldova este interesată să susțină dezvoltarea sectorului asociativ, să adopte politici și un cadru favorabile activității acestuia. O confirmare în acest sens reprezintă Strategia de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2012-2015¹, recent adoptată.

1 Strategia de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2012-2015 și Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei au fost

Strategia urmărește scopul de a crea un cadru favorabil pentru dezvoltarea unei societăți civile active, capabile să contribuie progresiv la dezvoltarea democratică a Republicii Moldova, să stimuleze coeziunea ei socială și să dezvolte capitalul ei social. Acest document de politici oferă și o definiție a termenului de “societate civilă”, care lipsea la nivel național. La bază a fost luată definiția Organizației Națiunilor Unite: “entități nonprofit, grupuri voluntare de cetățeni, organizate la nivel local, național și internațional pentru a scoate în evidență probleme de interes public. Totalmente orientate spre și create de persoane cu interese comune, acestea realizează diverse servicii și funcții umanitare, reprezintă nevoile cetățenilor în fața structurilor guvernamentale, monitorizează implementarea politicilor și a programelor și susțin participarea sectorului civil la nivel comunitar”².

Strategia de dezvoltare a societății civile are drept obiective generale:

- consolidarea cadrului de participare a societății civile la elaborarea și monitorizarea implementării politicilor publice;
- promovarea și consolidarea durabilității financiare a societății civile;
- dezvoltarea spiritului civic activ și a voluntariatului.

Urmărind scopul identificării și asigurării oportunităților, condițiilor și modalităților de realizare eficientă a egalității de gen în societate, Programul național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015 a propus ca și obiective generale integrarea principiului egalității între femei și bărbați în politicile din toate domeniile și la toate nivelurile de adoptare și aplicare a deciziilor; sensibilizarea opiniei publice cu privire la prevenirea și eliminarea prejudecăților, stereotipurilor de gen și a condițiilor generatoare de situații discriminatorii în bază de gen; dezvoltarea dialogului și parteneriatelor dintre autoritățile publice, societatea civilă și alte părți interesate.

Pentru atingerea obiectivelor propuse s-a preconizat realizarea unor măsuri, în special:

aprobate prin Legea nr.205 din 28-09-2012 //Monitorul Oficial 1-5/4, 04.01.2013.

2 <http://www.ngo.bham.ac.uk/Definingfurther.htm>.

- integrarea dimensiunii de gen în codul de conduită al jurnalistului cu accentul pe utilizarea limbajului nonsexist și prezentarea imaginii nestereotipizate a femeilor și bărbaților, precum și excluderea utilizării materialelor violente sau denigratoare etc.;
- consolidarea capacităților jurnaliștilor și factorilor de decizie din domeniul mass-media privind principiile egalității de gen drept fundament al drepturilor omului;
- identificarea și reducerea practicilor existente în rândul organizațiilor media care continuă să violeze demnitatea umană și fac uz de imagini negative a femeilor și bărbaților în mijloacele de informare în masă, inclusiv în spoturile publicitare;
- campanii de promovare, de informare și consolidare a capacităților adresate instituțiilor media pentru a promova o imagine de gen adecvată și echilibrată, etc.

Prin Hotărârea Parlamentului nr.90 din 12.05.2011 a fost aprobat Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pe anii 2011–2014 ¹, în vederea promovării, respectării și garantării drepturilor persoanelor, inclusiv celor afectate de violența familială. În acest scop în Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului au fost prevăzute un șir de activități în domeniul prevenirii violenței în familie, prevenirii și combaterii discriminării, inclusiv campanii de promovare a nediscriminării, de informare și educare a populației și de conștientizare a opiniei publice cu privire la gravitatea fenomenului violenței în familie, implicând activ societatea civilă și mass media în organizarea de emisiuni tematice interactive TV și radio.

Codul audiovizualului al Republicii Moldova² garantează moralitatea și asigură protecția minorilor, prin interzicerea expresă a difuzării programelor, în special programele care conțin pornografie, violență exagerată sau limbaj licențios, a publicității și teleshopping-ului care pot afecta grav dezvoltarea fizică, mentală sau morală a minorilor, inclusiv prin stimularea comportamentului indecent sau imoral.

1 Monitorul Oficial nr.118-121/ 331 din 22.07.2011.

2 Art.6, art.19, art.37-38 ale Codului audiovizualului al Republicii Moldova nr. 260 din 27.07.2006 ,Monitorul Oficial 131-133/679, 18.08.2006.

Recent au fost elaborate un șir de modificări la Codul Audiovizualului ³ prin care se introduc noțiuni noi precum interzicerea publicității sexiste, interzicerea limbajului sexist și a imaginilor violente și degradante a femeilor și bărbaților, etc ⁴ .

3 Codului audiovizualului al Republicii Moldova nr. 260 din 27.07.2006 ,Monitorul Oficial 131-133/679, 18.08.2006

4 Proiect de lege privind completarea unor acte normative privind asigurarea egalității de gen, Martie 2013.

CAHVIU CAPITOLUL IV

PROTECȚIE ȘI SPRIJIN

Articolul 18.

Obligații generale

(1) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a proteja toate victimele de orice acte de violență ulterioare.

(2) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare, în conformitate cu legislația internă, pentru a asigura faptul că există mecanisme adecvate pentru a preveni o cooperare eficientă între toate agențiile relevante ale statului, inclusiv sistemul judiciar, procurorii, agențiile guvernamentale de aplicare a legii, autoritățile locale și regionale, precum și organizațiile neguvernamentale și alte organizații și entități relevante în domeniul protejării și sprijinirii victimelor și martorilor tuturor formelor de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții, inclusiv prin trimiterea către servicii generale și specializate de sprijin, enunțate la Articolele 20 și 22 al prezentei Convenții.

(3) Părțile se vor asigura că măsurile luate în conformitate cu prezentul capitol vor:

- fi bazate pe o înțelegere de gen a violenței împotriva femeilor și a violenței domestice și se vor concentra pe drepturile omului și pe siguranța victimei;
- fi bazate pe o abordare integrată, care ia în considerare relația dintre victime, agresori, copii și mediul lor social mai larg;
- viza evitarea victimizării secundare;
- viza împuternicirea și independența economică a femeilor victime ale violenței;
- permite, acolo unde este cazul, ca o gamă de servicii de protecție și sprijin să fie localizate în aceleași spații;
- adresa nevoile specifice ale persoanelor vulnerabile, inclusiv victimele-copii, și că vor fi puse la dispoziția acestora.

(4) Prestarea serviciilor nu va depinde de consimțirea victimei de a depune plângere sau mărturie împotriva oricărui agresor.

(5) Părțile vor lua măsurile corespunzătoare pentru a furniza protecția consulară și de altă natură și sprijin cetățenilor lor și altor victime îndreptățite la o asemenea protecție, în conformitate cu obligațiile lor conform legislației internaționale.

În legislația Republicii Moldova, actele de violență, în special violența fizică și sexuală sunt recunoscute ca fiind cu grad sporit de pericol social, respectiv aceste acțiuni se regăsesc în mai multe dispoziții din Codul Penal și Codul contravențional. În acest fel, victima actelor de violență, care-i afectează integritatea fizică, psihologică sau sexuală, constituind infracțiuni sau contravenții, are un statut procesual bine determinat, ea beneficiind de garanții de ordin procesual și material, în condițiile legii.

Codul contravențional recunoaște calitatea de victimă persoanei fizice sau persoanei juridice căreia, prin contravenție, i-au fost cauzate prejudicii morale, fizice sau materiale. Victima își realizează drepturile și își execută, în condițiile legii, obligațiile personal ori prin reprezentanți, în cazul minorului sau persoanei în stare de iresponsabilitate. Victima beneficiază de drepturi, obligații și garanții prevăzute în legislația contravențională. Procesului contravențional se aplică în mod corespunzător prevederile Codului de procedură penală, cu excepțiile expres stabilite în legea contravențională.

Procesul penal, potrivit Codului de procedură penală¹, are ca scop protejarea persoanei de infracțiuni, precum și

¹ Codul de procedură penală, art.1.

protejarea persoanei de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale. Legislația procesual penală recunoaște calitatea de victimă oricărei persoane fizice căreia, prin infracțiune, i-au fost aduse daune morale, fizice sau materiale, aceasta beneficiind în cadrul procesului penal de garanțiile, drepturile și obligațiile procesuale stabilite.

Dacă se constată faptul cauzării prin infracțiune a prejudiciului moral, fizic sau material, prin ordonanța organului de urmărire penală, victima care manifestă acordul, obține calitatea procesuală de parte vătămată.

Potrivit art.58-59 Cod de procedură penală victima/parte vătămată este considerată persoana fizică sau juridică căreia i s-a cauzat prin infracțiune un prejudiciu moral, fizic sau material. Acestea au practic drepturi și obligații egale, doar că obținând statut procesual, victima devine parte vătămată, însă poate oricând să renunțe la această calitate procesuală.

În cazurile, când poate fi prejudiciată viața intimă a părții vătămate, se interzice inculpatului învinuit de comiterea unei infracțiuni sexuale și apărătorului său să prezinte probe despre pretinsul caracter sau istoria personală a victimei, cu excepția cazului când instanța acordă această permisiune. Cererea inculpatului privind prezentarea probelor despre pretinsul caracter sau istoria personală a părții vătămate se soluționează în ședință închisă, iar președintele ședinței va stabili limitele în care pot fi administrate aceste probe și adresate întrebări ¹.

Examinarea corporală, precum și prelevarea mostrelor de eliminare ale corpului sau a altor mostre biologice de la partea vătămată fără acordul ei pot fi efectuate doar cu autorizarea judecătorului de instrucție. Aceste acțiuni nu pot fi întreprinse în locurile sau circumstanțele în care există riscul traumatizării părții vătămate sau riscul violării drepturilor omului.

1 Codul de procedură penală, art.111 CPP.

Victima/parte vătămată sunt audiate în condițiile prevăzute pentru audierea martorului ². Dacă există motive temeinice de a considera că viața, integritatea corporală sau libertatea martorului (respectiv a victimei/părții vătămate) ori a unei rude apropiate a lui sunt în pericol în legătură cu declarațiile pe care acesta le face într-o cauză penală privind o infracțiune gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă și dacă există mijloacele tehnice respective, judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța poate admite ca martorul respectiv să fie audiat fără a fi prezent fizic la locul unde se află organul de urmărire penală sau în sala în care se desfășoară ședința de judecată, prin intermediul unei teleconferințe cu circuit închis, cu imaginea și vocea distorsionate astfel încât să nu poată fi recunoscut. Declarațiile martorului se înregistrează prin mijloace tehnice video și se consemnează integral în procesul-verbal întocmit în condițiile legii.

Victima/parte vătămată sau martorul minori în vârstă de până la 14 ani sunt audiați în cauzele penale privind infracțiunile cu caracter sexual sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, în condiții speciale. Audierea acestora se efectuează de către judecătorul de instrucție în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audiovideo, prin intermediul unui psihopedagog ³. Minorul și psihopedagogul se află într-o cameră separată de judecătorul de instrucție și celelalte părți care participă la această acțiune procesuală, ultimile fiind în drept să formuleze întrebări, care sunt puse prin intermediul judecătorului de instrucție. Declarațiile se înregistrează prin mijloace audiovideo și se consemnează integral într-un proces-verbal întocmit în conformitate cu normele procesuale.

Dacă există temeiuri suficiente de a considera că partea vătămată, martorul, alți participanți la proces sau membrii familiei lor pot fi sau sunt amenințați cu moartea, cu aplicarea violenței, cu deteriorarea sau distrugerea bunurilor ori cu alte acte ilegale, organul de urmărire penală și instanța de judecată sunt obligate să ia măsurile prevăzute de Legea cu privire la protecția

2 Idem, art.58-59, 109-110 CPP.

3 Idem, art.1101 CPP.

martorilor și altor participanți la procesul penal ¹. Măsurile de protecție pot fi aplicate singure sau cumulat, inclusiv cu măsurile urgente și/sau cu măsurile de asistență în condițiile legii. Informația despre identitatea reală ori alte date privind persoana protejată se păstrează în condiții de maximă siguranță a confidențialității. Pentru divulgarea informației despre persoana protejată este prevăzută răspundere contravențională² și penală³ Persoanele care participă la programul de protecție semnează o declarație de confidențialitate în acest sens.

Cercul victimelor violenței în familie este indicat în art.3 din Legea nr.45. Deoarece, potrivit legislației penale, formele de violență fizică, psihologică și sexuală asupra

1 Legea cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal nr.105 din 16.05.2008 Monitorul Oficial 112-114/434, 27.06.2008.

2 Articolul 325. Divulgarea datelor despre măsurile de securitate

(1) Divulgarea datelor despre aplicarea măsurilor de securitate unei persoane ori rudelor apropiate ale acesteia, dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii, se sancționează cu amendă de la 80 la 100 de unități convenționale.

(2) Divulgarea de către o persoană cu funcție de răspundere din organul care asigură protecția de stat a victimelor, a martorilor și a altor persoane care beneficiază de protecție de stat, divulgarea informației privind măsurile de protecție de stat aplicate, dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii, se sancționează cu amendă de la 100 la 150 de unități convenționale cu sau fără privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 3 luni la un an.

3 Articolul 316. Divulgarea datelor privind măsurile de securitate aplicate față de judecător și participanții la procesul penal

(1) Divulgarea datelor privind măsurile de securitate aplicate față de judecător, executorul judecătoresc, partea vătămată, martor sau alți participanți la procesul penal, precum și față de rudele apropiate ale acestora, dacă fapta a fost săvârșită de către o persoană căreia aceste date i-au fost încredințate în virtutea atribuțiilor de serviciu, se pedepsește cu amendă în mărime de la 200 la 400 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 2 ani, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 2 ani.

(2) Aceeași acțiune care a provocat urmări grave, se pedepsește cu amendă în mărime de la 300 la 600 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 5 ani cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 3 ani.

membrilor familiei, constituie infracțiuni, garanțiile și drepturile procesuale ale victimei, despre care s-a menționat mai sus, sunt aplicabile și în privința victimei violenței în familie. În afară de aceasta, art.2151 CPP stabilește măsurile de protecție pentru victimele violenței în familie și procedura de aplicare a lor. Astfel, potrivit alineatelor (1) și (2) ale acestei norme, cererea victimei violenței în familie adresată, în cursul procesului penal, organului de urmărire penală, procurorului sau instanței de judecată privind amenințările cu moartea, cu aplicarea violenței, cu deteriorarea sau distrugerea bunului ori alte acte ilegale va fi examinată de instanța de judecată, care este obligată să ia măsuri de asigurare a protecției victimei față de bănuț, învinuit, inculpat membru de familie prin emiterea unei ordonanțe de protecție. În cazul depunerii cererii la organul de urmărire penală sau la procuror, aceștia vor înainta imediat, printr-un demers, cererea în instanța de judecată pentru a fi examinată.

Constituind în esență un remediu benefic pentru asigurarea protecției victimei violenței în familie, în cadrul procedurii penale, dezavantajul normei respective, constă în faptul că permite implicarea organelor abilitate în vederea asigurării protecției victimei, exclusiv la solicitarea acesteia.

Pentru a consolida mecanismul de protecție a victimei violenței în familie, considerăm binevenită revizuirea reglementărilor menționate, astfel încât să se mențină posibilitatea victimei de a depune cerere la organul de urmărire penală sau la procuror, în vederea asigurării protecției eficiente și, în același timp, de a oferi organelor abilitate posibilitate să intervină, la necesitate, din oficiu pentru asigurarea protecției victimei care din diverse motive nu manifestă inițiativă în această privință. În această ordine de idei se propun următoarele modificări la Codul de procedură penală.

Modificări propuse:

Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14.03.2003, //Monitorul Oficial, 2003, nr.104-110/447 din 07.06.2003//, cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează, după cum urmează:

Articolul 215¹:

alineatul (1) și (2) de expus în următoarea redacție:

„(1) Dacă în cadrul procesului penal se constată că victima violenței în familie se află în pericol de a fi supusă violenței sau altor acțiuni ilegale, inclusiv de distrugere a bunurilor sale, organul de urmărire penală sau procurorul sunt obligați să solicite neîntârziat aplicarea măsurilor de protecție.

(2) Demersul de obținere a măsurilor de protecție poate fi înaintat de către organul de urmărire penală sau procuror și în baza cererii părții vătămate.”.

În contextul prevederilor Convenției de la Istanbul, este necesară modificarea legislației referitor la extinderea listei subiecților violenței în familie. Această problemă a fost abordată cu propunerile de rigoare, formulate în cadrul analizei la art.3 (b) al Convenției. Dacă propunerile vor fi acceptate, precum s-a evocat, definiția “victimei” din Legea nr.45 va căpăta o altă semnificație, în virtutea extinderii listei subiecților violenței în familie. Astfel, considerăm, se va asigura concordanță cu textul definiției din Convenție.

Dezvoltând subiectul protecției victimelor violenței domestice este necesar de constatat că, în conformitate cu Recomandarea 19 a Comitetului ONU pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor, privitor la necesitatea instituirii pedepsei penale pentru actele de violență în familie, în scopul asigurării securității și siguranței victimelor violenței domestice, Codul penal al Republicii Moldova a fost completat cu articolul 2011 “Violența în familie”¹. Or, pedeapsa penală pentru violență în familie trebuie să fie proporțională pericolului social al acestor acțiuni. De regulă, victima violenței din familie, suferă incomparabil mai mult de pe urma acțiunilor agresorului, care este o persoană apropiată, decât victima unui act violent comis în afara familiei, de un necunoscut. Aceasta pentru că, actul de violență din partea unui membru al familiei cauzează nu doar suferințe fizice dar și suferințe psihice. Mai mult ca atât, victima violenței din familie, de regulă, nu are un alt refugiu, iar agresorul se află în permanență alături, fapt care perpetuează relațiile ostile dintre membrii familiei. În cele din urmă, atmosfera tensionată în familie afectează

1 A fost introdus în Codul penal art.2011, prin Legea nr.167 din 09.07.2010, în vigoare din 03.09.2010.

integritatea acesteea ca și instituit social și integritatea fiecărui membru al familiei, luat în parte. Aceste și alte circumstanțe indică asupra pericolului social sporit al violenței în familie. Respectiv, pedeapsa pentru violență în familie nu trebuie să fie mai ușoară decât pentru acțiuni similare comise în privința persoanelor, altele decât membrii familiei.

Modificări propuse:

În această ordine de idei se propun modificări în dispozițiile unor articole ale Codului penal, în scopul contracarării mai eficiente a acțiunilor violente față de membrii familiei și, cel mai important, în vederea majorării sancțiunilor actuale, care sunt mai mici decât sancțiunile din alte articole ale Codului penal care stabilesc pedeapsă pentru acțiuni similare comise în condiții generale. Astfel,

Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 (republicat în Monitorul Oficial nr.72-74/195 din 14.04.2009), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. Articolul 145:

alineatul (2) se completează cu litera e1), având următorul cuprins:

”e1) asupra unui membru de familie;”.

2. Articolul 2011:

dispoziția alineatului (1) se expune în următoarea redacție:

“(1) Acțiunea intenționată comisă de membrul familiei în privința altui membru al familiei, manifestată prin:

a) maltratare, aplicare de lovituri, alte acțiuni violente, soldate cu dureri fizice ori cu vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății;

b) privare de libertate, izolare, urmărire, intimidare, în scop de impunere a voinței sau controlului personal asupra victimei;

c) lipsirea de mijloace de existență primară sau de obiecte de prima necesitate, dacă a provocat suferință fizică sau psihică

se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de la 1 la 3 ani.”;

alineatul (2) se expune în următoarea redacție:

“(2) Acțiunile indicate la alin.(1):

- a) săvârșite asupra a doi sau mai multor membri ai familiei;**
- b) săvârșite în legătură cu solicitarea măsurilor de protecție;**
- c) săvârșite de către o persoană care anterior a comis acțiuni similare;**
- d) care au provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății;**

se pedepsesc cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de la la 3 la 6 ani.”;

alineatul (3)) se expune în următoarea redacție:

“(3) Aceleași acțiuni care:

- a) au cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;**
 - b) au determinat la sinucidere sau la tentativă de sinucidere**
- se pedepsesc cu închisoare de la 6 la 12 ani.”;**

articolul se completează cu alin.(4) și alin.(5) în următoarea redacție:

“(4) Acțiunile violente asupra membrului familiei care au provocat decesul victimei

se pedepsesc cu închisoare de la 8 la 15 ani.”.

Consolidarea mecanismului de protecție a victimei violenței în familie în cadrul procedurii penale presupune, de rând cu altele, perfecționări și pe segmentul asigurării asistenței juridice corespunzătoare. Legislația procesual penală, stabilind condițiile participării obligatorii a apărătorului în procesul penal, spre regret, se limitează la condițiile de asigurare a participării obligatorii a apărătorului doar pentru apărarea bănuitului, învinuitului și inculpatului, despre victimă nefiind menționat nimic. Astfel, victima este pusă în situația de a-și asigura apărător pe cont propriu. Considerăm această situație ca fiind dezavantajoasă pentru victimă, mai ales când este vorba de victima minor și victima violenței în familie, victima în astfel de situații, fiind într-o stare vădită de vulnerabilitate.

Modificări propuse:

Pentru înlăturarea acestui handicap se propune modificarea legislației procesual penale, după cum urmează:

Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14.03.2003, //Monitorul Oficial, 2003, nr.104-110/447 din 07.06.2003//, cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează, după cum urmează:

Articolul 69:

alineatul (1) se completează cu pct.13) și pct.14) în următoarea redacție:

„13) partea vătămată este minoră;

14) este recunoscută parte vătămată în cauza de violență în familie.”.

alineatul (2) se completează cu pct.4) în următoarea redacție:

„4) a fost recunoscută parte vătămată – în cazul prevăzut la alin.(1) pct.13)-14).”.

Articolul 70:

alineatul (3) pct.2) după sintagma „ iar bănuitul, învinuitul, inculpatul” se completează cu sintagma „ , partea vătămată” și mai departe după text.

În conformitate cu prevederile Legii nr.45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, în cadrul secției/direcției raionale de asistență socială și protecție a familiei se desemnează un specialist responsabil de domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie. Celelalte servicii publice de nivel local (direcțiile generale de învățământ, tineret și sport; organele ocrotirii sănătății; organele afacerilor interne) vor desemna persoane cu atribuții privind prevenirea și combaterea violenței în familie, responsabile de coordonarea activităților specifice în cadrul instituției sale și de colaborarea în desfășurarea activităților comune la nivelul teritoriului administrativ, în baza unor proceduri stabilite de conlucrare în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie.

În acest scop, Legea nr.45 a atribuit în competența autorităților administrației publice locale formarea echipelor multidisciplinare pentru cooperarea activității în domeniul protejării și sprijinirii victimelor tuturor formelor de violență și altor persoane implicate, fiind vorba de ceilalți membri ai familiei afectați de violență.

Pentru realizarea sarcinilor preconizate Legea nr.45 stabilește atribuții concrete, structurilor abilitate, ținând cont de competențele funcționale, în același timp stăruind asupra necesității cooperării eforturilor în vederea oferirii unui răspuns consolidat acestor provocări.

Astfel, potrivit art.8 al legii secțiile/direcțiile de asistență socială și de protecție a familiei, conlucrează cu organele afacerilor interne în activitatea de identificare a persoanelor predispuse la comiterea actelor de violență în familie, desfășoară activitate de consiliere psihologică și psihosocială a victimelor prin mijloace proprii sau redirecționând cazul către specialiști din centrele de reabilitare, realizează, în comun cu alte autorități abilitate și în colaborare cu organizațiile neguvernamentale din domeniu, programe informaționale în vederea prevenirii violenței în familie. Direcțiile generale de învățământ, tineret și sport, de asemenea au atribuții de realizare, în comun cu alte autorități abilitate și în colaborare cu organizațiile neguvernamentale din domeniu, programe educaționale pentru părinți și copii în vederea prevenirii și combaterii violenței în familie, sesizează autoritățile abilitate, autoritatea tutelară și poliția, despre cazurile de violență în familie, inclusiv cazurile de violență în familie împotriva copiilor. Instituțiile medicale de toate tipurile asigură consiliere și asistență medicală victimelor, realizează programe și servicii adresate agresorilor, inclusive de dezalcoolizare, dezintoxicare, de tratament psihoterapeutic, etc. Organele afacerilor interne examinează cererile și sesizările parvenite din partea cetățenilor, instituțiilor medicale, centrelor medico-legale și a altor instituții referitor la conflicte familiale, la acte de violență, la amenințări cu moartea sau la existența unui pericol iminent de realizare a lor, explică victimei drepturile ei, iar la cererea acesteia, îi acordă ajutor spre a fi plasată în centrul de reabilitare, informează victima despre dreptul ei de a beneficia de asistență juridică gratuită, obține ordonanță de protecție în situație de criză în baza cererii depuse de victimă sau a sesizării de caz, asigură executarea ordonanței de protecție.

În Raportul “Implementarea legislației Republicii Moldova cu privire la violența în familie” elaborat de Asociația pentru Drepturile Omului, Centrul de Drept al Femeilor și Fundația Bulgară de Investigații în domeniul Gender se menționează că, în Republica Moldova echipele multi-disciplinare și Sistemul Național de Referire unic, care în 2008 a fost extins în mod oficial pentru a asista și victimele violenței în familie, au un potențial important de promovare a siguranței victimei. Astfel, după contactul inițial al victimei cu un asistent social, prin intermediul Sistemului Național de Referire se desemnează o echipă multi-disciplinară care urmează să se ocupe de cazul victimei în funcție de nevoile specifice ale acesteia. Echipa multi-disciplinară este aleasă de o comisie permanentă compusă din reprezentantul organului de asistență socială, un reprezentant al agenției de ocupare a forței de muncă, un reprezentant al agenției stării civile, medic, colaborator de poliție, procuror, avocat, un psiholog și un profesor. În funcție de circumstanțele cazului, este formată o echipă multi-disciplinară din unu până la trei profesioniști relevanți pentru asistența victimei. În dependență de caz, echipele multi-disciplinare se întrunesc și de mai multe ori pe săptămână, pentru a discuta situația.

Cu regret, echipe multi-disciplinare au fost create la nivel de sat și raion doar în cinci regiuni-pilot, iar în alte regiuni echipele multi-disciplinare există doar la nivel de raion. Unele echipe multi-disciplinare sunt mobile și se deplasează la cazurile de violență în familie din satele izolate. Chiar și așa, au fost relevate numeroase exemple de reacționare pozitivă în cadrul echipelor multi-disciplinare.

Totuși, în pofida rezultatelor pozitive ale Sistemului Național de Referire și echipelor multi-disciplinare, resursele limitate și birocrăția le fac uneori inaccesibile, diminuând astfel eficacitatea lor.

Centre comunitare, capabile să ofere servicii de asistență socială, servicii psihologice, medicale, etc., să ofere spații pentru echipele multi-disciplinare pentru ca acestea să lucreze separat cu victimele și infractorii, funcționează doar în baza proiectelor, fiind într-un număr extrem de limitat la nivel de țară. Din această cauză, victimele trebuie de multe ori să se deplaseze în orașe mai mari pentru a beneficia de ajutor de specialitate. Pe de altă parte, în orașele mari lipsesc echipele multi-disciplinare sau acestea sunt mai puțin active și eficiente.

Art.8 alin.(6) lit.e) din Legea 45 atribuie în sarcină organelor afacerilor interne să efectueze lucrul de prevenire a comiterii repetate a actelor de violență în familie. Aceste prevederi sunt de regulă tălmăcite, de către colaboratorii de poliție, în detrimentul principiului reacționării prompte și agresive, în vederea sancționării agresorului. S-a constituit o practică, potrivit căreia, la primul caz înregistrat de violență în familie, dar poate și ulterior, colaboratorii de poliție se limitează la discuții profilactice cu agresorii, prevenindu-i asupra neadmiterii pe viitor a actelor de violență, după care pleacă lăsând victima în condiții de potențial pericol de repetare a violenței.

Modificări propuse:

Pentru a asigura o implicare mai eficientă pe cazurile de violență în familie a specialiștilor desemnați din cadrul structurilor locale abilitate, considerăm ca fiind oportună completarea legislației, în sensul concretizării sarcinilor și atribuțiilor care le revin acestora la preluarea cazului.

Legea nr. 45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.55-56/178 din 18.03.2008), cu modificările și completările ulterioare, se completează și se modifică după cum urmează:

Articolul 8:

în alineatul (2), litera b) textul “în domeniu” se înlocuiește cu sintagma “, activitatea cărora este coordonată de specialistul responsabil din cadrul secției/direcției de asistență socială și protecție a familiei”;

articolul se completează cu alineate noi, alin.(7) și alin.(8), în următoarea redacție:

“(7) Persoanele desemnate în condițiile art.7 alin.(4) și alin.(5) din prezenta lege:

- a) identifică potențialele familii afectate de violență și asigură evidența cazurilor de violență în familie din localitate;**
- b) identifică situațiile de risc și orientează victimele violenței în familie spre serviciile de specialitate;**
- c) asigură schimbul de informații cu alte persoane implicate în examinarea cazului;**
- d) raportează asistentului social cazul constat și măsurile luate, despre cazurile de violență asupra copiilor informează și autoritatea tutelară;**

e) oferă organelor poliției suportul necesar în procesul urmăririi penale a cazurilor de violență în familie;

f) acordă victimelor și agresorilor servicii de asistență socială, consiliere juridică, psihologică, psihiatrică, prestează servicii integrate în cadrul centrelor de reabilitare a victimelor și serviciilor de reabilitare a agresorilor;

g) la solicitare, oferă rezultatele constatărilor pe marginea cazurilor de violență în familie organelor judiciare și de drept, părților aflate în conflict sau reprezentanților acestora;

h) monitorizează îndeplinirea de către agresor a măsurilor de protecție a victimei;

i) înfăptuiesc alte acțiuni, conform competenței, în vederea prevenirii și combaterii actelor de violență, asigurării protecției eficiente a victimelor violenței în familie.

(8). În calitate de membru al echipei multi-disciplinare specialistul:

a) este responsabil de rezultatele lucrului efectuat;

b) asigură confidențialitatea informației privind identitatea și viața privată a victimei;

c) colaborează eficient cu membrii echipei;

d) participă la sesiunile echipei;

e) realizează în termen lucrul încredințat.”.

În conformitate cu art.11 al Legii nr.45, victimei violenței în familie i se garantează apărarea drepturilor și intereselor legitime, inclusiv dreptul la asistență pentru recuperare fizică, psihologică și socială; la viața privată și confidențialitatea informației; la asistență juridică primară și calificată gratuită conform legislației cu privire la asistența juridică garantată de stat; la asistență medicală în conformitate cu Legea cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală.

Persoanele cu funcție de răspundere, alte persoane care cunosc existența unui pericol pentru viața și sănătatea unei potențiale victime trebuie să comunice acest fapt autorităților abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie. Autoritățile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie sunt obligate să reacționeze prompt prompt la orice sesizare și să informeze victimele despre drepturile lor, despre autoritățile și instituțiile cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie; despre tipul serviciilor și organizațiile la care se pot adresa după ajutor; despre asistența disponibilă pentru ele; unde și cum pot depune o plângere

și pot obține protecție; în ce măsură și în ce condiții au acces la consultanță sau asistență juridică; despre anularea ordonanței de protecție, etc.

Are relevanță referința legală, precum că, acordarea serviciilor de protecție și asistență victimei nu este condiționată de dorința acesteia de a face declarații și a participa la procese de urmărire în justiție a agresorului.

Cu toate acestea, prevederile legale invocate supra, rămân a fi într-o anumită măsură declarative, în ce privește oferirea condițiilor adecvate pentru o protecție eficientă a victimei violenței, atât pe segmentul asistenței medicale, dat fiind lipsa în actele legislative speciale a unor reglementări concrete la acest capitol, cât și referitor la asigurarea asistenței juridice primare și calificate.

Potrivit Raportului "Implementarea legislației Republicii Moldova cu privire la violența în familie" în pofida eforturilor depuse, victimele nu beneficiază de asistență juridică adecvată. Asistența juridică gratuită este limitată, în special pentru că sprijinul financiar de stat pentru asistența juridică este inadecvat. În ciuda garanțiilor din Legea nr.45, victimele violenței în familie beneficiază rar de asistență juridică gratuită, cauzele principale fiind, necesitatea îndeplinirii de către solicitant a cerințelor financiare de eligibilitate, neinclusiunea parajuriștilor în Mecanismul Național de Referire ¹, precum și alte probleme de ordin organizatoric și financiar.

Victimele violenței în familie nu au de multe ori asigurare medicală și nu își pot permite să plătească pentru servicii de îngrijire a sănătății, deoarece Guvernul plătește doar o mică parte din costurile respective. Pentru victime poate fi dificil să obțină și examinări medico-legale. Costurile de obținere a unei examinări sunt împovărătoare pentru victime, în special, pen-

1 Potrivit art.19 alin.(2) al Legii cu privire la asistența juridică garantată de stat nr.198 din 26.07.2007//Monitorul Oficial 157-160/614, 05.10.2007//, poate fi solicitată asistență juridică calificată la orice etapă a procesului penal, iar în cauze civile, și până la inițierea procesului, totuși acest lucru nu se întâmplă în practică.

tru cele din regiunile rurale, care trebuie să suporte cheltuieli suplimentare de transport.

Modificări propuse:

În scopul îmbunătățirii mecanismului de protecție a victimei violenței în familie se propune modificarea unor acte legislative, după cum urmează:

Legea nr. 45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.55-56/178 din 18.03.2008), cu modificările și completările ulterioare, se completează și se modifică după cum urmează:

Articolul 8:

În alineatul (2), litera d) se expune în următoarea redacție:

"d) contribuie la prevenirea violenței în familie pe calea includerii problematicii prevenirii și combaterii violenței în familie în programele de dezvoltare locală; colaborării la implementarea sistemului de evidență a cazurilor de violență în familie; rezervării în bugetul local a mijloacelor pentru organizarea studiilor și campaniilor de informare în vederea combaterii violenței în familie, pentru susținerea serviciilor sociale și a altor măsuri de asistență a victimelor violenței în familie, inclusiv suportarea cheltuielilor pentru obținerea actelor de constatare medico-legale, în cazurile grave";

Articolul 11 se completează cu un alineat nou, alin.(8) în următoarea redacție:

"(8) Victima violenței în familie are dreptul să ceară agresorului și/sau autorităților statului repararea, în condițiile legii, a prejudiciului material și moral cauzat prin vătămarea integrității corporale sau sănătății, precum și urmare a neasigurării protecției corespunzătoare."

Articolul 13 alin.(3) va avea următoarea redacție:

"(3) Pentru depunerea în instanța de judecată a cererii de eliberare a ordonanței de protecție nu se plătește taxă de stat. Victima violenței în familie este scutită integral și de cheltuielile de judecată."

Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr.225-XV din 30 mai 2003 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 111-115/451 din 12.06.2003), cu modificările și completările ulterioare, se completează după cum urmează:

Articolul 77:

la alin(1) lit.c) sintagma „art.304 și 316” se înlocuiește cu sintagma „art.304, 316 și 3183”;

Articolul 92 se completează cu un alineat nou, alin.(3) având următoarea redacție:

„(3) Victima violenței în familie este scutită de cheltuielile aferente examinării cererii privind aplicarea măsurilor de protecție. Toate plățile în aceste cazuri se efectuează de la buget.”;

Articolul 3183 se completează cu un alineat nou, alin.(11) având următoarea redacție:

„(11) Pentru apărarea intereselor victimei în proces instanța de judecată solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat. Asistența juridică în acest caz se acordă gratuit.”.

**Articolul 19.
Informare**

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că victimele primesc informații adecvate și în timp util privind serviciile de sprijin și măsurile legale disponibile într-o limbă pe care o înțeleg.

Potrivit legislației,¹ la desfășurarea procesului penal și la judecarea pricinilor civile persoana care nu posedă sau nu vorbește limba de stat are dreptul să ia cunoștință de toate actele și materialele, să vorbească în fața organului de urmărire penală și în instanța de judecată prin interpret. De asemenea victima/parte vătămată are dreptul să fie informată, la cerere, de către organul de urmărire penală, procuror sau, după caz, de către instanța de judecată despre soluționarea plângerii sale, despre toate

¹ Codul de procedură penală, art.16; Codul de procedură civilă, art.24.

hotărârile adoptate care se referă la drepturile și interesele sale; să primească gratuit, la solicitare, copii de pe acestea, precum și de pe hotărârile de încetare sau de clasare a procesului penal în cauza respectivă, de neîncepere a urmăririi penale, copia de pe sentință, decizie sau de pe o altă hotărâre judecătorească definitivă.

De asemenea, în conformitate cu Legea nr.45-XVI cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, autoritățile și instituțiile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie, desfășoară activitate de consiliere psihologică și psihosocială a victimelor, informează victima despre dreptul ei de a beneficia de asistență juridică gratuită, sunt obligate să reacționeze prompt la orice sesizare și să informeze victimele despre drepturile lor, despre autoritățile și instituțiile cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie; despre tipul serviciilor și organizațiile la care se pot adresa după ajutor; despre asistența disponibilă pentru ele; unde și cum pot depune o plângere; despre procedura ce urmează după depunerea plângerii și rolul lor după asemenea proceduri; cum pot obține protecție; în ce măsură și în ce condiții au acces la consultanță sau asistență juridică; dacă există un pericol pentru viața sau sănătatea lor în cazul eliberării unei persoane reținute sau condamnate; dacă a fost anulată ordonanța de protecție, etc.

Activitatea departamentală de informare a victimei violenței în familie despre modalitățile de interacțiune cu autoritățile și instituțiile abilitate în vederea obținerii serviciilor necesare de asistență și consiliere sunt reglementate prin Instrucțiuni metodice².

² Instrucțiunile metodice privind intervenția organelor afacerilor interne în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie, aprobate prin ordinul ministrului afacerilor interne nr.275 din 14.08.2012; Instrucțiunile privind intervenția secțiilor/direcțiilor asistență socială și protecție a familiei, în cazurile de violență în familie, aprobate prin ordinul ministrului muncii, protecției sociale și familiei nr.22 din 09.02.2012; Instrucțiunile privind modul de exercitare, de către administrația publică locală, a atribuțiilor legale în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, aprobate prin ordinul ministrului muncii, protecției sociale și familiei nr.105 din 02.08.2012, etc.

Articolul 20.

Servicii de asistență generală

(1) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că victimele au acces la servicii care facilitează recuperarea lor în urma violenței. Aceste măsuri ar trebui să includă, atunci când este necesar, servicii precum consilierea juridică și psihologică, asistența financiară, găzduirea, educația, formarea și asistența în găsirea unui loc de muncă.

(2) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că victimele au acces la servicii medicale și sociale și faptul că serviciile au alocate resurse adecvate și că profesioniștii sunt formați să asiste victimele și să le trimită către serviciile corespunzătoare.

În conformitate cu prevederile Legii nr.45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, autoritățile abilitate cu funcții în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie (secțiunile/direcțiile raionale de asistență socială și protecție a familiei, direcțiile generale de învățământ, tineret și sport; organele ocrotirii sănătății; organele afacerilor interne) vor desemna persoane cu atribuții privind prevenirea și combaterea violenței în familie, responsabile de coordonarea activităților specifice în cadrul instituției sale și de colaborarea în desfășurarea activităților comune la nivelul teritoriului administrativ, în baza unor proceduri stabilite de conlucrare în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie. Structurile abilitate au stabilite atribuții concrete, în dependență de competențele funcționale în vederea oferirii unui răspuns consolidat în vederea combaterii violenței domestice.

Astfel, potrivit art.8 al legii secțiunile/direcțiile de asistență socială și de protecție a familiei, conlucrează cu organele afacerilor interne în activitatea de identificare a persoanelor predispuse la comiterea actelor de violență în familie, desfășoară activitate de consiliere psihologică și psihosocială a victimelor prin mijloace proprii sau redirecționând cazul către specialiști din centrele de reabilitare. Direcțiile generale de învățământ, tineret și sport, de asemenea au atribuții de realizare, în comun cu alte autorități abilitate și în colaborare cu organizațiile neguvernamentale din domeniu, programe educaționale pentru părinți și copii în vederea prevenirii și combaterii violenței

în familie. Instituțiile medicale de toate tipurile asigură consiliere și asistență medicală victimelor, realizează programe și servicii adresate agresorilor, inclusiv tratament psihoterapeutic, etc. Organele afacerilor interne acordă ajutor victimei spre a fi plasată în centrul de reabilitare, informează victima despre dreptul ei de a beneficia de asistență juridică gratuită, etc.

Art.10 al Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, stabilește condițiile și procedura de constituire a centrelor de reabilitare a victimelor, stabilind că cheltuielile aferente activității centrului se suportă de la bugetul comun al fondatorilor și din alte surse. Centrele de reabilitare a victimelor asigură protecție și cazare victimelor până la rezolvarea situației familiale, dar nu mai mult de 3 luni; acordă asistență psihologică, pedagogică, socială și juridică, îngrijire medicală membrilor de familie care sînt sau care pot fi victime; efectuează, în caz de urgență, atunci când izolarea de agresor se impune ca o măsură de protecție, plasamentul victimei, la cererea ei; studiază și generalizează cauzele și condițiile producerii actelor de violență în familie, etc.

Victimei violenței în familie, în conformitate cu art.11 al Legii nr.45, i se garantează apărarea drepturilor și intereselor legitime, inclusiv dreptul la asistență pentru recuperare fizică, psihologică și socială; la viața privată și confidențialitatea informației; la asistență juridică primară și calificată gratuită conform legislației cu privire la asistența juridică garantată de stat și la asistență medicală în conformitate cu legislația.

Persoanele cu funcție de răspundere, alte persoane care cunosc existența unui pericol pentru viața și sănătatea unei potențiale victime trebuie să comunice acest fapt autorităților abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie. Autoritățile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie sunt obligate să reacționeze prompt la orice sesizare și să informeze victimele despre drepturile lor, etc.

Prin Hotărârea Guvernului nr.129 din 22.02.2010 a fost aprobat Regulamentul-cadru de organizarea și funcționare a centrelor de reabilitare a victimelor violenței în familie ¹

¹ Monitorul Oficial nr.30-31/176 din 26.02.2010.

Regulamentul-cadru definește Centrul de reabilitare a victimelor violenței în familie, ca fiind o instituție specializată care oferă plasament temporar și asistență victimelor violenței în familie, în conformitate cu legislația în vigoare și cu standardele minime de calitate¹. Scopul Centrului este de a oferi plasament temporar, pe o perioadă ce nu va depăși 3 luni, asistență victimelor violenței în familie, socializare și reintegrare în familie și/sau comunitate. Centrul are ca obiect de activitate acordarea, în mod gratuit de servicii sociale specializate și răspunde nevoilor specifice și reale ale fiecărei persoane asistate: asigură primire, protecție și plasament temporar victimelor violenței în familie; oferă asistență juridică, socială, psihologică și medicală de urgență; acordă suport informațional pentru găsirea unei locuințe, a unei instituții preșcolare sau preuniversitare; facilitează accesul și informează beneficiarul despre sistemul de protecție socială, etc. Referirea beneficiarului către alte servicii specializate din comunitate și reintegrarea în familie și/sau în comunitate este coordonată cu echipa multidisciplinară. Calitatea serviciilor prestate de Centru urmează a fi evaluată periodic de către organul de acreditare a serviciilor sociale. După ieșirea beneficiarului din Centru, serviciile de consiliere, acompaniere și suport emoțional rămân la dispoziția beneficiarului până la integrarea sa deplină în familie și/sau comunitate.

Cu toate acestea, cadrul normativ în vigoare rămâne a fi în mare parte ineficient, în ce privește oferirea condițiilor adecvate pentru o protecție eficientă a victimei violenței. În multe cazuri, după asistența oferită de Centrele de asistență și reabilitare, victimele se văd nevoite să revină înapoi în familie, în lipsa unor locuințe sociale unde ar putea să locuiască independent, acestea fiind incapabile de a se întreține în cazul în care nu dispun de un loc de muncă.

Pentru a îmbunătăți gestionarea cazurilor de violență în familie, au fost formulate mai sus un șir de propuneri de modificare și completare a cadrului legislativ.

1 Standardele minime de calitate privind serviciile sociale prestate victimelor violenței în familie au fost aprobate prin Hotărârea Guvernului nr.1200 din 23.12.2010 //Monitorul Oficial nr.259-263/1320 din 31.12.2010.

În altă ordine de idei este necesar de menționat că pentru eliminarea consecințelor de ordin psihologic ale actelor de abuz și violență este necesară dezvoltarea rețelei serviciilor de resocializare și reabilitare a victimelor, care actualmente sunt asigurate preponderent de către organizațiile non-guvernamentale, care acordă sprijin și asistență psihologică profesională, însoțită și de plasament provizoriu a persoanelor în dificultate.

Articolul 21. **Asistență în plângerile individuale/colective**

Părțile se vor asigura că victimele au informații cu privire la și acces la mecanismele regionale și internaționale aplicabile de depunere a plângerilor individuale/colective. Părțile vor promova furnizarea unei asistențe sensibile și bine informate victimelor în depunerea oricărei asemenea plângeri.

Violența din totdeauna a fost parte a existenței umane, iar impactul acesteia poate fi văzut peste tot în lume. Ori, datorită cadrului privat în care survine violența domestică, proporțiile violenței sunt foarte greu de estimat.

La nivel internațional și regional au fost elaborate și adoptate un șir de documente importante, au fost întreprinse mai multe acțiuni de combatere a violenței în familie în general și împotriva femeilor în special.

Bunăoară, în Recomandarea 12/1992 a Comitetului ONU care monitorizează aplicarea Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor se menționează despre necesitatea întreprinderii măsurilor pentru protecția femeilor împotriva violenței sub orice formă care are loc în cadrul familiei, la locul de muncă sau în societate.

Consiliul Europei în Recomandarea 1582/2002 solicită statelor membre să intervină în modul necesar pentru a preveni, investiga și pedepsi actele de violență dacă acestea au fost comise de autoritățile de stat sau persoane private și să acorde protecție victimelor.

Republica Moldova este parte a Convenției ONU din 1979 privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW) din 1 iulie 1994.

Comitetul ONU privind eliminarea discriminărilor față de femei, creat în baza CEDAW monitorizează punerea în aplicare a Convenției de către statele membre ale ONU, adoptă recomandări generale și decizii pe cazurile comunicate. Însă nu are mecanism de executare.

Protocolul Opțional al Convenției CEDAW din 1999, care a fost ratificat de către Republica Moldova la 28 februarie 2006, investește Comitetul ONU privind eliminarea discriminărilor împotriva femeilor cu dreptul de a primi și examina plângeri împotriva statelor pentru încălcarea prevederilor Convenției.

În cazul adresării cu plângere Comitetul este abilitat să formuleze recomandări privind consolidarea inițiativelor naționale pentru prevenirea violenței împotriva femeilor. Recomandările Comitetului pot fi utilizate în fața instanțelor naționale locale ca izvor de practica judiciară.

Trebuie de menționat totuși, că nu se cunoaște nici un caz de solicitare, din parte cetățenilor Republicii Moldova, a implicării Comitetului ONU privind eliminarea discriminărilor împotriva femeilor.

Același lucru, însă, nu poate fi spus despre Curtea Europeană a Drepturilor Omului care este frecvent solicitată de către cetățenii Republicii Moldova, să se pronunțe pe marginea pretinselor încălcări, din partea autorităților, a unor drepturi (dreptul la viață (art.2); protecția împotriva actelor de tortură (3); protecția vieții private și a familiei (art.8), etc.) proclamate în Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 1950, care a intrat în vigoare pentru Republica Moldova la 12 septembrie 1997. În Republica Moldova Hotărârile Curtii europene a drepturilor omului, constituie parte integrantă a cadrului legislativ național și sunt obligatorii pentru executare. În ultimul timp există mai multe plângeri depuse la Curtea Europeană a Drepturilor Omului împotriva Republicii Moldova privitor la violența în familie, comunicate Guvernului Republicii Moldova¹.

Articolul 22.

Servicii specializate de asistență

(1) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri

1 Vezi cazul T.M și C.M v. Moldova, Mudric v. Moldova, Eremia v. Moldova, Munteanu v. Moldova, ș.a.

necesare pentru a furniza sau a asigura, într-o distribuție geografică adecvată, servicii specializate de asistență oricărei victime supuse oricărui act de violență acoperit de sfera de aplicare a prezentei Convenții.

(2) Părțile vor furniza sau vor asigura servicii specializate de asistență a femeilor tuturor femeilor victime ale violenței și copiilor lor.

În conformitate cu prevederile art.11 al Legii nr.45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, victimei violenței în familie i se garantează dreptul la asistență pentru recuperare fizică, psihologică și socială. În acest sens art.10 al Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, stabilește condițiile și procedura de constituire a centrelor de reabilitare a victimelor. Centrele de reabilitare a victimelor asigură protecție și cazare victimelor, acordă asistență psihologică, pedagogică, socială și juridică, îngrijire medicală membrilor de familie care sunt sau care pot fi victime, etc.

Regulamentul-cadru de organizarea și funcționare a centrelor de reabilitare a victimelor violenței în familie² definește Centrul de reabilitare a victimelor violenței în familie, ca fiind o instituție specializată care oferă plasament temporar și asistență victimelor violenței în familie, în conformitate cu legislația în vigoare și cu standardele minime de calitate³. Scopul Centrului este de a oferi asistență, socializare și reintegrare în familie și/sau comunitate victimelor violenței în familie. Centrul are ca obiect de activitate acordarea, în mod gratuit de servicii sociale specializate și răspunde nevoilor specifice și reale ale fiecărei persoane asistate: asigură primire, protecție și plasament temporar victimelor violenței în familie; oferă asistență juridică, socială, psihologică și medicală de urgență, etc. Calitatea serviciilor prestate de Centru urmează a fi evaluată periodic de către organul de acreditare a serviciilor sociale.

Actualmente este necesară dezvoltarea rețelei serviciilor de resocializare și reabilitare a victimelor,

2 Monitorul Oficial nr.30-31/176 din 26.02.2010.

3 Standardele minime de calitate privind serviciile sociale prestate victimelor violenței în familie au fost aprobate prin Hotărârea Guvernului nr.1200 din 23.12.2010 //Monitorul Oficial nr.259-263/1320 din 31.12.2010.

actualmente aceste servicii fiind prestate preponderent de către organizațiile non-guvernamentale, care acordă sprijin și asistență psihologică profesională, însoțită și de plasament provizoriu a persoanelor în dificultate.

În scopul asigurării calității și eficienței sistemului de servicii sociale, prin Hotărârea Guvernului nr.1512 din 31.12.2008 a fost adoptat Programul național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008-2012, care prevede o politică comprehensivă privind susținerea persoanelor în dificultate prin prestarea serviciilor sociale eficiente și de calitate înaltă. Aceste servicii au drept scop de a oferi sprijin persoanelor pe termen scurt sau lung, pentru a satisface nevoile lor sociale și a reduce excluziunea socială. Programul prevede necesitatea dezvoltării sistemului integrat de servicii sociale. Spre regret, obiectivelor stabilite încă nu au fost realizate, cauzele principale fiind lipsa acoperirii financiare, precum stimularea insuficientă a parteneriatului între stat și societatea civilă insuficientă.

Pentru depășirea acestei situații s-a preconizat dezvoltarea mecanismului de procurare a serviciilor sociale, stabilirea diferitelor parteneriate între autoritățile publice locale și societatea civilă și sectorul privat, orientate spre dezvoltarea serviciilor sociale noi, etc.

Articolul 23. Adăposturi

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a prevedea înființarea unor adăposturi corespunzătoare, ușor accesibile, în număr suficient pentru a furniza o cazare sigură și pentru a ajunge într-o manieră proactivă la victime, în special la femei și la copiii lor.

În conformitate cu Regulamentul-cadru de organizarea și funcționare a centrelor de reabilitare a victimelor violenței în familie¹ Centrul de reabilitare a victimelor violenței în familie, este o instituție specializată care oferă plasament și asistență victimelor violenței în familie, în conformitate cu legislația în vigoare și cu standardele minime de calitate². Centrul are ca obiect de activitate

1 Monitorul Oficial nr.30-31/176 din 26.02.2010.

2 Standardele minime de calitate privind serviciile sociale prestate victimelor violenței în familie au fost aprobate prin Hotărârea

acordarea, în mod gratuit de servicii sociale specializate și răspunde nevoilor specifice și reale ale fiecărei persoane asistate: asigură primire, protecție și plasament temporar victimelor violenței în familie; oferă asistență juridică, socială, psihologică și medicală de urgență; acordă suport informațional pentru găsirea unei locuințe, a unei instituții preșcolare sau preuniversitare; facilitează accesul și informează beneficiarul despre sistemul de protecție socială, etc.

Potrivit Standardelor minime de calitate privind serviciile sociale prestate victimelor violenței în familie (Standardul II) Centrul este amplasat în localitățile în care este asigurat accesul la mijloacele de transport, care permit organizarea activităților în exterior și accesarea diferitelor servicii comunitare: sociale, juridice, medicale, educaționale, profesionale, culturale, de petrecere a timpului liber etc. Centrul activează conform unui program special (24/24 ore), pornind de la necesitățile de plasament, asistență, reabilitare și reintegrare a victimelor violenței în familie. În scopul garantării siguranței și securității beneficiarilor, amplasarea Centrelor nou-înființate nu va fi cunoscută publicului larg.

Admiterea în Centru a victimelor violenței în familie se efectuează respectându-se principiul nondiscriminării (Standardul IV). Totuși, este refuzată plasarea persoanelor cu forme active de infecții (tuberculoză, malarie, boli infecțioase intestinale și alte maladii contagioase), iar persoanele cu handicap fizic sau mental vor fi admise în Centru la decizia coordonatorului de caz și a managerului Centrului, numai după o evaluare preliminară și doar în cazul în care condițiile existente corespund necesităților specifice de îngrijire.

Admiterea în Centru se realizează la prezentarea dosarului personal al beneficiarului de către organul teritorial de asistență socială, organul afacerilor interne. Se permite referirea acestuia de către alte autorități ale administrației publice locale, alte instituții abilitate. În cazuri de urgență se efectuează primirea beneficiarului în orice moment.

Cu toate acestea, potrivit Raportului "Implementarea legislației Republicii Moldova cu privire la violența în

Guvernului nr.1200 din 23.12.2010 //Monitorul Oficial nr.259-263/1320 din 31.12.2010.

familie” elaborat de Avocații pentru Drepturile Omului, Centrul de Drept al Femeilor și Fundația Bulgară de Investigații în domeniul Gender, o victimă în situație de criză se poate împotmoli în birocrație. Confuziile în ceea ce privește procedura Sistemului Național de Referire pot întârzia acceptarea unei victime într-un adăpost și accesul acesteia la servicii. Unele direcții de asistență socială se consideră ca fiind unicul subiect care poate face referirea victimelor la adăpost prin intermediul Sistemului Național de Referire. Asistentul social refuză să trimită o victimă la Centrul maternal fără un certificat oficial de plasare, a cărui obținere durează în timp. Astfel, persistă uneori dificultăți la amplasarea victimei în adăpost în situații de urgență, situații care trebuie înlăturate pe calea perfecționării procedurilor actuale.

De asemenea, conform constatărilor aceluși Studiu, în Moldova există doar un singur adăpost gestionat de o organizație non-guvernamentală destinat direct victimelor violenței în familie și se află în Chișinău. Cele opt Centre maternale din Republica Moldova deservește în primul rând mamele cu copii foarte mici care nu au un loc de trai, însă nu și victimele violenței în familie. Aceste centre ar putea fi însă cel mai apropiat loc de refugiu pentru multe dintre victimele violenței în familie din raioane. În cele opt Centre maternale nu există un standard comun de asistență, astfel numărul serviciilor disponibile acordate victimelor violenței în familie variază în funcție de locație. Totodată, unor angajați ai Centrului maternal le lipsesc cunoștințele despre nevoile specifice ale victimelor violenței în familie.

Capacitățile tuturor tipurilor de adăposturi sunt foarte limitate în Republica Moldova, iar capacitatea celor două adăposturi naționale este de doar 36 de paturi. Capacitatea totală a Centrelor maternale din țară este de aproximativ 106 de paturi pentru întreaga Republică Moldova. Potrivit Organizației Națiunilor Unite, ar trebui să existe un adăpost specializat la fiecare 10 000 de cetățeni.

Articolul 24. **Linii telefonice de urgență**

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a organiza linii telefonice de urgență 24 de ore din 24 la nivel de stat, gratuite, pentru a oferi consiliere

apelanților, în mod confidențial și cu diligența cuvenită pentru anonimitatea lor, în legătură cu toate formele de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții.

Linii de telefonice cu funcționalitate non-stop, care să ofere servicii calitative de protecție și consiliere a victimelor, ar putea constitui un remediu important în procesul de prevenire și combatere a violenței asupra victimelor. Potrivit legislației Republicii Moldova, victimele actelor de violență au posibilitate să apeleze non-stop doar la secțiile de gardă ale poliției, care au obligația de a interveni efectiv pe fiecare caz, asigurând protecția necesară, în conformitate cu legislația.

Actualmente o linie fierbinte „telefonul de încredere pentru femei” funcționează în cadrul Centrului internațional „La strada”, care este deschisă pentru accesare doar 12 ore pe zi. Deseori, însă, necesitatea de a accesa linia telefonică de urgență, apare după ce linia deja este închisă.

Spre regret, nici o autoritate publică centrală sau locală în stat nu are instituită o linie fierbinte, care să ofere servicii de asistență și consiliere a victimei sau potențialei victime a violenței, în special fiind vorba de asistența și consilierea victimei violenței domestice.

În acest sens pentru perfecționarea mecanismului național de asigurare a protecției victimei împotriva relelor tratamente, atât în cadrul familiei, cât și în afara ei, este necesară, în primul rând modificarea cadrului juridic relevant în vederea reglementării necesității instituirii unor linii fierbinți de telefon, a rețelelor electronice, etc. După care de soluționat problema instituirii propriu-zise a serviciului respectiv, astfel oferind oportunitate victimelor sau altor persoane care dețin informație, de a sesiza cazurile de violență, în vederea implicării organelor poliției, de asistență și protecție socială, alte instituții abilitate.

Trebuie de menționat că despre necesitatea dezvoltării unor astfel de servicii se menționează și în Programul național strategic în domeniul securității demografice a Republicii Moldova (2011-2025) ¹. În special, documentul

¹ Programul național strategic în domeniul securității demografice a Republicii Moldova (2011-2025) este aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.768 din 12.10.2011 //Monitorul Oficial 182-186/851, 28.10.2011.

de politici menționat accentuiază necesitatea realizării, de către autoritățile guvernamentale a programelor ce țin de educația pentru viața de familie, de prevenire și intervenție în cazurile de abuz și violență, inclusiv domestică, ce presupune crearea adăposturilor, programe de management al victimelor violului, linii de asistență telefonică, etc.

Modificări propuse:

Din cele relatate, consider binevenită completarea Art. 7 al Legii nr.45 cu o normă care să stabilească în mod imperativ necesitatea instituirii liniei/liniilor telefonice pentru sesizarea cazurilor de abuz și violență, după cum urmează:

”(6) Autoritatea publică centrală abilitată cu funcții de promovare a politicilor de prevenire și combatere a violenței în familie va asigura funcționarea liniei telefonice gratuite, în regim non-stop, pentru sesizarea cazurilor de violență. Serviciul va recepționa toate apelurile, inclusiv cele anonime. Apelanții vor beneficia de consiliere în condiții de confidențialitate.

Linii telefonice de urgență pentru sesizarea cazurilor de violență pot fi instituite și de către organizațiile neguvernamentale, inclusiv cu suport din partea instituțiilor statale, pe bază de parteneriat public-privat.”

Articolul 25. Sprijin pentru victimele violenței sexuale

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a prevedea înființarea de centre de trimitere a cazurilor de criză în urma violului sau ale violenței sexuale corespunzătoare, ușor accesibile, în număr suficient pentru a furniza examinarea medicală și medico-legală, asistență post-traumatică și consiliere pentru victime.

Legislația Republicii Moldova, precum și cadrul instituțional național nu prevede funcționarea unei rețele de instituții publice sau private specializate anume pe asistența victimelor violurilor sau a actelor de violență sexuală în cadrul familiei. Nu se specifică acest lucru nici în Legea nr.123 cu privire la serviciile sociale și nici în Legea nr.45 Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie.

Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a centrelor de reabilitare a victimelor violenței în familie prevede condiții și procedură unice de acces la servicii de asistență a victimelor violenței în familie, inclusiv a victimelor violurilor sau altor acțiuni de violență sexuală în cadrul familiei.

Trebuie de menționat, însă, că actele juridice evocate oferă posibilitate beneficiarilor să obțină asistență, potrivit programului individual, elaborat și stabilit, în dependență de necesitate, cu participarea victimei.

Astfel, în conformitate cu Standardele minime de calitate, asistența beneficiarului se realizează în baza planului individualizat de asistență, care stabilește modalitățile de intervenție și serviciile adecvate cazului. Planul individualizat de asistență, elaborat cu participarea nemijlocită a beneficiarului, are la bază evaluarea complexă a necesităților beneficiarului și la necesitate poate fi revizuit pentru a fi adaptat la nevoile sociale nou-apărute. Beneficiarilor le este asigurat dreptul la intimitate și la viață privată.

Centrul oferă doar primul ajutor în caz de urgență. Serviciile de asistență medicală primară și specializată, la necesitate, sunt oferite beneficiarilor de instituțiile medicale teritoriale, iar asistență medicală de urgență se acordă de serviciile de urgență. În cazul admiterii în regim de urgență, beneficiarul este plasat în centru prin izolator, unde are loc examinarea și supravegherea medicală inițială, efectuarea investigațiilor necesare (Standardul VII).

Serviciile psihosociale sunt oferite de psiholog/asistent social/psihopedagog și includ consilierea psihologică, sprijinul psihologic și suportul social acordat victimelor violenței în familie, în scopul reabilitării psihologice și depășirii situației de criză (Standardul VIII).

În același timp, condițiile de admitere în centru (Standardul IV), face posibilă refuzarea plasării persoanelor cu maladii contagioase. Aceste prevederi ar putea fi interpretate drept temei juridic pentru a refuza plasarea în Centru a victimei infectate cu boală venerică, urmare a violului sau altor acțiuni cu caracter sexual.

Articolul 26.

Protecție și asistență pentru martorii copii

(1) *Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că în oferirea serviciilor de protecție și asistență victimelor se ține cont în mod corespunzător de drepturile și nevoile copiilor martori ai tuturor formelor de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții.*

(2) *Măsurile luate potrivit prezentului articol vor include consilierea psihosocială adecvată vârstei pentru copiii martori ai tuturor formelor de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții și vor acorda atenția cuvenită celor mai bune interese ale copilului.*

În conformitate cu Legea privind drepturile copilului nr.338-XIII din 15.12.94 ocrotirea de către stat a copilului constituie în Republica Moldova o preocupare politică, socială și economică de prim ordin. Legea prevede asigurarea sănătății fizice și spirituale a copilului, acordarea protecției sociale copiilor care se află în condiții nefavorabile sau extreme. Statul ocrotește inviolabilitatea persoanei copilului, protejându-l de violență fizică și psihică, inclusiv din partea părinților sau persoanelor subrogatorii legale.

Codul de procedură penală stabilește un mod special de audiere a martorului în vârstă de până la 14 ani în cauzele penale privind infracțiunile cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer. Astfel, în scopul evitării producerii oricărui efect negativ asupra stării psihice a martorului în vârstă de până la 14 ani în cauzele penale din categoria menționată supra, audierea se va efectua de către judecătorul de instrucție în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audiovideo, prin intermediul unui psihopedagog. În caz de necesitate, psihopedagogul își rezervă dreptul de a reformula întrebările, dacă acestea au fost formulate în felul în care pot traumatiza martorul minor ¹.

Potrivit Regulamentului-cadru de organizarea și funcționare a centrelor de reabilitare a victimelor violenței în familie, beneficiari ai Centrului sunt inclusiv cuplurile mamă-copil sau tată-copil. Centrul are ca

1 Codul de procedură penală, art.109, 1101

obiect de activitate acordarea, în mod gratuit de servicii sociale specializate și răspunde nevoilor specifice și reale ale fiecărei persoane asistate, în conformitate cu legislația în vigoare și cu standardele minime de calitate ². Acordând educație nonformală în vederea asimilării cunoștințelor și deprinderilor necesare integrării sociale, Centrul în activitatea sa se conduce, de rând cu altele, de principiul respectării interesului superior al copilului și a drepturilor lui, de principiul respectării opiniei copilului. Centrul oferă, în limitele competenței sale și în funcție de necesitățile beneficiarilor, accesului copiilor la serviciile educaționale comunitare (școală, grădiniță etc.), care sunt oferite de către instituțiile de învățământ din comunitate. Angajații Centrului asigură asistența educațională copiilor la pregătirea temelor pentru acasă.

Plasarea copiilor în Centru are loc în cazul în care se atestă un pericol iminent pentru viața sau sănătatea lor și numai fiind însoțiți de către părinte sau reprezentantul lor legal. Plasarea individuală a copiilor nu este admisă.

Articolul 27.

Raportare

Părțile vor lua măsurile necesare pentru a încuraja orice persoană martoră la comiterea de acte de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții sau care are motive rezonabile să creadă că a fost comis un asemenea act, sau că sunt de așteptat alte acte de violență, să raporteze acest lucru organizațiilor sau autorităților competente.

Pe marginea comiterii actelor de violență în familie, art.11 al Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie stabilește că, oricare persoană care cunoaște existența unui pericol pentru viața și sănătatea unei potențiale victime trebuie să comunice acest fapt autorităților abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie. Autoritățile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie sunt obligate să reacționeze prompt la orice sesizare și să informeze victimele despre drepturile lor, unde și cum pot depune

2 Standardele minime de calitate privind serviciile sociale prestate victimelor violenței în familie au fost aprobate prin Hotărârea Guvernului nr.1200 din 23.12.2010 //Monitorul Oficial nr.259-263/1320 din 31.12.2010.

membrii familiei, alte persoane care dețin informații despre pericolul iminent de săvârșire a unor acte de violență sau despre săvârșirea lor.

Precum se vede Legea nr.45 oferă oricărei persoane posibilitatea de a comunica informația, pe care o deține, despre cazurile de violență. Or, actuala redacție a normelor evocate nu oferă claritatea și flexibilitatea necesară pentru a motiva martorii actelor de violență să comince acest lucru organelor abilitate. Prevederile referitoare la necesitatea depunerii unei cereri despre comiterea actelor violente, impun condiții, respectarea cărora necesită efort și timp suplimentar, în același timp, aceasta nu oferă garanții de confidențialitate, fapt ce de asemenea nu stimulează comportament civic activ.

În atare condiții, consider binevenită modificarea Legii nr.45 prin instituirea unor reglementări exprese despre necesitatea de a fi raportată organelor abilitate informația despre actele de violență consumate sau pericolul iminent de a se produce. Mai mult, consider că nu este necesar să se specifice despre depunerea cererii, lăsând la discreția martorului modalitatea de comunicare, prin depunerea unei cereri, prin telefon, etc.

Modificări propuse:

Astfel, consider binevenită următoarea reglementare în Legea nr.45:

Orice persoană care deține informație despre comiterea acțiunilor de violență în familie sau despre un pericol iminent de a se produce un act de violență, va informa despre aceasta autoritatea abilitată cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie.

Acțiunile de violență, inclusiv cele comise în afara familiei, având un grad sporit de pericol social, se regăsesc în mai multe articole din Codul Penal. În conformitate cu prevederile Codului de procedură penală, despre săvârșirea sau pregătirea pentru săvârșirea unei infracțiuni prevăzute de Codul penal, organul de urmărire penală poate fi sesizat prin denunț sau plângere, care poate fi făcut de o persoană fizică sau de o persoană juridică. Persoanei care face denunț i se explică răspunderea pe care o poartă în caz dacă denunțul este intenționat calomnios. Plângerea poate fi făcută atât de către victimă, cât și de către unul

dintre soți pentru celălalt soț sau de către copilul major pentru părinți. Victima poate să declare că nu însușește o asemenea plângere.

Organul de urmărire penală este obligat să primească plângerile sau denunțurile referitoare la infracțiunile săvârșite, pregătite sau în curs de pregătire chiar și în cazul în care cauza nu este de competența lui. Refuzul organului de urmărire penală de a primi plângerea sau denunțul poate fi atacat judecătorului de instrucție imediat, dar nu mai târziu de 5 zile de la momentul refuzului. Dacă a depistat o infracțiune ori a constatat o bănuială rezonabilă cu privire la o infracțiune comisă, ofițerul de urmărire penală, colaboratorul organelor de constatare sau procurorul dispune înregistrarea imediată a autosesizării pentru a începe urmărirea penală.

Articolul 28. Raportarea de către profesioniști

Părțile vor lua măsurile necesare pentru a asigura faptul că regulile de confidențialitate impuse de legislația internă anumitor profesioniști nu constituie un obstacol, în condiții adecvate, în calea raportării lor către organizațiile sau autoritățile competente, dacă au motive rezonabile să creadă că a fost săvârșit un act grav de violență, acoperit de sfera de aplicare a prezentei Convenții, și că sunt de așteptat alte acte grave de violență.

Pe marginea comiterii actelor de violență în familie, art.11 al Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie stabilește că, persoanele cu funcție de răspundere care cunosc existența unui pericol pentru viața și sănătatea unei potențiale victime trebuie să comunice acest fapt autorităților abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie. Autoritățile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie sunt obligate să reacționeze prompt la orice sesizare și să informeze victimele despre drepturile lor, unde și cum pot depune o plângere și obține protecție, etc. Cereri despre comiterea actelor de violență în familie, potrivit art.12 al Legii nr.45, pot depune persoanele cu funcție de răspundere și profesioniștii care vin în contact cu familia, autoritatea tutelară, alte persoane care dețin informații despre pericolul iminent de săvârșire a unor acte de violență sau despre săvârșirea lor.

Potrivit Regulamentului-cadru de organizarea și funcționare a centrelor de reabilitare a victimelor violenței în familie, cu acordul victimei informate prealabil, personalul angajat al centrului anunță organele de resort despre săvârșirea actelor de violență în familie.

Standarde minime de calitate pentru serviciile sociale prestate victimelor violenței în familie stabilesc că în situațiile în care le sunt semnalate cazuri de violență în familie, centrele colaborează cu organele teritoriale de poliție, conform legislației în vigoare. Informațiile obținute sunt considerate confidențiale și pot fi transmise de către manager în afara instituției numai cu acordul expres al beneficiarului. Excepții constituie cazurile de pericol pentru viața sau sănătatea beneficiarilor sau cazurile în care nedivulgarea acestor informații poate fi dezavantajoasă pentru aceștia.

Modificări propuse:

Specificările din actele normative guvernamentale menționate supra, nu se regăsesc în Legea nr.45, fapt ce prescrie necesitatea operării unor modificări în această lege, după cum urmează:

Persoanele cu funcții de răspundere și profesioniștii cărora le este impusă asigurarea confidențialității sunt obligați să raporteze autorităților competente despre comiterea acțiunilor de violență în familie periculoase pentru viața sau sănătatea victimei sau despre pericolul iminent de a se produce asemenea acte grave de violență. În celelalte cazuri raportarea se va efectua doar cu acordul victimei.

Sunt pasibile raportării toate cazurile de violență asupra copiilor, nefiind pentru aceasta necesar acordul victimei sau reprezentatului legal.

Modificările propuse, asigură coroborare cu reglementări similare din alte acte legislative relevante vis-a-vis de subiectul abordat.

Astfel, Legea cu privire la serviciile sociale ¹ obligă lucrătorii instituțiilor instructiv-educative, medico-sanitare publice, ai celor de prestare a serviciilor sociale, poliției și ai altor

1 Art.14 al Legii cu privire la serviciile sociale nr.123 din 18.06.2010 //Monitorul Oficial 155-158/541 din 03.09.2010.

organe competente, care dispun de informații privind necesitatea acordării serviciilor sociale unei persoane/familiei, sunt obligați să informeze neîntârziat, în decurs de 24 de ore, unitatea de asistență socială de la locul de trai al persoanei/familiei.

Potrivit Legii cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului ² toate datele privind identitatea și starea pacientului, diagnosticul, tratamentul, sunt confidențiale și urmează a fi protejate și după moartea acestuia. Confidențialitatea informațiilor cu privire la solicitarea de asistență medicală, examinare și tratament, este asigurată de medicul curant și specialiștii implicați în acordarea serviciilor de sănătate, precum și de alte persoane cărora aceste informații le-au devenit cunoscute datorită exercitării obligațiilor profesionale și de serviciu. Informațiile ce se consideră confidențiale pot fi furnizate numai în cazul în care pacientul consimte acest lucru în mod explicit ori dacă legea o cere în mod expres. Prezentarea informației confidențiale fără consimțământul pacientului sau al reprezentantului său legal se admite la solicitarea motivată a organului de urmărire penală, a instanței judecătorești în legătură cu efectuarea urmăririi penale sau a procesului judiciar, în conformitate cu legislația; la existența temeiului de a crede că prejudiciul adus sănătății persoanei este rezultatul unor acțiuni ilegale sau criminale, informația urmând a fi prezentată, în acest caz, organelor de drept competente.

Prelucrarea datelor cu caracter personal, potrivit Legii privind protecția datelor cu caracter personal nr.133 din 08.07.2011³, se efectuează cu consimțământul subiectului datelor cu caracter personal. Consimțământul subiectului datelor cu caracter personal nu este cerut în cazurile în care prelucrarea este necesară pentru îndeplinirea unei obligații care îi revine operatorului conform legii; protejarea vieții, integrității fizice sau a sănătății subiectului datelor cu caracter personal, etc.

2 Art.12 al Legii cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului nr.263 din 27.10.2005 //Monitorul Oficial 176-181/867 din 30.12.2005.

3 Legea privind protecția datelor cu caracter personal nr.133 din 08.07.2011 //Monitorul Oficial 170-175/492 din 14.10.2011.

CAHVIO CAPITOLUL V

DREPTUL MATERIAL

Articolul 29.

Procese și despăgubiri civile

(1) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a oferi victimelor despăgubiri civile adecvate împotriva agresorului.

(2) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a oferi victimelor, în conformitate cu principiile generale ale dreptului internațional, despăgubiri civile adecvate împotriva autorităților Statului, care nu și-au îndeplinit datoria de a lua măsurile preventive sau de protecție necesare în cadrul sferei de aplicare a puterilor lor.

Legislația civilă a Republicii Moldova este întemeiată pe recunoașterea necesității de realizare liberă a drepturilor civile, de garantare a restabilirii persoanei în drepturile în care a fost lezată și de apărare judiciară a lor ¹.

Conform art.1398 al Codului Civil, cel care acționează față de altul în mod ilicit, cu vinovăție este obligat să repare prejudiciul patrimonial, iar în cazurile prevăzute de lege, și prejudiciul moral cauzat prin acțiune sau omisiune.

Codul Civil ² stabilește răspundere pentru prejudiciul cauzat prin vătămarea integrității corporale sau prin altă vătămare a sănătății, în caz de deces a persoanei vătămate, precum și modalitatea de reparație a prejudiciului cauzat ³.

Astfel, în caz de vătămare a integrității corporale sau de altă vătămare a sănătății, autorul prejudiciului are obligația să compenseze persoanei vătămate salariul sau

venitul ratat din cauza pierderii sau reducerii capacității de muncă, precum și cheltuielile suportate în legătură cu vătămarea sănătății – de tratament, de alimentație suplimentară, de protezare, de îngrijire străină, de cumpărarea unui vehicul special, de reciclare profesională etc. În cazul decesului persoanei ca urmare a vătămării grave a integrității corporale sau a altei vătămări a sănătății, dreptul la despăgubire îi au persoanele inapte de muncă care erau întreținute de defunct sau care, la data decesului acestuia, aveau dreptul la întreținere, alte persoane în condițiile legii. Plata despăgubirilor pentru prejudiciul cauzat prin vătămare a integrității corporale sau prin altă vătămare a sănătății ori prin deces se efectuează în rate lunare.

Compensarea cheltuielilor ce vor fi suportate din cauza vătămării integrității corporale sau a altei vătămări a sănătății poate fi stabilită cu anticipație, în baza avizului organului medical abilitat, inclusiv pentru achitarea prealabilă a serviciilor și bunurilor necesare, ca foaie la sanatoriu, bilete de călătorie, mijloace speciale de transport etc. La cererea persoanei îndreptățite de a primi despăgubiri pentru prejudiciul cauzat prin vătămare a integrității corporale sau prin altă vătămare a sănătății ori prin deces, instanța de judecată poate stabili, dacă există motive întemeiate, ținând cont de posibilitățile persoanei responsabile, achitarea despăgubirilor în formă de plată unică pentru o perioadă de cel mult 3 ani. Asemenea motive pot fi: plecarea creditorului sau debitorului peste hotare pentru o perioadă îndelungată, starea materială grea a persoanei vătămate, obținerea veniturilor neconstante de către debitor etc. Dacă, din cauza vătămării integrității corporale sau a altei vătămări a sănătății, capacitatea de muncă a scăzut ulterior față de capacitatea pe care persoana vătămată a avut-o în momentul când i s-a atribuit despăgubirea, ea are dreptul să ceară un spor corespunzător a cuantumului despăgubirii. Sumele datorate pentru repararea prejudiciului cauzat prin vătămare

1 Art.1 din Codul civil. Cartea întâi- Dispoziții generale (art.1-283) 1107/06.06.2002 //Monitorul Oficial 82-86/661, 22.06.2002.

2 Codul civil. Cartea a treia- Obligațiile (art.512-1431).

3 Ibidem, art.1418-1421.

a integrității corporale sau prin altă vătămare a sănătății ori prin deces vor fi indexate conform legii.

Persoana care în condiții obișnuite, potrivit art.1409 Cod Civil nu răspunde pentru prejudiciul cauzat în imposibilitatea de a conștientiza acțiunile sale ori de a le dirija, va putea fi obligată de instanța de judecată la repararea integrală sau parțială a prejudiciului, dacă prejudiciul a fost cauzat vieții sau sănătății și avându-se în vedere starea materială a persoanei vătămate și autorului prejudiciului, precum și de alte circumstanțe. Însă autorul prejudiciului nu va fi scutit de răspundere dacă el însuși este vinovat de faptul că a ajuns într-o astfel de stare în urma consumului de alcool, de droguri, de alte substanțe psihotrope sau din altă cauză.

Codul Civil stabilește răspundere și pentru prejudiciul cauzat de o autoritate publică sau persoană cu funcții de răspundere ¹, răspunderea statului pentru prejudiciul cauzat prin acțiunile organelor de cercetare penală, de anchetă preliminară, ale procuraturii și ale instanțelor de judecată ².

1 Articolul 1404. Răspunderea pentru prejudiciul cauzat de o autoritate publică sau de o persoană cu funcție de răspundere.

(1) Prejudiciul cauzat printr-un act administrativ ilegal sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri de către o autoritate publică sau de către o persoană cu funcție de răspundere din cadrul ei se repară integral de autoritatea publică. Persoana cu funcție de răspundere va răspunde solidar în cazul intenției sau culpei grave.

(2) Persoanele fizice au dreptul să ceară repararea prejudiciului moral cauzat prin acțiunile indicate în alin. (1).

(3) Obligația de reparare a prejudiciului nu se naște în măsura în care cel prejudiciat a omis, cu intenție ori din culpă gravă, să înlăture prejudiciul prin mijloace legale.

(4) În cazul în care o autoritate publică are o obligație impusă de un act adoptat în scopul protecției contra riscului de producere a unui anumit fel de prejudiciu, ea răspunde pentru prejudiciul de acest fel cauzat sau nepreîntâmpinat prin neexecutarea obligației, cu excepția cazului când autoritatea publică demonstrează că a dat dovadă de diligență rezonabilă în executarea obligației.

(5) Autoritatea publică nu răspunde pentru prejudiciul cauzat prin adoptarea unui act normativ sau omisiunea de a-l adopta, sau prin omisiunea de a pune în aplicare o lege.

2 Articolul 1405. Răspunderea statului pentru prejudiciul cauzat prin acțiunile organelor de cercetare penală, de anchetă preliminară, ale procuraturii și ale instanțelor de judecată.

Conform art.1422 Cod Civil, în cazul în care persoanei i s-a cauzat un prejudiciu moral (suferințe fizice și psihice) prin fapte ce atentează șă drepturile ei personale nepatrimoniale, precum și în alte cazuri prevăzute de legislația, instanța de judecată are dreptul să oblige persoana responsabilă la reparația prejudiciului prin echivalent bănesc. Prejudiciul moral se compensează indiferent de existența și întinderea prejudiciului patrimonial. Numai în cazurile expres prevăzute de lege se admite compensarea prejudiciului moral cauzat prin lezarea drepturilor patrimoniale. Dreptul la compensarea bănească a prejudiciului moral îl au nu numai persoanele prejudiciate direct, ci și persoanele apropiate acestora. Este posibil de a acorda despăgubiri bănești pentru prejudiciul moral afectiv cauzat terțelor persoane apropiate persoanei vătămate, legate de aceasta printr-o relație afectivă, familială.

Mărimea compensației pentru prejudiciu moral se determină de către instanța de judecată în funcție de caracterul și gravitatea suferințelor psihice sau fizice cauzate persoanei vătămate, de gradul de vinovăție al autorului prejudiciului, dacă vinovăția este o condiție a răspunderii, și de măsura în care această compensare poate aduce satisfacție persoanei vătămate. Caracterul și gravitatea suferințelor psihice sau fizice le apreciază instanța de judecată, luând în considerare circumstanțele în care a fost cauzat prejudiciul, precum și statutul social al persoanei vătămate ³.

Instanța de judecată stabilește felul despăgubirii în funcție de circumstanțe ⁴. Adoptând hotărâre cu privire

(1) Prejudiciul cauzat persoanei fizice prin condamnare ilegală, atragere ilegală la răspundere penală, aplicare ilegală a măsurii preventive sub forma arestului preventiv sau sub forma declarației scrise de a nu părăsi localitatea, prin aplicarea ilegală în calitate de sancțiune administrativă a arestului sau a muncii corecționale se repară de către stat integral, indiferent de vinovăția persoanelor de răspundere ale organelor de cercetare penală, de anchetă preliminară, ale procuraturii și ale instanțelor de judecată.

(2) Statul se exonerează de răspundere în cazul când persoana vătămată a contribuit intenționat și benevol la producerea prejudiciului prin autodenunț.

3 Codul civil. Cartea a treia, art.1423.

4 Ibidem, art.1416.

privire la reparația prejudiciului, instanța de judecată obligă autorul prejudiciului să repare integral prin echivalent bănesc prejudiciul cauzat în funcție de întinderea prejudiciului la data pronunțării hotărârii (autorul prejudiciului este obligat să acopere nu numai dauna reală, dar și beneficiul nerealizat de persoana vătămată). Persoana vătămată poate cere despăgubiri suplimentare pentru prejudiciul care a apărut după pronunțarea acestei hotărâri. Repararea prejudiciului prin echivalent bănesc se face prin încasarea unei sume globale în folosul persoanei vătămate sau prin stabilirea unei redevențe.

Legea nr.45 nu oferă o reglementare adecvată în privința asigurării victimei violenței în familie a garanțiilor necesare referitoare la realizarea dreptului de recuperare a prejudiciului material și moral, acestea urmând să-i sporească siguranța împotriva atentatelor violente și discriminării. Art.11 al Legii nr.45, care se referă la modalitățile de asigurare a dreptului la protecție al victimei violenței domestice, nu indică nimic în această privință.

Pentru a asigura aplicare eficientă, în raport cu victimele violenței în familie, a legislației civile care garantează dreptul la repararea prejudiciului patrimonial și în special moral, este necesară modificarea Legii nr.45, stabilind expres dreptul lor la repararea prejudiciului patrimonial și moral, cauzat prin acțiunile agresorului sau urmare a omisiunilor în activitatea autorităților statului.

Modificări propuse:

În baza celor menționate, se propune de a modifica art.11 din Legea nr.45, prin completare cu un alineat nou, alin.(8) în următoarea redacție:

“(8) Victima violenței în familie are dreptul să ceară agresorului, după caz, și/sau autorităților statului repararea, în condițiile legii, a prejudiciului material și moral cauzat prin acte de violență și/sau urmare a neasigurării protecției corespunzătoare.”.

Articolul 30. Compensație

(1) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că victimele au dreptul de a pretinde compensații de la agresori pentru oricare

din agresiunile stabilite în conformitate cu prezenta Convenție.

(2) Acelora care au suferit vătămări corporale grave sau deteriorarea sănătății li se va acorda o compensație adecvată din partea Statului, în măsura în care prejudiciul nu este acoperit din alte surse, precum agresorul, asigurarea sau pensii medicale și sociale finanțate de Stat. Acest fapt nu împiedică Părțile să pretindă retragerea pentru compensația acordată din partea agresorului, atâta timp cât este acordată atenția cuvenită siguranței victimei.

(3) Măsurile luate conform alineatului 2 vor asigura acordarea compensației în decursul unei perioade rezonabile.

Potrivit art.1418 Cod Civil, în caz de vătămare a integrității corporale sau de altă vătămare a sănătății, autorul prejudiciului are obligația să compenseze persoanei vătămate salariul sau venitul ratat din cauza pierderii sau reducerii capacității de muncă, precum și cheltuielile suportate în legătură cu vătămarea sănătății – de tratament, de alimentație suplimentară, de protezare, de îngrijire străină, de cumpărarea unui vehicul special, de reciclare profesională etc. La determinarea salariului nerealizat (venitului ratat) nu se iau în considerație pensia de invaliditate, stabilită persoanei vătămate în legătură cu vătămarea integrității corporale sau cu o altă vătămare a sănătății și nici alte indemnizații sau sume, plătite pe linia asigurărilor sociale de stat. Volumul despăgubirilor ce se cuvin, în conformitate cu prezentul articol, persoanei vătămate poate fi mărit prin lege sau contract.

În situația în care persoana vătămată este asigurată pe linia asigurărilor sociale de stat, ea va primi pensie de invaliditate. Însă pensia de invaliditate plătită persoanei vătămate nu are caracter de despăgubire și nu are ca scop repararea prejudiciului, deoarece cuantumul ei depinde de gradul de invaliditate, dar nu de întinderea daunei. Respectiv, persoana vătămată va putea cumula despăgubirea primită de la persoana responsabilă de cauzarea daunei cu pensia de invaliditate, indemnizația de incapacitate de muncă sau alte sume plătite pe linia asigurărilor sociale de stat. Despăgubirea trebuie stabilită în raport cu prejudiciul suferit de persoana vătămată. Cuantumul reparației prin echivalent bănesc trebuie stabilit în raport cu valoarea daunei la data pronunțării hotărârii judecătorești, deoarece numai astfel se asigură persoanei vătămate posibilitatea de a-și restabili, la prețul zilei,

situația patrimonială pe care o avea înainte de prejudiciere. Din momentul pronunțării hotărârii rămăasă definitivă, persoana responsabilă datorează și dobânzi aferente sumei stabilite ca despăgubire (art. 619 Cod civil), până la plata ei. Dacă după acordarea despăgubirilor prin hotărâre judecătorească definitivă se face dovada unui nou prejudiciu, având drept cauză aceeași faptă ilicită, se pot obține despăgubiri suplimentare, fără a se putea invoca autoritatea de lucru judecat a hotărârii pronunțate anterior. Această posibilitate poate fi exercitată atât în cazul în care despăgubirile au fost acordate sub forma unei sume globale, cât și în acela în care au fost acordate sub forma unor prestații periodice.

În cazul vătămării corporale sau deteriorării sănătății victimei, urmare a violenței domestice, precum s-a menționat mai sus, Legea nr.45 nu conține prevederi suficiente care să ofere victimei garanții necesare pentru realizarea dreptului de recuperare a prejudiciului cauzat de violență. Or, dacă în conformitate cu art.15 al Legii nr.45, în privința agresorului poate fi aplicată ca și măsură de protecție – obligarea de a plăti cheltuielile și daunele cauzate prin actele sale de violență, inclusiv cheltuielile medicale și cele de înlocuire sau reparare a bunurilor distruse sau deteriorate, apoi despre dreptul victimei de a pretinde și, respectiv, obligațiile statului de a asigura compensații în situația în care prejudiciul nu este acoperit de agresor, legea nu prevede nimic. În atare situații, victima poate pretinde obținerea unor plăți din bugetul de asigurare socială în condiții generale, adică indemnizație pentru incapacitate de muncă, o perioadă determinată și ulterior indemnizație de invaliditate dacă este încadrată în grad de invaliditate.

Spre regret, cadrul juridic național nu prevede soluții pentru compensarea de către stat a cheltuielilor victimei care nu sunt acoperite de agresorul aflat în incapacitate de plată, iar victima, nu întrunește condiții pentru indemnizație de invaliditate sau alte plăți de asistență socială. Ar fi binevenită examinarea oportunității includerii acestor persoane în categoria beneficiarilor de alocații din partea statului, prevăzută de Legea nr.499 din 14.07.1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni.

Articolul 31.

Custodie, drepturi de vizitare și siguranță

(1) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că, în determinarea custodiei și a drepturilor de vizitare a copiilor, vor fi luate în calcul incidentele de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții.
(2) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că exercitarea oricărui drept de vizitare sau custodie nu periclitează drepturile și siguranța victimei sau a copiilor.

Republica Moldova, ca stat-parte la Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, și-a asumat obligația să protejeze copiii de abuz și violență în orice formă.

Potrivit Constituției Republicii Moldova, părinții au dreptul și îndatorirea de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor, iar statul facilitează prin toate măsurile îndeplinirea obligațiilor ce revin familiei, asigură regimul special de asistență copiilor aflați în dificultate în realizarea drepturilor lor¹.

Legea Nr.45 prevede în scopul protecției copiilor-victime (dar și martori ai actelor de violență), posibilitatea aplicării în privința agresorilor a obligației de a sta departe de locul aflării lor; de a nu contacta cu ei; de a contribui la întreținerea copiilor, inclusiv copilului-victimă. De asemenea, ca și măsură de protecție, se prevede stabilirea unui regim temporar de vizitare a copiilor minori. În același timp, în lege se stabilește că aplicarea măsurilor de protecție nu împiedică inițierea procedurii de decădere din drepturile părintești, luării copilului fără decădere din drepturile părintești și altor acțiuni prevăzute de legislația în vigoare. La examinarea cererii de retragere a măsurilor de protecție în cazul victimelor-copii, instanță va examina în mod obligatoriu circumstanțele care au determinat depunerea cererii².

1 Art.48-50 din Constituția Republicii Moldova.

2 Codului audiovizualului al Republicii Moldova nr. 260 din 27.07.2006, Monitorul Oficial 131-133/679, 18.08.2006 Art.15 al Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie.

Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a centrelor de reabilitare a victimelor violenței în familie admite plasarea cuplurilor mamă-copil/copii și tată-copil/copii. Respectiv, copiii, care pot fi atât victime ale violenței, cât și martori ale actelor de violență, sunt admiși în centru pentru a nu fi lăsați în custodia agresorului, în acest fel fiind supuși riscului victimizării. Ori, în conformitate cu Standardele minime de calitate privind serviciile sociale prestate victimelor violenței în familie, victimele care solicită ajutorul Centrului de reabilitare nu trebuie să ofere probe ale violenței la care au fost supuse. Este important să li se acorde încredere și să fie tratate fără idei preconcepute. Securitatea victimelor, paza și ordine publică în centrele de reabilitare a victimelor este asigurată, potrivit Legii nr.45 de către organele poliției.

Totuși, Legea Nr. 45 ar trebui să prevadă că ordonanța de protecție atribuie temporar părintelui non-violent custodia asupra copilului, de asemenea trebuie să permită de asemenea instanțelor de judecată să emită ordonanța de protecție și cu privire la copil. Condițiile pentru un regim temporar de vizitare ar trebui să fie foarte clar descrise astfel încât ordonanța de protecție să nu fie accidental încălcată și agresorul să nu profite de vizitarea copiilor pentru a victimiza în continuare victima. Ar trebui să fie făcute clarificări cu privire la modul în care, când și unde agresorul va vizita copiii, dacă vizitarea va fi supravegheată și, în caz afirmativ, de către cine și cum va avea loc schimbul de copii odată ce timpul de vizitare a expirat.

Modificări propuse:

La Art. 15 se introduce un nou alineat (8), cu următorul text: **"Custodia asupra copilului se atribuie în mod temporar părintelui non-violent (care a solicitat ordonanța de protecție), instanța de judecată va stabili regimul temporar de vizitare a copiilor, specificând detalii privind locul și modul de vizitare, dacă vizitarea este supravegheată și cum va avea loc schimbul de copii odată ce timpul de vizitare a expirat."**

Articolul 32. Consecințele civile ale căsătoriilor forțate

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că acele căsătorii încheiate cu forța pot fi

lovite de nulitate, anulate sau desfăcute fără a plasa asupra victimei o sarcină financiară sau administrativă necuvenită.

Familia și relațiile familiale în Republica Moldova sunt ocrotite de stat. Numai căsătoria încheiată la organele de stat de stare civilă generează drepturile și obligațiile de soți¹. Relațiile familiale sunt reglementate în conformitate cu următoarele principii: monogamie, căsătorie liber consimțită între bărbat și femeie, egalitate în drepturi a soților în familie, sprijin reciproc moral și material, fidelitate conjugală, prioritate a educației copilului în familie, manifestare a grijii pentru întreținerea, educația și apărarea drepturilor și intereselor membrilor minori și ale celor inapți de muncă ai familiei, soluționare, pe cale amiabilă, a tuturor problemelor vieții familiale, inadmisibilitate a amestecului deliberat în relațiile familiale, liber acces la apărarea, pe cale judecătorească, a drepturilor și intereselor legitime ale membrilor familiei². Cerințele ce țin de relațiile familiale sunt imprescriptibile, cu excepția cazurilor când termenele pentru apărarea dreptului lezată sunt prevăzute în mod expres de lege .

Încheierea căsătoriei are loc la organele de stare civilă. Declarația de căsătorie se depune personal de cetățenii care doresc să se căsătorească la organul de stare civilă în a cărui rază teritorială se află domiciliul unuia dintre ei sau al părinților unuia dintre ei. În declarația de căsătorie, viitorii soți trebuie să in-dice că nu există nici un impediment legal la căsătorie³ .

1 Codul familiei nr.1316-XIV din 26.10.2000 //Monitorul Oficial al R.Moldova nr.47-48/210 din 26.04.2001.

2 Ibidem, art.2.

3 Articolul 15. Impedimente la căsătorie

(1) Nu se admite încheierea căsătoriei între:

- a) persoane dintre care cel puțin una este deja căsătorită;
- b) rude în linie dreaptă pînă la al IV-lea grad inclusiv, frați și surori, inclusiv cei care au un părinte comun;
- c) adoptator și adoptat;
- d) adoptat și rudă a adoptatorului în linie dreaptă, pînă la al II-lea grad inclusiv;
- e) curator și persoană minoră aflată sub curatela acestuia, în perioada curatelei;
- f) persoane dintre care cel puțin una a fost lipsită de capacitatea de exercițiu;
- g) persoane condamnate la privațiune de libertate în perioada cînd ambele își ispășesc pedeapsa;
- h) persoane de același sex.

(2) Orice persoană poate face opunere la căsătorie, dacă există un impediment legal ori dacă nu sînt îndeplinite alte cerințe ale legii, expunîndu-și în scris motivele și anexînd dovezile invocate. Organul de stare civilă este obligat să verifice opunerile și, dacă acestea se confirmă, să refuze încheierea căsătoriei.

Pentru încheierea căsătoriei este necesar consimțământul reciproc, nevițiat, exprimat personal și necondiționat, al bărbatului și femeii care se căsătoresc, precum și atingera de către ei a vârstei matrimoniale de 18 ani.

Încheierea căsătoriei se face în prezența persoanelor care se căsătoresc, după expirarea unui termen de cel puțin o lună din momentul depunerii de către ele a declarației de căsătorie.

Potrivit art.41-44 ale Codului familiei, instanța judecătorească va declara nulă căsătoria dacă aceasta a fost încheiată, inclusiv fără consimțământul reciproc, nevițiat, exprimat personal și necondiționat, al bărbatului și femeii care se căsătoresc. Căsătoria declarată nulă se consideră ca atare din momentul încheierii ei. Instanța judecătorească este obligată să transmită, în termen de 3 zile de la data când hotărârea privind declararea nulității căsătoriei a rămas definitivă, o copie a acesteia oficiului de stare civilă din raza teritorială a instanței judecătorești.

Dreptul de a cere declararea nulității căsătoriei, în cazurile viciului de consimțământ îl au soțul ale cărui drepturi au fost încălcate prin încheierea căsătoriei, precum și procurorul. Examinarea cererii privind declararea nulității căsătoriei încheiate cu un minor care nu a atins vârsta matrimonială sau cu o persoană declarată incapabilă are loc cu participarea obligatorie a reprezentantului autorității tutelare. Instanța judecătorească poate recunoaște valabilă căsătoria dacă, în momentul examinării cauzei de nulitate, împrejurările care împiedicau încheierea acesteia au dispărut.

Căsătoria declarată nulă de către instanța judecătorească se consideră ca atare din ziua încheierii ei și nu dă naștere la drepturi și obligații între soți, cu următoarele excepții:

- la cererea soțului de bună-credință, instanța de judecată este în drept să-l oblige pe celălalt soț la plata pensiei de întreținere;
- soțul de bună-credință este în drept să ceară, în modul stabilit de legislația civilă, repararea prejudiciului moral și material cauzat.
- Declararea nulității căsătoriei nu afectează drepturile copiilor născuți din această căsătorie.

Astfel, atribuirea prin lege în competență procurorului să ceară declararea nulității căsătoriei, în cazurile viciului

de consimțământ și obligarea instanței judecătorești să transmită, în termen de 3 zile de la data când hotărârea privind declararea nulității căsătoriei a rămas definitivă, o copie a acesteia oficiului de stare civilă din raza sa teritorială, scutește soțul de bună credință, care în atare condiții participă în rol de victimă, de orice sarcini financiare sau administrative necuvenite, generate de căsătoria forțată.

Articolul 33. Violența psihologică

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că este incriminat comportamentul intenționat de prejudiciere a integrității psihologice a unei persoane prin coerciție sau amenințări.

Cadrul juridic al Republicii Moldova oferă definiția violenței psihologice în Legea nr.45-XVI cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie.

Potrivit legii, violență psihologică – impunere a voinței sau a controlului personal, provocare a stărilor de tensiune și de suferință psihică prin ofense, luare în derîdere, înjurare, insultare, poreclire, șantajare, distrugere demonstrativă a obiectelor, prin amenințări verbale, prin afișare ostentativă a armelor sau prin lovire a animalelor domestice; neglijare; implicare în viața personală; acte de gelozie; impunere a izolării prin detenție, inclusiv în locuința familială; izolare de familie, de comunitate, de prieteni; interzicere a realizării profesionale, interzicere a frecventării instituției de învățământ; deposedare de acte de identitate; privare intenționată de acces la informație; alte acțiuni cu efect similar.

Codul penal al Republicii Moldova stabilește pedeapsă penală pentru un șir de acțiuni care atentează la integritatea psihologică a persoanei. Potrivit legii penale, răspunderea penală poate surveni:

- pentru amenințarea cu omor ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății, dacă a existat pericolul realizării acestei amenințări (art.155 CP);
- forțarea persoanei să presteze o muncă împotriva dorinței sale, obținerea serviciilor prin constrângere, violență sau amenințare cu violență (art.168 CP);

- punerea sau ținerea unei persoane în stăpânire sau determinarea ei, prin constrângere, violență sau amenințării cu violență, să se angajeze sau să rămână în raport de concubinaj sau căsătorie (art.167 CP);
- ererea de a se transmite bunurile ori dreptul asupra acestora sau de a săvârși alte acțiuni cu caracter patrimonial, amenințând cu violență persoana, rudele sau apropiații acesteia, cu deteriorarea sau cu distrugerea bunurilor ori cu răpirea rudelor sau apropiaților (art.189 CP), etc.

Relevăm că infracțiunea săvârșită cu aplicarea constrângerii fizice sau psihice, conform art.77 Cod penal, se consideră ca fiind comisă în circumstanțe agravante.

Art.2011 CP (Violența în familie) incriminează acțiunea sau inacțiunea intenționată, manifestată fizic sau verbal, comisă de un membru al familiei asupra unui alt membru al familiei, care a provocat suferință fizică, soldată cu vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, suferință psihică ori prejudiciu material sau moral.

Astfel, norma penală invocată prevede răspundere și pentru acțiunea intenționată, manifestată verbal, care provoacă victimei suferință psihică.

Având în vedere cerințele Convenției de la Istanbul și în scopul contracarării mai eficiente a acțiunilor violente față de membrii familiei se propune o nouă redacție a dispoziției alin.(1) al art.2011 CP (Violența în familie), după cum urmează:

Articolul 2011 alineatul (1) se propune în următoarea redacție:

“(1) Acțiunea intenționată comisă de membrul familiei în privința altui membru al familiei, manifestată prin:

- a) maltratare, aplicare de lovituri, alte acțiuni violente, soldate cu dureri fizice ori cu vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății;**
- b) privare de libertate, izolare, urmărire, intimidare, în scop de impunere a voinței sau controlului personal asupra victimei;**
- c) lipsirea de mijloace de existență primară sau de obiecte de prima necesitate, dacă a provocat suferință fizică sau psihică**

Dispoziția art.2011 alin.(1) CP (Violența în familie) în redacția propusă, indică clar acțiunile, care aduc atingere integrității psihologice a părții vătămate și consecințele, a căror gravitate îndreptățește includerea lor în dispoziția normei penale.

În norma propusă se regăsește coerciția, dar lipsește amenințarea, ca și manifestare a agresorului care poate aduce atingere stării psihologice a victimei.

Această soluție este dictată de raționamentul că, în condiția, în care amenințările verbale sunt incluse în noțiunea din Legea nr.45, ca și varietate a violenței psihologice, măsurile de protecție, prevăzute de această lege pentru victima violenței domestice, și care, potrivit legii, sunt aplicabile în asemenea situații, constituie un remediu suficient pentru protecția victimei. Includerea ”amenințărilor verbale” în legea penală în calitate de componentă de infracțiune, ar criminaliza excesiv societatea.

Articolul 34. Urmărirea

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că este incriminat comportamentul intenționat de angajare repetată într-un comportament amenințător direcționat către o altă persoană, determinând-o pe aceasta să se teamă pentru siguranța sa.

Urmărirea nu se regăsește nici într-o definiție a formelor violenței în familie, din Legea nr.45-XVI cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie.

Esența acestor acțiuni le atribuie mai degrabă la forma de violență psihologică. Prin urmare, considerăm necesar de a completa definiția violenței psihologice din Legea nr.45.

Redacția nou propusă a dispoziției alin.(1) al art.2011 CP (Violența în familie) încadrează urmărirea, intimidarea, în calitate de elemente distincte ale componentei de infracțiune. Referitor la redacția dispoziției alin.(1) al art.2011 CP s-a menționat mai detaliat la articolul precedent.

În această ordine de idei se propune modificarea și completarea unor articole ale Codului penal, în vederea contracarării mai eficiente a acțiunilor violente față de membrii familiei, manifestate repetat, pe calea agravării pedepsei pentru săvârșirea lor. Astfel,

Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 (republicat în Monitorul Oficial nr.72-74/195 din 14.04.2009), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

Articolul 77:

alineatul (1) se completează cu litera a1), având următorul cuprins:

"a1) săvârșirea infracțiunii de către o persoană, care anterior a mai săvârșit infracțiuni similare;"

Articolul 2011:

alineatul (2) se expune în următoarea redacție:

"(2) Acțiunile indicate la alin.(1):

- a) săvârșite asupra a doi sau mai multor membri ai familiei;**
- b) săvârșite în legătură cu solicitarea măsurilor de protecție;**
- c) săvârșite de către o persoană care anterior a comis acțiuni similare;**
- d) care au provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății;**

se pedepsesc cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de la la 3 la 6 ani."

Astfel, prezumând că pedeapsa penală trebuie să fie proporțională pericolului social al acțiunilor comise, se propune recunoașterea actelor de violență comise în mod repetat drept circumstanțe agravante. Concomitent, se propune completarea dispoziției art.2011 alin.(2) Cod penal cu agravantele:

- săvârșite în legătură cu solicitarea măsurilor de protecție;
- săvârșite de către o persoană care anterior a comis acțiuni similare.

De asemenea, în spiritul recomandărilor CAHVIO propunem un articol nou în Codul Penal al Republicii Moldova

care să în cadreză noțiunea de stalking sau acte de persecuție. Orice legislație în domeniul violenței în familie nu ar fi completă în lipsa acestei prevederi.

Prima lege anti stalking a fost adoptată în Statele Unite, în California, în 1990, iar în 1991 s-a efectuat primul arest rezultat din noua definiție infracțiune. Cazul n-a implicat o celebritate, ci a fost legat de violența domestică și astfel de cazuri sunt reprezentative în majoritatea situațiilor. În mai, 1991, poliția din Sherman Oaks, Los Angeles, a arestat un bărbat pentru urmărirea fostei sale iubite. Cei doi s-au întâlnit timp de doi ani, iar când femeia a dorit să se despartă, partenerul n-a vrut să accepte situația. A început să o hărțuiască la telefon, să-i vandalizeze mașina și chiar i-a răpit câinele. Victima a obținut un ordin de restricție și a depus în total treisprezece reclamații împotriva fostului partener înainte ca acesta să o sune la birou cu o amenințare directă la viața ei. După ce a fost arestat, poliția a descoperit o armă de foc sub patul din apartamentul său, care era de același calibru al armei pe care a folosit-o Robert Bardo în uciderea actriței Rebecca Schaeffer.

Sub noua lege anti stalking, bărbatul a fost condamnat la un an închisoare și șase luni într-un centru de reabilitare ¹.

Infracțiunea de stalking implică mult mai mult decât un comportament agresiv, cu toate că reprezintă de obicei un element al acestei infracțiuni. Definiția legală variază de la stat la stat, dar mesajul fundamental dezvoltat din colaborarea Asociației Naționale de Justiție Criminală cu Institutul Național de Justiție și Centrul Național pentru Victime (printre alte grupuri) este următorul: un stalker reprezintă o persoană care se angajează în „afișarea unei conduite care instalează într-o persoană rezonabilă teamă pentru siguranța ei, iar stalkerul intenționa și a reușit să producă victimei o asemenea teamă.”²

1 John Douglas, *Obsession*, Pocket Books, New York, 1998, pp. 331-332

2 Brent E. Turvey, Wayne Petherick, *Forensic victimology: Examining violent crime victims in investigative and legal contexts*, Academic Press, San Diego, California, 2009, p. 274

Modificări propuse:

În lumina celor de mai sus propunem introducerea unui nou articol în Codul Penal:

În Codul Penal se introduce un nou articol: Art. 1771 "Acte de persecuție (stalking)"

"Articolul 1771 Acte de persecuție:

(1) Amenințarea sau hărțuirea unei persoane în mod repetat cu scopul de a-l cauza o stare gravă și continuă de anxietate sau frică sau să dea naștere la temeri bine-întemeiate pentru siguranța proprie sau a unei rude, sau a unei persoane apropiate din punct de vedere afectiv, astfel încât să fie constrânsă să-și modifice propria conduită de viață, se pedepsește cu amendă sau închisoare până la 2 ani;

(2) Aceeași faptă comisă de o persoană divorțată sau separată, sau de o persoană cu care victima a avut o legătură afectivă, sau împotriva unui minor, se pedepsește cu amendă sau închisoare până la 5 ani¹;

Articolul 35. Violența fizică

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că este incriminat comportamentul de comitere de acte de violență fizică împotriva unei alte persoane.

Cadrul juridic al Republicii Moldova oferă definiția

1 Alternativ, propunem redacția unui alt articol: "Articolul 1771 Hărțuirea:

- (1) Urmărirea, în mod repetat, fără drept sau fără un interes legitim, a unei persoane ori supravegherea locuinței, locul de muncă sau alte locuri frecventate de către aceasta, cauzându-i astfel o stare de temere, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 6 luni sau cu amendă.
- (2) Efectuarea de apeluri telefonice sau comunicări prin mijloace de transmitere la distanță care, prin frecvență sau conținut, îi cauzează o temere unei persoane, se pedepsește cu închisoare de la o lună la 3 luni sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.
- (3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate."

violentei fizice în Legea nr.45-XVI cu privire la prevenirea și combaterea violentei în familie.

Potrivit legii,

violența fizică – vătămare intenționată a integrității corporale ori a sănătății prin lovire, îmbrâncire, trântire, tragere de păr, înțepare, tăiere, ardere, strangulare, mușcare, în orice formă și de orice intensitate, prin otrăvire, intoxicare, alte acțiuni cu efect similar.

Actele de violență fizică, comise inclusiv în afara familiei, sunt recunoscute ca fiind cu grad sporit de pericol social. Prin urmare aceste acțiuni se regăsesc în mai multe norme din Codul Penal² și Codul contravențional³. Victima actelor de violență fizică, care constituie infracțiuni sau contravenții, are un statut procesual bine determinat, ea beneficiind de garanții de ordin procesual și material, în condițiile legii.

În scopul asigurării securității și siguranței victimelor violentei domestice, Codul penal al Republicii Moldova a fost completat cu articolul 2011 (Violența în familie)⁴.

2 Codul penal al Republicii Moldova. Partea specială. Capitolele I-III; VII; XIII.

3 Codul contravențional al Republicii Moldova. Cartea întâi. Partea specială. Capitolele VII; XVIII-XIX.

4 Articolul 2011. Violența în familie

(1) Violența în familie, adică acțiunea sau inacțiunea intenționată, manifestată fizic sau verbal, comisă de un membru al familiei asupra unui alt membru al familiei, care a provocat suferință fizică, soldată cu vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, suferință psihică ori prejudiciu material sau moral,

se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 180 de ore sau cu închisoare de până la 2 ani.

(2) Aceeași acțiune:

- a) săvârșită asupra a doi sau mai multor membri ai familiei;
- b) care a provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății

se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de până la 5 ani.

(3) Aceeași acțiune care:

- a) a cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;
- b) a determinat la sinucidere sau la tentativă de sinucidere;
- c) a provocat decesul victimei

se pedepsește cu închisoare de la 5 la 15 ani.

Norma penală invocată prevede răspundere și pentru acțiunea intenționată, manifestată fizic și verbal, care provoacă victimei suferință fizică și psihică.

Ținând cont de pericolul social sporit al violenței în familie, pedeapsa pentru violență în familie nu trebuie să fie mai ușoară decât pentru acțiuni similare comise în privința persoanelor, altele decât membrii familiei.

Din aceste considerente și în conformitate cu cerințele Convenției de la Istanbul a fost propusă modificarea art.2011 CP (Violența în familie), pentru asigurarea unei implicări mai eficiente în contracararea acțiunilor violente față de membrii familiei, inclusiv prin majorarea sancțiunilor actuale, care sunt mai mici decât sancțiunile din alte articole ale Codului penal pentru acțiuni similare comise în condiții generale.

În cele ce urmează se propune,

**Articolul 201¹ Cod penal de expus în redacție nouă:
"Articolul 201¹ Violența în familie**

(1) Acțiunea intenționată comisă de membrul familiei în privința altui membru al familiei, manifestată prin:

- a) maltratare, aplicare de lovituri, alte acțiuni violente, soldate cu dureri fizice ori cu vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății;**
- b) privare de libertate, izolare, urmărire, intimidare, în scop de impunere a voinței sau controlului personal asupra victimei;**
- c) lipsirea de mijloace de existență primară sau de obiecte de prima necesitate, dacă a provocat suferință fizică sau psihică**

se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de la 1 la 3 ani.

(2) Acțiunile indicate la alin.(1):

- a) săvârșite asupra a doi sau mai multor membri ai familiei;**
- b) săvârșite în legătură cu solicitarea măsurilor de protecție;**
- c) săvârșite de către o persoană care anterior a comis acțiuni similare;**

d) care au provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății;

se pedepesc cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de la la 3 la 6 ani.”;

(3) Aceleași acțiuni care:

a) au cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;

b) au determinat la sinucidere sau la tentativă de sinucidere

se pedepesc cu închisoare de la 6 la 12 ani.

(4) Acțiunile violente asupra membrului familiei care au provocat decesul victimei

se pedepesc cu închisoare de la 8 la 15 ani.”.

În asemenea condiții conchidem că, legislația națională dispune de instrumentariul necesar pentru asigurarea protecției victimei oricăror acte de violență în cadrul familiei și în afara ei.

Articolul 36.

Violența sexuală, inclusiv violul

(1) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că sunt incriminate următoarele comportamente intenționate:

a) angajarea într-o penetrație vaginală, anală sau orală de natură sexuală neconsimțită a corpului unei alte persoane cu orice parte corporală sau obiect;

b) angajarea în alte acte neconsimțite de natură sexuală cu o persoană;

c) determinarea unei alte persoane să se angajeze în acte neconsimțite de natură sexuală cu un terț.

(2) Consimțământul trebuie dat voluntar, ca rezultat al liberului arbitru al persoanei, evaluat în contextul circumstanțelor înconjurătoare.

(3) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că dispozițiile alineatului 1 se aplică, de asemenea, actelor comise împotriva fostelor(foștilor) sau actualelor(actualilor) soții(soți) sau partenere(i), așa cum sunt recunoscute(ți) acestea(aceștia) de legislația internă.

Cadrul juridic al Republicii Moldova oferă definiția violenței sexuale în Legea nr.45-XVI cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie.

Potrivit legii,
violență sexuală – orice violență cu caracter sexual sau orice conduită sexuală ilegală în cadrul familiei sau în alte relații interpersonale, cum ar fi violul conjugal, interzicerea folosirii metodelor de contracepție, hărțuirea sexuală; orice conduită sexuală nedorită, impusă; obligarea practicării prostituției; orice comportament sexual ilegal în raport cu un membru de familie minor, inclusiv prin mângâieri, sărutări, pozare a copilului și prin alte atingeri nedorite cu tentă sexuală; alte acțiuni cu efect similar.

Actele de violență sexuală, comise inclusiv în familie, sunt recunoscute ca fiind cu grad sporit de pericol social. Prin urmare aceste acțiuni se regăsesc într-un șir de norme ale Codului Penal .

Astfel, legea penală incriminează în art.171 CP violul, adică raportul sexual săvârșit prin constrângere fizică sau psihică a persoanei sau profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra ori de a-și exprima voința. Art.172 CP stabilește răspundere pentru satisfacerea poftei sexuale în forme perverse (altele decât violul), săvârșite prin constrângere fizică sau psihică a persoanei ori profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra sau de a-și exprima voința.

În calitate de componente agravante servesc violul, respectiv acțiunile violente cu caracter sexual săvârșite asupra unui membru de familie (mai sus s-a menționat despre modificările propuse în art.1331 Cod penal în vederea extinderii listei subiecților violenței în familie, pentru a asigura respectarea cerințelor Convenției de la Istanbul), săvârșite asupra unui minor sau femei gravide, etc.

Codul penal prevede răspundere penală pentru hărțuirea sexuală (art.173 CP); pentru raportul sexual altul decât violul, actele de penetrare vaginală, anală sau bucală și altele, comise asupra unei persoane care nu a împlinit vârsta de 16 ani (art.174 CP); pentru acțiuni perverse în privința persoanei sub vârsta de 16 ani (art.175 CP), care constau în atingeri indecente, discuții cu caracter obscen sau cinic purtate cu victima referitor la raporturile sexuale,

determinarea victimei să participe ori să asiste la spectacole pornografice; pentru trafic de ființe umane și trafic de copii în scop de exploatare sexuală (art.165, 206 CP); pentru determinarea minorilor, prin aplicarea violenței sau cu amenințarea aplicării ei, la acțiuni de desfrâ, pornografie infantilă (art.208-2081 CP), etc. Legislația penală prevede răspundere, conform art.2082 CP, pentru beneficierea, contra oricăror avantaje materiale, de serviciile sexuale prestate de către o persoană despre care se știa cu certitudine că nu a împlinit vârsta de 18 ani.

Astfel, cadrul juridic național cuprinde un spectru de acțiuni violente cu caracter sexual, chiar mai larg decât cel stabilit în Convenția de la Istanbul, comiterea cărora atrage răspundere penală, în condițiile legii.

Articolul 37. Căsătoria forțată

(1) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că acea conduită de forțare a unui adult sau a unui copil de a încheia o căsătorie este incriminată.

(2) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că acea conduită intenționată de ademenire a unui adult sau a unui copil pe teritoriul unei Părți sau al unui Stat, alta(ul) decât aceea(aceia) în care el sau ea domiciliază, cu scopul forțării acestui adult sau copil să încheie o căsătorie, este incriminată.

În Republica Moldova căsătoria este încheiată la organele de stat de stare civilă, pe baza liberului consimțământ între bărbat și femeie. Declarația de căsătorie se depune personal de cetățenii care doresc să se căsătorească. Pentru încheierea căsătoriei este necesar consimțământul reciproc, neviat, exprimat personal și necondiționat, al bărbatului și femeii care se căsătoresc.

Codul penal prevede răspundere penală (art.167 CP) pentru determinarea unei persoane, prin utilizarea înșelăciunii, constrângerii, violenței sau amenințării cu violență, să se angajeze sau să rămână în raport de concubinaj sau căsătorie. Aceste acțiuni atrag pedeapsă cu închisoare pe un termen de la 3 la 10 ani.

Articolul 38.

Mutilarea genitală a femeilor

- a) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a incrimina extirparea, infibularea sau efectuarea oricărei alte mutilări, totale sau parțiale, a labia majora, labia minora sau a clitorisului unei femei;
- b) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a incrimina constrângerea sau procurarea unei femei pentru a fi supuse oricăreia din acțiunile enumerate la punctul a);
- c) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a incrimina incitarea, constrângerea sau procurarea unei fete pentru a se supune oricăreia din acțiunile enumerate la punctul a).

Deși acțiunile enumerate în dispoziția acestui articol nu au fost încă înregistrate pe teritoriul Republicii Moldova, acestea ar putea avea loc datorită fenomenului migrației populației din alte țări ale lumii, unde încă mai persistă astfel de practice inumane.

Totuși, în cazul când ar avea loc pe teritoriul Republicii Moldova, legislația țării noastre califică acțiuni de acest gen drept vătămare a integrității corporale sau sănătății, pentru care survine necondiționat răspunderea penală, după caz, conform art.151-152 Cod penal (vătămarea intenționată gravă sau medie a integrității corporale sau a sănătății), iar în calitate de elemente cu caracter agravant – vătămări a integrității corporale sau sănătății comise prin schingiuire sau tortură.

În situația când asemenea acțiuni se produc în cadrul violului (art.171 CP) sau acțiunilor violente cu caracter sexual (art.172 CP), acestea vor fi calificate cu agravanta - violul, respectiv acțiunile violente cu caracter sexual, însoțite de torturarea victimei sau soldate cu alte urmări grave.

Codul penal mai incriminează:

- constrângerea persoanei la prelevarea organelor sau țesuturilor pentru transplantare sau în alte scopuri, săvârșită cu aplicarea violenței ori cu amenințarea aplicării ei (art.158 CP);
- recrutarea persoanei, cu sau fără consimțământul acesteia, în scop de exploatare sexuală comercială sau necomercială, de prelevare a organelor sau țesuturilor, săvârșită prin amenințare cu aplicarea sau

aplicarea violenței fizice sau psihice; prin înșelăciune; prin abuz de poziție de vulnerabilitate sau abuz de putere; prin dare sau primire a unor plăți sau beneficii pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra unei alte persoane (art.165 CP), etc.

Articolul 39.

Avortul forțat și sterilizarea forțată

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că următoarele conduite intenționate sunt incriminate:

- a) efectuarea unui avort asupra unei femei fără consimțământul ei prealabil și informat;
- b) efectuarea unei intervenții chirurgicale, care are drept scop sau efect încheierea capacității unei femei de a se reproduce în mod natural, fără consimțământul ei prealabil și informat sau fără înțelegerea procedurii.

Conform Legii cu privire la ocrotirea sănătății reproductive și planificarea familială ¹ orice persoană are dreptul de a lua liber decizia referitoare la numărul copiilor și la timpul nașterii lor în căsătorie sau în afara căsătoriei. Statul garantează neamestecul său în realizarea de către cetățeni a dreptului la luarea liberă a deciziei referitoare la reproducere. Persoana interesată are dreptul la o informație completă și veridică asupra stării sănătății sale reproductive și planificării familiale, pe care o oferă instituțiile medicale de stat și nestatale, care dispun de licență pentru un astfel de gen de activitate. Serviciile de ocrotire a sănătății reproductive și de planificare familială, de care este în drept să beneficieze orice persoană, se prestează de instituțiile de stat și nestatale de ocrotire a sănătății, de învățământ și de asistență socială în modul stabilit de legislația în vigoare.

Orice persoană are dreptul să utilizeze metode de contracepție și să refuze de a utiliza. Metodă chirurgicală de contracepție se aplică în baza acordului benevol informat ².

1 Art.5-7 ale Legii cu privire la ocrotirea sănătății reproductive și planificarea familială nr.185 din 24.05.2001 //Monitorul Oficial nr.90-91/697 din 02.08.2001.

2 Ibidem, art.11.

Legea ocrotirii sănătății acordă femeilor dreptul să-și hotărască personal problema maternității. Operația de întrerupere a cursului sarcinii poate fi efectuată până la sfârșitul primelor 12 săptămâni de sarcină în instituții medico-sanitare publice și private. Modul de efectuare a acestei operații după primele 12 săptămâni de sarcină este stabilit de Ministerul Sănătății.

Prin ordinal Ministerului Sănătății nr.647 din 21 septembrie 2010 a fost aprobat Regulamentul privind efectuarea întreruperii voluntare a cursului sarcinii .

Potrivit prevederilor Regulamentului, întreruperea voluntară a cursului sarcinii se efectuează, conform prevederilor Legii ocrotirii sănătății, în instituția medico-sanitară care prestează acest gen de servicii, la alegerea femeii gravide, indiferent de locul de trai sau viza de reședință. Întreruperea voluntară a cursului sarcinii se efectuează numai de medicii specialiști în obstetrică-ginecologie, instruiți în prestarea acestui gen de servicii. Instituția medico-sanitară garantează accesul liber și nestingherit al femeilor gravide la serviciul de întrerupere voluntară a cursului sarcinii și efectuarea acestuia în condiții de confidențialitate. Fiecare femeie gravidă, care se adresează pentru întreruperea voluntară a cursului sarcinii, este informată asupra metodelor, alternativelor, precum și asupra riscurilor existente, conform prevederilor Legii cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului . Instituția medico-sanitară efectuează întreruperea voluntară a cursului sarcinii prin metoda aleasă de femeia gravidă sau o referă către altă instituție medico-sanitară care prestează servicii de întrerupere a sarcinii prin metoda aleasă de femeia gravidă. Femeile gravide, care efectuează o întrerupere voluntară a cursului sarcinii, înainte de efectuarea intervenției își vor exprima consimțământul prin semnarea acordului informat, care se anexează la Fișa medicală de întrerupere voluntară a cursului sarcinii. Întreruperea voluntară a cursului sarcinii după primele 12 săptămâni și până la sfârșitul săptămânii a 21-a de sarcină se efectuează doar în instituțiile medico-sanitare publice, la indicații medicale (malformațiile fetale incompatibile cu viața/incurabile; stările în urma tratamentului chirurgical cu înlăturarea unui organ vital important; maladiile sau stările patologice care pun în pericol sănătatea și viața femeii gravide) și sociale (în categoria indicațiilor sociale se regăsesc, inclusiv, vârsta femeii gravide sub 18 ani și peste 40 ani; sarcina survenită în urma violului, incestului sau a traficului cu

ființe umane; divorț în timpul sarcinii; decesul soțului în timpul sarcinii; privațiune de libertate sau de drepturi părintești a unuia sau a ambilor soți; femeile gravide cu 5 și mai mulți copii; asocierea a minim 2 circumstanțe: lipsa domiciliului, lipsa surselor financiare de existență, abuz de alcool sau/și droguri, acte de violență domestică, vagabondaj, etc.).

În scopul garantării respectării legislației în domeniul asigurării sănătății reproductive și planificării familiale, Codul Penal al Republicii Moldova incriminează:

1. întreruperea cursului sarcinii, prin orice mijloace, săvârșită:
 - în afara instituțiilor medicale sau cabinetelor medicale autorizate în acest scop;
 - de către o persoană care nu are studii medicale superioare speciale;
 - în cazul sarcinii ce depășește 12 săptămâni, în lipsa indicațiilor medicale, stabilite de Ministerul Sănătății;
 - în cazul contraindicațiilor medicale pentru efectuarea unei asemenea operații;
 - în condiții antisaniare (art.159 CP).
2. efectuarea ilegală a sterilizării chirurgicale de către medic (art.160 CP).
3. efectuarea de către medic a fecundării artificiale sau a implantării embrionului fără consimțământul scris al pacientei (art.161 CP).

În scopul garantării respectării legislației în domeniul asigurării sănătății reproductive și planificării familiale, Codul Penal al Republicii Moldova incriminează:

1. întreruperea cursului sarcinii, prin orice mijloace, săvârșită:
 - în afara instituțiilor medicale sau cabinetelor medicale autorizate în acest scop;
 - de către o persoană care nu are studii medicale superioare speciale;
 - în cazul sarcinii ce depășește 12 săptămâni, în lipsa indicațiilor medicale, stabilite de Ministerul Sănătății;
 - în cazul contraindicațiilor medicale pentru efectuarea unei asemenea operații;
 - în condiții antisaniare (art.159 CP).
2. efectuarea ilegală a sterilizării chirurgicale de către medic (art.160 CP).
3. efectuarea de către medic a fecundării artificiale sau a implantării embrionului fără consimțământul scris al pacientei (art.161 CP).

Din cele analizate se constată că legislația națională promovează ideea menținerii sarcinii, lăsând totuși la discreția femeii decizia conștientă asupra întreruperii sarcinii în primele 12 săptămâni. Cât privește întreruperea sarcinii după 12 săptămâni, aceasta se admite doar în prezența indicațiilor medicale sau sociale. Ori, potrivit legislației, în aceste situații decizia de întrerupere a sarcinii oricum trebuie să aparțină femeii. Mai mult, pentru întreruperea cursului sarcinii ce depășește 12 săptămâni, în lipsa indicațiilor medicale sau în cazul contraindicațiilor medicale pentru efectuarea unei asemenea operații (ar putea fi vorba și despre o eventuală încheiere a capacității de reproducere în mod natura), poate surveni răspundere penală conform art.159 CP, chiar dacă a fost acordul femeii.

La moment, efectuarea avortului fără consimțământul prealabil și informat al femeii nu este reglementat de Codul Penal.

Modificări propuse:

De aceea, considerăm necesar de a examina oportunitatea completării art.159 CP cu un alineat nou care să stabilească răspundere penală pentru:

“Întreruperea cursului sarcinii fără consimțământul femeii gravide”.

Cât privește acțiunile de intervenție chirurgicală, care are drept scop sau efect încheierea capacității unei femei de a se reproduce în mod natural, fără consimțământul ei prealabil și informat sau fără înțelegerea procedurii, aceste acțiuni vor fi calificate în baza art.160 Cod penal - efectuarea ilegală a sterilizării chirurgicale, având în vedere că în acest sens legislația prevede necesitatea investigațiilor de rigoare în vederea asigurării sănătății reproductive, precum și informarea corespunzătoare a pacientului asupra procedurilor și consecințelor, pentru a se asigura un consimțământ conștient.

Articolul 40.

Hărțuirea sexuală

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că orice formă de conduită

verbală, nonverbală sau fizică de natură sexuală, cu scopul sau cu efectul violării demnității unei persoane, în special atunci când se crează un mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau jignitor, este supus unei sancțiuni penale sau alte sancțiuni legale.

Cadrul legislativ național oferă definiția hărțuirii sexuale, care practic încadrează componentele normei din Convenția de la Istanbul¹

Potrivit Legii cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, angajatorul cooperează cu angajații și cu reprezentanții sindicatelor pentru instituirea unei ordini interioare care să prevină și să excludă cazurile de discriminare după criteriul de sex în procesul de muncă. El este obligat să întreprindă măsuri de prevenire a hărțuirii sexuale a femeilor și bărbaților la locul de muncă, precum și a persecutării pentru depunere în organul competent a plângerilor împotriva discriminării.

Examinarea petițiilor persoanelor juridice și cele ale persoanelor fizice asupra cazurilor de discriminare după criteriul de sex, este atribuită prin lege unităților gender din cadrul autorităților publice centrale și locale. Spre regret astfel de unități gender, încă nu sunt constituite și practic norma legală rămâne declarativă.

Trebuie de menționat că odată cu adoptarea Legii cu privire la asigurarea egalității, situația în plan legislativ s-a ameliorat. Scopul acestei legi este prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, , fără deosebire de sex, vârstă, dizabilitate sau orice alt criteriu. Legea consideră hărțuirea la locul de muncă drept acțiuni discriminatorii, care oferă posibilitate victimei să solicite protecție Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, precum și dreptul de a înainta o acțiune în instanța de judecată și să solicite:

1 Legea cu privire la asigurarea egalității: hărțuire – orice comportament nedorit care conduce la crearea unui mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensator, având drept scop sau efect lezarea demnității unei persoane pe baza criteriilor stipulate de prezenta lege;

interzicerea încălcării în continuare a drepturilor sale; repararea prejudiciului material și moral ce i-a fost cauzat, precum și recuperarea cheltuielilor de judecată.

Codul penal prevede răspundere penală în condițiile art.173 CP pentru hărțuirea sexuală, manifestată prin comportament fizic, verbal sau nonverbal, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, militoare sau insultătoare cu scopul de a determina o persoană la raporturi sexuale ori la alte acțiuni cu caracter sexual nedorite, săvârșite prin amenințare, constrângere, șantaj.

Articolul 41. **Înlesnirea sau complicitatea și tentativa**

1 Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a recunoaște drept infracțiuni, atunci când sunt comise intenționat, înlesnirea comiterii sau complicitatea la comiterea infracțiunilor stabilite în conformitate cu Articolele 33, 34, 35, 36, 37, 38.a și 39 ale prezentei Convenții.

2 Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a recunoaște drept infracțiuni, atunci când sunt comise intenționat, tentativele de comitere a infracțiunilor stabilite în conformitate cu Articolele 35, 36, 37, 38.a și 39 ale prezentei Convenții.

Precum s-a menționat supra, legislația națională încriminează practic toate acțiunile indicate în articolele corespunzătoare din Convenție.

În conformitate cu prevederile Codului penal al Republicii Moldova infracțiunea se consideră consumată dacă fapta săvârșită întrunește toate semnele constitutive ale componenței de infracțiune. Se consideră infracțiune neconsumată pregătirea de infracțiune și tentativa de infracțiune. Răspunderea pentru pregătirea de infracțiune și pentru tentativă de infracțiune se stabilește, conform articolului corespunzător din Partea specială a prezentului cod, ca și pentru infracțiunea consumată, ținându-se cont de circumstanțele în virtutea cărora infracțiunea nu a fost dusă până la capăt ¹.

¹ Cod penal, art.25-27, 81.

Dacă la săvârșirea unei infracțiuni intenționate cooperează două sau mai multe persoane, infracțiunea se consideră săvârșită cu participație. Participanții sunt persoanele care contribuie la săvârșirea unei infracțiuni în calitate de autor, organizator, instigator sau complice. Autorul săvârșeste în mod nemijlocit fapta prevăzută de legea penală, organizatorul organizează săvârșirea infracțiunii sau dirijează realizarea ei, instigatorul determină, prin orice metode, o altă persoană să săvârșescă o infracțiune. Complicele este persoana care a contribuit la săvârșirea infracțiunii prin sfaturi, indicații, prestare de informații, acordare de mijloace sau instrumente ori înlăturare de obstacole, precum și persoana care a promis dinainte că îl va favoriza pe infractor, va tăinui mijloacele sau instrumentele de săvârșire a infracțiunii, urmele acesteia sau obiectele dobândite pe cale criminală ori va procura sau va vinde atare obiecte. Organizatorul, instigatorul și complicele la o infracțiune, prevăzută de legea penală, săvârșită cu intenție se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor. Legea penală prevede răspundere penală, în condițiile art.323 CP, pentru favorizarea infractorului, precum și pentru tăinuirea mijloacelor sau instrumentelor de săvârșire a infracțiunii grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, a urmelor acesteia sau a obiectelor dobândite pe cale criminală, în cazul în care aceste acțiuni nu au fost promise din timp.

Dacă la săvârșirea unei infracțiuni intenționate cooperează două sau mai multe persoane, infracțiunea se consideră săvârșită cu participație. Participanții sunt persoanele care contribuie la săvârșirea unei infracțiuni în calitate de autor, organizator, instigator sau complice. Autorul săvârșeste în mod nemijlocit fapta prevăzută de legea penală, organizatorul organizează săvârșirea infracțiunii sau dirijează realizarea ei, instigatorul determină, prin orice metode, o altă persoană să săvârșescă o infracțiune. Complicele este persoana care a contribuit la săvârșirea infracțiunii prin sfaturi, indicații, prestare de informații, acordare de mijloace sau instrumente ori înlăturare de obstacole, precum și persoana care a promis dinainte că îl va favoriza pe infractor, va tăinui mijloacele sau instrumentele de săvârșire a infracțiunii, urmele acesteia sau obiectele dobândite pe cale criminală ori va procura sau va vinde atare obiecte. Organizatorul, instigatorul și complicele la o infracțiune, prevăzută de legea penală, săvârșită cu intenție se sancționează cu pedeapsa

prevăzută de lege pentru autor¹. Legea penală prevede răspundere penală, în condițiile art.323 CP, pentru favorizarea infractorului, precum și pentru tănuirea mijloacelor sau instrumentelor de săvârșire a infracțiunii grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, a urmelor acesteia sau a obiectelor dobândite pe cale criminală, în cazul în care aceste acțiuni nu au fost promise din timp ².

Articolul 42.

Justificări inacceptabile pentru infracțiuni, inclusiv infracțiunile comise în numele așa-numitei „onoare”

(1) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că, în cadrul unei proceduri penale inițiate în urma comiterii oricăreia dintre actele de violență care intră sub incidența domeniului de aplicare a prezentei Convenții, cultura, obiceiul, religia, tradiția sau așa-numita „onoare” nu vor fi considerate ca o justificare a acestor acte. Aici sunt cuprinse, în special, afirmațiile că victima a încălcat normele sau obiceiurile culturale, religioase, sociale sau tradiționale ale comportamentului adecvat.

(2) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că incitarea de către orice persoană a unui copil de a comite oricare dintre actele prevăzute la alineatul 1 nu va diminua răspunderea penală a persoanei respective pentru actele comise.

Codul penal al Republicii Moldova stabilește că persoanele care au săvârșit infracțiuni sunt egale în fața legii și sunt supuse răspunderii penale fără nici o deosebire de orice situație. Apărarea drepturilor și intereselor unei persoane nu poate fi realizată prin încălcarea drepturilor și intereselor altei persoane sau a unei colectivități. La aplicarea legii penale se ține cont de caracterul și gradul prejudiciabil al infracțiunii săvârșite, de persoana celui vinovat și de circumstanțele cauzei care atenuează ori agravează răspunderea penală.

Persoana care a săvârșit o infracțiune poate fi liberată de răspundere penală în cazurile: minorilor; tragerii la răspundere contravențională; renunțării de bună voie la săvârșirea infracțiunii; căinței active; schimbării situației;

liberării condiționate; prescripției de tragere la răspundere penală ³.

Codul penal nu recunoaște, ca fiind comise în circumstanțe atenuante, acțiunile determinate de convingeri religioase, de tradiții, etc. Dimpotrivă, sunt considerate circumstanțe agravante⁴ săvârșirea infracțiunii din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă; cu bună știință împotriva unui minor sau a unei femei gravide ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor; prin intermediul minorilor, persoanelor aflate în dificultate, persoanelor retardate mintal sau dependente de făptuitor, etc.

În aceeași ordine de idei trebuie de menționat că, conformitate cu art. 42 Cod penal, se consideră autor al infracțiunii nu numai persoana care a săvârșit nemilocit infracțiunea, ci și persoana care a săvârșit infracțiunea prin intermediul persoanelor care nu sunt pasibile de răspundere penală din cauza vârstei, iresponsabilității sau din alte cauze.

Atragerea de către o persoană care a atins vârsta de 18 ani a minorilor la activitatea criminală sau instigarea lor la săvârșirea infracțiunilor, precum și determinarea minorilor la săvârșirea unor fapte imorale (cerșetorie, jocuri de noroc, desfrâu etc.) este pasibilă de răspundere penală și în baza art.208 Cod penal. Acțiunile menționate săvârșite de părinți sau de alți ocrotitori legali ai copilului, de pedagogii acestuia, precum și prin aplicarea violenței sau cu amenințarea aplicării ei, etc., constituie elemente calificative care agravează răspunderea penală.

Articolul 43.

Aplicarea infracțiunilor

Infracțiunile recunoscute în conformitate cu prezenta Convenție se vor aplica indiferent de natura relației dintre victimă și agresor.

Acțiunile de violență, de natură fizică, sexuală, psihologică sau economică, aduce atingere gravă integrității fizice și/sau psihice a persoanei-victime,

¹ Cod penal, art.41-42, 83.

² Ibidem, art.49.

³ Ibidem, art.53.

⁴ Ibidem, art.77.

ultima fiind împiedicată să beneficieze de drepturile fundamentale proclamate, precum dreptul la siguranță și libertate individuală, dreptul de a fi tratată cu demnitate, etc. Având un grad sporit de pericol social, acțiunile de violență asupra persoanei se regăsesc în mai multe articole din Codul Penal.

În scopul eradicării fenomenului violenței în familie în Republica Moldova a fost introdusă o normă nouă în Codul Penal, Articolul 201¹, drept urmare și violența în familie este calificată ca infracțiune. În acest fel, violența în familie s-a transformat dintr-o problemă privată a membrilor familiei, într-o faptă social periculoasă de încălcare a drepturilor omului, care trebuie combătută și prevenită.

Investigarea violenței domestice de regulă este dificilă datorită faptului că are loc în familie, respectiv este puțin vizibilă. Acest fapt impune asigurarea unor condiții adecvate pentru realizarea eficientă a obligațiilor pozitive ale statului de a oferi victimelor protecție deplină, garantată de lege. Ori, în cazul violenței în familie acțiunile agresorului se manifestă printr-un pericol social sporit, pentru că de regulă, victima violenței din familie suferă incomparabil mai mult de pe urma acțiunilor agresorului. În același timp, fiind de regulă dependentă de agresor, victima ezită de cele mai dese ori să sesizeze organul de urmărire penală sau procurorul.

În conformitate cu prevederile Codului de procedură penală, stabilirea faptului săvârșirii sau pregătirii pentru săvârșire a unei infracțiuni poate avea loc în baza sesizării prin denunț sau plângere, care pot fi făcute de o persoană fizică sau de o persoană juridică, dar și prin depistarea nemijlocit de către organul de urmărire penală sau procuror a bănuielii rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni.

Constatând faptul săvârșirii sau pregătirii pentru săvârșire a unei infracțiuni prevăzute de Codul penal, organul de urmărire penală, procurorul poate dispune începerea urmăririi penale, dacă nu există vreo circumstanță care exclude urmărirea penală. E de menționat că, conform art.262 CPC, dacă, potrivit legii, pornirea urmăririi penale se poate face numai la plângerea prealabilă, urmărirea penală nu poate începe în lipsa acesteia.

Infracțiunile, urmărirea penală pentru comiterea cărora se pornește numai în baza plângerii prealabile a

victimei, sunt menționate în art.276 alin.(1) CPP. În norma respectivă nu se regăsește infracțiunea prevăzută la art. 201CP (Violența în familie), astfel în cazul comiterii acțiunilor de violență în familie, care cad sub incidența articolului respectiv, urmărirea penală poate fi pornită și în lipsa plângerii prealabile din partea victimei. Din lipsa art. 201CP (Violența în familie) printre infracțiunile indicate la art.276 alin.(1) CPP, la comiterea cărora urmărirea penală se pornește numai în baza plângerii prealabile a victimei, nu este aplicabilă procedura de împăcare a părților, în condițiile legislației în vigoare și, respectiv, nu poate înceta urmărirea penală, în cazul când partea vătămată dorește împăcarea cu bănuitul, învinuitul, inculpatul. Cu toate acestea, în alin.(5) art.276 CPP, care stabilește procedura de împăcare (nu și temeul), este prevăzut că, ...În cazurile de violență în familie, procurorul sau instanța de judecată va examina dacă voința de împăcare a victimei este liber exprimată, asigurându-se că victima a avut acces real la asistență și protecție.

Menținerea acestei norme în continuare, este dezavantajoasă pentru victimă și în același timp perpetuează o practică judiciară incertă, creând dificultăți la aplicare.

În general legislația națională nu prevede posibilitatea împăcării victimei cu agresorul în cazul violenței în familie, acest fapt fiind în corespundere deplină cu practica internațională în domeniul combaterii violenței domestice, inclusiv cu normele Convenției de la Istanbul, care stabilesc că infracțiunile de violență în familie se aplică indiferent de natura relației dintre victimă și agresor. Iar reglementările din alin.(5) art.276 CPP, în privința cazurilor de violență în familie, nu au concordanță cu celelalte norme relevante la acest subiect.

Din aceste considerente s-a propus revizuirea redacției alin.(5) al art.276 alin.(5) Cod de procedură penală. Astfel, se propune:

Articolul 276 Codul de procedură penală:
din alineatul (5) de exclus textul „În cazurile de violență în familie, procurorul sau instanța de judecată va examina dacă voința de împăcare a victimei este liber exprimată, asigurându-se că victima a avut acces real la asistență și protecție.”.

Propunerile de modificare a Codului de procedură penală, menționate supra sunt determinate de necesitatea consolidării mecanismului de protecție a victimei violenței în familie în cadrul procedurii penale.

Articolul 44. Jurisdicție

(1) *Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a stabili jurisdicția asupra oricărei infracțiuni stabilite în conformitate cu prezenta Convenție, în cazul în care infracțiunea este comisă:*

- a) pe teritoriul lor; sau*
- b) la bordul unei nave care arborează pavilionul lor; sau*
- c) la bordul unei aeronave înmatriculate în conformitate cu legislația lor; sau*
- d) de către unul dintre cetățenii lor; sau*
- e) de către o persoană care are reședința obișnuită pe teritoriul lor.*

(2) *Părțile se vor strădui să ia măsurile necesare legislative sau de altă natură pentru a stabili jurisdicția asupra infracțiunilor stabilite în conformitate cu prezenta convenție, în cazul în care infracțiunea este săvârșită împotriva unuia dintre cetățenii lor sau a unei persoane care are reședința obișnuită pe teritoriul lor.*

(3) *Pentru urmărirea penală a infracțiunilor stabilite în conformitate cu articolele 36, 37, 38 și 39 din prezenta Convenție, părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că jurisdicția lor nu este subordonată condiției ca faptele să fie incriminate pe teritoriul unde au fost comise.*

(4) *Pentru urmărirea penală a infracțiunilor stabilite în conformitate cu articolele 36, 37, 38 și 39 din prezenta Convenție, Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că jurisdicția lor în ceea ce privește punctele d și e ale alineatului (1) nu este subordonată condiției conform căreia urmărirea penală poate fi inițiată doar în urma raportării de către victimă a infracțiunii sau a stabilirii informațiilor de către Stat cu privire la locul unde a fost comisă infracțiunea.*

(5) *Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a stabili jurisdicția asupra infracțiunilor stabilite în conformitate cu prezenta Convenție, în cazurile în care un presupus autor este prezent pe teritoriul lor și*

ei nu îl(o) extrădează către o altă Parte, exclusiv pe baza naționalității lui sau a ei.

(6) Atunci când mai mult de o Parte revendică jurisdicția asupra unei presupuse infracțiuni, stabilite în conformitate cu prezenta Convenție, Părțile implicate, dacă este cazul, se vor consulta reciproc în vederea determinării celei mai adecvate jurisdicții pentru urmărirea penală.

(7) Fără a prejudicia regulile generale de drept internațional, prezenta Convenție nu exclude nicio jurisdicție penală exercitată de o Parte în conformitate cu legea sa internă.

Acțiunile violente, inclusiv violența în familie în mare parte constituie infracțiuni, regăsindu-se în mai multe articole ale Codului Penal.

În conformitate cu prevederile Codului penal, persoanele care au săvârșit infracțiuni pe teritoriul Republicii Moldova urmează a fi trase la răspundere penală conform legislației țării.

Cetățenii Republicii Moldova și apatrizii cu domiciliu permanent pe teritoriul Republicii Moldova care au săvârșit infracțiuni în afara teritoriului țării sunt pasibili de răspundere penală în baza Codului penal moldovenesc. Cetățenii străini și apatrizii care nu domiciliază permanent pe teritoriul Republicii Moldova și au săvârșit infracțiuni în afara teritoriului țării poartă răspundere penală în condițiile legislației naționale și sunt trași la răspundere penală pe teritoriul Republicii Moldova dacă infracțiunile săvârșite sunt îndreptate împotriva intereselor Republicii Moldova, împotriva drepturilor și libertăților cetățeanului Republicii Moldova, împotriva păcii și securității omenirii sau constituie infracțiuni de război, precum și pentru infracțiunile prevăzute de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, dacă aceștia nu au fost condamnați în statul străin.

Infracțiunile comise în apele teritoriale și în spațiul aerian al Republicii Moldova se consideră săvârșite pe teritoriul Republicii Moldova. Persoana care a săvârșit o infracțiune pe o navă maritimă sau aeriană, înregistrată într-un port sau aeroport al Republicii Moldova și aflată în afara spațiului acvatic sau aerian al Republicii Moldova, poate fi supusă răspunderii penale în conformitate cu Codul penal al Republicii Moldova dacă în tratatele internaționale

la care Republica Moldova este parte nu se dispune altfel. În baza legii Republicii Moldova sunt supuse răspunderii penale și persoanele care au săvârșit infracțiuni la bordul unei nave militare maritime sau aeriene aparținând Republicii Moldova, indiferent de locul ei de aflare.

Raporturile Republicii Moldova cu țările străine referitoare la asistența juridică în materie penală sunt reglementate de prevederile Codului de procedură penală și prevederile Legii cu privire la asistența juridică internațională în materie penală. În cazul în care Republica Moldova este parte la mai multe acte internaționale de asistență juridică la care este parte și statul de la care se solicită asistența juridică sau statul care o solicită și între normele acestor acte apar divergențe sau incompatibilități, se aplică prevederile tratatului care asigură o protecție mai benefică a drepturilor și libertăților omului.

Cetățenii Republicii Moldova și persoanele cărora li s-a acordat azil politic în Republica Moldova, în caz de săvârșire a unei infracțiuni în străinătate, nu pot fi extrădați și sunt supuși răspunderii penale conform legislației penale naționale. Cetățenii străini și apatrizii care au săvârșit infracțiuni în afara teritoriului Republicii Moldova, dar se află pe teritoriul țării pot fi extrădați numai în baza unui tratat internațional la care Republica Moldova este parte sau în condiții de reciprocitate în temeiul hotărârii instanței de judecată.

Articolul 45. Sancțiuni și măsuri

(1) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că infracțiunile stabilite în conformitate cu prezenta Convenție sunt pasibile de sancțiuni eficiente, proporționale și disuasive, luând în considerare gravitatea acestora. Aceste sancțiuni vor include, după caz, sentințe implicând privarea de libertate, care pot duce la extrădare.

(2) Părțile pot adopta alte măsuri în legătură cu agresorii, cum ar fi:

- monitorizarea sau supravegherea persoanelor condamnate;
- retragerea drepturilor părintești, dacă interesul copilului, care poate include siguranța victimei, nu poate fi garantat în niciun alt mod.

Violența fizică, sexuală, psihologică aduce atingere gravă integrității fizice și/sau psihice a victimei. Având în vedere pericolul social, acțiunile de violență asupra persoanei se regăsesc în mai multe articole din Codul Penal.

Prin Legea nr.167 din 09 iulie 2010 a fost completat Codul Penal al Republicii Moldova cu Articolul 211 (Violența în familie), având următoarea redacție:

Articolul 211. Violența în familie

(1) Violența în familie, adică acțiunea sau inacțiunea intenționată, manifestată fizic sau verbal, comisă de un membru al familiei asupra unui alt membru al familiei, care a provocat suferință fizică, soldată cu vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, suferință psihică ori prejudiciu material sau moral,

se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 180 de ore sau cu închisoare de pînă la 2 ani.

(2) Aceeași acțiune:

a) săvîrșită asupra a doi sau mai multor membri ai familiei;

b) care a provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății

se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de pînă la 5 ani.

(3) Aceeași acțiune care:

a) a cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;

b) a determinat la sinucidere sau la tentativă de sinucidere;

c) a provocat decesul victimei

se pedepsește cu închisoare de la 5 la 15 ani.

Alineatele (1) și (2) ale normei menționate, se atribuie la categoria infracțiunilor mai puțin grave, iar alin.(3) constituie o infracțiune deosebit de gravă, dar care, datorită nivelului minim al sancțiunii, permite aplicarea unei pedepse mai ușoare, decât pentru acțiuni similare comise în privința persoanelor, altele decât membrii familiei.

Este știut faptul că, în cazul violenței în familie victima suferă incomparabil mai mult de pe urma acțiunilor agresorului, care este o persoană apropiată, decât victima unui act violent comis în afara familiei, de un necunoscut. Ori, violența din partea unui membru al familiei

cauzează nu doar suferințe fizice dar și suferințe psihice. Mai mult ca atât, victima violenței din familie, de regulă, nu are un alt refugiu, iar agresorul se află în permanență alături, fapt care perpetuează relațiile ostile dintre membrii familiei. În cele din urmă, atmosfera tensionată în familie afectează integritatea acesteia (familiei) ca și institut social, dar și starea morală a fiecărui membru al familiei, luat în parte. Deci, aceste și alte circumstanțe indică asupra pericolului social sporit al violenței în familie. Respectiv, pedeapsa pentru acțiunile violente ale unui membru de familie în familie, potrivit principiului proporționalității, nu trebuie să fie mai ușoară decât pentru acțiuni similare comise în privința persoanelor, altele decât membrii familiei, fapt acceptat fără rezerve la nivel internațional.

În această ordine de idei se propun modificări în dispozițiile unor articole ale Codului penal, în scopul contracarării mai eficiente a acțiunilor violente față de membrii familiei și, cel mai important, în vederea majorării sancțiunilor actuale, care sunt mai mici decât sancțiunile din alte articole ale Codului penal care stabilesc pedeapsă pentru acțiuni similare comise în condiții generale.

Din cele relatate se consideră rațională completarea art.145 Cod penal, prin includerea unui calificativ agravant pentru acțiunile de omor al unui membru de familie, deoarece actualmente asemenea acțiuni sunt calificate conform alineatului (1), dacă nu se constată circumstanțele prevăzute la alineatul (2).

Modificări propuse:

Astfel propunem următoarele modificări,

Articolul 145 Cod penal:

alineatul (2) se completează cu litera e1), având următorul cuprins:

"e1) asupra unui membru de familie;"

Din aceste considerentele menționate supra se propune, de asemenea, modificarea articolului 2011 "Violența în familie" Cod penal (având ca bază cerințele Convenției), inclusiv o redacție nouă a dispoziției alineatului (1), modificarea dispozițiilor actuale ale alineatelor (2) și (3), completarea articolului cu dispoziții noi și, concomitent,

se propune majorarea sancțiunilor, care actualmente sunt mai mici decât sancțiunile din alte articole ale Codului penal, care stabilesc pedeapsă pentru acțiuni similare comise în condiții generale.

În cele ce urmează se propune articolul 2011 Cod penal în redacție nouă:

"Articolul 2011 Violența în familie

(1) Acțiunea intenționată comisă de membrul familiei în privința altui membru al familiei, manifestată prin:

- a) maltratare, aplicare de lovituri, alte acțiuni violente, soldate cu dureri fizice ori cu vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății;**
- b) privare de libertate, izolare, urmărire, intimidare, în scop de impunere a voinței sau controlului personal asupra victimei;**
- c) lipsirea de mijloace de existență primară sau de obiecte de prima necesitate, dacă a provocat suferință fizică sau psihică**

se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de la 1 la 3 ani.

(2) Acțiunile indicate la alin.(1):

- a) săvârșite asupra a doi sau mai multor membri ai familiei;**
- b) săvârșite în legătură cu solicitarea măsurilor de protecție;**
- c) săvârșite de către o persoană care anterior a comis acțiuni similare;**
- d) care au provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății;**

se pedepsesc cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de la 3 la 6 ani.";

(3) Aceleași acțiuni care:

- a) au cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;**
 - b) au determinat la sinucidere sau la tentativă de sinucidere**
- se pedepsesc cu închisoare de la 6 la 12 ani.**

(4) Acțiunile violente asupra membrului familiei care au provocat decesul victimei

se pedepsesc cu închisoare de la 8 la 15 ani.".

Codul penal al Republicii Moldova prevede posibilitatea suspendării condiționate a executării pedepsei ¹ și liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen ², aplicate persoanelor vinovate în condițiile legii.

Aplicând aceste măsuri, instanța de judecată îl poate obliga pe condamnat:

- să nu-și schimbe domiciliul fără consimțământul organului competent;
- să nu frecventeze anumite locuri;
- să urmeze un tratament în caz de alcoolism, narcomanie, toxicomanie sau de boală venerică;
- să participe la un program special de tratament sau de consiliere în vederea reducerii comportamentului violent;
- să acorde susținere materială familiei victimei și să repare daunele cauzate în termenul stabilit de instanță.

Controlul asupra comportării celor condamnați este exercitat de organul competent, la propunerea căruia, în decursul termenului de probă, instanța de judecată, poate anula, în întregime sau parțial, obligațiile stabilite anterior condamnatului ori adăuga altele noi.

În cazul în care cel condamnat, în decursul termenului de probă, încalcă în mod sistematic obligațiile stabilite sau ordinea publică, instanța de judecată, la propunerea organului care exercită controlul, poate pronunța o încheiere cu privire la trimiterea condamnatului pentru a executa pedeapsa stabilită prin sentință.

Activitatea și competențele organului care exercită controlul asupra comportării celor condamnați este reglementată în Legea cu privire la probațiune ³, care reglementează organizarea și funcționarea organelor de probațiune, stabilește competența acestora în scopul prevenirii recidivei de infracțiune, reglementează asistența și consilierea în vederea reintegrării în comunitate a subiecților probațiunii. Potrivit legii, subiecții ai probațiunii sunt:

- persoanele aflate în conflict cu legea penală (bănuții, învinuții, inculpații; persoanele liberate de pedeapsă

penală; persoanele liberate de răspundere penală; persoanele condamnate la muncă neremunerată în folosul comunității, precum și cele private de dreptul de a ocupa o anumită funcție sau de a exercita o anumită activitate);

- persoanele liberate din locurile de detenție care solicită adaptare socială.

Față de persoanele condamnate sunt aplicate tipurile de probațiune sentințială în comunitate; probațiune penitenciară; probațiune postpenitenciară⁴, în condițiile legii.

4 Articolul 10. Probațiunea sentințială în comunitate

(1) În temeiul unei hotărâri judecătorești, în cadrul probațiunii sentințiale în comunitate se exercită controlul:

a) asupra persoanelor condamnate cu suspendarea condiționată a executării pedepsei; asupra persoanelor liberate condiționat de pedeapsă penală înainte de termen; asupra persoanelor condamnate cu amânarea executării pedepsei; asupra persoanelor liberate de pedeapsă cărora li se aplică măsuri de constrângere cu caracter educativ;

b) asupra executării pedepsei muncii neremunerate în folosul comunității, precum și a privării de dreptul de a ocupa o anumită funcție sau de a exercita o anumită activitate.

(2) Categoriilor de persoane enumerate la alin.(1) li se pot aplica acțiunile din programele de resocializare și de reintegrare, de corecție a comportamentului social etc.

Articolul 11. Probațiunea penitenciară

(1) În cadrul probațiunii penitenciare, și anume în perioada de pregătire către liberare, se elaborează și se aplică persoanelor aflate în locurile de detenție programe de educație civică, etică și morală, de instruire profesională, de muncă educativă.

(2) Organul de probațiune, în colaborare cu administrația penitenciarului, poate contribui:

a) la stabilirea de contacte oficiale preliminare cu instituții specializate în vederea creării unor posibilități de pregătire profesională, de reciclare și de perfecționare profesională în conformitate cu cerințele pieței forței de muncă;

b) la stabilirea de contacte oficiale preliminare cu agențiile pentru ocuparea forței de muncă în vederea oferirii de informații veridice condamnaților despre locurile de muncă vacante și despre alegerea unui loc de muncă corespunzător, în vederea facilitării înregistrării lor la oficiul forței de muncă;

c) la stabilirea de contacte cu agenții specializate pentru facilitarea închirierii de locuințe, la cererea persoanelor care nu au rude sau alte legături sociale;

d) la stabilirea de contacte cu agenții specializate pentru facilitarea plasării persoanelor de vârstă înaintată și a invalizilor în instituții de plasament, la cererea lor;

e) la elaborarea și perfecționarea unor programe de scurtă și de lungă durată privind adaptarea socială a persoanelor care urmează a fi liberate din locurile de detenție.

Articolul 12. Probațiunea postpenitenciară

Probațiunea postpenitenciară are drept scop acordarea de asistență și de susținere persoanelor liberate din locurile de detenție, reintegrarea lor socială, în conformitate cu legislația în vigoare.

1 Art.90 Cod penal.

2 Art.91 Cod penal.

3 Legea nr.8 din 14.02.2008 cu privire la probațiune //Monitorul oficial nr.103-105/389 din 13.09.2008.

Având în vedere mecanismul național instituit în vederea prevenirii recidivei de infracțiune, asigurare a asistenței și consilierii în vederea reintegrării în comunitate a subiecților infracțiunii, se consideră oportună modificarea Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, prin elaborarea unei redacții noi a art.9, după cum urmează:

”Articolul 9. Competența organului de probațiune

(1) Persoanele condamnate pentru infracțiuni de violență în familie sunt obligate să participe la programe speciale de consiliere și resocializare, aplicate în cadrul probațiunii sentințiale în comunitate sau probațiunii penitenciare.

(2) Activitatea de probațiune este înfăptuită de organele de probațiune în condițiile legii. ”.

Codul familiei stabilește dreptul copilului la protecție contra abuzurilor, inclusiv contra pedepsei corporale din partea părinților sau a persoanelor care îi înlocuiesc. Părinții nu-și pot exercita drepturile contrar intereselor copilului lor, nu pot prejudicia sănătatea fizică și psihică a copilului. Metodele de educație a copilului, alese de părinți, vor exclude comportamentul abuziv, insultele și maltrătarile de orice fel, discriminarea, violența psihică și fizică, aplicarea pedepselor corporale, alte acte ilicite. Părinții poartă răspundere, în modul stabilit, pentru exercitarea drepturilor părintești în detrimentul intereselor copilului.

Astfel, potrivit art.67 al Codului familiei, părinții care fac abuz de drepturile părintești sau/și se comportă cu cruzime față de copil, aplicând violența fizică sau psihică, sau atentează la inviolabilitatea sexuală a copilului, etc., pot fi decăzuți din drepturile părintești. De asemenea, dacă aflarea copilului împreună cu părinții prezintă pericol pentru viața și sănătatea lui, la cererea autorității tutelare, instanța judecătorească poate hotărâ luarea copilului de la părinți fără decăderea acestora din drepturile părintești.

Esența pedepsirii părinților prin decăderea lor din drepturile părintești, constă în limitarea contactului lor cu copilul, or, aceștia pot avea întrevederi cu copilul lor numai cu permisiunea autorității tutelare, care le poate refuza acest contact în cazul constatării că părinții nu sunt capabili de acest contact sau contactul lor cu copilul poate cauza ultimului daune dezvoltării lui fizice sau intelectuale.

În cazurile luării copilului fără decădere din drepturile părintești, părinții de asemenea pierd dreptul de a comunica cu acesta, de a participa personal la educația lui și de a-i reprezenta interesele. Părinții de la care a fost luat copilul pot avea întrevederi cu acesta, doar cu permisiunea autorității tutelare.

Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, prevede posibilitatea aplicării măsurilor de protecție a copiilor. Ca și măsură de protecție a victimei violenței în familie, se prevede și stabilirea unui regim temporar de vizitare a copiilor minori. În conformitate cu legea, aplicarea măsurilor de protecție nu împiedică inițierea procedurii de decădere din drepturile părintești, luării copilului fără decădere din drepturile părintești și altor acțiuni prevăzute de legislația în vigoare.

Articolul 46. Circumstanțe agravante

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că următoarele circumstanțe, în măsura în care nu fac parte deja din elementele constitutive ale infracțiunii, pot fi luate în considerare, în conformitate cu dispozițiile relevante ale legislației interne, în determinarea sentinței în legătură cu infracțiunile stabilite în conformitate cu prezenta Convenție:

- a) infracțiunea a fost comisă împotriva unei(ui) fost(e) sau actual(e) soț(ii) sau partener(e), după cum recunoaște legislația internă, de un membru de familie, de o persoană care conviețuiește cu victima sau de o persoană care a abuzat de puterea sa;*
- b) infracțiunea, sau infracțiunile asociate, a(u) fost comisă(e) în mod repetat;*
- c) infracțiunea a fost comisă împotriva unei persoane făcute vulnerabile de circumstanțele particulare;*
- d) infracțiunea a fost comisă împotriva sau în prezența unui copil;*
- e) infracțiunea a fost comisă de una sau mai multe persoane, care acționează împreună;*
- f) infracțiunea a fost precedată sau acompaniată de nivele extreme de violență;*
- g) infracțiunea a fost comisă cu utilizarea sau cu amenințarea unei arme;*

h) infracțiunea a avut drept rezultat o vătămare fizică sau psihologică a victimei;

i) agresorul a fost condamnat anterior pentru infracțiuni de natură similară.

În conformitate cu prevederile Codului penal al Republicii Moldova, persoanei recunoscute vinovate de săvârșirea unei infracțiuni i se aplică o pedeapsă echitabilă în limitele fixate în Partea specială a prezentului cod și în strictă conformitate cu dispozițiile Părții generale a prezentului cod. La stabilirea categoriei și termenului pedepsei, instanța de judecată ține cont de gravitatea infracțiunii săvârșite, de motivul acesteia, de persoana celui vinovat, de circumstanțele cauzei care atenuează ori agravează răspunderea, de influența pedepsei aplicate asupra corectării și reeducării vinovatului, precum și de condițiile de viață ale familiei acestuia. O pedeapsă mai aspră se stabilește numai în cazul în care o pedeapsă mai blândă nu va asigura atingerea scopului pedepsei.

Astfel, în vederea asigurării aplicării unei pedepse echitabile, care să corespundă gravității infracțiunii săvârșite, legea penală a prevăzut și o normă care descrie, în formă exhaustivă, circumstanțele agravante de comitere a infracțiunii.

Astfel, în conformitate cu art.77 Cod penal, la stabilirea pedepsei se consideră circumstanțe agravante:

a) săvârșirea infracțiunii de către o persoană care anterior a fost condamnată pentru infracțiune similară sau pentru alte fapte care au relevanță pentru cauză;

b) provocarea prin infracțiune a unor urmări grave;

c) săvârșirea infracțiunii prin orice formă de participare;

d) săvârșirea infracțiunii din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă;

e) săvârșirea infracțiunii cu bună știință împotriva unui minor sau a unei femei gravide ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor;

f) săvârșirea infracțiunii asupra unei persoane în legătură cu îndeplinirea de către ea a obligațiilor de serviciu sau obștești;

g) săvârșirea infracțiunii prin intermediul minorilor, persoanelor aflate în dificultate, persoanelor retardate mintal sau dependente de făptuitor;

h) săvârșirea infracțiunii prin acte de o deosebită cruzime sau prin batjocorirea victimei;

i) săvârșirea infracțiunii prin mijloace care prezintă un pericol social sporit;

j) săvârșirea infracțiunii de către o persoană în stare de ebrietate. Instanța de judecată este în drept, în funcție de caracterul infracțiunii, să nu considere aceasta ca o circumstanță agravantă;

k) săvârșirea infracțiunii cu folosirea armei, a munițiilor, a substanțelor explozive ori a dispozitivelor ce le imită, a mijloacelor tehnice special pregătite, a substanțelor nocive și radioactive, a preparatelor medicamentoase și a altor preparate chimico-farmacologice, precum și cu aplicarea constrângerii fizice sau psihice;

m) săvârșirea infracțiunii profitând de starea excepțională, de calamitățile naturale, precum și de dezordini de masă;

n) săvârșirea infracțiunii cu folosirea încrederii acordate.

În cazul în care există circumstanțe agravante se poate aplica, potrivit art.78 Cod penal, pedeapsa maximă prevăzută la articolul corespunzător din Partea specială a prezentului cod.

Analiza comparativă a circumstanțelor agravante enumerate în legea penală a Republicii Moldova și în articolul respectiv al Convenției de la Istanbul, scoate în evidență faptul corespunderii lor, practic în totalitate, cu unele mici excepții.

În vederea asigurării concordanței depline a cadrului legislativ național prevederilor Convenției de la Istanbul se propune operarea unor modificări și completări în norma din Codul penal, pentru a recunoaște în calitate de circumstanță agravantă și a permite sancționarea mai dură a actelor de violență comise în mod repetat, precum și cele comise în prezența unui copil.

Modificări propuse:

În cele ce urmează se propune,

Articolul 77 Cod penal:

alineatul (1) se completează cu litera a1), având următorul cuprins:

"a1) săvârșirea infracțiunii de către o persoană, care anterior a mai săvârșit infracțiuni similare;"

Articolul 47.

Sentințe pronunțate de altă Parte

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a prevedea posibilitatea de luare în considerare a sentințelor definitive pronunțate de o altă Parte în legătură cu infracțiunile stabilite în conformitate cu prezenta Convenție atunci când se determină sentința.

În conformitate cu prevederile art.11 al Codului penal, persoanele care au săvârșit infracțiuni pe teritoriul Republicii Moldova urmează a fi trase la răspundere penală conform legislației țării.

Pedepsele și antecedentele penale pentru infracțiunile comise în afara teritoriului Republicii Moldova sunt luate în considerare la individualizarea pedepsei pentru o nouă infracțiune săvârșită de aceeași persoană pe teritoriul Republicii Moldova, precum și la soluționarea chestiunilor privind amnistia în condiții de reciprocitate în temeiul hotărârii instanței de judecată.

Articolul 48.

Interzicerea proceselor sau a stabilirii sentinței pe calea rezolvării extrajudiciare obligatorii a litigiilor

(1) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a interzice procesele de rezolvare extrajudiciară obligatorie a litigiilor, inclusiv medierea și concilierea, în legătură cu toate formele de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții.

(2) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că, dacă este dispusă plata unei amenzi, se va ține seama de capacitatea agresorului de a-și asuma obligațiile financiare față de victimă.

În conformitate cu art.276 CPP Cod de procedură penală, la împăcarea părții vătămate cu bănuitul, învinutul, inculpatul în procesele pornite în baza plângerii prealabile a victimei, de comitere a infracțiunilor menționate în alineatul (1) al acestei norme, urmărirea penală încetează. Împăcarea părților poate avea loc și prin aplicarea medierii. Precum s-a menționat mai sus, în norma respectivă nu se regăsește infracțiunea prevăzută la art. 2011CP (Violența în familie), astfel în cazul comiterii acțiunilor de violență în familie nu este aplicabilă procedura de împăcare a părților, în condițiile legislației în

vigoare și, respectiv, nu poate fi aplicată medierea. Nu se menționează nimic în această privință nici în Legea cu privire la mediere nr.134 din 14.06.2007 ¹.

Prin urmare, în condițiile legislației penale naționale, acțiunile de violență în familie nu sunt supuse medierii, iar urmărirea penală nu încetează la împăcarea părților. Acest fapt constată corespunderea cadrului legislativ penal al Republicii Moldova cu practica internațională în domeniul combaterii violenței domestice, inclusiv cu normele Convenției de la Istanbul, care stabilesc că infracțiunile de violență în familie se aplică indiferent de natura relației dintre victimă și agresor.

Lipsa concordanței cu instrumentele internaționale relevante la acest subiect, se constată în Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie.

Astfel, potrivit art.11 alin.(4) al Legii nr.45, cazurile de violență în familie pot fi supuse medierii, la cererea părților. Medierea se efectuează de către mediatori atestați, iar în lipsa acestora, de către comisiile pentru probleme sociale, cu participarea, după caz, a asistentului social.

În Raportul “Implementarea legislației Republicii Moldova cu privire la violența în familie” autorii menționează, cu referință la practica internațională în domeniu, despre necesitatea excluderii din Legea nr.45 a prevederilor referitoare la mediere. Utilizarea medierii în cazurile de violență domestică, insistă autorii Raportului, diminuează responsabilitatea agresorului pentru comportamentul violent și reflectă o ipoteză cum că ambele părți sunt la fel de vinovate pentru violența comisă. De asemenea, medierea poate în continuare pune în pericol victima violenței domestice, deoarece, dacă este privită ca o alternativă la urmărirea penală, aceasta poate permite agresorilor violenței să evite urmărirea penală și sancțiunile pentru comportamentul lor. În cele din urmă, medierea se bazează pe ipoteza că ambele părți într-o relație au putere egală de a negocia. În cazurile de violență domestică, de obicei, acest lucru nu este adevărat și de fapt medierea poate prezenta riscuri suplimentare de pericol pentru victime

¹ Monitorul Oficial nr.188-191/730 din 07.12.2007.

Modificări propuse:

Susținând pe deplin poziția menționată supra, având drept scop consolidarea mecanismului de protecție a victimei violenței în familie, propunem de a exclude din art.11 al Legii nr.45, alineatul (4) în următoarea redacție:

“(4) Cazurile de violență în familie pot fi supuse medierii, la cererea părților. Medierea se efectuează de către mediatori atestați, iar în lipsa acestora, de către comisiile pentru probleme sociale, cu participarea, după caz, a asistentului social. ”.

În altă ordine de idei trebuie de menționat importanța asigurării unei practici punitive corespunzătoare, în cazurile de comitere a violenței în familie, pentru a nu pune, fie și indirect, pe seama victimei violenței povara achitării sancțiunilor stabilite agresorului, având în vedere că în atare cazuri victima și agresorul gestionează același buget – bugetul familiei. În acest sens, accentul trebuie pus pe acele categorii de pedeapsă, care poartă caracter individual.

Anume din aceste considerente, propunerile referitoare la sancțiunile stabilite pentru acte din domeniul violenței domestice, practic nu prevăd amenda ca formă de pedeapsă.

Astfel, sancțiunile art.2011 Cod penal (Violența în familie) prevăd pedeapsă în formă de muncă neremunerată în folosul comunității sau închisoare.

Pentru neîndeplinirea intenționată sau eschivarea de la îndeplinirea măsurilor stabilite de instanța de judecată în ordonanța de protecție a victimei violenței în familie, este prevăzută inițial sancțiune contravențională sub formă de arest administrativ, iar în caz că se repetă, pedeapsă penală în formă de muncă neremunerată în folosul comunității sau închisoare, etc.

CAPITOLUL VI

INVESTIGAȚIE, URMĂRIRE JUDICIARĂ, LEGISLAȚIE PROCEDURALĂ ȘI MĂSURI DE PROTECȚIE

Articolul 49.

Obligații generale

(1) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că investigațiile și procedurile judiciare în legătură cu toate formele de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții sunt desfășurate fără întârzieri nejustificate, luând în considerare drepturile victimei pe parcursul tuturor etapelor procedurilor penale.

(2) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare, în conformitate cu principiile fundamentale ale drepturilor omului și având în vedere înțelegerea dimensiunii de gen a violenței, pentru a asigura investigarea eficace și urmărirea judiciară a infracțiunilor stabilite în conformitate cu prezenta Convenție.

În legislația Republicii Moldova actele de violență se regăsesc în mai multe dispoziții din Codul Penal și Codul contravențional. Victima actelor de violență, cărei prin infracțiuni sau contravenții îi este afectată integritatea fizică, psihologică sau sexuală, are un statut procesual bine determinat, ea beneficiind de garanții de ordin procesual și material, în condițiile legii.

Codul contravențional recunoaște calitatea de victimă persoanei fizice sau persoanei juridice căreia, prin contravenție, i-au fost cauzate prejudicii morale, fizice sau materiale. Victima beneficiază de drepturile și garanțiile prevăzute în legislația contravențională, și își execută obligațiile personal ori prin reprezentanți,

în cazul minorului sau persoanei în stare de iresponsabilitate. Procesului contravențional se aplică în mod corespunzător prevederile Codului de procedură penală, cu excepțiile expres stabilite în legea contravențională.

Procesul penal, potrivit Codului de procedură penală, are ca scop protejarea persoanei de infracțiuni, precum și protejarea persoanei de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor. Legislația procesuală penală recunoaște calitatea de victimă oricărei persoane fizice căreia, prin infracțiune, i-au fost aduse daune morale, fizice sau materiale, aceasta beneficiind în cadrul procesului penal de garanțiile, drepturile și obligațiile procesuale stabilite. Astfel, în conformitate cu art.23 CPP, victima unei fapte care constituie componentă de infracțiune este în drept să ceară, în condițiile prezentului cod, pornirea unei cauze penale, să participe la procesul penal în calitate de parte vătămată și să-i fie reparate prejudiciile morale, fizice și materiale. Dacă se constată faptul cauzării prin infracțiune a prejudiciului moral, fizic sau material, prin ordonanța organului de urmărire penală, victima cu acordul său, obține calitatea procesuală de parte vătămată.

În conformitate cu art.58-59 Cod de procedură penală victima/partea vătămată sunt audiate în condițiile prevăzute pentru audierea martorului. Dacă există motive temeinice de a considera că viața, integritatea corporală sau libertatea victimei/părții vătămate ori a unei rude apropiate a lor sunt în pericol în legătură cu declarațiile pe care

acesta le face într-o cauză penală privind o infracțiune gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă, judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța poate admite ca martorul respectiv să fie audiat fără a fi prezent fizic la locul unde se află organul de urmărire penală sau în sala în care se desfășoară ședința de judecată.

Potrivit legislației penale formele de violență fizică, psihologică și sexuală asupra membrilor familiei, constituie infracțiuni, respectiv garanțiile și drepturile procesuale ale victimei, despre care s-a menționat mai sus, sunt aplicabile și în privința victimei violenței în familie. În afară de aceasta, art.2151 CPP stabilește măsurile de protecție pentru victimele violenței în familie și procedura de aplicare a lor. Astfel, potrivit alineatelor (1) și (2) ale acestei norme, cererea victimei violenței în familie adresată, în cursul procesului penal, organului de urmărire penală, procurorului sau instanței de judecată privind amenințările cu moartea, cu aplicarea violenței, cu deteriorarea sau distrugerea bunului ori alte acte ilegale va fi examinată de instanța de judecată, care este obligată să ia măsuri de asigurare a protecției victimei față de bănuțit, învinuit, inculpat membru de familie prin emiterea unei ordonanțe de protecție. În cazul depunerii cererii la organul de urmărire penală sau la procuror, aceștia vor înainta imediat, printr-un demers, cererea în instanța de judecată pentru a fi examinată. Mai sus s-a menționat despre dezavantajul normei respective, care constă în faptul că permite implicarea organelor abilitate în vederea asigurării protecției victimei, exclusiv la solicitarea acesteia și s-a propus revizuirea reglementărilor menționate, în vederea asigurării unei protecții mai eficiente a victimei. De asemenea, urmărind scopul consolidării mecanismului de protecție a victimei în cadrul procedurii penale, au fost propuse soluții pentru asigurarea participării obligatorii a apărătorului în proces pentru apărarea victimei, în special fiind vorba de victima minor și victima violenței în familie, care sunt într-o stare vădită de vulnerabilitate.

În conformitate cu prevederile Legii nr.45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, în cadrul secției/direcției raionale de asistență socială și protecție a familiei se desemnează un specialist responsabil de domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie. Celelalte servicii publice de nivel local (direcțiile generale de învățământ, tineret și sport; organele ocrotirii

sănătății; organele afacerilor interne) vor desemna persoane cu atribuții privind prevenirea și combaterea violenței în familie, responsabile de coordonarea activităților specifice în cadrul instituției sale și de colaborarea în desfășurarea activităților comune la nivelul teritoriului administrativ, în baza unor proceduri stabilite de conlucrare în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie.

În acest scop, Legea nr.45 a atribuit în competența autorităților administrației publice locale formarea echipelor multidisciplinare pentru cooperarea activității în domeniul protejării și sprijinirii victimelor tuturor formelor de violență și altor persoane implicate, fiind vorba de ceilalți membri ai familiei afectați de violență.

Pentru realizarea sarcinilor preconizate, Legea nr.45 stabilește atribuții concrete, structurilor abilitate, ținând cont de competențele funcționale, în același timp stăruind asupra necesității cooperării eforturilor în vederea oferirii unui răspuns consolidat acestor provocări.

Astfel, potrivit art.8 al legii secțiile/direcțiile de asistență socială și de protecție a familiei, conlucrează cu organele afacerilor interne în activitatea de identificare a persoanelor predispuse la comiterea actelor de violență în familie, desfășoară activitate de consiliere psihologică și psihosocială a victimelor prin mijloace proprii sau redirecționând cazul către specialiști din centrele de reabilitare, realizează, în comun cu alte autorități abilitate și în colaborare cu organizațiile neguvernamentale din domeniu, programe informaționale în vederea prevenirii violenței în familie.

Direcțiile generale de învățământ, tineret și sport, de asemenea au atribuții de realizare, în comun cu alte autorități abilitate și în colaborare cu organizațiile neguvernamentale din domeniu, programe educaționale pentru părinți și copii în vederea prevenirii și combaterii violenței în familie, sesizează autoritățile abilitate, autoritatea tutelară și poliția, despre cazurile de violență în familie, inclusiv cazurile de violență în familie împotriva copiilor.

Instituțiile medicale de toate tipurile asigură consiliere și asistență medicală victimelor, realizează programe și

servicii adresate agresorilor, inclusive de dezalcoolizare, dezintoxicare, de tratament psihoterapeutic, etc.

Organele afacerilor interne examinează cererile și sesizările parvenite din partea cetățenilor, instituțiilor medicale, centrelor medico-legale și a altor instituții referitor la conflicte familiale, la acte de violență, la amenințări cu moartea sau la existența unui pericol iminent de realizare a lor, explică victimei drepturile ei, iar la cererea acesteia, îi acordă ajutor spre a fi plasată în centrul de reabilitare, informează victima despre dreptul ei de a beneficia de asistență juridică gratuită, obține ordonanță de protecție în situație de criză în baza cererii depuse de victimă sau a sesizării de caz, asigură executarea ordonanței de protecție.

În Raportul “Implementarea legislației Republicii Moldova cu privire la violența în familie” elaborat de Avocații pentru Drepturile Omului, Centrul de Drept al Femeilor și Fundația Bulgară de Investigații în domeniul Gender se menționează că, în Republica Moldova echipele multi-disciplinare și Sistemul Național de Referire unic, care în 2008 a fost extins în mod oficial pentru a asista și victimele violenței în familie, au un potențial important de promovare a siguranței victimei. Astfel, după contactul inițial al victimei cu un asistent social, prin intermediul Sistemului Național de Referire se desemnează o echipă multi-disciplinară care urmează să se ocupe de cazul victimei în funcție de nevoile specifice ale acesteia.

Totuși, în pofida rezultatelor pozitive ale Sistemului Național de Referire și echipelor multi-disciplinare, resursele limitate și birocrația le fac uneori inaccesibile, diminuând astfel eficacitatea lor. Pentru a asigura o implicare mai eficientă pe cazurile de violență în familie a specialiștilor desemnați din cadrul structurilor locale abilitate, au fost mai sus propuse completări în legislație, în sensul concretizării sarcinilor și atribuțiilor care le revin acestora la preluarea cazului.

În conformitate cu art.11 al Legii nr.45, persoanele cu funcție de răspundere, alte persoane care cunosc existența unui pericol pentru viața și sănătatea unei potențiale victime trebuie să comunice acest fapt autorităților abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie. Autoritățile abilitate cu funcții de prevenire și combatere

a violenței în familie sunt obligate să reacționeze prompt la orice sesizare.

Procedura depunerii cererii despre comiterea actelor de violență în familie este prevăzută în art.12-14 ale Legii nr.45.

În scopul perfecționării mecanismului prevăzut, se propun următoarele modificări:

Articolul 12 se completează cu două alineate noi, care devin alin.(2) și alin.(3) în următoarea redacție:

“(2) Cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție se depune de către victimă personal sau prin reprezentant legal. În cazul imposibilității depunerii cererii de către victimă, la solicitarea ei, cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție poate fi depusă în interesele victimei, de către organul de poliție, organul de asistență socială sau procuror.

(3) Cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție în interesele copilului sau altei persoane incapabile poate fi înaintată de procuror sau autoritatea tutelară indiferent de existența cererii victimei sau a reprezentantului ei legal.”

Se propune o nouă redacție a **art.13 alin.(3)** după cum urmează:

“(3) Pentru depunerea în instanța de judecată a cererii de eliberare a ordonanței de protecție nu se plătește taxă de stat. Victima violenței în familie este scutită integral și de cheltuielile de judecată.”;

Articolul 14:

în alineatul (2) cuvântul “cererea” se înlocuiește cu sintagma **“cererea sau demersul pentru eliberarea ordonanței de protecție”;**

Potrivit art.20 Cod de procedură penală, urmărirea penală și judecarea cauzelor penale se face în termene rezonabile. Criteriile de apreciere a termenului rezonabil de soluționare a cauzei penale sunt: - complexitatea cazului; - comportamentul participanților la proces; - conduita organului de urmărire penală și a instanței de judecată; - importanța procesului pentru cel interesat; - vârsta de până la 18 ani a victimei. Respectarea termenului rezonabil la urmărirea penală se asigură de către procuror, iar la judecarea cazului – de către instanța respectivă.

În situația în care, la efectuarea urmăririi penale sau la judecarea unei cauze concrete, există pericolul încălcării termenului rezonabil, participanții la proces pot adresa judecătorului de instrucție sau, după caz, instanței care judecă în fond cauza o cerere privind accelerarea urmăririi penale sau a procedurii de judecare a cauzei. Examinarea cererii se face în absența părților, în termen de 5 zile lucrătoare, de către judecătorul de instrucție sau, după caz, de către un alt judecător sau de un alt complet de judecată decât cel care examinează cauza. În urma examinării cererii, judecătorul de instrucție sau instanța decide asupra cererii din alin.(5) printr-o încheiere motivată, prin care fie că obligă organul de urmărire penală sau, după caz, instanța care judecă în fond cauza să întreprindă un act procesual, stabilind, după caz, un anumit termen pentru accelerarea procedurii, fie că respinge cererea. Încheierea nu se supune nici unei căi de atac, însă cadrul legislativ național oferă victimei sau altor părți interesate și alte remedii.

Astfel, potrivit art.2 al Legii privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești¹, orice persoană fizică sau juridică ce consideră că i-a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei poate adresa în instanță de judecată o cerere de chemare în judecată privind constatarea unei astfel de încălcări și repararea prejudiciului cauzat prin această încălcare. Repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei se face doar în măsura în care încălcarea a avut loc din cauze ce nu pot fi imputate exclusiv persoanei care a depus cererea. Prejudiciul cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei se repară indiferent de vinovăția instanței de judecată sau a organului de urmărire penală. Prejudiciul cauzat de o autoritate publică sau de o autoritate căreia statul i-a delegat atribuții de autoritate publică prin încălcarea dreptului la judecare în termen rezonabil a cauzei se repară de către stat. Reparația prejudiciului se face de la bugetul de stat. Sarcina probațiunii lipsei de

¹ Legea privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești nr.87 din 21.04.2011 //Monitorul Oficial nr.107-109/282 din 01.07.2011.

încălcare a dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei și a lipsei suportării unui prejudiciu moral îi revine Ministerului Justiției, iar sarcina de a dovedi suportarea prejudiciului material cauzat prin această încălcare și suportarea costurilor și cheltuielilor de judecată îi revine reclamantului. Cererea se examinează în cel mult 3 luni de la data depunerii și se execută neîntârziat după intrarea în vigoare.

Articolul 50.

Răspunsul imediat, prevenire și protecție

(1) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că agențiile guvernamentale de aplicare a legii responsabile răspund la toate formele de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții într-o manieră promptă și corespunzătoare, oferind o protecție adecvată și imediată victimelor.

(2) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că agențiile guvernamentale de aplicare a legii responsabile se angajează într-o manieră promptă și corespunzătoare în prevenirea și protecția împotriva tuturor formelor de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții, incluzând utilizarea de măsuri operaționale preventive și strângerea de probe.

În conformitate cu art.11 al Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, autoritățile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie sunt obligate să reacționeze prompt la orice sesizare.

Pentru realizarea sarcinilor preconizate, Legea nr.45 stabilește atribuții concrete, structurilor abilitate, ținând cont de competențele funcționale, în același timp stăruind asupra necesității cooperării eforturilor în vederea oferirii unui răspuns consolidat acestor provocări.

Astfel, potrivit art.8 al legii secțiile/direcțiile de asistență socială și de protecție a familiei, conlucrează cu organele afacerilor interne în activitatea de identificare a persoanelor predispușe la comiterea actelor de violență în familie, desfășoară activitate de consiliere psihologică și psihosocială a victimelor prin mijloace proprii sau redirectionând cazul către specialiști din centrele de

reabilitare. Direcțiile generale de învățământ, tineret și sport sesizează autoritățile abilitate, autoritatea tutelară și poliția, despre cazurile de violență în familie, inclusiv cazurile de violență în familie împotriva copiilor.

Organele afacerilor interne examinează cererile și sesizările parvenite din partea cetățenilor, instituțiilor medicale, centrelor medico-legale și altor instituții referitor la conflicte familiale, la acte de violență, la amenințări cu moartea sau la existența unui pericol iminent de realizare a lor. În scopul protecției victimei, la cererea acesteia, îi acordă ajutor spre a fi plasată în centrul de reabilitare, solicită instanței de judecată eliberarea ordonanței de protecție și asigură executarea ei, iar situații de criză efectuează reținerea administrativă a agresorului.

Astfel, în conformitate cu pct.81 al Instrucțiunii metodice privind intervenția organelor afacerilor interne în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie¹, pentru susținerea cererii în eliberarea ordonanței de protecție, angajații serviciului ofițeri operativi de sector (serviciului minori) vor anexa următoarele materiale: cererea victimei; referința autorității publice locale; caracteristica de la locul de lucru; explicații de la victimă sau membrii de familie, vecini, rude referitor la comportamentul agresorului; copiile proceselor-verbale cu privire la contravenții, întocmite pentru actele de violență în familie, comise anterior; copiile ordonanțelor de protecție emise de către instanța de judecată și informații referitoare la executarea acestora; copiile proceselor-verbale, privind intervențiile echipelor multidisciplinare în cazurile violenței în familie; copiile proceselor-verbale de evaluare a condițiilor de trai (întocmit trimestrial de către asistentul-social); informații de la centrele de expertiză medico-legală, referitoare la stabilirea vătămarilor corporale cauzate victimei; copiile materialelor examinare privind comiterea cazurilor de violență în familie; alte materiale.

Potrivit art.15 al Legii nr.45 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, instanța de judecată emite, în 24 de ore de la primirea cererii, o ordonanță de protecție a victimei violenței în familie. Măsurile de protecție se aplică pe un termen de până la 3 luni, pot fi

¹ Instrucțiunea metodică privind intervenția organelor afacerilor interne în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie, aprobată prin Ordinul MAI nr.275 din 14.08.2012.

retrase odată cu dispariția pericolului care a condiționat luarea acestor măsuri și pot fi prelungite în cazul unei cereri repetate sau al nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție. Responsabilitatea de informare a agresorului despre ordonanța de protecție și de aplicare a acesteia revine inspectorului de sector în colaborare cu asistentul social. Supravegherea îndeplinirii măsurilor de protecție stabilite de instanță ține de competența organelor afacerilor interne, organelor de asistență socială și altor organe, după caz. Aplicarea măsurilor de protecție nu împiedică inițierea procedurii de divorț, partajării averii comune, decăderii din drepturile părintești, luării copilului fără decădere din drepturile părintești și altor acțiuni prevăzute de legislația în vigoare. Contestarea ordonanței de protecție se face în conformitate cu legislația în vigoare.

Prin Legea nr.167 din 09.07.2010 a fost perfecționat mecanismul de protecție a victimei violenței în familie, fiind operate în acest scop modificări în legislația de procedură civilă și procesuală penală.

Codul de procedură civilă a fost completat cu Capitolul XXX1. Aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie. Conform art.3184 CPC, instanța de judecată emite, în 24 de ore de la primirea cererii privind aplicarea măsurilor de protecție, o încheiere prin care admite sau respinge cererea. În cazul admiterii cererii, instanța emite o ordonanță de protecție prin care aplică una sau mai multe măsuri stabilite în lege de protecție a victimei, pe care o remite de îndată spre executare imediată.

Dat fiind faptul că, potrivit legislației penale formele de violență fizică, psihologică și sexuală asupra membrilor familiei, constituie infracțiuni, în cadrul procedurii penale în desfășurare victima violenței în familie beneficiază de drepturile și garanțiile procesuale, inclusiv de măsurile de protecție pentru victimele violenței în familie prevăzute în art.2151 CPP.

Astfel, conform acestei norme, la cererea victimei violenței în familie adresată, în cursul procesului penal, organului de urmărire penală, , procurorului sau instanței de judecată privind amenințările cu moartea, cu aplicarea

violentei, cu deteriorarea sau distrugerea bunului ori alte acte ilegale, aceștia vor înainta imediat, printr-un demers, cererea în instanța de judecată pentru a fi examinată. Instanța de judecată, care este obligată în 24 de ore de la primirea cererii, să ia măsuri de asigurare a protecției victimei față de bănuțit, învinuit, inculpat membru de familie prin emiterea unei ordonanțe de protecție. Ordonanța de protecție este expediată imediat organului afacerilor interne și organului de asistență socială de la locul aflării bănuțitului, învinuitului, inculpatului și a victimei. Încheierea judecătorului privind aplicarea sau prelungirea ordonanței de protecție este executorie imediat, cu drept de recurs în instanța ierarhic superioară.

Pentru consolidarea mecanismului de protecție a victimei violentei în familie se propune completarea legii penale cu normă care prevede pedeapsă pentru neexecutarea măsurilor din ordonanța de protecție, stabilite în condițiile legii, după sancționarea contravențională pentru aceasta.

Modificări propuse:

Astfel, după articolul 320 Cod penal se introduce articolul 320¹, având următorul cuprins:

”Articolul 320¹. Neîndeplinirea măsurilor din ordonanța de protecție a victimei violentei în familie
Neîndeplinirea intenționată sau eschivarea de la îndeplinirea măsurilor stabilite de instanța de judecată în ordonanța de protecție a victimei violentei în familie, se pedepsește cu munca neremunerată în folosul comunității de la 150 la 200 de ore sau cu închisoare de până la 2 ani.”.

Pentru asigurarea protecției victimei, dacă din circumstanțele stabilite la locul faptei există o bănuțială rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune de violență în familie și persistă pericol iminent de repetare de către agresor a acțiunilor violente, se propune completarea art.166 CPP cu un alineat nou care prevede obligația organului de urmărire penală în asemenea circumstanțe să dispună reținerea agresorului.

Astfel, **art.166** Cod de procedură penală se completează cu un alineat nou (11) în următoarea redacție:

„(11) Dacă din circumstanțele stabilite la locul faptei există o bănuțială rezonabilă că a fost săvârșită o

infracțiune de violență în familie și persistă pericol iminent de repetare a acțiunilor violente, organul de urmărire penală este obligat să dispună reținerea agresorului.”.

Articolul 51.

Evaluarea riscurilor și managementul riscurilor

(1) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că toate autoritățile relevante realizează o evaluare a riscului de letalitate, a gravității situației și a riscului de violență repetată în vederea gestionării riscului și, dacă este necesar, pentru a furniza siguranță și sprijin coordonate.

(2) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că evaluarea la care se face referire în alineatul 1 ia în considerare, în toate etapele investigației și aplicării măsurilor de protecție, faptul că autorii actelor de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții posedă sau au acces la arme de foc.

Activitatea de constatare și soluționare a cazurilor de violență în familie, modalitățile de interacțiune cu alte autorități și instituții abilitate cu competențe de prevenire și combatere a violentei în familie sunt reglementate prin Instrucțiuni metodice .nire și combatere a violentei în familie sunt reglementate prin Instrucțiuni metodice .¹

Astfel, potrivit pct.15 al al Instrucțiunii metodice privind intervenția organelor afacerilor interne în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie, în cazul în care, organul de constatare, prezent la fața locului va releva o bănuțială rezonabilă cu privire la săvârșirea infracțiunii în imediat unitatea de gardă a subdiviziunii teritoriale de poliție, iar ofițerul operativ de serviciu,

1 Instrucțiunea metodică privind intervenția organelor afacerilor interne în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie, aprobate prin ordinul ministrului afacerilor interne nr.275 din 14.08.2012; Instrucțiunile privind intervenția secțiilor/direcțiilor asistență socială și protecție a familiei, în cazurile de violență în familie, aprobate prin ordinul ministrului muncii, protecției sociale și familiei nr.22 din 09.02.2012; Instrucțiunile privind modul de exercitare, de către administrația publică locală, a atribuțiilor legale în domeniul prevenirii și combaterii violentei în familie, aprobate prin ordinul ministrului muncii, protecției sociale și familiei nr.105 din 02.08.2012, etc.

va organiza deplasarea la fața locului a membrilor grupei operative. revăzute de art.201 Cod penal, în dependență de circumstanțele și gravitatea cazului, în mod obligatoriu va

În cazurile în care, acțiunile agresorului prezintă pericol iminent pentru viața, sănătatea și bunurile victimelor, acțiuni care pot fi soldate cu consecințe grave, colaboratorii organelor afacerilor interne vor interveni în forță pentru a avea acces în locul aflării victimei, dacă prin alte căi nu este posibilă curmarea acestora. Organul de urmărire penală, sesizat de săvârșirea infracțiunii, va acționa în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală în vederea stabilirii circumstanțelor care servesc temei pentru pornirea urmăririi penale. Victima și agresorul vor fi audiați separat, în scopul evitării tensionării conflictelor și creării unui remediu sigur și contactului psihologic eficient. În scopul descoperirii urmelor cazului de violență în familie, corpurilor delictive și pentru a stabili circumstanțele faptei ori alte circumstanțe care au importanță pentru justa soluționare a cazului, reprezentantul organului de constatare va efectua cercetarea la fața locului. În cazul în care, au avut loc acte de violență fizică, reprezentantul organului de constatare va elibera victimelor îndreptare, privind efectuarea examinării medico-legale, în vederea stabilirii gravității leziunilor corporale cauzate. În procesul cercetării cazului de violență în familie, audierii persoanelor și acumulării materialelor probatorii, reprezentantul organului de constatare va releva următoarele elemente: - incidentul în cauză reprezintă un caz de violență în familie; natura relației dintre subiecți (căsătoriți, divorțați, concubini, frați, etc.); locul sau posibilul loc de aflare a agresorului, dacă acesta nu este prezent; dacă victima și agresorul locuiesc împreună sau separat, ori dacă anterior au conlocuit împreună; documentarea fiecărui element al agresiunii (fizice, verbale, psihice, sexuale, economice, spirituale); orice alte agresiuni, care au avut loc anterior; toate locurile posibile de reședință a victimei, precum și a agresorului, date cu privire la locurile de muncă, datele privind instituțiile de învățământ (grădinița, gimnaziul, liceul, colegiul, universitatea) frecventate de copii; descrierea bunurilor care au fost distruse ca urmare a acțiunilor de violență a agresorului; circumstanțele și motivele cazului de violență în familie; prezența copiilor, persoanelor cu dezabilități sau în etate, care au avut de suferit ca urmare a acțiunilor violente ale agresorului sau sunt amenințați de către acesta cu aplicarea acțiunilor violente; dacă agresorul deține armă de foc, locul și modul de păstrare și legalitatea

deținerii acesteia; precum și dacă a agresorul folosit arma împotriva victimei sau amenință cu folosirea sau aplicarea acesteia; constatarea faptului de încălcare a restricțiilor aplicate prin ordonanța de protecție a victimelor violenței în familie, emisă de către instanța de judecată, dacă aceasta există și care dintre măsurile prevăzute în ordonanța de protecție au fost încălcate; împrejurările care plasează victima în situație de criză, fiind în stare de neputință fizică și/sau psihică, și dacă există acordul ei cu privire la solicitarea eliberării unei ordonanțe de protecție instanței de judecată. În procesul soluționării cazului de violență în familie, organul de constatare, va evalua riscul și va întreprinde măsurile necesare pentru asigurarea imediată a siguranței victimei, prin reținerea agresorului sau, după caz, evacuarea victimei și a copiilor cu acordul victimei și acordarea asistenței la plasarea acestora în centrele specializate. Concomitent victimei și agresorului li se vor explica drepturile lor, inclusiv dreptul de a beneficia de asistență juridică gratuită garantată de stat, precum și serviciile disponibile și organele ce pot oferi astfel de servicii. În cazul în care exista o bănuială rezonabilă că făptuitorul a comis infracțiunea de violență în familie, organul de urmărire penală poate aplica în privința acestuia reținerea, în condițiile Codului de procedură penală. Reprezentantul organului de constatare (șeful de post, ofițerul operativ de sector) va informa asistentul social despre cazul de violență în familie comis, cu elaborarea unui plan comun, privind asigurarea securității victimei. În cazurile de violență în familie, în care sunt victime minori, colaboratorii organelor afacerilor interne imediat vor sesiza autoritățile tutelare .¹

În conformitate cu prevederile art.15 al Legii nr.45 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, instanța de judecată emite ordonanță de protecție a victimei violenței în familie, aplicând agresorului una sau mai multe măsuri de protecție, printre care și interzicerea de a păstra și purta armă.

Este necesar de menționat că conform art.7 al Legii privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă ²,

- 1 Pct. 23-37 ale Instrucțiunii metodice privind intervenția organelor afacerilor interne în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie, aprobate prin ordinul ministrului afacerilor interne nr.275 din 14.08.2012.
- 2 Legea privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă nr.130 din 08.07.2012 //Monitorul Oficial nr.222-227/721 din 26.10.2012, în vigoare de la 26.10.2013.

nu se acordă permisul de procurare a armelor letale și neletale supuse autorizării și, după caz, permisul de armă persoanelor care:

- sunt învinuite sau inculpate în cauze penale pentru fapte săvârșite cu intenție, potrivit legislației în vigoare;
- au antecedente penale;
- le-a fost anulat, în ultimii 5 ani, dreptul de procurare, deținere sau, după caz, de port și folosire a armelor letale ori a armelor neletale supuse autorizării;
- au fost condamnate prin hotărâre judecătorească irevocabilă pentru infracțiuni comise cu intenție, cu folosirea armelor sau a munițiilor, a substanțelor și materialelor explozive sau toxice, precum și a substanțelor narcotice, psihotrope și a precursorilor;
- au fost condamnate prin hotărâre judecătorească irevocabilă la pedeapsă de privațiune de libertate pentru infracțiuni grave, deosebit de grave și excepțional de grave comise cu intenție;
- prezintă pericol pentru ordinea publică, viața și integritatea corporală a persoanelor și se află la evidență specială în organele de poliție.

Instrucțiunea metodică privind intervenția organelor afacerilor interne în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie, obligă colaboratorii poliției să asigure, în scop de prevenție, evidența nominală a agresorilor și a persoanelor predispuse la comiterea actelor de violență în familie, în vederea documentării cazurilor săvârșite și pentru inițierea procedurii de aplicare a restricțiilor. Pentru luarea la evidență a persoanelor care manifestă comportament violent sau care sunt predispuse la comiterea actelor de violență, este suficient doar un singur caz, faptele căruia în procesul controlului s-au adevărit.

Modificări propuse:

Totuși constatăm o lipsă a unor instrucțiuni unice metodice de evaluare a riscului în cazurile de violență în familie. În acest context, propunem introducerea unui nou alineat (9) la Art. 15 al Legii 45, cu următorul conținut:

”(9) Autoritățile competente de prevenire și combatere a violenței în familie au obligația de a evalua în mod eficient riscul de letalitate, a gravității situației sau a producerii unui act repetat de violență la toate etapele investigării, asistenței victimei și aplicării măsurilor

de protecție, în scopul oferirii siguranței și protecției victimei.”

Anexa I la acest Raport conține un formular care poate fi folosit de către autoritățile competente la evaluarea riscului.

Articolul 52.

Ordine de interdicție de urgență

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că autorităților competente le este acordată puterea de a dispune, în situații de pericol imediat, ca un autor al violenței domestice să părăsească domiciliul victimei sau al persoanei la risc pentru o perioadă de timp suficientă și de a-i interzice agresorului să intre în domiciliu sau să contacteze victima sau persoana la risc. Măsurile adoptate conform prezentului articol vor da prioritate siguranței victimelor sau celei a persoanelor la risc.

Legea nr.45 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, prevede în art.15 că, instanța de judecată emite, în 24 de ore de la primirea cererii, o ordonanță de protecție a victimei violenței în familie. Din păcate legea nu a prevăzut posibilitatea emiterii unei ordonanțe de interdicție de urgență, în această ordine de idei propunem atribuirea rolului de emiterie a ordonanței de interdicție de urgență poliției, după cum urmează:

Modificări propuse:

Propunem introducerea unui nou articol 151 la Legea 45, după cum urmează:

”Articolul 151 Ordinul de restricție de urgență

(1) În cazul primirii semnalului despre un fapt de violență, poliția trebuie să se deplaseze imediat la locul indicat fara a mai aștepta cererea de la victimă sau de la alta persoana în condițiile art. 12.

(2) În cazul în care cazul de violență este prezent, poliția trebuie:

a) să ia toate măsurile legale pentru a elimina faptul violenței în familie;

- b) să intervieveze de îndată în mod separat posibila victimă, martori, agresorul, inclusiv copii, care vor fi înregistrate în forma scrisă și dacă e posibil audio;
- c) informează victima violenței în familie de drepturile ei
- d) la cererea victimei sau, în caz de necesitate, asigură transferul victimei la instituția de îngrijire medicală;
- e) la cererea victimei sau, în caz de necesitate, sigura transferul victimei și/sau al copiilor ei un adapost;
- f) în caz de transfer a victimei în alta locuință, asigură că victima ia bunurile personale de la locul de reședință;
- g) raportează cazul de violență și asigură siguranța victimei;
- h) emite un ordin de interdicție de urgență pentru evacuarea agresorului din locuință, în modul stabilit de lege.

(3) Poliția înregistrează caz de violență în familie în registrul de evidență a infracțiunilor și ia măsuri de rigoare pentru ca raportul și materialele acumulate să fie înaintate procurorului pentru supraveghere.

(4) Poliția consemnează separat în baza sa de date faptul de violență în familie comis, măsurile luate, numărul de victime, măsurile aplicate împotriva abuzatorului, precum și alte date statistice.”

Articolul 53.

Ordinele de restricție sau de protecție

(1) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că victimelor tuturor formelor de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții le sunt disponibile ordine de restricție sau de protecție corespunzătoare.

(2) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că ordinele de restricție sau protecție la care se face referire în alineatul 1 sunt:

- disponibile pentru protecția imediată și fără sarcini financiare sau administrative nejustificate plasate asupra victimei;
- emise pentru o perioadă specificată sau până când sunt modificate sau anulate;
- dacă este necesar, emise pe o bază ex parte, care are efect imediat;
- sunt disponibile indiferent de, sau în plus față de, alte proceduri legale;

– permise a fi introduse în procedurile legale ulterioare.

(3) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că încălcările ordinelor de restricție sau protecție emise conform alineatului 1 vor fi supuse unor sancțiuni penale sau altor sancțiuni legale eficiente, proporționale și disuasive.

Potrivit art.15 al Legii nr.45 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, instanța de judecată emite, în 24 de ore de la primirea cererii, o ordonanță de protecție a victimei violenței în familie. Măsurile de protecție se aplică pe un termen de până la 3 luni, pot fi retrase odată cu dispariția pericolului care a condiționat luarea acestor măsuri și pot fi prelungite în cazul unei cereri repetate sau al nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție. Supravegherea îndeplinirii măsurilor de protecție stabilite de instanță ține de competența organelor afacerilor interne, organelor de asistență socială și altor organe, după caz. Aplicarea măsurilor de protecție nu împiedică inițierea procedurii de divorț, partajării averii comune, decăderii din drepturile părintești, luării copilului fără decădere din drepturile părintești și altor acțiuni prevăzute de legislația în vigoare.

Prin Legea nr.167 din 09.07.2010 a fost perfecționat mecanismul de protecție a victimei violenței în familie, fiind operate în acest scop modificări în legislația de procedură civilă și procesuală penală.

Codul de procedură civilă a fost completat cu Capitolul XXX1. Aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie. Conform art.3181 -3184 CPC, cererea privind aplicarea măsurilor de protecție se depune la instanța judecătorească de către victima violenței în familie sau de reprezentantul ei legal, iar în cazul minorului – de organul de tutelă și curatelă. În caz de imposibilitate de depunere a cererii de către victimă, la solicitarea ei, cererea poate fi depusă de către procuror, organul de asistență socială sau poliție. După primirea cererii, instanța de judecată contactează imediat poliția de sector de la locul aflării agresorului și solicită informarea acestuia despre procedura inițiată, de asemenea poate solicita organului de asistență socială sau poliției, după caz, prezentarea unui raport de caracterizare a familiei vizate și a agresorului, alte acte necesare pentru

examinarea cererii. Neprezentarea agresorului la ședința de judecată nu împiedică instanța să examineze cererea. În 24 de ore de la primirea cererii privind aplicarea măsurilor de protecție, instanța de judecată emite o încheiere prin care admite sau respinge cererea. În cazul admiterii cererii, instanța emite o ordonanță de protecție prin care aplică agresorului una sau mai multe restricții prevăzute de lege, care în același timp constituie măsuri de protecție a victimei. Măsurile de protecție se aplică pe un termen de până la 3 luni. Instanța remite de îndată ordonanța de protecție poliției și organului de asistență socială spre executare imediată.

În cadrul procedurii penale eliberarea ordonanței de protecție pentru victimele violenței în familie este prevăzută în art.2151 CPP. Conform acestei norme, la cererea victimei violenței în familie adresată, în cursul procesului penal, organului de urmărire penală, procurorului sau instanței de judecată privind amenințările cu moartea, cu aplicarea violenței, cu deteriorarea sau distrugerea bunului ori alte acte ilegale, aceștia vor înainta imediat, printr-un demers, cererea în instanța de judecată pentru a fi examinată. Instanța de judecată, care este obligată în 24 de ore de la primirea cererii, să ia măsuri de asigurare a protecției victimei față de bănuț, învinuit, inculpat membru de familie prin emiterea unei ordonanțe de protecție. Măsurile de protecție se aplică pe un termen de până la 3 luni. Termenul măsurilor de protecție poate fi prelungit de instanță la cererea repetată ca urmare a comiterii faptelor de violență în familie sau ca rezultat al nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție. Ordonanța de protecție este expediată imediat organului afacerilor interne și organului de asistență socială de la locul aflării bănuțului, învinuitului, inculpatului și a victimei.

Aplicarea în practică a cadrului legal existent scoate în vileag unele lacune și omisiuni care necesită a fi înlăturate, parte din care au fost mai sus obiect de analiză cu recomandări.

În contextul celor evocate supra, se propun modificări și completări în unele acte legislative, după cum urmează:

1. În Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie:

Articolul 12 se completează cu trei alineate noi, care devin alin.(2), alin.(3) și (4) în următoarea redacție:

“(2) Cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție se depune de către victimă personal sau prin reprezentant legal. În cazul imposibilității depunerii cererii de către victimă, la solicitarea ei, cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție poate fi depusă în interesele victimei, de către organul de poliție, organul de asistență socială sau procuror.

(3) Cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție în interesele copilului sau altei persoane incapabile poate fi înaintată de procuror sau autoritatea tutelară indiferent de existența cererii victimei sau a reprezentantului ei legal.

(4) Instanța poate emite ordonanța de protecție doar în baza declarației victimei privind pericolul producerii unui act de violență în familie”.

Raționamentul propunerilor formulate are la bază următoarele. Art.12 al legii nr.45 în redacția actuală stabilește persoanele care pot depune cerere despre comiterea actelor de violență în familie. Din conținutul normei este vorba mai degrabă de o sesizare (plângere sau denunț) despre comiterea infracțiunii de violență în familie, nicidecum și de o cerere despre eliberarea ordonanței de protecție. În caz contrar reiese că subiecții indicați pot iniția procedura de obținere a măsurilor de protecție a victimei violenței în familie, fără ca ultima să cunoască acest lucru, nemaivorbind de acordul ei.

Completările propuse au menirea de a reglementa modul de solicitare a măsurilor de protecție, inițiatorul în acest sens fiind victima, cu excepțiile de rigoare referitoare la anumiți subiecți, precum și posibilitatea implicării, la solicitarea victimei, a profesioniștilor atunci când victima este în imposibilitate de a se implica de sinestătător.

Articolul 13 alin.(3) se propune într-o redacție nouă, după cum urmează:

“(3) Pentru depunerea în instanța de judecată a cererii de eliberare a ordonanței de protecție nu se plătește taxă de stat. Victima violenței în familie este scutită integral și de cheltuielile de judecată.”;

Propunerile la art.13 al Legii nr.45 urmăresc scopul de a asigura posibilitate tuturor victimelor să inițieze procedură de obținere a ordonanței de protecție, inclusiv cele care

sunt în dificultate de ordin financiar și/sau în dependență totală față de agresor.

De asemenea propunerile referitoare la scutirea integrală a victimei de cheltuielile de judecată în procedura de obținere a ordonanței de protecție, urmăresc scopul de a determina victima să manifeste mai multă inițiativă în acest sens, conștientizând că familia sa nu va suporta cheltuieli financiare suplimentare pentru aceasta.

Articolul 14:

În alineatul (2) cuvântul “cererea” se înlocuiește cu sintagma **“cererea sau demersul pentru eliberarea ordonanței de protecție”**;

Modificările la art.14 al Legii nr.45 sunt determinate de necesitatea de a aduce în concordanță norma din lege cu prevederile din Codul de procedură penală, care stabilește în art.2151 CPP că victima depune cerere, iar organul de urmărire penală sau procurorul face demers pentru obținerea ordonanței de protecție a victimei violenței în familie.

Articolul 15:

alineatul (1) se completează cu lit. a1) și lit.e1) în următoarea redacție:

“a1) limitarea dreptului de folosință al agresorului numai asupra unei părți a locuinței comune, atunci când aceasta poate fi astfel partajată încât agresorul să nu vină în contact cu victima;

e1) suportarea de către agresor a chiriei și/sau a altor servicii de întreținere a locuinței unde victima, copiii minori sau alți membri de familie locuiesc temporar, sau urmează să locuiască din cauza imposibilității de a rămâne în locuința familială.”;

alin.(2) va avea următoarea redacție:

“(2) Ordonanța de protecție se comunică imediat organului de poliție de la domiciliul agresorului. Responsabilitatea de informare a agresorului despre ordonanța de protecție și de aplicare a acesteia revine inspectorului de sector din localitate.”;

În alin.(3) textul **“odată cu dispariția pericolului care a condiționat luarea acestor măsuri”** se înlocuiește cu textul **“în condițiile prezentei legi”**.

Modificările la art.15 al Legii nr.45 includ măsuri noi de protecție a victimei violenței în familie, la cele deja existente, fiind concomitent determinate și de necesitatea de a concretiza procedura actuală de aducere la cunoștință privitor la emiterea ordonanței de protecție a victimei, precum și reglementări ce țin de procedura de retragere a măsurilor de protecție.

2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova se completează după cum urmează:

Articolul 92 se completează cu un alineat nou, alin. (3) având următoarea redacție:

„(3) Victima violenței în familie este scutită de cheltuielile aferente examinării cererii privind aplicarea măsurilor de protecție. Toate plățile în aceste cazuri se efectuează de la buget.”;

Articolul 256:

alineatul(1) se completează cu lit.e), având următoarea redacție:

„ e) măsurile de protecție prevăzute în art.3184 alin. (2) lit. a1), e), e1) și f) din prezentul Cod.”;

Articolul 318¹:

alineatul (1) se expune în următoarea redacție:

“(1) Cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție se depune de către victimă personal sau prin reprezentant legal. În cazul imposibilității depunerii cererii de către victimă, la solicitarea ei, cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție poate fi depusă în interesele victimei, de către organul de poliție, organul de asistență socială sau procuror. Cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție în interesele copilului sau altei persoane incapabile poate fi înaintată de procuror sau autoritatea tutelară indiferent de existența cererii victimei sau a reprezentantului ei legal .”;

Articolul 3184:

alineatul (2) se completează cu lit. a1) și lit.e1) în următoarea redacție:

“a1) limitarea dreptului de folosință al agresorului numai asupra unei părți a locuinței comune, atunci când aceasta poate fi astfel partajată încât agresorul să nu vină în contact cu victima;

sunt în dificultate de ordin financiar și/sau în dependență totală față de agresor.

De asemenea propunerile referitoare la scutirea integrală a victimei de cheltuielile de judecată în procedura de obținere a ordonanței de protecție, urmăresc scopul de a determina victima să manifeste mai multă inițiativă în acest sens, conștientizând că familia sa nu va suporta cheltuieli financiare suplimentare pentru aceasta.

Articolul 14:

în alineatul (2) cuvântul “cererea” se înlocuiește cu sintagma **“cererea sau demersul pentru eliberarea ordonanței de protecție”;**

Modificările la art.14 al Legii nr.45 sunt determinate de necesitatea de a aduce în concordanță norma din lege cu prevederile din Codul de procedură penală, care stabilește în art.2151 CPP că victima depune cerere, iar organul de urmărire penală sau procurorul face demers pentru obținerea ordonanței de protecție a victimei violenței în familie.

Articolul 15:

alineatul (1) se completează cu lit. a1) și lit.e1) în următoarea redacție:

“a1) limitarea dreptului de folosință al agresorului numai asupra unei părți a locuinței comune, atunci când aceasta poate fi astfel partajată încât agresorul să nu vină în contact cu victima;

e1) suportarea de către agresor a chiriei și/sau a altor servicii de întreținere a locuinței unde victima, copiii minori sau alți membri de familie locuiesc temporar, sau urmează să locuiască din cauza imposibilității de a rămâne în locuința familială.”;

alin.(2) va avea următoarea redacție:

“(2) Ordonanța de protecție se comunică imediat organului de poliție de la domiciliul agresorului. Responsabilitatea de informare a agresorului despre ordonanța de protecție și de aplicare a acesteia revine inspectorului de sector din localitate.”;

în alin.(3) textul **“odată cu dispariția pericolului care a condiționat luarea acestor măsuri”** se înlocuiește cu textul **“în condițiile prezentei legi”.**

Modificările la art.15 al Legii nr.45 includ măsuri noi de protecție a victimei violenței în familie, la cele deja existente, fiind concomitent determinate și de necesitatea de a concretiza procedura actuală de aducere la cunoștință privitor la emiterea ordonanței de protecție a victimei, precum și reglementări ce țin de procedura de retragere a măsurilor de protecție.

2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova se completează după cum urmează:

Articolul 92 se completează cu un alineat nou, alin. (3) având următoarea redacție:

„(3) Victima violenței în familie este scutită de cheltuielile aferente examinării cererii privind aplicarea măsurilor de protecție. Toate plățile în aceste cazuri se efectuează de la buget.”;

Articolul 256:

alineatul(1) se completează cu lit.e), având următoarea redacție:

„ e) măsurile de protecție prevăzute în art.3184 alin. (2) lit. a1), e), e1) și f) din prezentul Cod.”;

Articolul 318¹:

alineatul (1) se expune în următoarea redacție:

“(1) Cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție se depune de către victimă personal sau prin reprezentant legal. În cazul imposibilității depunerii cererii de către victimă, la solicitarea ei, cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție poate fi depusă în interesele victimei, de către organul de poliție, organul de asistență socială sau procuror. Cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție în interesele copilului sau altei persoane incapabile poate fi înaintată de procuror sau autoritatea tutelară indiferent de existența cererii victimei sau a reprezentantului ei legal .”;

Articolul 3184:

alineatul (2) se completează cu lit. a1) și lit.e1) în următoarea redacție:

“a1) limitarea dreptului de folosință al agresorului numai asupra unei părți a locuinței comune, atunci când aceasta poate fi astfel partajată încât agresorul să nu vină în contact cu victima;

e1) obligarea agresorului de a suporta cheltuielile de întreținere a locuinței unde victima locuiește sau urmează să locuiască temporar din cauza imposibilității de a rămâne în locuința familială.”;

din alin.(4) sintagma „și organului de asistență socială” se exclude;

la alin(5) sintagma „alin.(2) lit.e) și f)” se înlocuiește cu sintagma „alin.(2) lit.a1), e), e1) și f)”;

alineatul (5) se completează cu o propoziție în următoarea redacție:

„Cheltuielile de executare se pun pe seama agresorului, el fiind debitorul procedurii de executare.”

Se introduce un nou alineat (6):

”Instanța poate emite ordonanța de protecție doar în baza declarației victimei privind pericolul producerii unui act de violență în familie.”

Modificările la Codul de procedură civilă sunt determinate de necesitatea de a aduce în concordanță cu prevederile Legii nr.45 a normelor din Cod referitoare la cheltuielile de judecată în procedură de obținere a ordonanței de protecție, precum și normelor care stabilesc subiecții și procedura de depunere a cererii de eliberare a ordonanței de protecție, precum și măsuri noi de protecție a victimei violenței în familie, la cele deja existente.

3. Articolul 11 litera b) din Codul de executare se completează cu sintagma:

“, ordonanțele privind măsurile de protecție prevăzute în art.3184 alin. (2) lit. a1), e), e1) și f) din prezentul Cod.”.

Modificările la Codul de executare sunt determinate de necesitatea de a concorda norma din această lege cu prevederile din Codul de procedură penală, atribuind concomitent ordonanței de protecție statut de document executoriu în condițiile legii.

4. Articolul 2151 Codul de procedură penală:

alineatul (1) și (2) de expus în următoarea redacție:

„(1) Dacă în cadrul procesului penal se constată că victima violenței în familie se află în pericol de a fi supusă violenței sau altor acțiuni ilegale, inclusiv de distrugere

a bunurilor sale, organul de urmărire penală sau procurorul sunt obligați să solicite neîntârziat aplicarea măsurilor de protecție.

(2) Demersul de obținere a măsurilor de protecție poate fi înaintat de către organul de urmărire penală sau procuror și în baza cererii părții vătămate.”.

Modificările la Codul de procedură penală sunt determinate de necesitatea de a schimba condițiile actuale, care fac posibilă implicarea organelor abilitate, în cadrul procedurii penale, în vederea asigurării protecției victimei violenței în familie, exclusiv la solicitarea acesteia. Pentru a consolida mecanismul de protecție a victimei violenței în familie, considerăm binevenită revizuirea reglementărilor menționate, astfel încât să se mențină posibilitatea victimei de a depune cerere la organul de urmărire penală sau la procuror, în vederea asigurării protecției eficiente și, în același timp, de a oferi organelor abilitate posibilitate să intervină, la necesitate, din oficiu pentru asigurarea protecției victimei care din diverse motive nu manifestă inițiativă în această privință.

În altă ordine de idei, relevăm că în condițiile practicii actuale, care s-a constituit în baza legislației în vigoare, pentru neexecutarea măsurilor din ordonanța de protecție, se pornește inițial procedură contravențională în baza art.318 Cod contravențional, după care poate surveni răspundere penală conform art.320 Cod penal. Atât Codul penal, în art.320, cât și Codul contravențional, în art.318 prevăd răspundere pentru „neexecutarea hotărârii instanței de judecată”. Atare situație permite interpretări ambigue a legii contravenționale și penale, în cazul tragerii la răspundere pentru neexecutarea de către agresor a restricțiilor, dispuse în ordonanța de protecție, dat fiind faptul că în art.14 Cod de procedură civilă, hotărârea judecătorească este indicată ca fiind doar una din actele judiciare, emise de instanța de judecată la judecarea pricinilor civile (aici fiind menționate și alte acte, precum este încheierea, ordonanța). Acest fapt lasă loc pentru tălmăciri precum că normele art.318 Cod contravențional și art.320 Cod penal nu ar trebui aplicate în cazul neexecutării restricțiilor, dispuse prin ordonanța de protecție, deoarece examinând cererea privind aplicarea măsurilor de protecție în cazul violenței în familie, instanța de judecată emite nu hotărâre, ci încheiere de admitere a cererii și ordonanța de protecție.

În vederea excluderii ambiguităților pe această dimensiune, mai sus a fost propusă completarea legii penale cu norme care prevede pedeapsă anume pentru neexecutarea măsurilor din ordonanța de protecție a victimei violenței în familie.

Articolul 54. **Investigații și dovezi**

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că, în orice proceduri civile sau penale, dovezile referitoare la istoricul sexual și la conduita sexuală a(l) victimei vor fi permise doar atunci când sunt relevante și necesare.

În conformitate cu art.11 al Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, dreptul la viața privată și confidențialitatea informației privind victima sunt garantate.

Legislația de procedură civilă¹ stabilește că instanța de judecată poate dispune judecarea pricinii în ședință secretă pentru a preveni divulgarea unor informații care se referă la aspectele intime ale vieții, care lezează onoarea, demnitatea sau reputația profesională ori la alte circumstanțe care ar putea prejudicia interesele participanților la proces, ordinea publică sau moralitatea. Ședința poate fi declarată secretă pentru întregul proces sau numai pentru efectuarea unor anumite acte procedurale. Instanța judecătorească ia măsurile de rigoare în vederea păstrării informației despre viața intimă a persoanei.

Inviolabilitatea vieții private este protejată și în procedura penală. Astfel, în conformitate cu art.15 CPP, orice persoană are dreptul la inviolabilitatea vieții private, la confidențialitatea vieții intime, familiale, etc. În cursul procesului penal, nimeni nu este în drept să se implice în mod arbitrar și nelegitim în viața intimă a persoanei. La efectuarea acțiunilor procesuale nu poate fi acumulată fără necesitate informație despre viața privată și intimă a persoanei. La cererea organului de urmărire penală și a instanței de judecată, participanții la acțiunile procesuale

sunt obligați să nu divulge asemenea informații și despre aceasta se ia un angajament în scris. Persoanele de la care organul de urmărire penală cere informație despre viața privată și intimă sunt în drept să se convingă că această informație se administrează într-o cauză penală concretă. Persoana nu este în drept să refuze de a prezenta informații despre viața privată și intimă a sa sau a altor persoane sub pretextul inviolabilității vieții private, însă ea este în drept să ceară de la organul de urmărire penală explicații asupra necesității obținerii unei asemenea informații, cu includerea explicațiilor în procesul-verbal al acțiunii procesuale respective. Probele care confirmă informația despre viața privată și intimă a persoanei, la cererea acesteia, se examinează în ședință de judecată închisă. Prejudiciul cauzat persoanei în cursul procesului penal prin violarea vieții private și intime a acesteia se repară în modul stabilit de legislația în vigoare.

Potrivit art.111 Cod de procedură penală, în anumite cazuri, când poate fi prejudiciată viața intimă a părții vătămate, se interzice inculpatului învinuit de comiterea unei infracțiuni sexuale și apărătorului său să prezinte probe despre pretinsul caracter sau istoria personală a victimei, cu excepția cazului când instanța acordă această permisiune. Inculpatul poate înainta cerere președintelui ședinței de judecată privind prezentarea probelor despre pretinsul caracter sau istoria personală a părții vătămate. Această cerere se soluționează în ședință închisă, la care inculpatul și acuzarea vor avea posibilitatea să se expună. În urma ședinței închise, instanța va acorda permisiunea de a prezenta probe despre pretinsul caracter sau istoria personală a părții vătămate numai dacă se va convinge de relevanța unor asemenea probe și că omiterea lor ar putea să prejudicieze inculpatul astfel încât să afecteze achitarea lui în cazul în care administrarea acestor probe va fi interzisă. În asemenea cazuri, președintele ședinței va stabili limitele în care pot fi administrate aceste probe și adresate întrebări.

Articolul 55. **Procedurile ex-parte și ex-officio**

(1) Părțile vor asigura faptul că investigațiile sau urmărirea judiciară a infracțiunilor stabilite în conformitate cu Articolele 35, 36, 37, 38 și 39 ale prezentei Convenții nu vor fi dependente în întregime de o raportare sau

¹ Codul de procedură civilă, art.23.

precum și că procedurile pot continua chiar dacă victima își retrage declarația sau plângerea.

(2) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura, în conformitate cu condițiile prevăzute de legislația internă, posibilitatea organizațiilor guvernamentale și neguvernamentale și consilierilor în violența domestică să asiste și/să sprijine victimele, la cererea lor, pe durata investigațiilor și a procedurilor judiciare privind infracțiunile stabilite în conformitate cu prezenta Convenție.

Acțiunile de violență, având grad sporit de pericol social se regăsesc în mai multe articole din Codul Penal. Prin Legea nr.167 din 09.07.2010 Codul penal al Republicii Moldova a fost completat cu o normă nouă, Articolul 201¹, care stabilește răspundere penală pentru violență în familie.

În conformitate cu prevederile Codului de procedură penală, stabilirea faptului săvârșirii sau pregătirii pentru săvârșire a unei infracțiuni poate avea loc în baza sesizării prin denunț sau plângere, care pot fi făcute de o persoană fizică sau de o persoană juridică, dar și din informația cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, pe care o obține organul de urmărire penală sau procurorul în procesul activității.

Constatând faptul săvârșirii sau pregătirii pentru săvârșire a unei infracțiuni prevăzute de Codul penal, organul de urmărire penală, procurorul poate dispune începerea urmăririi penale, dacă nu există vreo circumstanță care exclude urmărirea penală. E de menționat că, conform art.262 CPC, dacă, potrivit legii, pornirea urmăririi penale se poate face numai la plângerea prealabilă a victimei, urmărirea penală nu poate începe în lipsa acesteia.

Infracțiunile, urmărirea penală pentru comiterea cărora se pornește numai în baza plângerii prealabile a victimei, sunt menționate în art.276 alin.(1) CPP. În norma respectivă nu se regăsesc infracțiunile grave contra vieții și integrității, inclusiv sexuale ale victimei, nu se regăsește nici infracțiunea prevăzută la art.2011CP (Violența în familie) sau alte norme ale codului penal referitoare la infracțiuni comise în privința membrilor familiei, astfel urmărirea penală poate fi pornită în toate aceste cazuri și în lipsa plângerii prealabile din partea victimei.

Din lipsa art.2011CP (Violența în familie) printre infracțiunile indicate la art.276 alin.(1) CPP, nu este aplicabilă procedura de împăcare a părților, în condițiile legislației în vigoare și, respectiv, nu poate înceta urmărirea penală, în cazul când partea vătămată ar accepta împăcarea cu bănuitul, învinuitul, inculpatul.

Astfel, chiar dacă victima, fie și fără influența agresorului, nu dorește continuarea procesului, pentru încetarea urmăririi penale lipsește temeiului juridic.

Consolidarea mecanismului de protecție a victimei violenței în familie presupune, de rând cu altele, asigurarea asistenței corespunzătoare.

În conformitate cu prevederile Legii nr.45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, în cadrul secției/direcției raionale de asistență socială și protecție a familiei se desemnează un specialist responsabil de domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie. Celelalte servicii publice de nivel local (direcțiile generale de învățământ, tineret și sport; organele ocrotirii sănătății; organele afacerilor interne) vor desemna persoane cu atribuții privind prevenirea și combaterea violenței în familie, responsabile de coordonarea activităților specifice în cadrul instituției sale și de colaborarea în desfășurarea activităților comune la nivelul teritoriului administrativ, în baza unor proceduri stabilite de conlucrare. În acest scop, Legea nr.45 a atribuit în competența autorităților administrației publice locale formarea echipelor multidisciplinare pentru cooperarea activității în domeniul protejării și sprijinirii victimelor tuturor formelor de violență.

În conformitate cu art.11 al Legii nr.45, victimei violenței în familie i se garantează apărarea drepturilor și intereselor legitime, inclusiv dreptul la asistență pentru recuperare fizică, psihologică și socială; la asistență juridică primară și calificată gratuită conform legislației cu privire la asistența juridică garantată de stat; la asistență medicală în conformitate cu Legea cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală.

Persoanele cu funcție de răspundere, alte persoane care cunosc existența unui pericol pentru viața și sănătatea

unei potențiale victime trebuie să comunice acest fapt autorităților abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie. Autoritățile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie sunt obligate să reacționeze prompt la orice sesizare și să informeze victimele despre drepturile lor, despre autoritățile și instituțiile cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie; despre tipul serviciilor și organizațiile la care se pot adresa după ajutor; despre asistența disponibilă pentru ele; unde și cum pot depune o plângere și pot obține protecție; în ce măsură și în ce condiții au acces la consultanță sau asistență juridică; despre anularea ordonanței de protecție, etc.

Cu toate acestea, prevederile legale invocate supra, rămân a fi într-o anumită măsură declarative, în ce privește oferirea condițiilor adecvate pentru o protecție eficientă a victimei violenței, cauzele principale fiind problemele de ordin organizatoric și financiar.

Articolul 56. **Măsuri de protecție**

(1) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a proteja drepturile și interesele victimelor, inclusiv nevoile lor speciale ca martori, în toate etapele investigațiilor și ale procedurilor judiciare, în special (prin):

- a) luarea de măsuri în vederea protecției lor, precum și protecției familiilor lor și a martorilor față de intimidare, represalii și victimizare repetată;*
- b) asigurarea faptului că victimele sunt informate, cel puțin în cazurile în care victimele și familia ar putea fi în pericol atunci când agresorul evadează sau este eliberat temporar sau definitiv;*
- c) informarea lor, în condițiile prevăzute de legislația internă, cu privire la drepturile lor, la serviciile pe care le au la dispoziție și la traiectoria dată plângerii lor, la acuzații, la progresul general al investigației sau al procedurilor, la rolul lor în acestea, precum și la rezultatul cazului lor;*
- d) dând posibilitatea victimelor, într-o manieră consecventă cu regulile procedurale ale legislației interne, să fie audiate, să furnizeze dovezi, să le fie prezentate, direct sau printr-un intermediar, și luate în considerare punctele de vedere, nevoile și preocupările;*

- e) punerea la dispoziția victimelor de servicii de sprijin adecvate, astfel încât drepturile și interesele lor să fie prezentate cum se cuvine și luate în considerare;*
- f) asigurarea faptului că se pot adopta măsuri pentru a proteja intimitatea și imaginea victimei;*
- g) asigurarea faptului că se evită, dacă este posibil, contactul dintre victime și agresori în imobilele instanțelor de judecată și ale agențiilor guvernamentale de aplicare a legii;*
- h) punerea la dispoziția victimelor de interpreți independenți și competenți, atunci când victimele sunt părți la proceduri sau atunci când furnizează dovezi;*
- i) dând posibilitatea victimelor să depună mărturie în sala de judecată, conform regulilor prevăzute de legislația internă, fără a fi prezente sau, cel puțin, fără prezența pretinsului agresor, în special prin utilizarea tehnologiilor de comunicații adecvate, atunci când sunt disponibile.*

(2) Unui copil victimă sau unui copil martor a(l) violenței împotriva femeilor și al violenței domestic trebuie să îi fie oferite, dacă este cazul, măsuri de protecție speciale, luând în considerare cele mai bune interese ale copilului.

În conformitate cu art.11 al Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, victimei violenței în familie i se garantează apărarea drepturilor și intereselor legitime, inclusiv dreptul la asistență pentru recuperare fizică, psihologică și socială; la viața privată și confidențialitatea informației; la asistență juridică primară și calificată gratuită conform legislației cu privire la asistența juridică garantată de stat; la asistență medicală în conformitate cu Legea cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală.

Autoritățile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie sunt obligate să reacționeze prompt la orice sesizare și să informeze victimele despre drepturile lor, despre autoritățile și instituțiile cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie; despre tipul serviciilor și organizațiile la care se pot adresa după ajutor; despre asistența disponibilă pentru ele; unde și cum pot depune o plângere; despre procedura ce urmează după depunerea plângerii și rolul lor după asemenea proceduri; cum pot obține protecție; în ce măsură și în ce condiții au acces la consultanță sau asistență juridică; dacă există un pericol

pentru viața sau sănătatea lor în cazul eliberării unei persoane reținute sau condamnate; dacă a fost anulată ordonanța de protecție. Acordarea serviciilor de protecție și asistență victimei nu este condiționată de dorința acesteia de a face declarații și a participa la procese de urmărire în justiție a agresorului.

Potrivit art.8 al Legii nr.45, secțiile/direcțiile de asistență socială și de protecție a familiei, conlucrează cu organele afacerilor interne în activitatea de identificare a persoanelor predispuse la comiterea actelor de violență în familie, desfășoară activitate de consiliere psihologică și psihosocială a victimelor prin mijloace proprii sau redirecționând cazul către specialiști din centrele de reabilitare, realizează, în comun cu alte autorități abilitate și în colaborare cu organizațiile neguvernamentale din domeniu, programe informaționale în vederea prevenirii violenței în familie. Direcțiile generale de învățământ, tineret și sport, de asemenea au atribuții de realizare, în comun cu alte autorități abilitate și în colaborare cu organizațiile neguvernamentale din domeniu, programe educaționale pentru părinți și copii în vederea prevenirii și combaterii violenței în familie, sesizează autoritățile abilitate, autoritatea tutelară și poliția, despre cazurile de violență în familie, inclusiv cazurile de violență în familie împotriva copiilor. Instituțiile medicale de toate tipurile asigură consiliere și asistență medicală victimelor, realizează programe și servicii adresate agresorilor, inclusive de dezalcoolizare, dezintoxicare, de tratament psihoterapeutic, etc. Organele afacerilor interne examinează cererile și sesizările parvenite din partea cetățenilor, instituțiilor medicale, centrelor medico-legale și a altor instituții referitor la conflicte familiale, la acte de violență, la amenințări cu moartea sau la existența unui pericol iminent de realizare a lor, explică victimei drepturile ei, iar la cererea acesteia, îi acordă ajutor spre a fi plasată în centrul de reabilitare, informează victima despre dreptul ei de a beneficia de asistență juridică gratuită, obține ordonanță de protecție în situație de criză în baza cererii depuse de victimă sau a sesizării de caz, asigură executarea ordonanței de protecție.

Activitatea departamentală de informare a victimei violenței în familie despre modalitățile de interacțiune cu autoritățile și instituțiile abilitate în vederea obținerii serviciilor necesare de asistență și consiliere sunt reglementate prin Instrucțiuni metodice.

Cu toate acestea, cadrul normativ în vigoare rămâne a fi în mare parte ineficient, în ce privește oferirea condițiilor adecvate pentru o protecție eficientă a victimei violenței. Pentru a îmbunătăți gestionarea cazurilor de violență în familie, este necesară dezvoltarea rețelei serviciilor de resocializare și reabilitare a victimelor, care actualmente sunt asigurate preponderent de către organizațiile non-guvernamentale, care acordă sprijin și asistență psihologică profesională, însoțită și de plasament provizoriu a persoanelor în dificultate.

Procesul penal, potrivit art.1 al Codului de procedură penală, are ca scop protejarea persoanei de infracțiuni, precum și protejarea persoanei de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite.

Potrivit legislației, la desfășurarea procesului penal și la judecarea pricinilor civile ¹ persoana care nu posedă sau nu vorbește limba de stat are dreptul să ia cunoștință de toate actele și materialele, să vorbească în fața organului de urmărire penală și în instanța de judecată prin interpret.

Legislația procesual penală recunoaște calitatea de victimă oricărei persoane fizice căreia, prin infracțiune, i-au fost aduse daune morale, fizice sau materiale, aceasta beneficiind în cadrul procesului penal de garanțiile, drepturile și obligațiile procesuale stabilite. Dacă se constată faptul cauzării prin infracțiune a prejudiciului moral, fizic sau material, prin ordonanța organului de urmărire penală, victima care manifestă acordul, obține calitatea procesuală de parte vătămată.

Potrivit art.58-59 Cod de procedură penală victima/parte vătămată este în drept să facă declarații și explicații; să prezinte documente și alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal și cercetate în ședința de judecată; să facă obiecții împotriva acțiunilor organului de urmărire penală sau instanței de judecată și să ceară includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal al acțiunii respective, să ceară recuzarea persoanei care efectuează urmărirea penală, judecătorului, procurorului, expertului, interpretului, traducătorului, grefierului; să ia cunoștință de toate procesele-verbale ale acțiunilor

¹ Codul de procedură penală, art.16; Codul de procedură civilă, art.24.

respectiv, să ceară recuzarea persoanei care efectuează urmărirea penală, judecătorului, procurorului, expertului, interpretului, traducătorului, grefierului; să ia cunoștință de toate procesele-verbale ale acțiunilor procesuale la care a participat, să ceară completarea lor sau includerea obiecțiilor sale în procesul-verbal respectiv; să ia cunoștință de materialele cauzei penale din momentul încheierii urmăririi penale și să noteze orice informații din dosar; să participe la ședința de judecată, inclusiv la examinarea materialelor cauzei; să fie informată de ofițerul de urmărire penală sau, după caz, de procuror despre toate hotărârile adoptate care se referă la drepturile și interesele sale, să primească gratuit, la solicitarea sa, copii de pe aceste hotărâri, precum și de pe hotărârea de încetare sau clasare a procesului în cauza respectivă, de neîncepere a urmăririi penale, copia de pe sentință, decizie sau de pe o altă hotărâre judecătorească definitivă; să-i fie compensate cheltuielile suportate în cauza penală și să i se repare prejudiciul cauzat în urma acțiunilor nelegitime ale organului de urmărire penală; să fie reprezentată de un avocat ales, iar dacă nu are mijloace pentru a plăti avocatul, să fie asistată, în condițiile legii, de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat; să sesizeze procurorul ierarhic superior sau, după caz, instanța de judecată despre încălcarea termenului rezonabil, etc. Partea vătămată beneficiază de drepturile sale și își exercită obligațiile personal sau, dacă legea permite, prin reprezentanți. În cazul în care parte vătămată este un minor sau o persoană iresponsabilă, drepturile acesteia sunt exercitate de reprezentanții ei legali în modul prevăzut de lege. Examinarea corporală, precum și prelevarea mostrelor de eliminare ale corpului sau a altor mostre biologice de la partea vătămată fără acordul ei pot fi efectuate doar cu autorizarea judecătorului de instrucție. Aceste acțiuni nu pot fi întreprinse în locurile sau circumstanțele în care există riscul traumatizării părții vătămate sau riscul violării drepturilor omului.

Dacă există motive temeinice de a considera că viața, integritatea corporală sau libertatea victimei/părții vătămate ori a unei rude apropiate a lui sunt în pericol în legătură cu declarațiile pe care acesta le face într-o cauză penală privind o infracțiune gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă și dacă există mijloacele tehnice respective, judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța poate admite ca persoana respectivă să fie audiată fără a fi prezentă fizic la locul unde se află organul de urmărire

penală sau în sala în care se desfășoară ședința de judecată, prin intermediul unei teleconferințe cu circuit închis, cu imaginea și vocea distorsionate astfel încât să nu poată fi recunoscut. Declarațiile se înregistrează prin mijloace tehnice video și se consemnează integral în procesul-verbal întocmit în condițiile legii.

Victima/partea vătămată sau martorul minori în vârstă de până la 14 ani sunt audiați în cauzele penale privind infracțiunile cu caracter sexual sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, în condiții speciale. Audierea acestora se efectuează de către judecătorul de instrucție în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audiovideo, prin intermediul unui psihopedagog. Minorul și psihopedagogul se află într-o cameră separată de judecătorul de instrucție și celelalte părți care participă la această acțiune procesuală, ultimile fiind în drept să formuleze întrebări, care sunt puse prin intermediul judecătorului de instrucție. Declarațiile se înregistrează prin mijloace audiovideo și se consemnează integral într-un proces-verbal întocmit în conformitate cu normele procesuale.

Dacă există temeiuri suficiente de a considera că partea vătămată, martorul, alți participanți la proces sau membrii familiei lor pot fi sau sunt amenințați cu moartea, cu aplicarea violenței, cu deteriorarea sau distrugerea bunurilor ori cu alte acte ilegale, organul de urmărire penală și instanța de judecată sunt obligate să ia măsurile prevăzute de Legea cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal. Măsurile de protecție pot fi aplicate singure sau cumulativ, inclusiv cu măsurile urgente și/sau cu măsurile de asistență în condițiile legii. Informația despre identitatea reală ori alte date privind persoana protejată se păstrează în condiții de maximă siguranță a confidențialității. Pentru divulgarea informației despre persoana protejată este prevăzută răspundere contravențională și penală. Persoanele care participă la programul de protecție semnează o declarație de confidențialitate în acest sens.

Victima/partea vătămată sau martorul minori în vârstă de până la 14 ani sunt audiați în cauzele penale privind infracțiunile cu caracter sexual sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, în condiții speciale.

Audierea acestora se efectuează de către judecătorul de instrucție în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audiovideo, prin intermediul unui psihopedagog. Minorul și psihopedagogul se află într-o cameră separată de judecătorul de instrucție și celelalte părți care participă la această acțiune procesuală, ultimile fiind în drept să formuleze întrebări, care sunt puse prin intermediul judecătorului de instrucție. Declarațiile se înregistrează prin mijloace audiovideo și se consemnează integral într-un proces-verbal întocmit în conformitate cu normele procesuale.

Dacă există temeiuri suficiente de a considera că partea vătămată, martorul, alți participanți la proces sau membrii familiei lor pot fi sau sunt amenințate cu moartea, cu aplicarea violenței, cu deteriorarea sau distrugerea bunurilor ori cu alte acte ilegale, organul de urmărire penală și instanța de judecată sunt obligate să ia măsurile prevăzute de Legea cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal. Măsurile de protecție pot fi aplicate singure sau cumulativ, inclusiv cu măsurile urgente și/sau cu măsurile de asistență în condițiile legii. Informația despre identitatea reală ori alte date privind persoana protejată se păstrează în condiții de maximă siguranță a confidențialității. Pentru divulgarea informației despre persoana protejată este prevăzută răspundere contravențională și penală. Persoanele care participă la programul de protecție semnează o declarație de confidențialitate în acest sens.

Articolul 57. **Asistența judiciară**

Părțile vor stipula dreptul la asistență judiciară și la asistență judiciară gratuită pentru victime, în condițiile prevăzute de legislația lor internă.

În conformitate cu art.11 al Legii nr.45, victimei violenței în familie i se garantează apărarea drepturilor și intereselor legitime, inclusiv dreptul la asistență pentru recuperare fizică, psihologică și socială; la asistență juridică primară și calificată gratuită conform legislației cu privire la asistența juridică garantată de stat, etc.

Autoritățile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie sunt obligate să informeze victimele cum pot obține protecție, în ce măsură și în ce condiții au acces la consultanță sau asistență juridică, etc.

Prevederile legale invocate supra, rămân a fi într-o anumită măsură declarative, fapt constatat și în Raportul "Implementarea legislației Republicii Moldova cu privire la violența în familie", potrivit căruia, în ciuda garanțiilor din Legea nr.45 și în pofida eforturilor depuse, victimele violenței în familie beneficiază rar de asistență juridică gratuită.

Aceasta se întâmplă, chiar dacă potrivit art.19 al Legii cu privire la asistența juridică garantată de stat, poate fi solicitată asistență juridică calificată la orice etapă a procesului penal, iar în cauze civile, și până la inițierea procesului.

În vederea îmbunătățirii mecanismului actual de protecție a victimei violenței în familie pe segmentul asigurării asistenței juridice corespunzătoare, considerăm necesar de a dezvolta cadrul regulatoriu referitor la procedura participării obligatorii a apărătorului.

Constatăm că actualmente legislația procesual penală, stabilind condițiile participării obligatorii a apărătorului în procesul penal, spre regret, se limitează la condițiile de asigurare a participării obligatorii a apărătorului doar pentru apărarea bănuțului, învinutului și inculpatului, despre victimă nefiind menționat nimic. Astfel, victima este pusă în situația de a-și asigura apărător pe cont propriu. Considerăm această situație ca fiind dezavantajoasă pentru victimă, mai ales când este vorba de victima minoră și victima violenței în familie, cazuri care dezvăluie o stare vădită de vulnerabilitate a victimei.

Nu este mai bună situația nici în procedura civilă. Art.77 CPC descrie situațiile care impun participarea obligatorie a apărătorului în procedurile civile. Norma menționată, printre temeiurilor juridice concrete, care obligă instanța judecătorească să solicite oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat pentru parte sau intervenient, indică în calitate de temei juridic - alte cazuri prevăzute de lege.

Precum sa menționat mai sus, art.11 alin.(5) al Legii nr.45 prevede dreptul victimei violenței în familie la asistență juridică primară și calificată gratuită conform legislației cu privire la asistența juridică garantată de stat. Or, aceasta prevede în coroborare cu norma evocată din codul procesual civil, oricum nu garantează prezența gratuită obligatorie a avocatului în proces, decât doar la solicitarea victimei, dacă aceasta întrunește condițiile prevăzute în Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat. De aceea, pentru a asigura protecție eficientă a victimei în proces, este necesară o normă care să prescrie într-un mod imperativ necesitatea participării obligatorii a avocatului în procedurile de obținere a ordonanței de protecție, care sunt inițiate la solicitarea victimei.

Având ca bază cele menționate se propune,

1. În Codul de procedură penală al Republicii Moldova se propun modificări și completări, după cum urmează:

Articolul 69:

alineatul (1) se completează cu pct.13) și pct.14) în următoarea redacție:

„13) partea vătămată este minoră;

14) este recunoscută parte vătămată în cauza de violență în familie.”.

alineatul (2) se completează cu pct.4) în următoarea redacție:

„4) a fost recunoscută parte vătămată – în cazul prevăzut la alin.(1) pct.13)-14).”.

Articolul 70:

alineatul (3) pct.2) după sintagma „ iar bănuitul, învinuitul, inclulpatul” se completează cu sintagma „ , partea vătămată” și mai departe după text.

2. În Codul de procedură civilă al Republicii Moldova se propun modificări și completări, după cum urmează:

Articolul 77:

la alin(1) lit.c) sintagma „art.304 și 316” se înlocuiește cu sintagma „art.304, 316 și 3183”;

Articolul 3183 se completează cu un alineat nou, alin.(11) având următoarea redacție:

„(11) La examinarea cererii victimei violenței în familie privind aplicarea măsurilor de protecție, instanța de judecată solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat, pentru apărarea intereselor victimei. Asistența juridică se acordă victimei gratuit.”.

Articolul 58.

Termenul de prescripție

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că termenul de prescripție pentru inițierea oricăror proceduri legale cu privire la infracțiunile stabilite în conformitate cu Articolele 36, 37, 38 și 39 ale prezentei Convenții, vor fi continuate pentru o perioadă de timp care este suficientă și proporțională cu gravitatea infracțiunii în cauză, pentru a permite inițierea eficientă a procedurilor după ce victima a atins vârsta majoratului.

În conformitate cu prevederile art.53 Cod penal, persoana care a săvârșit o faptă ce conține semnele componenței de infracțiune poate fi liberată de răspundere penală de către procuror în cadrul urmăririi penale și de către instanța de judecată la judecarea cauzei, inclusiv în cazul prescripției de tragere la răspundere penală, conform art.60 Cod penal.

Articolul 60.

Prescripția tragerii la răspundere penală

(1) Persoana se liberează de răspundere penală dacă din ziua săvârșirii infracțiunii au expirat următoarele termene:

- a) 2 ani de la săvârșirea unei infracțiuni ușoare;*
- b) 5 ani de la săvârșirea unei infracțiuni mai puțin grave;*
- c) 15 ani de la săvârșirea unei infracțiuni grave;*
- d) 20 de ani de la săvârșirea unei infracțiuni deosebit de grave;*
- e) 25 de ani de la săvârșirea unei infracțiuni excepțional de grave.*

(2) Prescripția curge din ziua săvârșirii infracțiunii și până la data rămânerii definitive a hotărârii instanței de judecată.

(3) În cazul săvârșirii de către persoană a unei noi infracțiuni, prescripția se calculează pentru fiecare infracțiune separat.

(4) Prescripția se va întrerupe dacă, până la expirarea termenelor prevăzute la alin.(1), persoana va săvârși o infracțiune pentru care, conform prezentului cod, poate fi aplicată pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de 2 ani. Calcularea prescripției în acest caz începe din momentul săvârșirii unei infracțiuni noi.

(5) Curgerea prescripției se suspendă dacă persoana care a săvârșit infracțiunea se sustrage de la urmărirea penală sau de la judecată. În aceste cazuri, curgerea prescripției se reia din momentul reținerii persoanei sau din momentul autodenunțării. Însă persoana nu poate fi trasă la răspundere penală dacă de la data săvârșirii infracțiunii au trecut 25 de ani și prescripția nu a fost întreruptă prin săvârșirea unei noi infracțiuni.

(6) Aplicarea prescripției față de persoana care a săvârșit o infracțiune excepțional de gravă se decide de către instanța de judecată. Dacă instanța nu va găsi posibilă aplicarea prescripției și liberarea de răspundere penală, detențiunea pe viață se va înlocui cu închisoare pe 30 de ani.

(7) Termenele prescripției de tragere la răspundere penală se reduc pe jumătate pentru persoanele care la data săvârșirii infracțiunii erau minori.

(8) Prescripția nu se aplică persoanelor care au săvârșit infracțiuni contra păcii și securității omenirii, infracțiuni de război sau alte infracțiuni prevăzute de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

majoratului, termenul de prescripție începe să curgă de la data decesului.”.

Analiza redacției art.60 Cod penal constată corespunderea normei, cu unele excepții, prevederilor Convenției de la Istanbul.

În scopul promovării în legislația penală națională a cerințelor Convenției privitor la necesitatea extinderii termenului de prescripție pentru inițierea procedurilor legale pe infracțiunile de violență sexuală, până la atingerea de către victimă a vârstei majoratului, se propun modificări la art.60 Cod penal al Republicii Moldova, după cum urmează:

Articolul 60 se completează cu un nou alineat (21), având următorul cuprins:

”(21) În cazul infracțiunilor privind viața sexuală săvârșite față de un copil, termenul de prescripție începe să curgă de la data atingerii de către victimă a vârstei majoratului. Dacă victima minoră a decedat înainte de împlinirea

CAPITOLUL VII

MIGRAȚIE ȘI AZIL

Articolul 59. Statutul reședinței

(1) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că victimelor, al căror statut al reședinței depinde de acela al soțului(iei) sau al partenerului(iei), așa cum este recunoscut acesta de legislația internă, în caz de destrămarea a căsătoriei sau a relației, le este acordat, la cerere, în cazul unor situații deosebit de dificile, un permis de ședere autonom, indiferent de durata căsătoriei sau a relației. Condițiile referitoare la acordarea și la durata permisului de ședere autonom sunt stabilite de legislația internă.

(2) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că victimele pot optine suspendarea procedurilor de expulzare inițiate în legătură cu un statut al reședinței dependent de acela al soțului(iei) sau al partenerului(iei), așa cum este recunoscut acesta de legislația internă, pentru a le da posibilitatea de a cere un permis de ședere autonom.

(3) Părțile vor emite un permis de ședere ce poate fi reînnoit victimelor uneia din cele două situații următoare, sau în ambele:

a) în cazul în care autoritatea competentă consideră că șederea lor este necesară din cauza situației lor personale;

b) în cazul în care autoritatea competentă consideră că șederea lor este necesară în scopul cooperării lor cu autoritățile competente în procedurile de cercetare sau de urmărire penală.

(4) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că victimele căsătoriei forțate, aduse în altă țară în scopul căsătoriei, și care, drept rezultat, și-au pierdut statutul lor de reședință în țara unde domiciliază în mod obișnuit, pot recâștiga acest statut.

Răspunzând necesității adoptării unui cadru normativ

conform cu legislația comunitară, Republica Moldova a adoptat Legea privind regimul străinilor în Republica Moldova¹, care reglementează intrarea, aflarea și ieșirea străinilor pe/de pe teritoriul Republicii Moldova, acordarea și prelungirea dreptului de ședere, repatrierea, stipulează măsuri de constrângere în caz de nerespectare a regimului de ședere, în conformitate cu obligațiile asumate de Republica Moldova prin tratatele internaționale la care este parte.

Potrivit legii menționate, străinii aflați legal în Republica Moldova se bucură de aceleași drepturi și libertăți ca și cetățenii Republicii Moldova, garantate de Constituția Republicii Moldova și de alte legi, precum și de drepturile prevăzute în tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, cu excepțiile stabilite de legislație. Pe timpul aflării sau șederii în Republica Moldova, străinii sunt obligați să respecte legislația Republicii Moldova și să se supună, în condițiile legii, controlului organelor abilitate.

Străinul poate solicita autorității competente pentru străini acordarea dreptului de ședere provizorie în Republica Moldova: pentru imigrare la muncă; pentru studii; pentru reîntregirea familiei; pentru activități umanitare sau religioase; pentru tratament medical de lungă durată, balneosanatorial și de recuperare; pentru protecția victimelor traficului de ființe umane; pentru alte scopuri, dacă activitatea străinului nu contravine legislației Republicii Moldova sau prezența lui pe teritoriul Republicii Moldova este necesară în interes public sau de securitate națională.

În conformitate cu art.32 al legii, pentru acordarea dreptului de ședere provizorie, străinul trebuie să adreseze

1 Legea privind regimul străinilor în Republica Moldova nr.200 din 16.07.2010 //Monitorul Oficial nr.179-181/610 din 24.09.2010

autorității competente pentru străini, cu cel puțin 30 de zile calendaristice înainte de expirarea termenului pentru care i s-a acordat dreptul de aflare, o cerere în acest sens. Cererea de acordare a dreptului de ședere provizorie va fi însoțită de documentul în original și în copie, în al cărui temei s-a permis trecerea frontierei de stat, de certificatul medical, din care să rezulte că nu suferă de boli care pot pune în pericol sănătatea publică, de dovada spațiului de locuit, a asigurării medicale și a mijloacelor de întreținere, de cazierul judiciar din țara de origine, de alte acte în funcție de scopul pentru care se solicită acordarea dreptului de ședere provizorie în Republica Moldova. Decizia privind acordarea sau refuzul acordării dreptului de ședere provizorie se emite în termen de până la 30 de zile calendaristice din data depunerii cererii. Decizia privind refuzul acordării dreptului de ședere provizorie se comunică în scris solicitantului în termen de 3 zile lucrătoare de la emitere și poate fi contestată în instanță de contencios administrativ.

Dreptul de ședere provizorie pentru reîntregirea familiei poate fi acordat străinilor căsătoriți cu cetățeni ai Republicii Moldova domiciliați în Republica Moldova sau cu străini având dreptul de ședere în Republica Moldova, sau cu străini cărora li s-a recunoscut statutul de apatrid, cu condiția să nu fie căsătorie fictivă, constatată în condițiile legislației în vigoare. Dreptul de ședere provizorie pentru reîntregirea familiei se prelungește, individual, fiecărui membru de familie pe aceeași perioadă pentru care s-a acordat dreptul de ședere provizorie străinului care se află în Republica Moldova, la solicitarea acestuia, la prezentarea dovezii de deținere a mijloacelor de întreținere la nivelul a cel puțin unui salariu mediu lunar pe economia națională pentru fiecare membru de familie.

Potrivit art.39 al Legii nr.200, străinului titular al unui drept de ședere pentru reîntregirea familiei, i se poate prelunge dreptul de ședere provizorie în mod independent dacă: devine major; persoana care a solicitat reîntregirea familiei a decedat; căsătoria a încetat prin divorț sau deces. Pentru prelungirea dreptului de ședere, solicitantul prezintă suplimentar, după caz, certificat de naștere, certificat de deces, certificat de divorț sau hotărâre judecătorească de desfacere a căsătoriei. Dreptul de ședere se prelungește pentru o perioadă de până la 6 luni. Orice prelungire ulterioară a

dreptului de ședere se acordă doar în condițiile și pentru scopurile prevăzute de lege.

Dreptul de ședere permanentă se acordă la cerere, în condițiile legii, pe o perioadă nedeterminată, străinului titular al dreptului de ședere provizorie, cu excepția celor înmatriculați la studii și lucrătorilor migranți, care întrunește cumulativ următoarele condiții:

- are drept de ședere provizorie legală și continuă pe teritoriul Republicii Moldova de cel puțin 3 ani - în cazul străinului căsătorit cu un cetățean al Republicii Moldova;
- are drept de ședere provizorie legală și continuă pe teritoriul Republicii Moldova de cel puțin 5 ani - în cazul străinului din alte categorii;
- face dovada faptului că deține mijloace suficiente de întreținere; excepție fac străinii căsătoriți cu cetățeni ai Republicii Moldova;
- dispune de spațiu de locuit și vorbește limba de stat la un nivel satisfăcător;
- îndeplinește în continuare condițiile de intrare în Republica Moldova și nu a avut în ultimii 3 ani antecedente penale.

Cererea de acordare a dreptului de ședere permanentă în Republica Moldova, scrisă în limba de stat, se depune personal la autoritatea competentă pentru străini, fiind însoțită de certificatul de stare civilă; documentul valabil pentru trecerea frontierei de stat; actul ce confirmă deținerea legală a spațiului de locuit; actul ce confirmă mijloacele de întreținere; cazierul judiciar; certificatul medical; dovada asigurării medicale.

Cererea de acordare a dreptului de ședere permanentă în Republica Moldova poate fi respinsă dacă nu au fost respectate condițiile depunerii cererii și nu au fost anexate toate documentele prevăzute, care confirmă condițiile stabilite de lege. Decizia de respingere a cererii de acordare a dreptului de ședere permanentă în Republica Moldova poate fi contestată în instanță de contencios administrativ.

Străinilor cărora li s-a respins cererea de acordare a dreptului de ședere permanentă, în Republica Moldova

li se poate acorda, la cerere, drept de ședere provizorie conform situației anterioare depunerii cererii de acordare a dreptului de ședere permanent. Cererea repetată privind acordarea dreptului de ședere permanentă în Republica Moldova poate fi depusă după înlăturarea motivelor care au condus la respingerea ei.

Astfel, în general legislația națională relevantă răspunde cerințelor Convenției de la Istanbul, fiind aplicabilă și în privința victimelor violenței în familie. Totuși pentru a asigura respectarea deplină a condițiilor accesibilității și preciziei actului legislativ, considerăm binevenite unele modificări în Legea privind regimul străinilor în Republica Moldova, după cum urmează:

1. Articolul 31:

alineatul (1) se completează cu lit.e2) în următoarea redacție:

„e2) pentru protecția victimei violenței de gen;”;

2. Articolul 39:

alineatul (1) se completează cu lit.d) în următoarea redacție:

„d) este victimă a violenței de gen;”;

3. După articolul 42¹ se introduce articolul 422, având următorul cuprins:

”Articolul 422. Prelungirea dreptului de ședere provizorie pentru victimele violenței de gen

(1) Dreptul de ședere provizorie pentru victimele violenței de gen poate fi prelungit străinului care este sau care a fost victimă a violenței în familie, dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

a) străinul manifestă o voință clară de a coopera cu autoritățile competente la identificarea și tragerea la răspundere penală a participanților la săvârșirea infracțiunii a cărei victimă este;

b) șederea pe teritoriul țării a străinului este necesară pentru buna desfășurare a procesului penal;

c) străinul nu prezintă pericol pentru securitatea națională și/sau pentru ordinea publică.

(2) Prin derogare de la art.32 alin.(2) și art.38 alin.(8), la cererea de prelungire a dreptului de ședere provizorie pentru victimele violenței în familie, străinul va anexa:

a) ordonanța organului de urmărire penală de recunoaștere a sa în calitate de parte vătămată;

b) documentul de trecere a frontierei de stat sau orice alt document care confirmă identitatea sa;

c) confirmarea privind adresa de domiciliu sau de reședință în Republica Moldova.

(3) Dreptul de ședere provizorie pentru victimele violenței în familie poate fi acordat, la solicitarea victimei, pentru o perioadă de 6 luni, cu posibilitatea prelungirii pe noi perioade de până la 6 luni, în condițiile alin.(1). La expirarea dreptului de ședere provizorie, în privința victimelor violenței în familie se aplică dispozițiile generale privind regimul străinilor în Republica Moldova.

(4) Dreptul de ședere provizorie pentru victimele violenței în familie și permisul de ședere aferent se eliberează în mod gratuit.”

Cu referință la cerințele Convenției de la Istanbul, referitoare la necesitatea asigurării protecției efective a victimelor căsătoriei forțate, aduse în Republica Moldova în scopul căsătoriei, de a-și recâștiga dreptul pierdut de reședință în țara unde domiciliază în mod obișnuit, considerăm că o soluție în acest sens ar constitui operarea unor modificări și completări în Legea privind regimul străinilor în Republica Moldova, în special fiind vorba de Capitolul X. Regimul juridic aplicabil unor categorii speciale de străini.

Expulzarea, potrivit art.62 al Legii nr.200, poate fi dispusă străinului care a săvârșit o contravenție sau o infracțiune pe teritoriul Republicii Moldova. Totuși, în conformitate cu art.63 al Legii nr.200, străinul nu poate fi expulzat într-un stat dacă există temeri justificate că acolo viața îi va fi pusă în pericol ori că va fi supus la torturi, tratamente inumane sau degradante. Interdicția de expulzare durează până la dispariția motivelor pe care a fost întemeiată.

Art.67 al Legii nr.200, stabilește posibilitatea acordării, de către autoritatea competentă pentru străini, a permisiunii (tolerarea) de rămânere pe teritoriul țării a străinilor care nu au drept de ședere și care, din motive obiective, nu pot părăsi teritoriul Republicii Moldova. De acordarea tolerării, potrivit art.68 al legii, pot beneficia străinii cărora li s-a respins prin hotărâre judecătorească irevocabilă cererea de acordare a unei forme de protecție,

în conformitate cu prevederile legale, și care, din motive obiective, nu au părăsit teritoriul Republicii Moldova în termenul stabilit de lege; etc. Tolerarea se acordă pentru o perioadă de până la 6 luni care poate fi prelungită cu noi perioade de până la 6 luni, până la dispariția cauzelor. Tolerarea nu anulează obligația străinilor de a părăsi Republica Moldova la încetarea motivelor pentru care a fost acordată.

Articolul 60. Cereri de azil bazate pe gen

(1) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că violența împotriva femeilor pe bază de gen poate fi recunoscută drept o formă de persecuție, în sensul Articolului 1, A (2) al Convenției din 1951 privind Statutul Refugiaților și drept o formă de vătămare gravă, dând naștere la protecție complementară/auxiliară.

(2) Părțile se vor asigura de faptul că fiecărui temei al Convenției îi este dată o interpretare sensibilă la dimensiunea de gen și de faptul că, acolo unde se stabilește că persecuția temută se datorează unuia sau mai multora din aceste motive, solicitanților li se va acorda statutul de refugiat conform actelor aplicabile relevante.

(3) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a dezvolta proceduri de recepție și servicii de sprijin pentru solicitanții de azil sensibile la dimensiunea de gen, precum și directive de gen și proceduri de azil sensibile la dimensiunea de gen, inclusiv determinarea statutului de refugiat și solicitarea protecției internaționale.

Răspunzând necesității adoptării unui cadru normativ conform cu legislația comunitară, Republica Moldova a adoptat Legea privind azilul în Republica Moldova care reglementează funcționarea sistemului de azil în Republica Moldova, procedura de acordare, încetare și anulare a protecției.

Potrivit art.10 al Legii nr.270, prevederile legislației naționale se aplică solicitanților de azil și beneficiarilor unei forme de protecție fără discriminare, indiferent de rasă, cetățenie, etnie, limbă, religie, apartenență politică, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă.

Republica Moldova cooperează cu alte state și cu organizații internaționale în vederea soluționării

problemelor de azil. Reprezentanții Înaltului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați au acces, la cerere, la informațiile privind cererile individuale de azil, la desfășurarea procedurii și la deciziile adoptate, cu condiția ca solicitantul de azil să fie de acord în acest sens.

Autoritățile competente asigură, conform art.9 al Legii, accesul în teritoriul Republicii Moldova al oricărui străin aflat la frontieră, din momentul manifestării de voință, exprimată în scris sau oral, din care să rezulte cu certitudine că acesta solicită protecția Republicii Moldova. Solicitanții de azil nu vor fi sancționați pentru intrare sau ședere ilegală pe teritoriul Republicii Moldova. Tratamentul aplicat acestor persoane se va conforma standardelor internaționale referitoare la drepturile omului și prevederilor prezentei legi.

Potrivit legii, solicitantului de azil i se acordă pe teritoriul Republicii Moldova una din următoarele forme de protecție: statutul de refugiat; protecție umanitară; protecție temporară; azil politic.

Solicitantul de azil beneficiază de dreptul de a nu fi returnat sau expulzat până la soluționarea cererii sale de azil; de a fi informat în scris, într-o limbă pe care o cunoaște sau pe care se presupune în mod rezonabil că o cunoaște, în momentul depunerii cererii, despre drepturile și obligațiile pe care le are pe parcursul procedurii de azil; de a fi interviuat, la solicitare, de o persoană de același sex; de a i se asigura gratuit interpret (traducător) în orice etapă a procedurii de azil; de a beneficia de asistență juridică în orice etapă a procedurii de azil, în condițiile legii; de a fi consiliat și asistat de un reprezentant al organizației neguvernamentale în orice etapă a procedurii de azil; de a munci, drept care i se poate acorda temporar, la solicitare, dacă, din motive obiective, este lipsit de mijloacele de existență necesare; de a fi cazat în centru de cazare în perioada procedurii; de a beneficia de toate măsurile de asistență socială acordate, în conformitate cu legislația în vigoare, etc.

Cererile de azil ¹ sunt examinate în mod individual, obiectiv și imparțial de către un personal calificat. Dacă o parte din motive sau toate motivele invocate în cererea de azil, care ar justifica acordarea unei forme

1 Legea privind azilul în Republica Moldova, art.43-46.

de protecție, nu sunt probate cu documente sau cu alte dovezi, se acordă beneficiul dubiului.

Actele considerate ca fiind o persecuție, pentru a obține statut de refugiat, trebuie:

- să fie suficient de grave prin natura sau prin repetarea lor pentru a putea constitui o violare gravă a drepturilor fundamentale ale omului;
- să reprezinte o multitudine de măsuri, inclusiv violări ale drepturilor omului, care sunt suficient de grave pentru a afecta persoana.

Actele de persecuție pot lua forma:

- actelor de violență fizică și psihică, inclusiv a celor de violență sexuală;
- măsurilor legale, administrative, polițienești și/sau judiciare care sunt discriminatorii sau care sunt aplicate într-o manieră discriminatorie;
- actelor sau abuzurilor de discriminare specifice sexelor, precum și actelor sau abuzurilor de discriminare specifice privind minorii.

Refugiatul sau beneficiarul de protecție umanitară poate solicita reunificarea familiei pe teritoriul Republicii Moldova, argumentând prin declarații, pe care le-a semnat, că membrii familiei sale nu cad sub clauzele de excludere. Autoritățile competente respectă principiul unității familiei în conformitate cu prevederile legii. Astfel, conform alr.12 al Legii nr.270, membrii de familie ai beneficiarului de o formă de protecție, beneficiază de aceeași formă de protecție și de același statut ca și beneficiarul, dacă:

- însoțesc beneficiarul unei forme de protecție;
- se află în întreținerea acestuia și domiciliază împreună cu el;
- statutul lor personal nu este incompatibil cu statutul de refugiat sau cu cel al beneficiarului de o altă formă de protecție.

Membrilor de familie ai refugiatului cărora li s-a recunoscut statutul de refugiat, li se menține acest statut în caz de divorț, de separare sau de deces al refugiatului.

Încetarea sau anularea statutului de refugiat sau a protecției umanitare nu produce automat efecte juridice asupra membrilor de familie ai străinului .

Solicitanții de azil sunt asigurați, în conformitate cu legislația în vigoare, cu asistență medicală urgentă la etapa prespitalicească în caz de stări acute care pun în pericol viața. În situația în care solicitantul de azil prezintă informații sau semnalmente cu privire la aplicarea torturii sau altor tratamente inumane sau degradante, precum și că este victimă a oricărei forme de violență, Direcția refugiați va dispune efectuarea unei expertize medico-legale.

Autoritățile publice centrale și locale își vor da concursul la elaborarea și la implementarea programelor de integrare socială a persoanelor cărora li s-a acordat o formă de protecție. Asistența pentru integrarea străinilor în viața economică, culturală și socială este asigurată în condițiile legislației privind regimul străinilor în Republica Moldova.

Legea privind integrarea străinilor în Republica Moldova a fost adoptată în scopul integrării străinilor, inclusiv a străinilor titulari ai drepturilor de ședere provizorie pentru reintregirea familiei, în viața economică, socială și culturală a Republicii Moldova, asigurării drepturilor și libertăților și exercitării obligațiilor.

Străinii beneficiază, inclusiv de informare și consiliere privind modalitățile de acces la piața muncii, la servicii medicale și la măsuri de protecție socială, la servicii de orientare și formare profesională, etc.

Este important de menționat că potrivit art.6 al legii nr.274 străinii care au obținut o formă de protecție în Republica Moldova și care au potențial redus de autoîntreținere (minorii neînsoțiți, familiile monoparentale cu copii, familiile cu trei sau mai mulți copii aflați la întreținere, persoanele cu dizabilități, persoanele care au atins vârsta de pensionare), condiționat de factori de natură obiectivă și independenți de voința acestora, beneficiază de acces egal și echitabil la asistență ca și cetățenii Republicii Moldova, în condițiile legislației în vigoare.

În fond, norma evocată este aplicabilă și în privința victimelor violenței în familie. Totuși pentru a asigura respectarea deplină a condițiilor accesibilității și preciziei actului legislativ, considerăm binevenită modificarea redacției actuale a articolului, cu indicarea expresă, printre categoriile de subiecți invocați în această normă

și a încă unei categorii, de regulă cu potențial redus de autoîntreținere – victimele violenței în familie.

În acest fel, victimele violenței vor beneficia de asistența necesară pentru cazurile speciale, în condițiile legii. Ori, potrivit art.28 al Legii nr.274, autoritatea competentă pentru străini sesizează instituțiile specializate în domeniu despre existența cazurilor speciale prevăzute la art.6, a căror asistență acestea urmează să o preia. Autoritatea competentă pentru străini, împreună cu instituțiile specializate, evaluează situația persoanelor care se încadrează în categoria cazurilor speciale și stabilește dacă acestea necesită asistență specializată. Refugiații și beneficiarii de protecție umanitară care se încadrează în categoria cazurilor speciale pot beneficia de cazare gratuită pe o perioadă ce nu depășește 6 luni în centrele de cazare administrate de autoritatea competentă pentru străini. La expirarea termenului, beneficiarii de asistență sunt transferați în centrele specializate aflate în gestiunea altor autorități ale administrației publice centrale și locale. Cazurile speciale sunt incluse în programele de integrare, iar persoanele din această categorie beneficiază, în paralel, de serviciile instituțiilor cu atribuții în domeniu.

Luând în considerație necesitatea asigurării respectării depline a condițiilor accesibilității și preciziei actului legislativ, întru implementarea cerințelor Convenției de la Istanbul, considerăm binevenite unele modificări în legislație, după cum urmează:

1. În Legea privind azilul în Republica Moldova:

Articolul 45:

alineatul (2) lit.f) după sintagma „actelor sau abuzurilor de discriminare specifice sexelor, ” se completează cu textul „inclusiv actele de violență împotriva femeilor pe bază de gen, ”;

Articolul 46:

alineatul (1) lit.e) după sintagma „care include deținerea unei opinii cu privire la o anumită problemă, ” se completează cu textul „inclusiv despre discriminare pe bază de gen, ”.

2. În Legea privind integrarea străinilor în Republica Moldova:

Articolul 6:

în dispoziția articolului după sintagma „persoanele care au atins vârsta de pensionare” se completează cu textul „, , victimele violenței în familie”.

**Articolul 61.
Nereturnarea**

(1) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a respecta principiul nereturnării, în conformitate cu obligațiile existente conform legislației internaționale.

(2) Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că victimele violenței împotriva femeilor, care au nevoie de protecție, indiferent de statutul lor de reședință, nu vor fi trimise înapoi în nicio situație într-o țară unde viața lor ar fi în pericol sau unde ar putea fi supuse torturii, tratamentului imuman sau degradant sau pedepsirii.

În conformitate cu Legea privind regimul străinilor în Republica Moldova ¹, împotriva străinilor care au intrat ilegal pe teritoriul Republicii Moldova, a căror ședere pe acest teritoriu a devenit ilegală, a căror viză sau al căror drept de ședere a fost anulat sau revocat, cărora li s-a refuzat prelungirea dreptului de ședere provizorie, al căror drept de ședere permanentă a încetat, a căror cerere privind recunoașterea statutului de apatrid a fost respinsă, a fost încetată procedura respectivă sau al căror statut de apatrid a fost anulat, precum și împotriva foștilor solicitanți de azil, autoritatea competentă pentru străini dispune măsura returnării de pe teritoriul Republicii Moldova. Decizia de returnare este un act administrativ prin care șederea unui străin este declarată ca fiind ilegală și care obligă străinul să părăsească teritoriul Republicii Moldova în termenul stabilit de lege, calculat de la data la care străinului i s-a adus la cunoștință decizia. Decizia de returnare poate fi atacată în instanță de judecată în termen de 5 zile lucrătoare de la data comunicării. Exercițarea căii de atac nu are efect suspensiv de executare a deciziei de returnare.

¹ Art.51-54 ale Legii privind regimul străinilor în Republica Moldova.

În cazuri bine justificate, reclamantul poate cere instanței de judecată să dispună suspendarea executării deciziei de returnare până la soluționarea acțiunii. Instanța de judecată va examina de urgență cererea de suspendare, hotărârea pronunțată în acest caz fiind executorie de drept.

Îndepărtarea sub escortă a străinului presupune însoțirea acestuia până la punctul de trecere a frontierei de stat deschis traficului internațional ori până în țara de origine, de tranzit sau de destinație. Îndepărtarea este interzisă dacă există temeri justificate că viața străinului este pusă în pericol ori că el va fi supus la torturi, tratamente inumane sau degradante în statul în care urmează să fie returnat. În acest caz persoanei i se poate acorda sau, după caz, prelungi dreptul de ședere în Republica Moldova, excepție făcând străinii care prezintă pericol pentru ordinea publică, securitatea națională ori care suferă de boli ce amenință sănătatea publică și refuză să urmeze tratamentul stabilit de autoritățile medicale.

Potrivit Legii privind azilul în Republica Moldova ¹, nici un solicitant de azil nu va fi expulzat sau returnat de la frontieră ori de pe teritoriul Republicii Moldova. Nici un beneficiar al unei forme de protecție nu poate fi returnat sau expulzat într-o țară ori în teritoriu unde ar putea exista o amenințare a vieții sau a libertății lui sau în care ar putea fi supus torturii, tratamentelor inumane sau degradante. Refugiatului sau beneficiarului de protecție umanitară în a cărui privință a fost emisă hotărâre judecătorească de expulzare, pe motiv că prezintă pericol pentru securitatea statului și ordinea publică din Republica Moldova, i se acordă un termen rezonabil pentru efectuarea formalităților de admitere într-o altă țară.

Din cele relatate se constată că, legislația națională încadrează norme relevante care materializează principiul nereturnării străinului, dacă există temeri justificate că viața lui este pusă în pericol ori că el va fi supus la torturi, tratamente inumane sau degradante în statul în care urmează să fie returnat.

Normele legale menționate, chiar dacă reglementează procedura la general, fără a specifica categoria persoanei, sunt aplicabile în egală măsură și față de victimele violenței

pe bază de gen, fapt ce exclude, considerăm, necesitatea operării unor modificări și completări în legislație, la acest subiect.

1 Art.11 al Legii privind azilul în Republica Moldova.

CAPITOLUL VIII

COOPERAREA INTERNAȚIONALĂ

Articolul 62. Principii generale

(1) *Părțile vor coopera una cu cealaltă, în conformitate cu dispozițiile prezentei Convenții și prin aplicarea actelor regionale și internaționale relevante privind cooperarea în probleme civile și penale, a aranjamentelor convenite în baza legislației uniforme sau reciproce și a legilor interne, în cea mai largă măsură posibilă, în scopul:*

- a) prevenirii, combaterii și a urmăririi în justiție a tuturor formelor de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei Convenții;*
- b) protejării și furnizării de asistență victimelor;*
- c) investigațiilor sau procedurilor privind infracțiunile stabilite în conformitate cu prezenta Convenție;*
- d) executării sentințelor penale și civile relevante, emise de autoritățile judiciare ale Părților, inclusiv a ordinelor de protecție.*

(2) *Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că victimele unei infracțiuni stabilite în conformitate cu prezenta Convenție și comise pe teritoriul unei Părți, altul decât acela unde își au reședința, pot depune o plângere la autoritățile competente ale Statului lor de reședință.*

(3) *În cazul în care o Parte, care oferă asistență judiciară reciprocă în materie penală, de extrădare sau executare a sentințelor penale sau civile impuse de o altă Parte la prezenta Convenție, condiționată de existența unui tratat, primește o solicitare pentru o astfel de cooperare juridică de la o Parte cu care aceasta nu a încheiat un astfel de tratat, ea poate considera prezenta Convenție ca fiind baza legală pentru asistența judiciară reciprocă în materie penală, de extrădare sau executare a sentințelor penale sau civile impuse de cealaltă Parte cu privire la infracțiunile stabilite în conformitate cu prezenta Convenție.*

(4) *Părțile se vor strădui să integreze, acolo unde este cazul, prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice în programele de asistență pentru*

dezvoltare prevăzute în beneficiul Statelor terțe, inclusiv prin încheierea de contracte bilaterale și multilaterale cu State terțe, în vederea facilitării protecției victimelor în conformitate cu Articolul 18, alineatul (5).

În conformitate cu art.531 Cod de procedură penală raporturile cu țările străine referitoare la asistența juridică în materie penală sunt reglementate de Codul de procedură penală și de prevederile Legii cu privire la asistența juridică internațională în materie penală . Dispozițiile tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte și alte obligații internaționale ale Republicii Moldova vor avea prioritate în raport cu normele naționale. În cazul în care Republica Moldova este parte la mai multe acte internaționale de asistență juridică la care este parte și statul de la care se solicită asistența juridică sau statul care o solicită și între normele acestor acte apar divergențe sau incompatibilități, se aplică prevederile tratatului care asigură o protecție mai benefică a drepturilor și libertăților omului.

Conform Legii privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova , tratatele internaționale se execută cu bună-credință, în conformitate cu principiul pacta sunt servanda. Republica Moldova nu poate invoca prevederile legislației sale interne ca justificare a neexecutării unui tratat la care este parte. Interpretarea tratatelor internaționale urmează a fi efectuată în conformitate cu normele și principiile dreptului internațional, astfel încât să se evite eventualele contradicții dintre prevederile legislației Republicii Moldova și dispozițiile tratatului. Guvernul Republicii Moldova întreprinde măsurile necesare pentru a asigura executarea tratatelor internaționale. Autoritățile publice, de atribuțiile cărora ține obiectul tratatului internațional, asigură executarea obligațiilor, precum și realizarea drepturilor Republicii Moldova care rezultă din prevederile tratatului, și urmăresc executarea acestuia de către cealaltă parte la tratat.

Mecanismul de realizare a reglementărilor Codului de procedură penală privind asistența juridică internațională în materie penală, precum și ale tratatelor internaționale în domeniu la care Republica Moldova este parte, este prevăzut în Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală.

Potrivit legii, în lipsa unui tratat internațional, poate fi acordată asistență juridică internațională pe principiul reciprocității, care se asigură conform prevederilor Codului de procedură penală. Însă, chiar și lipsa reciprocității nu împiedică executarea pe teritoriul Republicii Moldova a unei cereri de asistență juridică dacă cererea de asistență juridică se dovedește necesară datorită naturii faptei sau caracterului imperios al luptei împotriva unor anumite forme grave de criminalitate.

Cererile de asistență juridică se adresează prin intermediul autorităților centrale, care sunt Ministerul Justiției și Procuratura Generală. Prin intermediul Ministerului Justiției se transmit cererile de asistență juridică formulate în fazele de judecată și de executare a pedepsei, iar prin intermediul Procuraturii Generale, cele formulate în faza de urmărire penală.

Asistența juridică internațională poate fi solicitată sau acordată în executarea unor activități procesuale prevăzute de legislația de procedură penală a Republicii Moldova și a statului străin respectiv, în special:

- comunicarea actelor de procedură sau a hotărârilor judiciare persoanelor fizice sau juridice care se află peste hotarele țării;
- audierea persoanelor în calitate de martor, bănuțit, învinuit, inculpat, parte civilmente responsabilă;
- efectuarea cercetării la fața locului, a percheziției, ridicarea de obiecte și documente și transmiterea lor peste hotare, sechestrarea, confruntarea, prezentarea spre recunoaștere, identificarea abonaților telefonici, interceptarea comunicărilor, efectuarea expertizelor, confiscarea bunurilor provenite din săvârșirea infracțiunilor și alte acțiuni de urmărire penală prevăzute de prezentul cod;

- citarea martorilor, experților sau a persoanelor urmărite de către organele de urmărire penală sau de către instanța de judecată;
- preluarea urmăririi penale la cererea unui stat străin;
- căutarea și extrădarea persoanelor care au comis infracțiuni sau pentru a executa pedeapsă privativă de libertate;
- recunoașterea și executarea sentințelor străine, transferarea persoanelor condamnate, comunicarea cazierului judiciar, alte acțiuni care nu contravin legii.

Asistența juridică internațională poate fi refuzată dacă cererea se referă la infracțiuni considerate în Republica Moldova ca infracțiuni politice sau infracțiuni conexe cu astfel de infracțiuni sau este dovedit faptul că în statul solicitant persoana nu va avea acces la un proces echitabil, etc.

Organul de urmărire penală sau instanța judecătorească execută comisii rogatorii cerute de organele respective din străinătate în temeiul tratatelor internaționale la care Republica Moldova și țara solicitantă sunt parte sau în condiții de reciprocitate. La executarea comisiei rogatorii, la demersul părții solicitante, poate să se aplice o procedură specială prevăzută de legislația țării străine, în conformitate cu tratatul internațional respectiv sau în condiții de reciprocitate.

La executarea comisiei rogatorii pot asista reprezentanți ai statului străin sau ai instanței internaționale dacă aceasta este prevăzut de tratatul internațional respectiv sau de o obligație scrisă în condiții de reciprocitate. În asemenea caz, la cererea părții solicitante, organul căruia îi revine executarea comisiei rogatorii informează partea solicitantă despre timpul, locul și termenul executării comisiei rogatorii cu scopul ca partea interesată să poată asista.

Republica Moldova se poate adresa unui stat străin cu cerere de extrădare a persoanei în privința căreia se efectuează urmărirea penală în legătură cu infracțiunile pentru care legea penală prevede

o pedeapsă maximă de cel puțin un an de închisoare ori o altă pedeapsă mai aspră sau în privința căreia a fost adoptată o sentință de condamnare la pedeapsa închisorii pe o durată de cel puțin 6 luni în cazul extrădării pentru executare, dacă tratatele internaționale nu prevăd altfel. Cererea de extrădare se face în temeiul tratatului internațional la care sunt parte Republica Moldova și statul solicitat sau în temeiul obligațiilor scrise în condiții de reciprocitate.

Dacă persoana a cărei extrădare se cere este urmărită penal, autoritatea competentă să examineze toate materialele necesare și să înainteze cererea de extrădare este Procuratura Generală. Dacă persoana a cărei extrădare se cere este condamnată, autoritatea competentă este Ministerul Justiției. Cererea de extrădare se transmite direct organului competent al statului solicitat sau pe cale diplomatică, dacă aceasta o prevede tratatul internațional.

Cetățeanul străin sau apatridul care este urmărit penal sau care a fost condamnat într-un stat străin pentru săvârșirea unei fapte pasibile de pedeapsă în acel stat, poate fi extrădat acestui stat străin la cererea autorităților competente, în scopul urmăririi sau executării sentinței pronunțate pentru fapta comisă sau pronunțării unei noi sentințe.

Extrădarea în scopul urmăririi penale și executării sentinței se acordă numai dacă fapta este pasibilă de pedeapsă conform legislației Republicii Moldova și pedeapsa maximă este de cel puțin un an de închisoare.

Dacă Procurorul General sau, după caz, ministrul Justiției consideră că persoana solicitată de statul străin sau instanța internațională nu poate fi extrădată, refuză extrădarea prin hotărâre motivată, iar în cazul în care consideră că persoana poate fi extrădată, el face un demers în judecătoria în raza teritorială a căreia se află Ministerul Justiției, la care se anexează cererea și documentele statului solicitant.

Demersul de extrădare se soluționează de către judecătorul de instrucție din cadrul judecătoriei aflate în raza teritorială a Ministerului Justiției, cu participarea procurorului, a reprezentantului Ministerului Justiției (în cazul extrădării persoanelor condamnate), a persoanei a cărei extrădare se cere și a apărătorului acesteia ales sau numit

în conformitate cu Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat. Demersul de extrădare a persoanei arestate se soluționează de urgență, în modul prevăzut de lege. Instanța de judecată nu este competentă să se pronunțe asupra temeiniciei urmăririi sau condamnării pentru care autoritatea străină cere extrădarea. În cazul în care constată că sunt îndeplinite condițiile pentru extrădare, instanța de judecată admite, printr-o hotărâre, cererea de extrădare, dispunând totodată menținerea stării de arest preventiv până la predarea persoanei extrădabile. Hotărârea judecătorească asupra extrădării poate fi atacată cu recurs de către procuror, precum și de către persoana extrădată sau avocatul ei, în termen de 10 zile de la pronunțare, la Curtea de Apel Chișinău. Hotărârea judecătorului de instrucție, devenită definitivă, se expediază Procuraturii Generale și Ministerului Justiției pentru executare sau pentru informarea statului solicitant.

La cererea autorității competente a statului străin de a extrăda persoana sau de a o aresta provizoriu în scopul extrădării, poate fi acordată extrădarea cetățeanului străin sau a apatridului în privința căruia a fost eliberat un mandat de arestare pentru extrădare, fără a urma procedura formală de extrădare, dacă persoana consimte la o asemenea extrădare simplificată, iar consimțământul ei este confirmat de către instanța de judecată. În cazul în care persoana arestată consimte la extrădarea sa conform procedurii simplificate, prezentarea unei cereri oficiale de extrădare nu este necesară.

Judecătorul de instrucție de la instanța competentă va examina, într-o ședință de judecată cu participarea procurorului, a persoanei a cărei extrădare se cere și a avocatului ei, datele de identificare a persoanei extrădabile, o va informa despre dreptul ei la o procedură simplificată de extrădare și despre efectele juridice ale acesteia, apoi va consemna declarația făcută, care va fi semnată de toți participanții la ședință.

Republica Moldova nu-și extrădează propriii cetățeni și persoanele cărora le-a acordat dreptul de azil. Extrădarea va fi, refuzată în condițiile legii.

În cazul în care extrădarea persoanei este acceptată de către instanța judecătorească, după intrarea în vigoare a hotărârii acesteia, Procurorul General sau instanța internațională despre locul,

și data predării extrădatului, precum și asupra duratei detenției executate în legătură cu extrădarea.

În cazul în care Republica Moldova solicită extrădarea de la autoritățile competente ale altor state, se aplică, corespunzător, prevederile tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte și prevederile legislației naționale procesuale.

Cererea autorităților centrale ale statelor străine privind preluarea urmăririi penale în cauze penale aflate în procedură prejudiciară, este examinată de Procuratura Generală, iar a instanței judecătorești privind preluarea cauzelor penale aflate în procedură judiciară, se examinează de către Ministerul Justiției, care decid asupra admisibilității. Toate actele procedurale întocmite în conformitate cu legislația statului solicitant au aceeași valoare și forță probantă ca și în cazul executării lor de către organele de urmărire penală din Republica Moldova.

În condițiile legii, Republica Moldova asigură transmiterea cauzelor penale aflate în faza de urmărire penală a procesului penal către alte state. După ce transmiterea procedurilor penale a fost consimțită de statul solicitat, nici o altă procedură pentru aceeași faptă nu mai poate fi inițiată de autoritățile Republicii Moldova decât dacă statul solicitat informează că nu poate finaliza urmărirea penală ce i-a fost transmisă.

Hotărârile penale străine rămase definitive pot fi executate în Republica Moldova în condițiile legii. Pe teritoriul Republicii Moldova, executarea unei hotărâri străine are loc la cererea de recunoaștere și executare formulată de autoritățile competente ale statului de condamnare. Cererea de recunoaștere a hotărârii străine a cărei executare se solicită se transmite Ministerului Justiției. În cerere se indică tratatul internațional în al cărui temei se solicită executarea. Executarea unei hotărâri penale străine are loc în conformitate cu legislația Republicii Moldova. Hotărârile străine recunoscute și admise spre executare pe teritoriul Republicii Moldova au aceleași efecte juridice ca și hotărârile pronunțate de instanțele judecătorești naționale.

Persoana condamnată pe teritoriul Republicii Moldova poate fi transferată, în condițiile Codului de procedură

penală, pe teritoriul unui alt stat pentru a executa pedeapsa aplicată prin hotărâre pronunțată de o instanță judecătorească a Republicii Moldova. Persoana condamnată în alt stat poate fi transferată în mod corespunzător, în condițiile Codului de procedură penală, pe teritoriul Republicii Moldova. Cererea de transfer înaintată fie de statul de condamnare, fie de statul de executare va fi formulată cu indicarea tratatului internațional în al cărui temei se va efectua transferul solicitat, ori cu solicitarea recurgerii la condiții de reciprocitate convenite și garantate între state.

Orice condamnat, căruia i se pot aplica procedura transferului, trebuie să fie informat de către autoritatea competentă a statului de condamnare despre dreptul de a obține transferul său în vederea executării pedepsei în statul al cărui cetățean este. Condamnatul trebuie să fie informat în scris despre orice hotărâre luată cu privire la cererea de transferare.

Executarea sentinței încetează de îndată ce Republica Moldova este informată de către statul de condamnare despre orice hotărâre judecătorească sau măsură care are ca efect înlăturarea caracterului executoriu al sentinței. Republica Moldova furnizează informații statului de condamnare în ceea ce privește executarea sentinței.

În conformitate cu art.454-466 Cod de procedură civilă cetățenii străini și apatrizii, organizațiile străine și organizațiile internaționale sunt în drept să se adreseze în instanțele judecătorești ale Republicii Moldova pentru apărarea drepturilor, libertăților și intereselor lor legitime și beneficiază în fața instanțelor judecătorești ale Republicii Moldova de aceleași drepturi și au aceleași obligații procedurale ca și cetățenii și organizațiile Republicii Moldova, în condițiile legii. Guvernul Republicii Moldova poate stabili retorsiunea față de persoanele statelor în care există restricții ale drepturilor procedurale ale cetățenilor și organizațiilor Republicii Moldova.

Intentarea în instanța judecătorească a Republicii Moldova unei acțiuni către un alt stat, antrenarea acestuia în proces în calitate de pârât sau de intervenient, punerea sub sechestru în procedura de executare a hotărârii judecătorești se pot face numai cu consimțământul organelor competente ale statului respectiv, dacă legea

națională sau tratatul internațional la care Republica Moldova este parte nu prevede altfel.

În procesele civile cu element de extraneitate, instanțele judecătorești ale Republicii Moldova aplică legislația procedurală a țării dacă nu s-a dispus altfel în mod expres. Proba faptelor se face potrivit legii locului unde s-au produs. Dovada stării civile și puterea doveditoare a actelor de stare civilă sunt reglementate de legea locului unde s-a încheiat înscrisul invocat.

Instanțele judecătorești ale Republicii Moldova sunt competente să judece și pricini cu element de extraneitate dacă reclamantul în procesul cu privire la încasarea pensiei de întreținere și constatarea paternității are domiciliu în Republica Moldova sau prejudiciul cauzat prin vătămare a integrității corporale sau prin o altă vătămare a sănătății ori prin deces a avut loc pe teritoriul Republicii Moldova ori reclamantul are domiciliu în Republica Moldova, etc.

Instanța judecătorească a Republicii Moldova refuză să primească cererea spre examinare sau dispune încetarea procesului pornit dacă există o hotărâre în litigiul dintre aceleași părți, asupra aceluiași obiect și având aceleași temeuri, pronunțată de o instanță judecătorească a unui alt stat cu care Republica Moldova a încheiat tratat internațional în care se stipulează recunoașterea și executarea reciprocă a hotărârilor judecătorești sau când recunoașterea și executarea hotărârilor se efectuează pe principiul reciprocității.

Dacă o instanță judecătorească străină se declară necompetentă a soluționa cererea înaintată de un cetățean al Republicii Moldova, acesta o poate depune la o instanță judecătorească competentă din Republica Moldova.

Instanțele judecătorești ale Republicii Moldova execută delegațiile care le-au fost date de către instanțe judecătorești străine cu privire la efectuarea unor acte de procedură (înmânarea de citații și de alte acte, obținerea de explicații ale părților, de depoziții ale martorilor, de raporturi de expertiză, cercetarea la fața locului, luarea de măsuri de asigurare a acțiunii etc.). Instanțele judecătorești ale Republicii Moldova pot da delegații instanțelor judecătorești străine în vederea efectuării unor acte de procedură. Modul de stabilire a relațiilor între

instanțele judecătorești din Republica Moldova și cele străine se determină de legislația Republicii Moldova sau de tratatul internațional la care aceasta este parte.

Conform art.467-474 Cod de procedură civilă hotărârile judecătorești străine, inclusiv tranzacțiile, sunt recunoscute și se execută de plin drept în Republica Moldova fie dacă astfel se prevede în tratatul internațional la care Republica Moldova este parte, fie pe principiul reciprocității în ceea ce privește efectele hotărârilor judecătorești străine.

Hotărârea judecătorească străină care nu a fost executată benevol poate fi pusă în executare pe teritoriul Republicii Moldova, la cererea creditorului, în temeiul încuviințării date de instanța judecătorească în a cărei circumscripție urmează să se efectueze executarea.

Cererea de recunoaștere a hotărârii judecătorești străine se examinează în ședință de judecată, cu înștiințarea legală a debitorului despre locul, data și ora examinării. Instanța judecătorească care examinează cererea de recunoaștere a hotărârii judecătorești străine informează în mod obligatoriu și neîntârziat despre acest fapt Ministerul Justiției. Prezența reprezentantului Ministerului Justiției la ședința de judecată

La examinarea cererii de recunoaștere a hotărârii judecătorești străine, instanța sesizată poate, după caz, să ceară explicații solicitantului recunoașterii și să interogheze debitorul privitor la cererea depusă ori să ceară explicații instanței străine emitente. Instanța judecătorească a Republicii Moldova nu poate proceda la reexaminarea fondului hotărârii judecătorești străine și nici la modificarea ei.

Refuzul de a încuviința executarea silită a hotărârii judecătorești străine se admite dacă partea împotriva căreia este emisă hotărârea a fost lipsită de posibilitatea prezentării la proces, nefiind înștiințată legal despre locul, data și ora examinării pricinii, precum și în alte cazuri prevăzute de lege.

Republica Moldova recunoaște hotărârile instanțelor judecătorești străine care, în virtutea caracterului lor, nu cer procedură ulterioară, inclusiv hotărârile privitoare la litigiile dintre soți, inclusiv hotărârile privitoare la litigiile dintre soți, dacă la data desfacerii căsătoriei cel puțin unul dintre

soți era domiciliat în străinătate; hotărârile privind desfacerea, anularea sau declararea nulității căsătoriei între cetățeni ai Republicii Moldova dacă la data desfacerii căsătoriei ambii soți erau domiciliați în străinătate, etc.

Drepturile și interesele legitime ale cetățenilor Republicii Moldova în alte state sunt ocrotite și promovate de către misiunile diplomatice ale Republicii Moldova în statele respective, în limitele admise de dreptul internațional. Misiunile diplomatice pot exercita și funcții consulare .

Articolul 63.

Măsuri referitoare la persoanele în pericol

Atunci când o Parte, pe baza informațiilor pe care le are la dispoziție, are motive întemeiate să creadă că o persoană este în pericol imediat de a fi supusă oricăror acte de violență, la care s-a făcut referire în Articolele 36, 37, 38 și 39 ale prezentei Convenții, pe teritoriul unei alte Părți, Partea care deține informațiile este încurajată să le transmită fără întârziere celeilalte Părți, în scopul de a se asigura că sunt luate măsuri de protecție corespunzătoare. Dacă este cazul, aceste informații vor include detalii privind măsurile de protecție existente în beneficiul persoanei în pericol.

Potrivit art.29 al Legii cu privire la asistența juridică internațională în materie penală, autoritățile centrale abilitate ale Republicii Moldova pot, fără cerere prealabilă, să transmită autorităților unui stat parte la Convenția europeană privind asistența juridică în materie penală, adoptată la Strasbourg la 20 aprilie 1959 și amendată prin cele două protocoale adiționale, informațiile obținute în cadrul activităților operative de investigație sau al urmăririi penale în cazul în care consideră că acestea ar putea ajuta statul destinatar să inițieze o procedură penală sau informațiile ar putea servi formulării unei cereri de asistență juridică.

În asemenea cazuri, pentru transmiterea transfrontalieră a datelor cu caracter personal, dacă transferul se face în scopul prevenirii sau investigării infracțiunilor, autorizația Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal nu este necesară.

Articolul 64.

Informare

(1) Partea solicitată informează fără întârziere Partea solicitantă asupra rezultatului final al acțiunii întreprinse în temeiul prezentului capitol. De asemenea, Partea solicitată informează fără întârziere Partea solicitantă cu privire la orice circumstanțe care fac imposibilă desfășurarea acțiunii solicitate sau care riscă să o întârzie în mod semnificativ.

(2) În limitele legislației sale interne, fără solicitare prealabilă, o Parte poate transmite unei alte Părți informațiile obținute în cadrul propriilor sale investigații, atunci când consideră că dezvăluirea acestor informații ar putea asista Partea care primește informațiile în prevenirea infracțiunilor stabilite în conformitate cu prezenta Convenție sau în inițierea sau efectuarea unor investigații sau proceduri privind astfel de infracțiuni sau că acestea ar putea conduce la o cerere de cooperare din partea acelei Părți, conform prezentului capitol.

(3) Partea care primește orice informație în conformitate cu alineatul 2 va prezenta aceste informații autorităților sale competente, pentru ca procedurile să poată fi luate dacă sunt considerate adecvate, sau ca aceste informații să poată fi luate în considerare în proceduri civile și penale relevante.

În conformitate cu Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală, Republica Moldova, prin intermediul Ministerului Justiției, comunică orice date la solicitarea expresă a statului străin, inclusiv informații despre hotărârile judecătorești și despre măsurile ulterioare care se referă la cetățenii acelu stat și care au făcut obiectul unei mențiuni în cazierul judiciar.

Informațiile de același gen parvenite de la autorități străine în cadrul schimbului de informații se primesc de Ministerul Justiției, care le transmite Ministerului Afacerilor Interne spre înregistrare.

Republica Moldova asigură îndeplinirea comisiilor rogatorii ale autorităților de drept competente ale statului solicitant privind executarea unor acte procedurale, la solicitare asigurând și asistarea autorității abilitate a statului solicitant, la efectuarea comisiei rogatorii în limitele permise de legislația națională.

Potrivit art.29 al Legii cu privire la asistența juridică internațională în materie penală, autoritățile centrale abilitate ale Republicii Moldova pot, fără cerere prealabilă, să transmită autorităților unui stat parte la Convenția europeană privind asistența juridică în materie penală, adoptată la Strasbourg la 20 aprilie 1959 și amendată prin cele două protocoale adiționale, informațiile obținute în cadrul activităților operative de investigație sau al urmăririi penale în cazul în care consideră că acestea ar putea ajuta statul destinatar să inițieze o procedură penală sau informațiile ar putea servi formulării unei cereri de asistență juridică.

Astfel, informațiile obținute în cadrul activităților operative de investigație sau al urmăririi penale vor fi transmise de către organul de urmărire penală procurorului, care le va prezenta ulterior Procuraturii Generale în vederea expedierii către statul străin vizat. Procedura de transmitere a informațiilor va avea forma unei comisii rogatorii, în al cărei conținut se indică expres condițiile sau restricțiile impuse, astfel fiind aduse la cunoștință statului străin, care va fi obligat să le respecte la utilizarea acestor categorii de informații.

Articolul 65. **Protecția datelor**

Datele personale vor fi păstrate și utilizate în conformitate cu obligațiile asumate de Părți în temeiul Convenției pentru Protecția Persoanelor Fizice cu privire la Prelucrarea Automată a Datelor cu Caracter Personal (ETS nr. 108).

În scopul creării cadrului juridic necesar aplicării la nivel național a Directivei 95/46/CE a Consiliului Europei din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date, a fost adoptată Legea privind protecția datelor cu caracter personal nr.133 din 08.07.2011¹.

Potrivit legii, datele cu caracter personal trebuie să fie colectate în scopuri determinate, explicite și legitime și prelucrate în mod corect. Prelucrarea datelor cu caracter

personal se efectuează cu consimțământul subiectului datelor cu caracter personal.

Transmiterea transfrontalieră a datelor cu caracter personal care fac obiectul unei prelucrări sau care urmează să fie prelucrate după transmitere poate avea loc doar cu autorizarea Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal și doar în cazul în care statul de destinație asigură un nivel adecvat de protecție a drepturilor subiecților datelor cu caracter personal și a datelor destinate transmiterii. În cazul în care constată că nivelul de protecție oferit de statul de destinație este nesatisfăcător, Centrul va dispune interzicerea transmiterii datelor.

Centrul poate autoriza transferul de date cu caracter personal către un stat a cărui legislație nu prevede un nivel de protecție cel puțin egal cu cel oferit de legislația Republicii Moldova, dacă operatorul oferă garanții suficiente cu privire la protecția și exercitarea drepturilor subiecților datelor cu caracter personal. Dacă transferul datelor cu caracter personal se face în baza prevederilor unei legi speciale sau ale unui tratat internațional ratificat de Republica Moldova, legea specială sau tratatul internațional trebuie să conțină garanții privind protecția drepturilor subiectului datelor cu caracter personal. Autorizația Centrului nu este necesară dacă transferul se face în scopul prevenirii sau investigării infracțiunilor.

Transmiterea datelor cu caracter personal către statele care nu asigură un nivel adecvat de protecție poate avea loc, cu consimțământul subiectului datelor cu caracter personal, numai dacă: aceasta este necesară pentru a proteja viața, integritatea fizică sau sănătatea subiectului datelor cu caracter personal; aceasta este necesară pentru satisfacerea unui interes public major, precum apărarea națională, securitatea statului sau ordinea publică, pentru buna desfășurare a procesului penal ori pentru constatarea, exercitarea sau apărarea unui drept în justiție și numai pentru perioada necesară realizării acestui scop.

Subiectul datelor cu caracter personal are dreptul de a se opune în orice moment, în mod gratuit, din motive întemeiate și legitime, legate de situația sa particulară, ca datele cu caracter personal care îl vizează să facă obiectul

¹ Monitorul Oficial nr.170-175/492 din 14.10.2011.

unei prelucrări. Dacă opoziția este justificată, prelucrarea efectuată de operator nu mai poate viza aceste date.

Orice persoană care a suferit un prejudiciu în urma unei prelucrări de date cu caracter personal efectuată ilegal sau căreia i-au fost încălcate drepturile și interesele garantate de lege are dreptul de a sesiza instanța de judecată pentru repararea prejudiciilor materiale și morale.

Pentru încălcarea prevederilor legii, persoanele vinovate răspund în conformitate cu legislația civilă, contravențională ¹ sau penală.

1 Art.art.741, 742, 743 Cod contravențional.

Lege
privind modificarea și completarea
unor acte legislative

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Articolul I. – Legea nr. 45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.55-56/178 din 18.03.2008), cu modificările și completările ulterioare, se completează și se modifică după cum urmează:

1. Articolul 2:
definiția violenței spirituale, după sintagma „*impunere a unui sistem de valori personal inacceptabile*” se completează cu textul „*sau impunerea aderării la credințe și practici spirituale și religioase*”;
înlocuirea cuvintelor „*ori prin cauzare de prejudiciu material sau moral*” cu cuvintele „*prin care s-au cauzat un prejudiciu material sau moral*”;

excluderea cuvintelor „*... precum și contra proprietății comune sau personale*”.

la definiția de victimă se exclude expresia „*în concubinaj*”.

definiția agresor se completează cu o propoziție nouă, având următorul text:

„ . În cazul plângerilor din partea mai multor membri de familie, agresorul va fi identificat având în vedere următoarele circumstanțe: care dintre subiecții implicați a acționat în apărarea sa ori a altei persoane; probabilitatea survenirii unor situații critice pentru fiecare persoană; gravitatea leziunilor provocate de fiecare persoană; plângerile anterioare de violență în familie, alte circumstanțe care indică la inițiatorul actelor de violență;”;

după definiția victimei, articolul se completează cu definiția „situație de criză/situații critice”, având următoarea redacție:

“*situație de criză/situații critice – totalitatea circumstanțelor care dezvăluie manifestări psihosociale și fizice ce prezintă pericol iminent pentru viața și/sau integritatea fiziologică și psihosocială a persoanei, necesitând intervenție în regim de urgență*”;

2. Articolul 3:

litera b) la alin.(2) se expune în următoarea redacție:

“*b) în condiția locuirii separate: persoanele aflate în relații de căsătorie, rudele și afinii lor pe linie dreaptă, copiii adoptivi, persoanele aflate sub curatelă, foștii soți, persoanele care se află ori s-au aflat în relații de concubinaj.*”

3. Articolul 5 se completează cu un nou principiu: „*Nediscriminarea*”.

4. Articolul 8:

în alineatul (1) litera e) se completează cu textul „*asigură pregătirea și perfecționarea lor continuă*”;

în alineatul (2), litera b) textul „*în domeniu*” se înlocuiește cu sintagma „*activitatea cărora este coordonată de secțiile/direcțiile de asistență socială și de protecție a familiei*”;

în alineatul (2), litera c) se expune în următoarea redacție: „*c) organizează și asigură finanțarea centrelor/serviciilor de asistență și protecție a victimelor violenței în familie și a serviciilor de reabilitare a agresorilor. În cazul existenței unor resurse limitate, prioritate vor avea alocarea fondurilor pentru susținerea centrelor/serviciilor de asistență și protecție a victimelor violenței în familie. De asemenea, asigură accesul victimelor la oportunități de reprofesionalizare și angajare în câmpul muncii, și la locuință socială la momentul când părăsesc centrele/serviciile de asistență și protecție.*”

litera d) se expune în următoarea redacție:

“*d) contribuie la prevenirea violenței în familie pe calea includerii problematicii prevenirii și combaterii violenței în familie în programele de dezvoltare locală; colaborării la implementarea sistemului de evidență a cazurilor de violență în familie; rezervării în bugetul local a mijloacelor pentru organizarea studiilor și campaniilor de informare în vederea combaterii violenței în familie, pentru susținerea serviciilor sociale și a altor măsuri de asistență a victimelor violenței în familie, inclusiv suportarea cheltuielilor pentru obținerea actelor de constatare medico-legale, în cazurile grave*”;

litera e) după cuvântul „*patronate*” se completează cu sintagma „*cu organizații de cult*”;

în alineatul (6),

la litera f) de exclus cuvântul “administrativă”;

la litera j) cuvântul “administrativă” se înlocuiește cu cuvântul “contravențional”;

articolul 8 se completează cu alineate noi, alin.(7) și alin. (8), în următoarea redacție:

“(7) Persoanele desemnate în condițiile art.7 alin.(4) și alin.(5) din prezenta lege:

a) identifică potențiale familii afectate de violență și asigură evidența cazurilor de violență în familie din localitate;

b) identifică situațiile de risc și orientează victimele violenței în familie spre serviciile de specialitate;

c) asigură schimbul de informații cu alte persoane implicate în examinarea cazului;

d) raportează asistentului social cazul constatat și măsurile luate, despre cazurile de violență asupra copiilor informează și autoritatea tutelară;

e) oferă organelor poliției suportul necesar în procesul urmăririi penale a cazurilor de violență în familie;

f) acordă victimelor și agresorilor servicii de asistență socială, consiliere juridică, psihologică, psihiatrică, prestează servicii integrate în cadrul centrelor de reabilitare a victimelor și serviciilor de reabilitare a agresorilor;

g) la solicitare, oferă rezultatele constatărilor pe marginea cazurilor de violență în familie organelor judiciare și de drept, părților aflate în conflict sau reprezentanților acestora;

h) monitorizează îndeplinirea de către agresor a măsurilor de protecție a victimei;

i) înfăptuiesc alte acțiuni, conform competenței, în vederea prevenirii și combaterii actelor de violență, asigurării protecției eficiente a victimelor violenței în familie.

(8). În calitate de membru al echipei multi-disciplinare specialistul:

a) este responsabil de rezultatele lucrului efectuat;

b) asigură confidențialitatea informației privind identitatea și viața privată a victimei;

c) colaborează eficient cu membrii echipei;

d) participă la sesiunile echipei;

e) realizează în termen lucrul încredințat.”.

5. Articolul 9 se expune în următoarea redacție:

“Articolul 9. Competența organului de probațiune

(1) Persoanele condamnate pentru infracțiuni de violență în familie sunt obligate să participe la programe speciale de consiliere și resocializare, aplicate în cadrul probațiunii sentințiale în comunitate sau probațiunii penitenciare.

(2) Activitatea de probațiune este înfăptuită de organele de probațiune în condițiile legii.”;

6. Articolul 11:

de exclus alineatul (4) în următoarea redacție:

“(4) Cazurile de violență în familie pot fi supuse medierii, la cererea părților. Medierea se efectuează de către mediatori atestați, iar în lipsa acestora, de către comisiile pentru probleme sociale, cu participarea, după caz, a asistentului social.”.

se completează cu un alineat nou, alin.(8) în următoarea redacție:

“(8) Victima violenței în familie are dreptul să ceară agresorului și/sau autorităților statului repararea, în condițiile legii, a prejudiciului material și moral cauzat prin vătămarea integrității corporale sau sănătății, precum și urmare a neasigurării protecției corespunzătoare.”;

7. Articolul 12 se completează cu două alineate noi, care devin alin.(2) și alin.(3) în următoarea redacție:

“(2) Cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție se depune de către victimă personal sau prin reprezentant legal. În cazul imposibilității depunerii cererii de către victimă, la solicitarea ei, cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție poate fi depusă în interesele victimei, de către organul de poliție, organul de asistență socială sau procuror.

(3) Cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție în interesele copilului sau altei persoane incapabile poate fi înaintată de procuror sau autoritatea tutelară indiferent de existența cererii victimei sau a reprezentantului ei legal.”;

8. Articolul 13 alin.(3) se propune într-o redacție nouă, după cum urmează:

“(3) Pentru depunerea în instanța de judecată a cererii de eliberare a ordonanței de protecție nu se plătește taxă de stat. Victima violenței în familie este scutită integral și de cheltuielile de judecată.”;

9. Articolul 14:

În alineatul (2) cuvântul *“cererea”* se înlocuiește cu sintagma *“cererea sau demersul pentru eliberarea ordonanței de protecție”*;

10. Articolul 15:

alineatul (1) se completează cu lit. a1) și lit.e1) în următoarea redacție:

“a1) limitarea dreptului de folosință al agresorului numai asupra unei părți a locuinței comune, atunci când aceasta poate fi astfel partajată încât agresorul să nu vină în contact cu victima;

e1) suportarea de către agresor a chiriei și/sau a altor servicii de întreținere a locuinței unde victima, copiii minori sau alți membri de familie locuiesc temporar, sau urmează să locuiască din cauza imposibilității de a rămâne în locuința familială;

k) alte măsuri necesare pentru protecția victimei și copiilor acesteia.”;

alinatul (1) d), se completează cu următoarea redacție după *“interzicerea de a vizita locul de muncă și de trai al victimei”*:

“instituția de învățământ a copilului, și alte locuri de aflare a victimei”.

alin.(2) va avea următoarea redacție:

“(2) Ordonanța de protecție se comunică imediat organului de poliție de la domiciliul agresorului. Responsabilitatea de informare a agresorului despre ordonanța de protecție și de aplicare a acesteia revine șefului postului de poliție din localitate.”;

În alin.(3) textul *“odată cu dispariția pericolului care a condiționat luarea acestor măsuri”* se înlocuiește cu textul *“în condițiile prezentei legi”*;

alin. (3) se modifică cu textul *“pe un termen de până la 1 an”*;

alin.(6) se completează cu următorul text:

“Retragerea măsurilor de protecție poate fi dispusă doar dacă agresorul a urmat un program de consiliere psihologică sau tratamentul stabilit și acesta nu prezintă un pericol real pentru victimă sau pentru alți membri de familie.”;

11. Se introduce Articolul 151 în următoarea redacție:

“Articolul 151. Ordinul de restricție de urgență

(5) În cazul primirii semnalului despre un act de violență, poliția trebuie să se deplaseze imediat la locul indicat fără a mai aștepta cererea de la victimă sau de la alta persoană în condițiile art. 12.

(6) În cazul în care cazul de violență este prezent, poliția trebuie:

i) să ia toate măsurile legale pentru a elimina faptul violenței în familie;

j) să intervieveze de îndată în mod separat posibila victimă, martori, agresorul, inclusiv copii, care vor fi înregistrate în forma scrisă și dacă e posibil audio;

k) informează victima violenței în familie de drepturile ei

l) la cererea victimei sau, în caz de necesitate, asigura transferul victimei la instituția de îngrijire medicală;

m) la cererea victimei sau, în caz de necesitate, sigura transferul victimei și/sau al copiilor ei un adăpost;

n) în caz de transfer a victimei în alta locuință, asigura că victima ia bunurile personale de la locul de reședință;

o) raportează cazul de violență și asigura siguranța victimei;

p) emite un ordin de interdicție de urgență pentru evacuarea agresorului din locuință, în modul stabilit de lege.

(7) Poliția înregistrează cazul de violență în familie în registrul de evidență a infracțiunilor și ia măsuri de rigoare pentru ca raportul și materialele acumulate să fie înaintate procurorului pentru supraveghere.

(8) Poliția consemnează separat în baza sa de date faptul de violență în familie comis, măsurile luate, numărul de victime, măsurile aplicate împotriva abuzatorului, precum și alte date statistice.”

12. Articolul 16 se completează cu un alineat nou, alin.(1¹) în următoarea redacție:

“(1¹) Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei finanțează programe de interes național în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, utilizând fondurile alocate de la bugetul de stat cu această destinație, precum și alte resurse pentru:

a) finanțarea centrelor/serviciilor de asistență și protecție a victimelor violenței în familie și a serviciilor de reabilitare a agresorilor. În cazul existenței unor resurse limitate, prioritate vor avea alocarea fondurilor pentru susținerea centrelor/serviciilor de asistență și protecție a victimelor violenței în familie.

b) instruirea personalului de specialitate care desfășoară activitate de prevenire și combatere a violenței în familie;

c) dezvoltarea sistemului de înregistrare, raportare și management al cazurilor de violență în familie;

d) informarea și sensibilizarea opiniei publice privind fenomenul violenței în familie.

e) cercetarea fenomenului violenței în familie”.

12. Articolul 17:

din alineatul (2) de exclus cuvântul “administrative”.

13. Articolul 19 se completează cu un alineat nou, alin.(5) în următoarea redacție:

“(5) Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei finanțează programe de interes național în domeniul egalității între femei și bărbați, utilizând fondurile alocate de la bugetul de stat cu această destinație, precum și alte resurse pentru:

a) instruirea personalului de specialitate, sensibilizarea lui în bază de gen, în vederea asigurării integrării principiului egalității între femei și bărbați în strategii, programe și investiții financiare;

b) promovarea cercetărilor și altor acțiuni privind asigurarea egalității între femei și bărbați, mediatizarea lor;

c) informarea și sensibilizarea opiniei publice asupra necesității asigurării egalității între femei și bărbați;

d) dezvoltarea activității unităților gender;

e) desfășurarea în comun cu organizațiile neguvernamentale, fundațiile, sindicatele, patronatul și organismele internaționale a activităților de implementare a egalității între femei și bărbați.”.

Art.II. – Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați nr.5 din 09.02.2006
//Monitorul Oficial nr.47-50/200 din 24.03.2006 cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. La Articolul 2, al Legii Nr.5 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, se introduce următorul text:

„violența împotriva femeilor” – orice acțiune de violență bazată pe gen, care cauzează sau pot cauza femeilor un rău sau o suferință fizică, sexuală, psihologică sau economică, inclusiv amenințarea cu asemenea acțiuni, forțarea sau privarea de libertate arbitrară, comisă în sfera publică sau privată.

2. La Articolul 2, se introduce următorul text: “violența de gen împotriva femeilor” va însemna violența care este direcționată împotriva unei femei pentru că ea este o femeie sau care afectează femeile în mod disproportionat.

3. Articolul 19 se completează cu un alineat nou, alin.(5) în următoarea redacție:

“(5) Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei finanțează programe de interes național în domeniul egalității între femei și bărbați, utilizând fondurile alocate de la bugetul de stat cu această destinație, precum și alte resurse pentru:

a) instruirea personalului de specialitate, sensibilizarea lui în bază de gen, în vederea asigurării integrării principiului egalității între femei și bărbați în strategii, programe și investiții financiare;

b) promovarea cercetărilor și altor acțiuni privind asigurarea egalității între femei și bărbați, mediatizarea lor;

c) informarea și sensibilizarea opiniei publice asupra necesității asigurării egalității între femei și bărbați;

d) dezvoltarea activității unităților gender;

e) desfășurarea în comun cu organizațiile neguvernamentale, fundațiile, sindicatele, patronatul și organismele internaționale a activităților de implementare a egalității între femei și bărbați.”.

2. Articolul 20 se completează cu un alineat nou (11) în următoarea redacție:

“(11) Cheltuielile de realizare a atribuțiilor prevăzute la alin.(1) din prezentul articol, sunt efectuate din contul alocațiilor prevăzute în acest scop în bugetul local, în limita mijloacelor financiare disponibile, din fondurile alocate de la bugetul de stat cu această destinație, precum și din alte resurse neinterzise de lege.”.

Art.III. Legea privind administrația publică locală nr.436-XVI din 28 decembrie 2006 (Monitorul Oficial, 2007, nr.32-35/116 din 09.03.2006), cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 14:

alin.(2) se completează cu literele y1), y2), y3) în următoarea redacție:

“y1) aprobă programe de dezvoltare a serviciilor sociale, conform necesităților comunității și determină sursele financiare necesare, atribuind caracter prioritar acestor cheltuieli, la adoptarea bugetului local;

y2) decide înființarea organizațiilor necomerciale de prestare a serviciilor sociale primare în localitate;

y3) aprobă condițiile de contractare a serviciilor oferite de prestatorii privați de servicii sociale, stabilește acestora facilități, în condițiile legii;”

2. Articolul 29:

alineatul (1) se completează cu literele i1), i2), i3), i4) în următoarea redacție:

“i1) organizează studii privind tipurile de servicii sociale necesare comunității, elaborează și propune spre aprobare consiliului local programe de dezvoltare a serviciilor sociale, conform necesităților stabilite;

i2) identifică resursele financiare necesare pentru dezvoltarea și funcționarea serviciilor sociale în comunitate, atribuind caracter prioritar acestor cheltuieli, la elaborarea proiectului bugetului local;

i3) asigură executarea deciziilor consiliului local de înființare a organizațiilor necomerciale de prestare a serviciilor sociale primare, susține, în condițiile legii, activitatea organizațiilor necomerciale private de prestare a serviciilor sociale din localitate;

i4) elaborează și prezintă consiliului local spre aprobare condițiile de contractare a serviciilor oferite de prestatorii privați de servicii sociale, asigură procurarea serviciilor, în condițiile stabilite de consiliu;

3. Articolul 43:

alineatul (1) lit.b) după sintagma *“bugetul raional”* se completează cu sintagma *“atribuind caracter prioritar cheltuielilor pentru dezvoltarea în raion a serviciilor sociale necesare, aprobă”* și mai departe după text.

alineatul se completează cu literele j1), p1) și p2) în următoarea redacție:

“j1) aprobă programe de dezvoltare a serviciilor sociale, conform necesităților raionului și determină sursele financiare necesare;

p1) decide înființarea în unitatea teritorial-administrativă a organizațiilor necomerciale de prestare a serviciilor sociale specializate sau cu specializare înaltă;

p2) aprobă condițiile de contractare a serviciilor oferite de prestatorii privați de servicii sociale, stabilește acestora facilități, în condițiile legii;”

4. Articolul 51:

alineatul (2) se completează cu literele b1 și b2) în următoarea redacție:

“b1) asigură examinarea necesităților raionului în privința serviciilor sociale și elaborează proiectele programelor de dezvoltare a serviciilor sociale, conform necesităților stabilite;

b2) elaborează condițiile de contractare a serviciilor oferite de prestatorii privați de servicii sociale;”

5. Articolul 53:

alineatul (1) se completează cu literele c1), c2), c3), c4), k1) în următoarea redacție:

“c1) organizează examinarea necesităților raionului în privința tipurilor de servicii sociale, propune spre aprobare consiliului raional programul de dezvoltare a serviciilor sociale, conform necesităților stabilite;

c2) identifică resursele financiare necesare pentru dezvoltarea și funcționarea serviciilor sociale la nivel raional, atribuind caracter prioritar acestor cheltuieli, la elaborarea proiectului bugetului raional;

c3) asigură executarea deciziilor consiliului raional de înființare a instituțiilor publice de prestare a serviciilor sociale în unitatea teritorial-administrativă, facilitează și susține, în condițiile legii, activitatea organizațiilor necomerciale private de prestare a serviciilor sociale;

c4) asigură elaborarea și aprobarea la consiliul raional a condițiilor de contractare a serviciilor oferite de prestatorii privați de servicii sociale, asigură procurarea serviciilor, conform deciziei consiliului;

k1) coordonează și controlează activitatea instituțiilor publice de prestare a serviciilor sociale, poartă răspundere pentru asigurarea activității lor;”

6. Articolul 77 se completează cu alin.(31) în următoarea redacție:

“(31) Prestatorii serviciilor sociale (primare, specializate, cu specializare înaltă), precum și solicitanții care intenționează să presteze în unitatea administrativ-teritorială respectivă a astfel de servicii sociale, au prioritate la obținerea bunurilor în condițiile specificate la alineatele (2) și (3) din prezentul articol.”

7. Articolul 80:

Titlul articolului se va expune în următoarea redacție:
“Înființarea întreprinderilor, a societăților comerciale și organizațiilor necomerciale”.

se completează cu un nou aliniat (2) în următoarea redacție:

“(2) Consiliile locale sunt în drept să decidă înființarea, în condițiile legii, a organizațiilor necomerciale, pentru prestarea serviciilor sociale primare, specializate și cu specializare înaltă, conform necesităților stabilite.”

Art.IV. – Legea privind finanțele publice locale nr.397 din 16.10.2003 //Monitorul Oficial 248-253/996, 19.12.2003 cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

Articolul 7:
alineatul (1) după sintagma *“instituțiilor publice și serviciilor publice” se completează cu textul “*, precum și alocații pentru contractarea lucrărilor și serviciilor, conform necesităților” și după text.

Art.V. – Legea cu privire la statistica oficială nr.412-XV din 9 decembrie 2004 //Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.1-4, art. 8 din 07.01.2005 cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 4, alineatul (1) lit a) se expune în redacție nouă:
„a) colectarea, prelucrarea, sistematizarea, centralizarea, analiza, estimarea curentă a informației statistice dezagregate pe criteriul de sex și diseminarea acesteia.”

2. Articolul 9, alineatul (2) se completează cu litera c1) în următoarea redacție:

“c1) să asigure colectarea, prelucrarea și generalizarea informației statistice dezagregate pe sexe;”.

3. Articolul 10, alineatul (2) se completează cu litera a1) în următoarea redacție:

“ a1) să elaboreze metodologia de colectare, prelucrare și generalizare a informației statistice dezagregate pe sexe;”.

4. Articolul 19 se completează cu alineatul (3) în următoarea redacție:

“(3) Autoritățile administrației publice centrale și locale, partidele, alte organizații social-politice, persoanele juridice și persoanele fizice care desfășoară activitate de întreprinzător vor prezenta organelor statisticii oficiale informațiile necesare dezagregate pe sexe.”

Art.VI. – Legea privind integrarea străinilor în Republica Moldova nr.274 din 27.12.2011 //Monitorul Oficial nr.48/144 din 13.03.2012 cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

Articolul 6:
în dispoziția articolului după sintagma *„persoanele care au atins vârsta de pensionare” se completează cu textul „ victimele violenței în familie”*.

Art.VII. – Legea privind regimul străinilor în Republica Moldova nr.200 din 16.07.2010 //Monitorul Oficial nr.179-181/610 din 24.09.2010 cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 31:
alineatul (1) se completează cu lit.e2) în următoarea redacție:
„e2) pentru protecția victimei violenței de gen;”;

2. Articolul 39:
alineatul (1) se completează cu lit.d) în următoarea redacție:
„d) este victimă a violenței de gen; ”;

3. După articolul 42¹ se introduce articolul 422, având următorul cuprins:

”Articolul 422. Prelungirea dreptului de ședere provizorie pentru victimele violenței de gen

(1) Dreptul de ședere provizorie pentru victimele violenței de gen poate fi prelungit străinului care este sau care a fost victimă a violenței în familie, dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

a) străinul manifestă o voință clară de a coopera cu autoritățile competente la identificarea și tragerea la răspundere penală a participanților la săvârșirea infracțiunii a cărei victimă este;

b) șederea pe teritoriul țării a străinului este necesară pentru buna desfășurare a procesului penal;

c) străinul nu prezintă pericol pentru securitatea națională și/sau pentru ordinea publică.

(2) Prin derogare de la art.32 alin.(2) și art.38 alin.(8), la cererea de prelungire a dreptului de ședere provizorie pentru victimele violenței în familie, străinul va anexa:

a) ordonanța organului de urmărire penală de recunoaștere a sa în calitate de parte vătămată;

b) documentul de trecere a frontierei de stat sau orice alt document care confirmă identitatea sa;

c) confirmarea privind adresa de domiciliu sau de reședință în Republica Moldova.

(3) Dreptul de ședere provizorie pentru victimele violenței în familie poate fi acordat, la solicitarea victimei, pentru o perioadă de 6 luni, cu posibilitatea prelungirii pe noi perioade de până la 6 luni, în condițiile alin.(1). La expirarea dreptului de ședere provizorie, în privința victimelor violenței în familie se aplică dispozițiile generale privind regimul străinilor în Republica Moldova.

(4) Dreptul de ședere provizorie pentru victimele violenței în familie și permisul de ședere aferent se eliberează în mod gratuit.”

Art.VIII. – Legea privind azilul în Republica Moldova nr.270-XVI din 18.12.2008 // Monitorul Oficial nr.53-54/145 din 13.03.2009 cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

Articolul 45:

alineatul (2) lit.f) după sintagma „*actelor sau abuzurilor de discriminare specifice sexelor,*” se completează cu textul „*inclusiv actele de violență împotriva femeilor pe bază de gen,*”;

Articolul 46:

alineatul (1) lit.e) după sintagma „*care include deținerea unei opinii cu privire la o anumită problemă,*” se completează cu textul „*inclusiv despre discriminare pe bază de gen,*”.

Articolul IX. - Codul penal al Republicii Moldova nr.985-XV din 18 aprilie 2002 (republicat în Monitorul Oficial nr.72-74/195 din 14.04.2009), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. Articolul 60 se completează cu un nou alineat (21), având următorul cuprins:

”(21) În cazul infracțiunilor privind viața sexuală săvârșite față de un copil, termenul de prescripție începe să curgă de la data atingerii de către victimă a vârstei majoratului. Dacă victima minoră a decedat înainte de împlinirea majoratului, termenul de prescripție începe să curgă de la data decesului.”

2. Articolul 77:

alineatul (1) se completează cu litera a1), având următorul cuprins:

”a1) săvârșirea infracțiunii de către o persoană, care anterior a mai săvârșit infracțiuni similare;”

litera g) din alineatul (1), după textul “*prin intermediul*” se completează cu sintagma “*sau în prezența*” și mai departe după text.

3. Articolul 1331:

la litera a) după textul “*rudele*” se completează cu sintagma “*și afinii*” și mai departe după text.

litera b) se expune în următoarea redacție:

”b) în condiția locuirii separate: persoanele aflate în relații de căsătorie, rudele și afinii lor pe linie dreaptă, copiii adoptivi, persoanele aflate sub curatelă, foștii soți, persoanele care se află ori s-au aflat în relații de concubinaj.”

7. Articolul 201¹ se expune în redacție nouă:

”Articolul 201¹ Violența în familie

(1) Acțiunea intenționată comisă de membrul familiei în privința altui membru al familiei, manifestată prin:

a) maltratare, aplicare de lovituri, alte acțiuni violente, soldate cu dureri fizice ori cu vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății;

b) privare de libertate, izolare, urmărire, intimidare, în scop de impunere a voinței sau controlului personal asupra victimei;

c) lipsirea de mijloace de existență primară sau de obiecte de prima necesitate, dacă a provocat suferință fizică sau psihică

se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de la 1 la 3 ani.

(2) Acțiunile indicate la alin.(1):

a) săvârșite asupra a doi sau mai multor membri ai familiei;

b) săvârșite în legătură cu solicitarea măsurilor de protecție;

c) săvârșite de către o persoană care anterior a comis acțiuni similare;

d) care au provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății;

se pedepesc cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de la la 3 la 6 ani.”;

(3) Aceleași acțiuni care:

a) au cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;

b) au determinat la sinucidere sau la tentativă de sinucidere

se pedepesc cu închisoare de la 6 la 12 ani.

(4) Acțiunile violente asupra membrului familiei care au provocat decesul victimei

se pedepesc cu închisoare de la 8 la 15 ani.”.

(5) Nu este pasibilă de răspundere penală persoana care a săvârșit acțiunile prevăzute la alin.(1) lit.a) al prezentului articol, în proces de autoapărare sau de apărare a altor persoane de actele de violență sau alte acte ilegale sau imorale ale victimei.”.

7. După articolul 320 se introduce articolul 320¹, având următorul cuprins:

”Articolul 320¹. *Neîndeplinirea măsurilor din ordonanța de protecție a victimei violenței în familie*
Neîndeplinirea intenționată sau eschivarea de la îndeplinirea măsurilor stabilite de instanța de judecată în ordonanța de protecție a victimei violenței în familie,

se pedepsește cu munca neremunerată în folosul comunității de la 150 la 200 de ore sau cu închisoare de până la 2 ani.”.

Articolul X. - Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218-XVI din 24 octombrie 2008 //Monitorul Oficial, 2009, nr.3-6/15 din 16.01.2009//, cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează, după cum urmează:

1. Articolul 78 se completează cu un alineat nou, alin. (4), având următorul cuprins:

”(4) *Dispozițiile alineatelor (1), (2), (3) nu se aplică în cazul actelor de violență în familie.”;*

2. Articolul 364:

alineatul (6), după cuvântul ”amurale,” se introduce cuvântul ”sexiste” și mai departe după text.

3. Articolul 4235:

alineatul (1) se completează cu textul “ , după caz, de către specialiștii cu atribuții de unități gender din cadrul autorităților administrației publice centrale de specialitate și din cadrul autorităților administrației publice locale. ”;

alineatul (2) se expune în redacție nouă, după cum urmează:

”(2) *Membrii Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității sunt în drept să constate contravenții și să încheie procese-verbale în mod colegial.”.*

Articolul XI. – Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14.03.2003, //Monitorul Oficial, 2003, nr.104-110/447 din 07.06.2003//, cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează, după cum urmează:

1. Articolul 69:

alineatul (1) se completează cu pct.13) și pct.14) în următoarea redacție:

„13) *partea vătămată este minoră;*

14) *este recunoscută parte vătămată în cauza de violență în familie.”.*

alineatul (2) se completează cu pct.4) în următoarea redacție:

„4) a fost recunoscută parte vătămată – în cazul prevăzut la alin.(1) pct.13)-14).”.

2. Articolul 70:

alineatul (3) pct.2) după sintagma „ iar bănuitul, învinuitul, inclulpatul” se completează cu sintagma „ , partea vătămată” și mai departe după text.

3. Articolul 166 se completează cu un alineat nou (11) în următoarea redacție:

„(11) Dacă din circumstanțele stabilite la locul faptei există o bănuială rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune de violență în familie și persistă pericol iminent de repetare a acțiunilor violente, organul de urmărire penală este obligat să dispună reținerea agresorului.”.

4. Articolul 2151:

alineatul (1) și (2) de expus în următoarea redacție:

„(1) Dacă în cadrul procesului penal se constată că victima violenței în familie se află în pericol de a fi supusă violenței sau altor acțiuni ilegale, inclusiv de distrugere a bunurilor sale, organul de urmărire penală sau procurorul sunt obligați să solicite neîntârziat aplicarea măsurilor de protecție.

(2) Demersul de obținere a măsurilor de protecție poate fi înaintat de către organul de urmărire penală sau procuror și în baza cererii părții vătămate.”.

5. Articolul 276:

din alineatul (5) de exclus textul „În cazurile de violență în familie, procurorul sau instanța de judecată va examina dacă voința de împăcare a victimei este liber exprimată, asigurându-se că victima a avut acces real la asistență și protecție.”.

Articolul XII. - Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr.225-XV din 30 mai 2003 //Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.111-115/451 din 12.06.2003, cu modificările și completările ulterioare, se completează după cum urmează:

1. Articolul 77:

la alin(1) lit.c) sintagma „art.304 și 316” se înlocuiește cu sintagma „art.304, 316 și 3183”;

2. Articolul 92 se completează cu un alineat nou, alin.(3) având următoarea redacție:

„(3) Victima violenței în familie este scutită de cheltuielile aferente examinării cererii privind aplicarea măsurilor de protecție. Toate plățile în aceste cazuri se efectuează de la buget.”;

3. Articolul 256:

alineatul(1) se completează cu lit.e), având următoarea redacție:

„ e) măsurile de protecție prevăzute în art.3184 alin. (2) lit. a1), e), e1) și f) din prezentul Cod.”;

4. Articolul 318¹:

alineatul (1) se expune în următoarea redacție:

“(1) Cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție se depune de către victimă personal sau prin reprezentant legal. În cazul imposibilității depunerii cererii de către victimă, la solicitarea ei, cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție poate fi depusă în interesele victimei, de către organul de poliție, organul de asistență socială sau procuror. Cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție în interesele copilului sau altei persoane incapabile poate fi înaintată de procuror sau autoritatea tutelară indiferent de existența cererii victimei sau a reprezentantului ei legal.”;

5. Articolul 318³ se completează cu un alineat nou, alin.(11) având următoarea redacție:

„(11) La examinarea cererii victimei violenței în familie privind aplicarea măsurilor de protecție, instanța de judecată solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat, pentru apărarea intereselor victimei. Asistența juridică se acordă victimei gratuit.”;

Se completează cu un aliniat nou (4):

“Plângerea victimei este suficientă pentru emiterea ordonanței de protecție în cazul în care există un risc real de producere a violenței fizice”.

6. Articolul 318⁴:

alineatul (2) se completează cu lit. a1) și lit.e1) în următoarea redacție:

“a1) limitarea dreptului de folosință al agresorului numai asupra unei părți a locuinței comune,

atunci când aceasta poate fi astfel partajată încat agresorul să nu vină în contact cu victima;

e1) obligarea agresorului de a suporta cheltuielile de întreținere a locuinței unde victima locuiește sau urmează să locuiască temporar din cauza imposibilității de a rămâne în locuința familială.”;

din alin.(4) sintagma „și organului de asistență socială” se exclude;

la alin(5) sintagma „alin.(2) lit.e) și f)” se înlocuiește cu sintagma „alin.(2) lit.a1), e), e1) și f)”;

alineatul (5) se completează cu o propoziție în următoarea redacție:

„Cheltuielile de executare se pun pe seama agresorului, el fiind debitorul procedurii de executare.”.

7. Articolul 3186 se expune în următoarea redacție:

„Articolul 3186. Contestarea încheierilor privind admiterea sau respingerea cererii de aplicare a măsurilor de protecție

(1) Încheierile privind aplicarea ordonanței de protecție sau de respingere a cererii de aplicare a măsurilor de protecție pot fi atacate cu recurs.

(2) Contestarea încheierii privind aplicarea ordonanței de protecție nu suspendă executarea măsurilor aplicate.”.

Art.XIII. – Codul de executare al Republicii Moldova nr.443-XVI din 24.12.2004 (Monitorul Oficial nr.34-35/112 din 03.03.2005) cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

Articolul 11 litera b) se completează cu sintagma *”, ordonanțele privind măsurile de protecție prevăzute în art.3184 alin.(2) lit. a1), e), e1) și f) din prezentul Cod.”.*

Președintele Parlamentului

Anexa I: Formular de evaluare a riscului

EVALUAREA RISCULUI ÎN CAZURI DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE PENTRU POLIȚIE

Evaluarea riscului în cazuri de violență în familie este bazată pe o judecată profesională structurată. Aceasta structurează și informează asupra acțiunilor sau deciziilor, care deja au avut loc în cadrul aceluși caz de violență în familie. Procesul de evaluare a riscului trebuie să rămână dinamic. În cazurile de violență în familie evenimentele și circumstanțele pot evolua rapid și cu schimbări frecvente, în astfel de cazuri raportul de evaluare a riscului trebuie constant reevaluat în totalitate în corespundere cu noile evenimente și circumstanțe apărute.

Formularul nr. 1
îndeplinit la constatarea cazului de violență în familie

	Data:	
	Numele, prenumele, adresa victimei	
	Numele, prenumele, adresa agresorului	
1.	Au existat antecedente, ce țin de violență în familie?	Da/Nu
2	Există posibilitatea ca incidentul să se transforme în unul critic/mai grav?	Da/Nu
3	Există copii minori la adresa victimei?	Da/Nu
4	Existau copii minori prezenți la momentul incidentului?	Da/Nu
5	A fost agresorul reținut în urma incidentului?	Da/Nu

6 Factori de Risc Înalt

1	Separarea părților părinți ai copiilor comuni (contactul cu copiii)	Da/Nu
2	Sarcina (noi-născuți)	Da/Nu
3	Escaladarea violenței (abuzurile devin tot mai dese și/sau mai violente)	Da/Nu
4	Probleme culturale și sensibilitate la acestea între părți	Da/Nu
5	Urmărire	Da/Nu
6	Abuz sexual	Da/Nu

Riscul iminent pentru victimă

Scăzut	Mediu	Înalt
--------	-------	-------

Numele, Prenumele și Semnătura polițistului

Ghid de evaluare a Formularului nr.1

Separarea: Adesea victimele, care vor să părăsească agresorul sau care l-au părăsit, locuind separat sunt supuse unui risc înalt de răzbunare din partea agresorului. Multe incidente apar ca rezultat al contactului dintre părți, ce ține de vizitele copiilor minori sau procesele, ce țin de stabilirea domiciliului copilului minor la unul dintre părinți.

Sarcina (nou/născuți): violența în familie poate începe sau se poate agrava în timpul sarcinii victimei

Escaladarea violenței (abuzurile devin tot mai dese și/sau mai violente): Există o necesitate reală de a identifica abuzul repetat și agravarea acestuia. Victimele violenței domestice sunt supuse unui risc înalt de repetare a agresiunii în comparație cu oricare altă infracțiune, iar abuzul repetat devine mai grav.

Probleme culturale și sensibilitate la acestea între părți: Relațiile cu probleme culturale, ce țin de religie, cultură, rasism, etc. ar putea spori riscurile apariției sau de evoluție negativă a cazului de violență în familie.

Urmărire: Există un risc mare de apariție sau degenerare a actului de violență în familie, dacă agresorul în mod constant și continuu urmărește victima, o suna la telefon, îi trimite mesaje prin orice metode (telefon, fax, poștă, internet, prin alte persoane).

Abuzul sexual: Statisticile demonstrează, că victimele supuse agresiunii sexuale în relațiile de familie sunt adesea și victime ale abuzului fizic și verbal, iar agresorii acestora sunt considerați a fi de un risc înalt.

Riscul iminent pentru victimă:

Scăzut: nu există indicatori semnificativi ai riscului

Mediu: există indicatori identificabili ai riscului, existând probabilitatea ca agresorul să abuzeze victima în cazul în care se pot schimba circumstanțele, cum ar fi spre exemplu: faptul că nu și-a luat medicamentele la timp, pierderea spațiului locativ, despărțirea de victimă sau înrăutățirea relației cu aceasta, abuz de alcool sau droguri, etc.

Înalt: există indicatori identificabili ai riscului, existând probabilitatea unor urmări grave, cazul putându-se agrava în orice moment, având un impact negativ grav.

MANAGEMENTUL RISCULUI:

Un rol important în evaluarea riscului o are managementul sau administrarea riscului.

Înlăturarea riscului: prin reținerea agresorului și obținerea unei ordonanțe de protecție

Evitarea riscului: prin plasarea victimei într-un centru/refugiu pentru victimele violenței în familie, locația acesteia fiind ținută în secret față de agresor și obținerea unei ordonanțe de protecție

Reducerea riscului: prin crearea unui plan de siguranță, elaborat de către polițist împreună cu victima și obținerea unei ordonanțe de protecție

Acceptarea riscului: prin intervenția continuă a polițistului și a asistentului social, precum și în dependență de caz a reprezentanților administrației publice locale în vederea aplanării conflictului de violență în familie; prin referirea agresorului la instituții/organizații, ce prestează servicii de reabilitare/consiliere pentru agresori.

Formularul nr.2
îndeplinit la investigarea cazului de violență în familie

Întrebările în cauză sunt adresate victimei:

SITUAȚIA CURENTA		
1	Vă simțiți în siguranță zi de zi? (Comentați dacă este necesar)	Da/Nu
2	Ați spus cuiva despre asta? (Cui și de ce?)	Da/Nu
3	Beneficiați de suportul cuiva? (rude, prieteni, etc.) (Comentați dacă este necesar)	Da/Nu
4	Sunteți dependent(ă) financiar de agresor ?	Da/Nu
5	Vă împiedică el/ea să vă vedeți cu rudele, prietenii, colegii sau să mergeți la medic când aveți nevoie?	Da/Nu
6	Dacă agresorul vă urmărește, vă sună sau vă contactează prin orice altă metodă, astfel hărțuindu-vă?	Da/Nu
7	Vă simțiți depresiv(ă)?	Da/Nu
Copii și alte persoane aflate în suportul și îngrijirea victimei		
1	Sunteți însărcinată?	Da/Nu
2	Dacă aveți copii (doar ai dumneavoastră, comuni cu agresorul)?	Da/Nu
3	Dacă aveți alte persoane în suportul sau grija dumneavoastră, care locuiesc împreună cu dumneavoastră?	Da/Nu
4	Copiii au fost prezenți vre-o dată la acțiunile de violență ale agresorului?	Da/Nu
5	I-a abuzat vre-o dată el/ea pe copii?	Da/Nu
6	A amenințat el /ea vre-o dată cu agresiuni împotriva copiilor?	Da/Nu
ISTORICUL CAZULUI DE VIOLENTA IN FAMILIE		
1	Dacă acțiunile de violență devin tot mai dese?	Da/Nu
2	Dacă acțiunile de violență devin tot mai grave?	Da/Nu
3	Dacă el/ea refuză să înțeleagă că vă face rău?	Da/Nu
4	Dacă el/ea v-a amenințat vre-o dată, că vă omoară și chiar a-ți crezut în asta?	Da/Nu
5	Dacă el/ea face sau spune lucruri cu tentă sexuală, care vă fac să vă simțiți prost sau vă provoacă dureri fizice?	Da/Nu
6	Dacă el/ea a folosit vre-o dată împotriva dumneavoastră arme sau alte obiecte pentru a vă face rău?	Da/Nu
7	Dacă el/ea v-a învinovățit vre-o dată sau v-a făcut să vă simțiți responsabilă pentru purtarea lui/ei agresivă?	Da/Nu
8	Dacă el/ea este excesiv de gelos/geloasă și încearcă să controleze tot ce faceți?	Da/Nu

9	Dacă el/ea a agresat pe alt membru al familiei sau o alta persoană cu care a avut o relație? (Menționați pe cine anume)	Da/Nu
10	Dacă el/ea a atacat vre-o dată o persoană necunoscută? (Pe cine și de ce?)	Da/Nu

Întrebări despre agresor:

1	Ați încercat să plecați din familie/relație în ultimul an?	Da/Nu
2	Și-a pierdut el/ea serviciul în ultimul an?	
3	A avut el/ea probleme cu alcoolul, drogurile în ultimul an?	Da/Nu
4	A fost el/ea vre-o dată victima sau martor a violenței în familie în trecut?	Da/Nu
5	Are el/ea schimbări de dispoziție bruște și necontrolate?	Da/Nu
6	V-a amenințat vre-o dată, că se va sinucide sau a încercat el/ea vre-o dată să se sinucidă?	Da/Nu
7	Dacă el/ea e implicat în alte activități infracționale? Dacă da, în care?	Da/Nu
8	Dacă el/ea a încălcat vre-o dată o ordonanță de protecție sau un contract de întrevvedere cu copiii minori?	Da/Nu
Dacă doriți să mai adăugați ceva la acest raport? (Orice altă informație relevantă prezentată de victimă)		

6 Factori de Risc Înalt

1	Separarea părților părinți ai copiilor comuni (contactul cu copiii)	Da/Nu
2	Sarcina (noi-născuți)	
3	Escaladarea violenței (abuzurile devin tot mai dese și/sau mai violente)	Da/Nu
4	Probleme culturale și sensibilitate la acestea între părți	
5	Acte de persecuție	Da/Nu
6	Abuz sexual	Da/Nu

Riscul iminent pentru victimă

Scăzut	Mediu	Înalt
--------	-------	-------

Numele, Prenumele si Semnătura polițistului

ENTITATEA NAȚIUNILOR UNITE PENTRU EGALITATEA DE GEN ȘI ABILITAREA FEMEILOR (UN

WOMEN) este o organizație ONU, care promovează egalitatea de gen și abilitarea femeilor. Lider mondial pentru femei și fete, UN Women a fost instituită pentru a intensifica progresul în favoarea ameliorării situației femeilor și satisfacerea necesităților lor la nivel mondial. UN Women susține statele membre ONU în adoptarea standardelor globale pentru realizarea egalității de gen și colaborează cu guvernele și societatea civilă pentru a dezvolta legi, politici, programe și servicii necesare pentru implementarea acestor standarde. UN Women susține participarea în mod egal a femeilor în toate aspectele vieții, axându-se asupra cinci domenii prioritare: creșterea nivelului de participare și reprezentare a femeilor în organele de conducere; încetarea violenței împotriva femeilor; implicarea femeilor în toate aspectele ce țin pace și securitate; intensificarea abilitării economice a femeilor; și plasarea egalității de gen în centrul activităților de planificare și bugetare a dezvoltării naționale. UN Women coordonează și promovează și activitatea sistemului ONU în promovarea egalității de gen. www.unwomen.org

CENTRUL DE DREPT AL FEMEILOR (CDF) este o organizație non-guvernamentală, creată în 2009, de un număr de femei-avocate. Organizația a fost înființată în scopul promovării drepturilor omului pentru femei prin asigurarea faptului că în procesul de elaborare și implementare a legislației se aplică perspectiva de gen. CDF are drept misiune promovarea protecției drepturilor femeilor și contribuirea la prevenirea și combaterea violenței în familie în Moldova. CDF susține o abordare din perspectiva ocrotirii drepturilor omului și promovează schimbarea la nivel individual, comunitar și sistemic. Organizația participă la activități de advocacy și la elaborarea actualei legislații privind egalitatea de gen și violența în familie și acordă sprijin femeilor expuse la violența în familie prin oferirea consilierii juridice și reprezentării în justiție.



CENTRUL DE DREPT
AL FEMEILOR

Str. Sfatul Tarii 27, office Nr. 11
MD-2012, Chișinău, Republic of Moldova
Tel./Fax.: 022 23 73 06
Mob. 0691 55353



United Nations Entity for Gender Equality
and the Empowerment of Women

str. 31 August 1989, 131
Casa ONU
Chișinău, MD-2012
Republica Moldova
Tel. +373 22 220 045
Fax: +373 22 22 00 41

www.unwomen.org
www.facebook.com/unwomen
www.twitter.com/un_women
www.youtube.com/unwomen
www.flickr.com/unwomen